

رېزگار ئاكرىي
Rezgar Akrawi

ثېرىي

دەستكردى

سەرمايەدارى،

بەرەنگارى چەپ

و بەدىلى گونجاو

تەكنەلۇژىيا لە خزمەتى سەرمايە يان
ئامرازىك بۇ ئازادى؟

ژیریی دهستکردی سهرمایه‌داری، به‌ره‌نگاری چهپ و به‌دیلی گونجاو

ته‌کنه‌لوژیا له خزمه‌تی سهرمایه یان ئامرازیک بق ئازادی؟

پزگار ئاکریی

چهپی سه‌ربه‌خۆ، ئاره‌زوومەند به چهپ و شوپشی ته‌کنه‌لوژیا، و وهک شاره‌زا له
په‌ره‌پیدانی سیسته‌م و هوکمرانی ئه‌لیکترۆنی کار ده‌کات.

rezgar1@yahoo.com

www.rezgar.com

ئەگەر ناوھېچكى كىتەپكەت بە ماناى زانى، سوپاسگوزار دەيم ئەگەر لەگەل كەسانى
تر ھاوبەشى بكەيت بۇ يارمەتيدانى فراوانكردنى بىرى چەپ. زانىارى
پيشكەوتووخواز پرۆژەيەكى بەكۆمەلە — شايەنى بلاوكردنهويه، گفتوگوى لەسەر
بكریت و بگاته هەموو ئەوانەى كە لەگەل ئىمەدا بەشداری دەكەن لە تىكۆشان بۇ
هۆشيارى و ئازادى.

كىتەپكە بە ئەلىكترونى بەردەستە بە زمانەكانى خوارەو بە خۆرايى يان بە نرخىكى كەم

عەرەبى
زىرەكى دەستكردى سەرمایەدارى، بەرەنگارىيەكانى چەپ و بەدىلى گونجاو
خۆرايى

<https://rezgar.com/books/i.asp?bid=3>

نرخى ناوخۆيى
<https://www.amazon.com/dp/B0DXWTJVLVD>

كوردى
خۆرايى
<https://rezgar.com/books/i.asp?bid=5>
نرخى ناوخۆيى
<https://leanpub.com/ai-socialism>

ئىنگلىزى
زىرەكى دەستكردى سەرمایەدارى، بەرەنگارى چەپ و بەدىلى گونجاو
خۆرايى
<https://rezgar.com/books/i.asp?bid=4>
نرخى ناوخۆيى
<https://www.amazon.com/dp/B0DYYYRHJK>

ئەلمانى (ئەلمانى)

Kapitalistische Künstliche Intelligenz, Herausforderungen für die
Linke und mögliche Alternativen

<https://www.amazon.com/dp/B0F4KQ1SDH>

فہرہنسی (فہرہنسی)

L'intelligence artificielle capitaliste, défis pour la gauche et
alternatives possibles

<https://www.amazon.com/dp/B0F4KDC3DD>

نیسپانی (نیسپانی)

Inteligencia artificial capitalista, desafíos para la izquierda y
posibles alternativas

<https://www.amazon.com/dp/B0F4KJZ666>

پورتوگالی (پورتوگالی)

Inteligência artificial capitalista, desafios para a esquerda e
alternativas possíveis

<https://www.amazon.com/dp/B0F4PGXT9B>

دانمارکی (دانمارک)

Kapitalistisk kunstig intelligens, utfordringer for venstresiden og
mulige alternativer

<https://www.amazon.com/dp/B0F4MQ2G4H>

ہیندی (ہیندی)

पूंजीवादी आर्टिफिशियल इंटेलिजेंस, वामपंथियों के लिए चुनौतियाँ और
संभावित विकल्प

<https://www.amazon.com/dp/B0F4MNLXPF>

خشتەى ناوەرۆكەكان

پېشە كى 1 10

- 1.1 بۆجى ئەم كىتەپە؟ ئەى بۆجى ئىستە؟ 10
- 1.2 بۆجى تېروانىنى چەپ لەسەر ژىرى دەستكرد؟ 11
- 1.3 ئەم كىتەپە چى پېشكەش دەكات؟ 19
- 1.4 زمانى پەرتووك 21
- 1.5 دىجىتالى و بلاوكردنەوہى ئازادى كىتەپە كە 21
- 1.6 مافى بلاوكردنەوہى 23
- 1.7 بە كارھىتەنى فۇرمى مېنە يى و نېرەنە لە زمانى كىتەپە كە دا و دادپە روہ رى زمونى 24
- 1.8 روونكردنەوہى لەسەر دەستەواژەى "ئەلىكترۇنى" و "دىجىتال" 25

پېزانىن و تەرخانكردن 2 27

پوختەى كىتەپ: يىرۆكە سەرەكىيەكان بە كورتى 3 29

- 3.1 ژىرى دەستكرد: بەرھەمھېتەنەوہى زالبوونى چىنايەتى لە رېگەى ئامرازە 29
- 3.2 ژىرى دەستكرد وەك ئامرازىك بۆ كۆنترۆلكردن، سەركوتكردن، و شوشتنى ھۇشيارى 30
- 3.3 بەدىلى چەپ: رووبەروو بوونەوہى كۆپلايەتى دىجىتالى و ئازادكردنى تەكنەلۇژيا 32
- 3.4 32
- 3.5 بىياتنانى ئىنتەرناسىئونالى چەپى دىجىتالى 33

3.6	پاکیشانی گهنجان و پهره‌پیدانی تواناکان و نه‌هیشتنی نه‌خوئنده‌واری دیجیتالی له‌ناو	34
	ریک‌خراوه چه‌په‌کاندا	
3.7	هه‌لوئست له‌سه‌ر به‌کاره‌یتانه‌کانی ئیستای ژیری ده‌ستکرد	36
3.8	ده‌رئه‌نجامه‌کان	38
4	پیشه‌کی	41
5	تیروانینی سه‌رمایه‌داری بۆ ژیری ده‌ستکرد	47
5.1	ئامرازیک بۆ زیادکردنی قازانج و سوودوه‌رگرتن له‌داتا و زانیاری له‌ژیر سه‌رمایه‌داریدا	47
5.1.1	زیادکردنی قازانج له‌سه‌ر حسابی دادپه‌روه‌ری کومه‌لایه‌تی و مافه‌کانی	47
5.1.2	سوودوه‌رگرتن له‌داتا له‌ژیر سه‌رمایه‌داری دیجیتالی	49
5.1.3	به‌های زیاده‌ی دیجیتالی و به‌های زیاده‌ی ته‌قلیدی	52
5.1.4	ئابووری زانیاری	57
5.2	ژیری ده‌ستکرد وه‌ک ئامرازیک بۆ زالبوون و کۆنترۆلکردنی کریکاران	59
5.3	شیوه‌پیدانی هۆشیاری بۆ به‌ودان به‌کهل‌تووری سه‌رمایه‌داری نیولییرال	62
5.4	کاریگه‌ری زۆر پشت به‌ستن به‌ژیری ده‌ستکرد	64
5.4.1	تیکشکانی تواناکانی مروف و قولبوونه‌وه‌ی نامویی و دوورکه‌وتنه‌وه‌ی	64
5.4.2	ئالووده‌بوونی دیجیتالی	66

5.4.3	جۈرئىك لە كۈيلايەتى دىجىتالى خۇبەخشاشانە	68
5.4.4	ياخىيوونى ئامىر و كۈنتۈرۈلى AI بەسەر مەرقايەتيدا	69
5.5	ژىرى دەستكرد و جىھانى سىيەم	72
5.6	لايەنگرى جىندەر و نەبوونى يەكسانى تەواو لە ژىرى دەستكرد	76
5.7	ژىرى دەستكرد وەك ئامرازىك بۇ كۈنتۈرۈلى سىياسى و سەركۈتكردن و پىشلىكردنى	80
5.7.1	چاۋدىرى و كۈنتۈرۈلى دىجىتالى	81
5.7.2	شكىستى دىجىتالى	82
5.7.3	دەستگىركردن و كۈشتى دىجىتالى	83
5.7.4	خۇسانسورى خۇبەخشاشانە	85
5.8	دارمانى دىموكراسى لە رىگەى ژىرى دەستكردەوہ	87
5.9	كارىگەرى ژىنگەى ژىرى دەستكرد لە ژىر سەرمایەدارى	90
5.10	بەكارهپنانى ژىرى دەستكرد لە جەنگدا و پەرەپىدانى چەكى كۈشندە	93
6	ئەلتەرناتىفى چەپ بۇ ژىرى دەستكرد	97
6.1	پەرەپىدانى سىستەمى AI چەپ، بىلايەن و سەرچاۋەكراۋە	99
6.2	ئامرازىك بۇ بەدىھىنانى دادپەرۋەرى كۆمەلايەتى و برەودان بە يەكسانى لە بازىرى كاردا	101
6.3	ژىرى دەستكرد وەك ئامرازىكى پراكتىكى بۇ ئازادى زانستى و بەھىزكردنى داھىنان	104

چاودیری کۆمه‌نگا له‌سه‌ر ژیری ده‌ستکرد	105
6.4	107
دووباره بنیاتنانه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌یتان و دابه‌شکردن به‌به‌کاره‌یتانی ژیری ده‌ستکرد	109
6.5	111
ژیری ده‌ستکرد بۆ دادپه‌روه‌ری جێن‌ده‌ر	114
6.6	116
ژیری ده‌ستکرد وه‌ک ئامرازێک بۆ به‌ره‌وه‌پێش‌به‌ردنی مافه‌کانی مرۆف	118
6.7	119
به‌ره‌و به‌دی‌لێکی ژینگه‌یی سۆسیالیستی بۆ ژیری ده‌ستکرد	120
6.8	121
ژیری ده‌ستکرد بۆ ئاشتی و چه‌ک دامالین	122
6.9	123
ژیری ده‌ستکرد بۆ پشتیوانیکردنی دیموکراسی و به‌شداری جه‌ما‌وه‌ری	124
6.10	125
بنیاتنانی نۆده‌وله‌تی چه‌پ بۆ ڤووبه‌ڤووبوونه‌وه‌ی هه‌ژموونی AI	126
7	127
بنیاتنانی ئینتته‌رناسیۆنالی چه‌پی دیجیتالی	128
7.1	129
ده‌سته‌به‌رکردنی سه‌رچاوه‌ی دارایی سه‌ربه‌خۆ له‌سه‌ر بنه‌مای پشتگیری چه‌پ و	130
7.2	131
پێشکه‌وتووخواز	132
7.3	133
سیاسه‌تی چالاک بۆ گه‌شه‌پێدانی به‌دی‌ل که‌ به‌رگری له‌ سه‌رکو‌تکردنی ته‌کنه‌لۆژیا	134
7.4	135
ده‌کات	136
راکێشانی گه‌نجان، په‌ره‌پێدانی تواناکان و په‌ره‌پێدانی خوێنده‌واری دیجیتالی له‌ناو	137
8	138
بهرکردنی نه‌خوێنده‌واری دیجیتالی: مه‌رجێک بۆ مانه‌وه‌ی چه‌پ له‌ سه‌رده‌می دیجیتاڵدا	139
8.1	140
روۆی گه‌نجان له‌ که‌مکردنه‌وه‌ی نه‌خوێنده‌واری دیجیتالی له‌ناو پارتیه‌ چه‌په‌کاندا	141
8.2	142
قوتابخانه‌ی دیجیتالییه‌کان له‌ ئاسته‌ جیاوازه‌کاندا	143
8.3	144
راکێشانی به‌هره‌ی ته‌کنیکی و به‌هێزکردنی کاریگه‌ری سیاسی چه‌پ له‌ تۆره‌ پێشه‌یه‌کاندا	145
8.4	146

له كۆتايدا: بنیاتنانی توانای تهكنیكى چهپ تىكۆشانىكى به په له يه	8.5
.....	137
چهپ و به كارهیتانه كانى ئیستای ژیری دهستکرد	9
.....	141
به كارهیتانكى وریایانه و بیرمه ندانه بۆ ئیستا	9.1
.....	141
شیکردنه وهى داتا و باشتکردنى سیاسهت و میتۆده كانى کۆکردنه وهى جه ماوه رى	9.2
.....	145
سوودوه رگرتن له AI له میدیای چهپ بۆ گه یاندنى راستى و بهرنامه كان به جه ماوه ر ...	9.3
.....	149
پهره پیدانى سیاسهتى ناوخۆ و به هیزکردنى شه فافیهت و دیموکراسى ریکخراوه یی	9.4
.....	152
پیدانى کاربه رنامه كانى AI ئیستا به ناوه رۆكى چهپ و پيشكه وتووخواز	9.5
.....	154
به كارهیتانى کاربه رنامه كانى AI هه نووکه یی بۆ پهره پیدانى ئامرازه جیگره وه كانى	9.6
.....	156
به راوردىك له نیوان تیروانىنى سه رمایه دارى و چه پى ژیری دهستکرد	158
رته رىكى كورت: پرسىار و وه لامى گرنگ	10
.....	165
دهرئه نجام	11
.....	197
سه رچاوه كان	12
.....	205
سه رچاوه عه ره بییه كان	12.1
.....	205
سه رچاوه ئینگلیزییه كان	12.2
.....	207
سه باره ت به ریزگار ئاکرى	13
.....	210

1 پېشەكى

1.1 بۆجى ئەم كىتېبە؟ ئەى بۆجى ئىستا؟

لەگەل گەشەسەندنى خىراى ژىرىى دەستکرد و كارىگەرى گەشەسەندوى لەسەر لايەنە جۇراوجۇرهكانى ژيان، لە ئابوورى و سىياسەتەو تە زانست، كەلتور، بىركردنەو و داهىتان، لە ھەموو شىوئىك ئامادە بوو، جىھان دەھەژىنىت و بە خىرايىيەكى بى وىنە پەرەى سەندوو. ئىستا گرنگە شىكردنەوہىكى چەپى گشتگىر بۇ ئەم بابەتە گرنگە پىشكەش بكرىت. ژىرىى دەستکرد بوو بە كۆلەكەيەكى سەرەكى لە دووبارە دارشتنەوہى پەيوەندىيەكانى كار، شىوازى بەرھەمەيتان و بەرپوہبردنى ھۆشيارى جەماوہرى، تىپەپاندنى ئامرازە تەقلىدىيەكانى پىشوى سەرمايەدارى. نەبوونى شىكردنەوہىكى چەپى قوول بۇ ژىرىى دەستکرد بواركە بۇ نوخبەى سەرمايەدارى بە كراوہى دەھىلئەوہ بۇ ئاراستەكردنى گفتوگۇكان بە شىوہىك كە خزمەت بە بەرژەوہندىيە چىنايەتییەكانيان بكات و تىروانىنى يەك لايەنەى خۇيان لە پروانگەى خۇيانەوہ بسەپىنىت.

بۆيە پىويستىيەكى بەپەلە بە شىكردنەوہىك ھەيە كە دەرېخات چۆن ژىرىى دەستکرد ئەمرو بەكار دەھىنرىت، نەك تەنھا وەك ئامرازىكى بەرھەمەيتان بەلكو وەك ئامرازىك بۇ توندكردنى كۆنترۆل بەسەر كار و ھۆشيارىدا، دووبارە رىكخستەوہى بازارەكان و سەپاندنى واقىعكىى دىجىتالى كە لەلايەن زلھىزەكان و كۆمپانىياكانى تەكنەلوژىاي قۇرخكارەوہ

زال بیت و بتوانیت چاره‌نوسی تاک و کومه‌لگا له ریگهی ئەلگۆریتمه‌کان و داتای گه‌وره‌وه ئاراسته بکات.

ژیری ده‌ستکرد ئەم‌رۆ، له ژیر سایه‌ی سه‌رمایه‌داریدا، ته‌نها کالایه‌ک یان ئامرازیکه‌ی به‌هینز نییه، به‌لکو میکانیزمیکه‌ی زۆر کاریگه‌ره له دووباره‌داڕشتنه‌وه‌ی هۆشیاری جه‌ماوه‌ری به‌شیوازیکی ئالۆز و بی‌وینه. له‌جیاته‌ی ته‌نها ئۆتۆماتیکه‌ی کردنی کاری ده‌ستی و پۆشنبیری، په‌ره‌پیدانی ئامرازه‌کانی به‌ره‌مه‌پێنان، په‌ره‌پیدانی داهێنان، ئاسانکاری کاری جو‌راوجۆر، به‌رزکردنه‌وه‌ی کارایی، باشت‌کردنی خزمه‌تگوزاری ته‌ندروستی و په‌روه‌رده‌یی و په‌ره‌پیدانی توێژینه‌وه‌ی زانستی، له‌ریگه‌ی ئەلگۆریتمی ئامانجداره‌وه به‌کارده‌هێنریت بۆ دووباره‌شیوه‌کردنی هۆشیاری جه‌ماوه‌ر به‌شیوه‌یه‌ک که خزمه‌ت به‌سه‌رمایه‌داری بکات.

ئهمه به‌شیوازیکی نه‌رم، زانستی، ناراسته‌وخۆ و هه‌ست پێنه‌کراو ئه‌نجام ده‌دریت که کاریگه‌رییه‌کان ورده‌ورده به‌تیپه‌په‌بوونی کات که‌له‌که‌ده‌بن. له‌ئه‌نجامدا، "هۆشیارییه‌کی هه‌له" دروست ده‌بیت که سه‌رمایه‌داری وه‌ک سیسته‌میکه‌ی هه‌میشه‌یی و بی‌جیگه‌ره‌وه به‌هینز ده‌کات.

1.2 بۆچی تیروانینی چه‌پ له‌سه‌ر ژیری ده‌ستکرد؟

به‌م شیوه‌یه‌ ئهم کاره‌ وه‌ک به‌شدارییه‌کی سه‌ره‌تایی پێشکه‌ش کرا بۆ پێشکه‌شکردنی تیروانینیکه‌ی په‌خنه‌یی سۆسیالیستی له‌سه‌ر ژیری ده‌ستکرد له‌پوانگه‌ی چه‌پی دیجیتالی، چ له‌قوله‌کردنه‌وه‌ی هه‌ژموونی

سەرمايه بىت يان گەران بەدواى تواناكانى وەك ئامرازيكى ئازادى لە ئاسۆيهكى سۆسياليسىتدا. ئەم تويژينه وەيه تەنيا شىكردنه وەى تيۆرى نيه بەلكو هەولێكى تيۆرى پراكتيكي بۆ كردنه وەى گفتوگۆيهكى چەپ لەسەر ژيرى دەستکرد و پيشنيارکردنى بەدىلى واقيعيانە بۆ ئازادکردنى تەكنەلۆژيا لە چنگى دەولەتە زلەيزەكان و كۆمپانيا قورخكارەكان يان لانی كەم پیناسەکردن و چوارچێوەکردنى رۆلى لە ماوهيهكى نزیکدا و ئاراستەکردنى بەرهو خزمەتکردنى دادپەرودەرى كۆمەلایەتى يەكسانی، و ديموكراسى.

مەملەتێ لەسەر تەكنەلۆژيا شەپكە لە دژى خودى زانست بەلكو لە دژى قورخكارى بەكارهێنانى لەلایەن هێزە بالادەستەكانەو بۆ زیادکردنى قازانج و بەهێزکردنى زالبوون. ژيرى دەستکرد نابىت خۆى لە خۆیدا وەك هەرهشە سەیر بكریت، بەلكو وەك گۆرەپانیكى جەنگى نوێ كە هیلەكانى بە هاوسەنگى هێزە كۆمەلایەتى، سیاسى، ئابوورى و رۆشنیریهكان پیناسە دەكریت.

لە كاتى قەيراندا، سەرمايهدارى پەنا دەباتە بەر بەرهمههێنان و داهێنانەوێ خۆى لە رێگەى ئامرازی زانستى و تەكنەلۆژياى پيشكەوتوو، كە رێگە دەدات تا رادەيهكى زۆر بەسەر ئاستەنگەكاندا زال بىت بەبێ ئەوێ دەست لە ناوهرۆكى چەوساندنەوێكەى بدات. بۆ نموونه لە كاتى قەيرانى دارايى جیهانى سالى 2008 دا حكومەتە سەرمايهدارەكان پەرەپێدانى زانستى و ئامراز و پارەى گشتیان بەكارهێنا بۆ پرگارکردنى ئابوورى و زالبوون بەسەر قەيرانەكاندا و مسۆگەرکردنى بەردەوامى

سیستەمى دارايى و لە ھەمان کاتدا چىنى كرېكاران باجى زىانەكانيان لە ئەستۆ گرت.

بەھەمان شىۋە، لە كاتى پەتاي كۆفید-19 لە سالى 2020، زۆرىك لە چەپەكان پىيان وابوو سەرمایەدارى لە قەيرانىكى قولدايە و ناتوانىت بمىنىتەو بەلام جارىكى تر وایکرد. دەولەت و كۆمپانيا گەرەكان بەكارھىنانى ئۆتوماتىك، ژىرىي دەستکرد و كارکردن لە دوورەو چەتر دەكەنەو، كە يارمەتیدەر بوون بۆ بەردەوامى ئابوورى سەرمایەدارى و پاراستنى بەرھەمھىنان لە رېگەى ميكانىزمى نوپو سەرەراى قەيران و قەدەغەکردنى بەربلاو لە زۆرىك لە ولاتان. لەگەل ئەو شەدا، ئەم ئاراستەيە پشتبەستن بە كارى مروڤ كەم كردهو و قازانجى كۆمپانياكانى زياد كرد، لە كاتىكدا مليونەھا كەس رووبەرۆوى بارودۆخى ناجىگىرى كار بوونەو يان بەتەواوى دەركران.

ئەم سىياسەتە نىشانى دەدەن كە چۆن سەرمایەدارى سوود لە زانست و تەكنەلۆژيا وەردەگرىت وەك ئامرازىك بۆ زالبوون بەسەر قەيرانەكان و دووبارە دارشتنەو سىستەمەكە بۆ دلىابوون لە بەردەوامى. سەرمایەدارى تەننەت لە كاتى پىويستدا ھەندىك بىرۆكەى ماركسىستى و سۆسىالىستى قەرز دەكات و بەكارى دەھىنىت، وەك دەستىوەردانى دەولەت و قەرەبوو كەردنەو ھى گروپە پەراويزخراوەكان، بەلام تەنھا وەك رىوشوینى كاتى بە مەبەستى سەقامگىر كەردنى سىستەم نەك گۆرىنى كاتىك قەيرانەكان كۆتايى پىھات، ھەر چاكسازى و دەستكەوتىك كە جەماوەر بە دەستى ھىناوہ پاشگەز دەبىتەو و چەوساندنەو بە ميكانىزمى پىشكەوتووتر بەرھەم دەھىنرىتەو.

له بهر ږوشنایی ئه و تهحه دایانه ی سهرده می دیجیتالی دروستی دهکات، چه پ ده توانیت سوود له م نه رمی و پیشکته وتنه زانستییه وهر بگریت، نه ک به سازشکردن له سهر بنه ماکانی ئازادیخوازی، به لکو به دووباره بیرکړدنه وه و پهره پیدانی گوتار، ئامراز و ستراتیجیه کانی زانستیانه بو ئه وه ی له گه ل گورپانکارییه خیراکاندا بگونجیت. ئه مه ش پیویستی به به کاره یتانی کاریگه ری ئامرازه کانی زانستی موډیرن هه یه، نه ک ته نها بو شیکړدنه وه ی بابه ته کومه لایه تی، ئابووری و سیاسیه کان به وردی به لکو پهره پیدانی گوتاریکی سیاسی زانستی و میکانیزمی ته شکیلای نه رم که بتوانیت بنکه ی چه پ فراوان بکات و جه ماوهر رابکیشیت، به تاییه تی گه نجان که له جیهانیکدا گه وره بوون که ته کنه لوژیا به سهریدا زال بووه.

به کاره یتانی هه ندیک ئامراز و ته نانه ت بیروکه ی زانستی که سهرمایه داری پهره ی پیداوه بو گه شه پیدان و زال بوون به سهر قه یرانه کاندا به مانای قبولکردن یان تیکه لاوکردنی به هاکانی نییه، به لکو ستراتیژیکی زانستی پیکده ینیت بو سوود وهرگرتیان له خزمه تی دادپه روه ری کومه لایه تی و یه کسانو و که مکړدنه وه ی جیاوازی چینایه تی و ډاکوکیکردن له مافه بنچینه ییه کان وه ک هه نگاویکی گواستنوه به ره و بنیاتنای سیسته میکی سو سیالیستی مرو فانه تر و دادپه روه رانه تر.

ئه گه ر شوړشی پیشه سازی یه که م هاوکیشه ی به ره مه یتانی ماددی به ناساندنی ئامیر و هیزی هه لم گوړی و بووه هو ی گه شه سهندنی پیشه سازی و به م شیوه یه چه وساندنه وه ی سهرمایه داری چینی کریکار له ناو کارخانه کاندا خیراتر بکات، ئه و شوړشی پیشه سازی دووهم ئه م موډیله له ریگه ی کاره با و هیله کانی به ره مه یتان فراوان کرد که سهرمایه

و كۆنترۇللى بۇرژىۋازى زىياتر چىركىدەۋە. شۇرۇشى پىشەسازى سىيەم كە بە شۇرۇشى كۆمپىوتەر و پەيۋەندىيەكان ناسراۋە، قۇناغىكى نوپى دابەشكىردى كارى دەستېكىرد بە ناساندنى كۆمپىوتەر و ئۇتوماتىكى دىجىتالى بۇ ھىلەكانى بەرھەمھىتان، ئاسانكىردى پەيۋەندى مرۇف و شكاندى قۇرخكارى مىدىا و زانىارى.

ئەمرو، شۇرۇشى دىجىتالى، يان ئەۋەى بە شۇرۇشى پىشەسازى چوارەم ناسراۋە، بازىدانىكى چۇنايەتى نىشان دەدات كە ھاۋكىشەى كۆنترۇلكىردى زانىارى و زانىارى دەگۇرپىت، و پەيۋەندىيە كۆمەلەيەتتەكان دۇوبارە پىئاسە دەكات، دەيكاتە گۇرپانىكى نوپ و رەخنىي خەباتى چىنايەتى.

لە سەردەمى دىجىتالدا، زانىارى، داتا و زانىارى بوۋنەتە يەككىك لە گرنگىرىن سەرچاۋەكانى بەرھەمھىتان. ئەمانە بۇ بەھىزكىردى ھەژمونى سەرمایەدارى بەكاردەھىتىن و خاۋەندارىتى تەكنەلۇژيا و كۆنترۇلكىردى لىشاۋى زانىارى دەكاتە يەككىك لە فاكىتەرە يەكلاكرەۋەكانى مىلمانى چىنايەتى مۇدىرن. ئامرازەكانى بەرھەمھىتان چىتر تەنھا بە كارگە و كىلگە و فەرمانگەكان سنووردار نابىن، داتا و ئەلگۇرىتمەكان بوۋنەتە ئامرازى سەركى بۇ بەرھەمھىتانەۋەى ھەژمونى سەرمایەدارى بە شىۋەيەكى نادىار، لە رېگەى كۆنترۇلكىردى راي گشتى و ئاراستەكىردى رەفتارى كۆمەلەيەتى.

سەرەپاي ھەموو ئەم گۇرپانكارىيە گەۋرەيە، زۇربەى رېكخراۋە چەپەكان بە پلەى جىاۋاز ھىشتا لە رۋوى دىجىتالىيەۋە دواكەۋتوون. ئەم دواكەۋتنە تەنھا بەھۋى نەبوۋنى ئامرازى تەكنىكى نىيە، بەلكو رەنگدانەۋەى نەبوۋنى

دیدیکی سیاسی ږوونه بۇ به کارهینانی ته کڼه لوژیا له خزمه تی خه باتدا. ئه و دابه شېوونه ی دیجیتالی ږووبه ږووی ږیکخواوه چه په کان ده بیته وه ته نها نه بوونی توانای ته کنیکی نییه، به لکو ږهنگدانه وهی لاوازییه کی گه وره و نه خوازاو له درک کردن به وهی که فراوانبوون و په ره پیدانی دیجیتالی بوو ته مه رجیکی وجودی بۇ به رده وامی و به ره وپیشبردنی خه باتی سو سیالیستی.

نه بوونی ئامرازی دیجیتالی چه پ وای لیده کات وهک میرووله ږووبه ږووی فیل بیت، چونکه سه رمایه داری توانایه کی بی وینه ی هیه بۇ کونترولگردنی بوشایی دیجیتالی، شیوه ی هوشیاری گشتی، ئاراسته گردنی زانیاری، و خنکاندنی هر بزووتنه وهیه کی ئه لته رناتیف که دژایه تی سیسته مه که ی بکات. به رده وامی ئه م که لینه مانای ئه وهیه که چه پ به ئامانجی سیاسه تی کونترول و سنووردار کردن و دوورخستنه وهی دیجیتالی ده مینیته وه که توانای ږیکخستن، کاریگه ری، به رگری کاریگه ر و به دیهینانی به دیلی مروقدوستی سنووردار ده کات.

له کاتیکدا چه پ ئیستا یه کی که له شه ږه کان ده دۆږیت، چونکه هیشتا ته کڼه لوژیا وهک ئامرازیکی دووه می سه رمایه داری مامه له ده کات له جیاتی ئه وهی وهک یه کی که له گوږه پانه کانی خه باتی چینایه تی سه یری بکات، ئه م شه ږه هیشتا کوتایی نه هاتووه. سه رکه وتن له ږیگه ی دروشمه وه نایه ت به لکو به گوږینی بینین بۇ پلانی کرداری کونکریتی که پشت به به کارهینانی هوشیارانه و چالاکانه ی ته کڼه لوژیا ده به ستیت و به دیلی گونجاو پیشکش ده کات که توانای ږووبه ږووبوونه وهی هه ژموونی دیجیتالی سه رمایه داری هیه. چه پ ناتوانیت له پیگه یه کی به رگریدا بمینیته وه به لکو ده بیت به

ستراتیژیکی پروونه وه بیته مهیدانی جهنگی تهکنه لوژیا، نهک وهک بهکارهینه ریکی پاسیقی تهکنه لوژیا، بهلکو وهک یاریزانیکی چالاک له داپشتنه وهی داهاتووی.

کاتیک چهپ سهرکه وتوو ده بیته له تیکه لکردنی تهکنه لوژیا له پرورژی ئازادیخوازیه کهیدا، ده توانیته له پهراویزی بوونی دیجیتالی دهر بچیت و بیته هیژیکی ریکخراوهیی که توانای خوگونجاندن له گهله سهردهمی دیجیتالی و په ره پیدانی ئامراز و ستراتیجی نوی هه بیته که توانای پرووبه پرووبونه وهی هه ژموونی سهرمایه داری به توانای هاوسهنگتر بدات.

له گهله ئه وه شدا، تهکنه لوژیا چه ند پیشکه وتوو بیته، ناتوانیته جیگهی ریکخراوی مروقی هوشیار بگریته وه. هیزی راسته قینهی ههر بزووتنه وهیه کی چه پی پیشکه وتووخواز له و ئامرازانه نییه که بهکاری ده هیئیت، سهره پای کاریگه رییه بهرچاوه کانیان، بهلکو له مروقیکی ریکخراودا که بتوانیته له خزمهتی ئامانجه کانیاندا به کاریان بهیئیت.

ژییری دهستکرد و تهکنه لوژیا له وانهیه ئامرازیکی کاریگه ر بن له به هیژکردنی ئه گه ره کانی خه بات، ریکخستن و بزووتنه وه، به لام ههرگیز جیگهی هاو پشتی، ریکخستنی سیاسی و جه ماوه ری و کاری مهیدانی ناگرنه وه، که پالنه ری سهرکی ههر گورانکارییه کی بنه په تی له سهر زهوی ده میئننه وه. پشت بهستن به ئامرازه کانی تهکنه لوژیا نابیته بیته جیگره وهی خه باتی سیاسی راسته وخو له ریگهی کاری دیجیتالی، چونکه خه باتی راسته قینه له مهیدان و له نیو خه لکدا پرووده دات، له کاتیکدا بو شایی

دىجىتالى ۋەك گۆرەپانىكى پىشتىوانىكەر، كارىگەر و تەۋاكەر دەمىنىتەۋە بەلام جىگرەۋە نىيە.

ئىمە ۋەك چەپەكان ھەول دەدەين بەدىلى ئازادىخواز لە بوارە كۆمەلايەتيە جۇراۋجۆرەكاندا پىشكەش بگەين، ۋەك ئابوورى، دادپەرۋەرى، ماف، يەكسانى و گۆرانى سۆسىالىستى. لەگەل ئەۋەشدا، ھىشتا دىدگايەكى دىجىتالى چەپى پوون و گشتگىر و ئەلتەرناتىف پەرەى پىنەدراۋە بۆ رووبەروو بوونەۋەى جدى ھەژمونى تەكنەلۇژىي سەرمايەدارى، سەرەپاي ئەۋەى ئەم كۆنترۆلە چەندە مەترسىدارە لە بەھىزكردن و پتەوكردنى ھەژمونى سەرمايەدارى و ئايدىۋولۇژىي بەسەر نەۋەكانى داھاتوۋدا.

گرنگترىن وانەى دىيالىكتىكى لىرەدا ئەۋەيە كە تەكنەلۇژىي تەنھا "ئامرازىكى بىلايەن" نىيە، بەلكو گۆرەپانى جەنگى خەباتى چىنايەتيە كە دەبىت لەگەل ھۆشيارى زانستى و ستراتيگى تىكەل بىت. زانست ھەرگىز پىشكەوتنىكى بابەتى تەۋا نەبوۋە، ھەمىشە مەرجى ئەۋە بوۋە كە كى خاۋەنى بىت، كى بەكارى دەھىننىت و چۆن بەكار دەھىننىت. كىشەكە لە خودى ناسنامەى ژىرىي دەستكرد نىيە، بەلكو لە قۇرخكارى لەلايەن ھىزە سەرمايەدارىيەكانەۋە و دووبارە بلاۋكردنەۋەى بۆ قولكردنەۋەى ململانىي چىنايەتى.

بۆيە چەپ ناتوانىت تەنيا رەخنە لە تەكنەلۇژىي بگرىت و چۆن بەكار دەھىننىت، بەلكو دەبىت ئەلتەرناتىفى چەپ و پىشكەوتوۋخۋازى خۋى گەشە پىدات و مىكانىزىمىكى نوى بۆ بەكارھىنانيان پىشنيار بكات، لە

چوارچیوهیه کی پیشکەوتووخواز و دیموکراتی و شه فافدا کار بکات له ژیر چاودیڤری کۆمه لگادا، بۆ خزمه تکردنی ئامانجه کانی مروّف نهک تهنها ئامرازیک بیت بۆ چهوساندنه وه و زیادکردنی قازانج.

پووبه پرووبوونه وه تهنها به تیگه یشتن له پیکهاته ی هه ژموونی دیجیتالی سنووردار نییه، به لکو پیویستی به چوونه ناو قه لای دیجیتالی سه رمایه دارییه، نهک تهنها وهستان له دهروازه کانی و هاوارکردن!! ههروهک چۆن مارکس و ئهنگلس له سهردهمی خۆیاندا زانستیان کرده چهکیک له دژی سهرمایه داری، چهپی ئهمرۆش بانگه یشت دهکریّت بیته هیزیکی چالاک له م گۆره پانه دا نهک تهنها چاودیڤریکی پاسیف یان به کاره یته ریکی ملکه چی سیسته می سهرمایه داری دیجیتال.

1.3 ئه م کتیه چی پیشکەش دهکات؟

ئامانجی ئه م کتیه پیشکەشکردنی تیروانینیکی رهخنه یی یه کخراو له سه ر ژیری دهستکرد له پوانگه یهکی چهپی هاوچه رخه وه، له سه ر بنه ماکانی چهپگه ری دیجیتالی که هه ول ده دات تهکنه لوژیا، پیشکەوتنی زانستی و مه عریفی، و چوارچیوه ی مافه کان وهک ئامرازیک گرنگ بۆ په ره پیدانی خه باتی چهپ، پۆشنیری و ریکخراوه یی و له نیو جه ماوه ردا به کار به یئیت.

له بهر پۆشنای زالبوونی سهرمایه داری دیجیتالی، کتیه که به دیل و

دیدگای پیشکەوتووخواز بۆ ئازادکردنی تەکنەلۆژیا و ئاراستەکردنی بۆ خزمەتکردنی کۆمەلگا، لە ڕێگەی پەرەپێدانی مۆدیلی چەپ و پیشکەوتووخواز بۆ بەرپۆهبردنی ژیری دەستکرد، لە ڕێگەی بنیاتنانی چەپی دیجیتالی نیۆدەولەتی بۆ پووبەرووبوونەوهی هەژموونی دیجیتالی و کەمکردنەوهی نەخویندەواری دیجیتالی لەناو ڕێکخراوە چەپەکاندا.

ئەم کارە تەنها بە پیشنیاره تیۆرییەکان سنووردار نییە، هەروەها ئامرازی شیکاری کرداری داوین دەکات کە بە نمونە پالێشتی دەکرێن هەرکاتیک بگونجێت، بۆ پوونکردنەوهی بیروکەکان لە جیهانی راستەقینەدا. پوونکردنەوه و خستەیی بەراوردکاری لەخۆ دەگرێت کە جیاوازییە بنچینەییەکانی نیوان بۆچوونی سەرمايەداری و چەپ لەسەر ژیری دەستکرد تیشک دەخاتە سەر و تیگەیشتنی بیروکە پیشنیارکراوەکان بۆ خوینەرانی ئاسانتەر دەکات.

سەرەپای ئەوەش، کتیبەکە بەشیکێ تایبەتی تێدایە کە وەلامی پرسیارە هەرە جێناکۆکەکان دەداتەوه سەبارەت بە ژیری دەستکرد، داهاووی و تەکنەلۆژیا بە گشتی، دەستەواژەی پوون دەکاتەوه، کە هەندیکیان نوین و هیشتا لە گوتاری چەپدا بلاو نەکراونەتەوه، وەک "دەستبەسەرکردنی دیجیتالی"، "کوشتنی دیجیتالی" و "خودسانسۆری دیجیتالی". هەروەها کتیبەکە لە سەرەتادا پوختەیهکی سەرنجراکێش پیشکەش دەکات بۆ ئەوانەی ئارەزوومەند دەبن بە خێرای دەستگەیشتن بە بیروکە سەرەکییەکان.

ئەگەر زمانی كىتپەكە قورس بوو، يان ھەندىك دەستەواژە و چەمك ناپوون ديار بوو، پيشنيار دەكرىت لە بەشى پرسىار و ۋەلامەۋە دەست پىپكەيت، كە خالىكى چوونە ژوورەۋەى سادە و گشتگىر دابىن دەكات كە ئاسانكارى بۇ خويندەۋەىەكى نەرمتر و قوولتر بۇ بەشەكانى ترى كىتپەكە دەكات.

1.4 زمانی پەرتووك

بۇ دلتىابوون لەۋەى ناوہپۇكى كىتپەكە دەگاتە زۆرترىن بىنەرى خوينەران، شىۋازىكى زمانەۋانى پوون و راستەوخۇ پەپرەو كراۋە، بەدوورگرتن لە زمانی ئالۆز و دەستەواژەى تەكنىكى تايبەت يان ئەكادىمى، بە ئامانجى ئەۋەى بىرۆكە پيشنيار كراۋەكان بۇ ھەمووان ئاسانتىر بىت، بىن گويدانە باكگراۋندىكى تەكنىكى و زانستى.

زاراۋەى ئىنگلىزى ھەروەھا دوور خراۋنەتەۋە. ئەم بۇچوونە رەنگدانەۋەى ئەۋ باۋەپەىە كە زانىارى دەبىت بە پوونى و بەبى بەرەستى زمانەۋانى بەردەست بىت، كە كارلىك لەگەل ناوہپۇكەكە بەھىز دەكات و دەكاتەۋە بۇ فراۋانتىر بازنەى خوينەرانى ئارەزوومەند، چ پىسپۆر بىت يان نا.

سەرەپاى ئالۆزىەكانى، تەكنەلۆژيا و ژىرىى دەستكرد كارىگەرى لەسەر ھەموو لايەنەكانى ژيانى پۆژانە ھەىە، ئەمەش وادەكات ئاسانكردنى گەتوگوى تەكنىكى بەبىن داماللىنى قوولى رەخنەىى يان شىكارى تا ئەۋپەپرى توانا پىۋىستە.

1.5 دىجىتالى و بلاۋكردنەۋەى ئازادى كىتپەكە

کتیبه‌که به شیوه‌ی دیجیتالی به هەردوو زمانی عەرەبی و ئینگلیزی له یەک کاتدا له ڕێگەی پلاتفۆرمی بڵاوکردنەوەی جیهانی ئەمازۆن بڵاو دەکرێتەوە، بە لەبەرچاوترینی توانای بڵاوکردنەوەی دیجیتالی فراوان و گونجانی لەگەڵ ئەپلیکەیشنەکان و ئامێرە جوړاو جوړەکان، که یارمەتیدەرە بۆ بڵاوبوونەوەی فراوان و جیهانی کتیبه‌که. نرخه‌که‌ی به که‌ترین نرخ، یەک دۆلار، چونکه له سه‌ره‌تادا ناتوانرێت به خۆپایایی پیشکەش بکری، بۆ دانیابوون له ده‌ستگه‌یشتنی بۆ زۆرتین ژماره له خوێنه‌ران، به‌بێ پیدانی مافی بڵاوکردنەوەی تایبەت به ئەمازۆن.

بۆیه له هه‌مان کاتدا له چه‌ندین پلاتفۆرم و ماله‌په‌ری تایبەت به بڵاوکردنەوەی کتیبه‌که به خۆپایایی به‌رده‌ست ده‌کریت، له‌سه‌ر بانه‌مای ئەوه‌ی که زانین مافیکی هاوبه‌شی مرقه‌ و نابیت سنووری ماددی به‌سه‌ردا بیت، ده‌بیت بۆ هه‌مووان به‌رده‌ست بیت. خه‌بات بۆ دادپه‌روه‌ری مه‌عریفی که‌متر نییه له تیکۆشان بۆ دادپه‌روه‌ری کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری و سیاسی.

له ئێستادا، هیچ نیازیک نییه بۆ بڵاوکردنەوەی چاپی کتیبه‌که، به‌لەبەرچاوترینی سووده زۆره‌کانی بڵاوکردنەوەی دیجیتالی، که بریتین له دابه‌شکردنی هه‌رزان یان به‌خۆپایایی، فراوانی جیهانی، ئاسانی نوێکردن‌وه و گۆڕانکاری، و کاریگه‌ری ژینگه‌یی ئەرێنی له که‌مکردن‌وه‌ی به‌کارهێنانی کاغەز و زیانه‌کانی ژینگه له چاپ.

بلاوکردنه وهی دیجیتالی ههروهه له گهڵ ئاراسته مۆدیرنهکانی خۆیندنه وه و به کارهێنانی زانیاری هاوته ریب ده بێت، به تاییه تی له نێو نه وهی گه نجا، که به هۆی نه رمی، بلاوبوونه وهی خیرا و ئاسانی دابه زانندن له ئامیره جوراوجورهکاندا پشت به کتیه ئه لیکترۆنییه کان ده به ستیت. له گهڵ ئه وهشدا، بژاردهی چاپکردن له داها توودا دوور ناخریته وه ئه گهر پیویستییه کی به هیز یان خواستیکی فراوان بۆ چاپکراو دروست بیت.

1.6 مافی بلاوکردنه وه

ئهم کتیه بۆ هه موو که سیک به ردهسته بهی هیه سنووردارکردنیک بۆ خاوه نداریکردن، و هه موو که سیک ئازاده له به کارهێنانی ناوه روکه که ی، باشته به پالپشتی سه رچاوه که، هه رچه نده زۆره ملی نییه. له م ریگه یه وه مه به ستم ئه وه یه هانی پینازیکی هاوبه شی زانیاری بدهم که بلاوبوونه وهی ناوه روکی چه پ به تاییه تی به رز بکاته وه و یارمه تیده ر بیت بۆ ده وله مه ندکردنی کومه لگه ی زانیاری فراوانتر. به بۆچوونی من، زانین کالایه ک نییه که به مافی خاوه نداریتی سنووردار بکریت، به لکو ده بیت وه ک مافیکی مرؤف و وه ک به شی ک له خه باتی به رده وامی دژی قۆرخکردنی زانیاری، بۆ هه مووان به رده ست بیت. بۆیه ئهم کتیه به پۆهی هاوپشتی فیکری پیشکه ش کراوه، که داوی ئازادکردنی زانیاری ده کات له سنوورکهانی سه رمایه داری، مافی چاپ و خاوه نداریتی فکری، و ده سته به رکردنی فراوانترین توانای ده سته گه یشتن، دوور له به ره به سته بازرگانییه کان که ریگره له بلاوبوونه وهی بیروکه کان.

1.7 به کارهینانی فۆرمی مینه یی و نیرینه له زمانی کتێبه که دا و دادیه رو ری زمونی

من ههولمداوه، ئهوهندهی بتوانم، ههردوو شیوهی می و نیرینه له ههموو خاله سههرهکیهکانی ئهم کتێبهدا بهکار بهینم، لهسهه ربنههای یهکسانخوازی و قهناعهتی ئازادخوازانه که زمان تهنها ئامرازیکی پهیوهندی نییه بهلکو گۆرپانیکی جهنگه که رهنگدانهوهی جیاکاری رهگهزی و زالبوونی پیاوسالاری له کومهگادایه. گوتاری تایبته به پیاوانه ههرگیز بیالیه نهبووه، بهلکو بهشیک بووه له سیسته می پیاوسالاری که پهراویزخستن و دوورخستنهوهی ژنان له بواری گشتی چهسپاندووه. لهگهڵ ئهوهشدا، من له ههندیک شوین رووبهرووی گرفتی زمانهوانی بوومهوه بههۆی سنووردارییهکانی زمانی عهرهبی، که دووبارهکردنهوهی دووانه له پیکهاتهی دهقدا قورس دهکات. ئهمه ههندیک جار ناچاری کردم که پیکهاتهی گشتی بهکار بهینم یان شیوهی نیرینه بهکار بهینم، سههرپای هوشیاریم لهم بابته.

ئهمه ههلبژاردنیکی سیاسی نهبوو، بهلکو ئهنجای بهربهستی زمانهوانی و تهکنیکی بوو که له لایه نهقهکهوه سهپینرابوو. من داوای لیئوردنیکی دلسوزانه له ههموو ئهو ههقالانه، ژن و پیاو دهکهم، که شایستهی ئهوهن زمانهکهیان به شیوهیهکی دادپهروهراوهتر رهنگ بداتهوه.

من دهزانم که بهدهستهینانی دادپهروهری زمانهوانی بهشیک دانهبراو له

تیکۆشانى فېمىنىستى و چەپ لە دژى ھەموو شىۆھەکانى جیاکاری، و ئەو زمانە تەنھا پەنگدانەوێ واقیع نییە، بەلکو ئامرازیکە بۆ بەرھەمھێنانەوێ یان گۆرینی زمان. لەبەر ئەم ھۆیە، جەخت لەوێ دەکەمەوێ کە ھەموو ئەو شیکردنەوێ و چەمکانەى لەم کتیبەدا پیشکەش دەکەین بە یەكسانی ئاراستەى ژنان و پیاوان، کریکاران لە ھەموو پەگەزەکان و ھەموو ئەوانەى کە لە خەباتى ھاوبەشدا لە دژى سیستەمى پیاوسالارى سەرمايەداریدا بەشداری. ھیوادارم ئەم کارە یارمەتیدەر بێت لە گەشەپێدانی گوتاریکی چەپی فېمىنىستى کە زمان ئازاد دەکات، بە ژیریى دەستکردی پیشکەوتووخواز پالپشتی دەکەیت، ھەروەک چۆن ھۆشیاری و کۆمەلگا ئازاد دەکات.

1.8 روونکردنەوێ لەسەر دەستەواژەى "ئەلیکترۆنى" و "دیجیتال"

لەم کتیبەدا، دەستەواژەى "ئەلیکترۆنى" و "دیجیتال" بەکارھاتوون بۆ ئاماژەکردن بە چەمکە یەکتەرپەرەکان لە ھەندیک حالەتدا، ھەرچەندە ھەریەکەیان کاریگەرى جیاوازیان ھەیە بە گۆیرەى چوارچۆیەى میژوویى و کردارى. دەستەواژەى "ئەلیکترۆنى" لە میژوودا پەيوەستە بە چەمکەکانى وەک "حکومەتى ئەلیکترۆنى"، "بازرگانی ئەلیکترۆنى" و "چەپی ئەلیکترۆنى" کە پەنگدانەوێ قوناغە بناغەییەکانى وەرگرتنى تەکنەلۆژیا لە سیاسەت، کارگێرى، ریکخراو و ئابووریادیە.

لەلایەكى ترەوێ، دەستەواژەى "دیجیتال" بۆ وەسفکردنى گۆرانکارییە تەکنەلۆژیاییەکانى سەرەدەمى مۆدێرن بەکاردەھێنرێت، وەک "ئابوورى دیجیتال"، "دەستبەسەرکردنى دیجیتال"، "کۆشتنى دیجیتال" و ئەوانى تر،

که گوزارشت له پهره‌سەندنی ژیرخانی تەکنەلۆژیا، میکانیزمی به‌رهه‌مه‌تێنان و کۆنتڕۆڵکردن، ئامرازەکانی سەرکوتکردن، و ئامرازەکانی سەرمايه‌دارى هاوچەرخ دەکەن.

بۆ دڵنیابوون له پوونی بیروکەکه، کتیبەکه میتۆدیکى گونجاو له به‌کارهێنانى هەردوو چەمکەکه‌دا پەڕەو دەکات: "ئەلیکترۆن" بۆ چەمکەکانی ئەدەبیاتی سیاسى و تەکنیکی کلاسیک دەپاریزریت، له کاتێکدا "دیجیتال" بۆ وه‌سفکردنی پیشکەوتنه‌ خێراکانی تەکنەلۆژیا و کاریگەرییه‌ سیاسى، ئابووری، کۆمه‌لایه‌تى و رۆشن‌بیرییه‌کانیان، به‌تایبه‌تى له چوارچۆیه‌ى هه‌ژموونی سەرمايه‌دارى دیجیتاڵدا. ئامانجى ئەم جیاکردنه‌وه‌یه‌ به‌هێزکردنی گونجانی بیروکەیه‌.

2 پېزانين و تهرخانکردن

زور سوپاسی هه موو ئه و هه قالانه دهکهم که سهرنج و پېشنیاره به نرخه کانیاں یارمه تیدهر بوون بۆ دهوله مه ندردن و پهره پیدانی ناوه روکی ئه م کتیه. ئه م به شداریانه یارمه تیدهر بوون بۆ چاره سه رکردنی زۆریک له لایه نه ونبووه کان و پوخته کردنی بیروکه پېشنیار کراره کان، وایکرد پېشکه شکرده که گشتگیرتر و وردتر و کاریگه رتر بیت له چاره سه رکردنی کیشه ی ژیری دهستکرد له روانگه یه کی چه پی پېشکه وتوووه.

ئه م کاره شیوه ی ئیستای خو ی وهرنه دهگرت به بی گفتوگوی قوول و تیروانیی ره خه نی و به شداری بویرانه که گرنگی پهره پیدانی گوتاریکی چه پی دیجیتالی دووپات دهکاته وه که بتوانیت پرووه پرووی هه ژموونی سه رمایه داری له بواری ته کنه لوژیا ببیته وه.

ئه م هه وه به کومه لانه ره نگدانه وه ی روخی راسته قینه ی خه باتی هاوبه شن چونکه هیچ پرۆژه یه کی چه پ ناتوانیت ئامانجه کانی به دهست بهینیت به بی کاری به کومه ل و بیرکردنه وه ی ره خه گرانه و تیکه لبوونی چالاک له گه ل بیرو پای جوړاوجور که ئاسوی بیروبوچوونه کان دهوله مه ند و فراوانتر دهکات. بویه ئه م کتیه سه ره تا پېشکه شی ئه وان دهکهم و بۆ هه موو ئه وانیه به شداری دهکهن له به کارهینانی کاریگه ری ته کنه لوژیا و کار بۆ پهره پیدان و بنیاتنانی به دیلی ته کنه لوژیای پېشکه وتووخواز و چه پ به مه بهستی به کارهینانیان له خزمه تی ئازادی مروف و دادپهروه ری کومه لایه تی و گورانی سو سیالیستیدا دهکهن.

ههروهها هیوادارم ئەم ههولە ههنگاوێکی تر بێت به درێژایی رێگایهکی درێژ که پێویستی به توێژینهوه، په ره پێدان، جێبه جێکردنی کرداری و کاری به کۆمهڵ ههیه بۆ ئەوهی چه په کان بتوانن دهستپێشخه ری به دهست بهێنن، نهک تهنها له گۆره پانی تهکنه لۆژیا به لکو له هه موو به ره کانی خه باتدا، بۆ دروستکردنی ئاینده یه کی سۆسیالیستی دادپه روه رانه تر و یه کسانتر.

له کۆتاییدا ئەم کاره پێشکەش به هه موو ئەوانه ده که م که له بواره کانی رۆشنییری و رێکخراوهیی و تهکنیکی و بواره کانی تر دا به رده وامن له خه بات بۆ گێڕانه وهی به ها کانی ئازادی و یه کسانی و سۆسیالیزم له سه رانه سهری جیهاندا و بۆ هه موو ئەوانه ی که دژایه تی هه موو شیوه کانی هه ژمونی سه رمایه داری ده که ن و هه ولی بنیاتنانی جیهانیکی دادپه روه رانه تر ده دن که تییدا تهکنه لۆژیا و سه رچاوه کان له خزمه تی هه موو مرو قایه تیدا به کار ده یه نرین.

3 پوختهی کتیب: بیرۆکه سهرهکییهکان به کورتی

3.1 ژیری دهستکرد: بهرهمهینانهوهی زالبوونی چینایهتی له ریگهی ئامرازه پیشکهوتوووهکانهوه

وهک کارل مارکس له زۆربهی کارهکانیدا ئاماژهی پیکردوووه، ههموو بازدانیکی تهکنهلۆزیایی له سیستهمی سهرمایهداریدا نابیته هوی ئازادی مروڤ بهلکو دهبیته هوی بهرهمهینانهوهی زالبوونی چینایهتی به ئامرازی پیشکهوتوووتر. کهواته، پههسهندنهکانی تهکنهلۆزیای ئیستا بیلایه نین، بهلکو له نیو پهیوهندییه زاللهکانی بهرهمهیناندا شیوه وهردهگرن. ژیری دهستکرد، سههرپای توانای گهوهی بۆ خزمهتکردنی مروڤایهتی، بۆته ئامرازیک لهلایه بۆرژوازی بۆ بههیزکردنی کۆنترۆلی لهسهه کار، زالبوون بهسهه سههراوهکان، و دووباره شیوه دارشتهوهی هوشیاری جهماوههه به شیوهیهک که خزمهت به سیستهمی سهرمایههاری بکات.

ههروهک چۆن له کاتی شوڤشی پیشهسازیدا ئامیرهکان بهکارهیتران بۆ چرکردنهوهی چهوساندنهوه له جیاتی کهمکردنهوهی کاتژمیرهکانی کارکردن، ئەمرو ژیری دهستکرد له ئۆتوماتیکی بهکاردههیتریت بۆ کهمکردنهوهی تیچووی بهرهمهینان و کهمکردنهوهی پیویستی به کاری مروڤ له زۆربهی حالهتهکاندا.

ئهمه ههروهها نامۆبوون قولتر دهکاتهوه، چونکه کریکارانی دهستی و پۆشنییری له شوینی کارهکانیاندا دهکرینه ئامرازی مرویی و

ئەلگورىتمەكان جىڭەي دەگرەنە، كە دەبىتە ھۆى زىادىبونى بىكارى يان ناچارىان دەكات بەدوای كارى جىگرەو بەگەرېن. لە ھەمان كاتدا پەيوەندىي بەرھەمھىنانى نوڧ دەسەپىنرېت كە تىيدا بۆرژوازى دەستى بەسەر ئامرازەكانى بەرھەمھىنانى دىجىتالىدا توندتر دەكات. لەم چوارچىۋەيدا، ژىرىي دەستكرد دەبىتە ئامرازىك بۇ بەرھەمھىنانەوھى چەوساندەنەوھ لە پىشكەوتوتوتىن شىۋەدا.

3.2 ژىرىي دەستكرد وەك ئامرازىك بۇ كۆنترۆلكردن، سەركوتكردن، و شوشنى ھۆشيارى بەكۆمەل

كۆنترۆللى سەرمایەدارى بەسەر ژىرىي دەستكرد چىتر لە بەرھەمھىنانەوھى پەيوەندىيەكانى بەرھەمھىنان نەوہستاوہ، بەلكو بۆتە ئامرازىكى راستەوخۆى كۆنترۆل و سەركوتى سىياسى. ئەمپۇ، ژىرىي دەستكرد لە سىستەمەكانى چاودىرى بەكۆمەل، ناسىنەوھى دەموچا، شىكرەنەوھى ھەلسوكەوتى سىياسى تاك و گروپ و شتى تر بەكاردەھىنرېت. ئەمە رېگە بە رېژىمە سەركوتكەرەكان دەدات، تەنەت لە ولاتانى بەناو دىموكراسىشدا، پىشۋەخت دەستىۋەردان بكەن بۇ لاوازكردن يان پوچەلكردنەوھى ھەر بەرگرىيەكى چەپى رادىكال كە "ھىلە سوورەكان" پىشۋەخت دەبەزىنېت، واتە ھەرەشەيەكى جددى بۇ سەر پىكھاتەى سىستەمى سەرمایەدارىدا دروست دەكات.

چاودىرى دىجىتالى ئەمپۇ تەنھا سىپىنەوھى ناوہرۇك يان قەدەغەكردى ئەكاونتەكان تىپەپىۋە. ئەمە شىۋەى "خۆسانسۆرى خۆوىستانە" وەردەگرېت، كە تىايدا تاكەكان لە ترسى سانسۆر يان سزای دىجىتالى

دهست دهكهن به رېكخستنې قسه و بېرورپاكانيان. ئه مه تواناي رېكخراوه چهپ و پېشكه وتووخوازهكان كه م دهكاتوه بو كوكردنه وهى جه ماوهر و يارمه تيدهر دهبيت بو گوړپنى ئينته رنيت تا رادهيه كي زور بو فهازيه ك كه لوژيكي بازاري سه رمايه دارى و هه ژموونى ده ولت به رپوهى ده بات.

سهره راي رولي له دووباره دارپشتنه وهى په يوه ندييه كانى كار و به هيزكردنى كونتروول و سهركو تكدن، زوربهى به كارهيئانه كانى ژيريى ده ستكرد، وهك ميديا به هه موو شيوه كانى رابردوو و ئيستايه وه، وهك ئامرازيك بو ده ستكارى كردنى هو شياري جه ماوهرى و چاندنى به هاكانى سه رمايه دارى به كارده هينرين. ئه مه له ريگه ئه لگور ريمه كانه وه ئه نجام ده دريت كه ليشاوى زانيارى كونتروول دهكات، گفتوگوى گشتى ئاراسته دهكات، و هه ول دهكات واقيعيكي كه لتوورى تاك بسه پينيت كه زالبوونى بازار و به كارهيئانى تاك وهك به هايه كي سروشتى و حه تمى به هيز دهكات.

ئهمرو، ژيريى ده ستكرد يه كيكه له كاريگه رترين ئامرازهكان بو چه سپاندنى ئه م هه ژموونه ئايدوولوزيا. ئه لگور ريمهكان بو رينمايى كردنى جه ماوهر بو قبول كردنى سه رمايه دارى وهك باشترين و ته نانه ت هه ميشه يى سيستمه دارپژراون. ئه مه ورده ورده و نه رم و ناديار ئه نجام ده دريت و تيروانيينيكي هه له به به كارهيئانه ران دهكات كه سيستمه مه كه به ته واوى بيلايه نه.

به تپه ربوونى كات، خه لك له وانه يه بگوړيت بو "ميگه ليكي ملكه چ كه به ئاسانى به رپوه ده بريت"، هو شياري چينا يه تى لاواز دهكات به ته ختكردنى بيري پېشكه وتووخواز و په خنه گرانه و كور تكدنه وهى گوتارى سياسى

بۇ بابەتە لاۋەككىيەكان، لەجىياتى شىكرىدەنەۋەى پىكھاتەى سىياسى و ئابوورى و كۆمەلايەتى كە لەسەر بىنەماى چەوساندەنەۋە دامەزراۋە.

3.3 بەدىلى چەپ: رووبەروو بوونەۋەى كۆيلايەتى دىجىتالى و ئازاد كىردى تەكنەلۇژيا

3.4

ئاراستە كىردى ئىرىي دەستكرد بۇ خىزمەتكىردى خەلگ نەك سەرمایە پىۋىستى بە پەرەپىدانى سىستەمى سەرچاۋە كراۋەى شەفاف ھەيە كە بە شىۋەيەكى دىموكراتىانە بەرپۋە دەبرىت و لەژىر چاۋدىرى كۆمەلگادا بىت. ھەرۋەھا پىۋىستى بە تىپەراندنى ياساى نىۋدەۋلەتى ھەيە بۇ رىكخستى كارەكانى بۇ دۇنيا بوون لەۋەى خىزمەتى كۆمەلگا دەكات، تا ئەۋ كاتەى بەدىلى چەپى پىشكەۋتوۋخواز لەسەر بىنەماى خاۋەندارىتى كۆمەلگا ۋەك چارەسەرىكى پىۋىست پىشنىار دەكرىت، دوور لە قۇرخكارى كۆمپانىا گەرەكان.

ئىمە دەبىت ھەۋل بەدىن كە ئىرىي دەستكرد بەكار بەئىرىت بۇ كەمكىردەۋەى كاتژمىرەكانى كار كىردن بەبى كەمكىردەۋەى موۋچە، دابەشكىردى دادپەرۋەرانەى سەرچاۋەكان و پەرەپىدانى دادپەرۋەرى و يەكسانى و ھتە، كە مەۋقايەتى بىتوانىت سوود لە تەكنەلۇژيا بە فراۋانترىن شىۋەكانى ۋەربگرىت و جىھانىكى باشتر بىيات بىت.

مىلمانى لەسەر ئىرىي دەستكرد ناتۋانىت لە خەباتى چىنايەتى فراۋانتر جىابكرىتەۋە. كەۋاتە، شەرپ دژى چەوساندەۋەى ئىرىي دەستكرد و

تەكنەلۇژيا بە گىشتى بەشىكى گىرنگە لە خەباتى فراوانتر بۇ ئازادى مۇۋۇ
لە چەوساندنەۋەى سەرمايەدارى.

ئازادكردنى تەكنەلۇژيا لە چىنگى سەرمايە و ئاراستەكردنى بۇ خىزمەتكردنى
جەماۋەر و بەدىھىننى دادپەرۋەرى كۆمەلەيەتى و بەدىلىكى سۇسىيالىستى
تەنبا ھەلپژاردن نىيە، بەلكو پىۋىستىيەكى مېژۋىيە كە بەۋى زىادبۋونى
ناكۋىكەكانى ناۋ خودى سىستەمى سەرمايەدارىدا سەپپىتراۋە.

ئەمە دەبىت يەككىك بىت لە ئەرگە سەرەككىيەكانى ھىزە چەپ و
پىشكەوتوۋخۋاز و راستپەرۋەكان لە سەرانسەرى جىھاندا. ئەگىنا، ئىمە
پوۋبەپروۋى سەردەمىكى نوۋى كۆيلايەتى دىجىتالى دەبىنەۋە، ئەگەر
پىشتر تىپدا نەژىن، كە نۇخبەى سەرمايەدارى كۆنترۆلى ھەموۋ لايەنەكانى
ژيان دەكات، لە كارەۋە تا بىرگىردنەۋە، ھۆشيارى، و ژيانى پۇژانە.

3.5 بىياتنانى ئىنتەرناسىۋنالى چەپى دىجىتالى

مۇۋقايەتى ئەمۇ پوۋبەپروۋى كۆنترۆلىكى جىھانى بى وىنە دەبىتەۋە
لەلەين كۆمپانىا گەۋرەكانى تەكنەلۇژيا، دەۋلەتە سەرمايەدارەكان و پۇژىمە
دىكتاتۋرەكان بەسەر ژىرى دىستىرگىد و تەكنەلۇژيا بە گىشتى. ئەمەش
پىكھىننى ھاۋپەيمانى چەپى جىھانى و نىۋنەتەۋەى دەكاتە پىۋىستىيەكى
خەتمى بۇ پوۋبەپروۋبۋونەۋەى ئەم ھەژمونە.

ئەم ھاۋپەيمانىتەنە دەبىت جىاۋازى ئايدۇلۇژى نىۋان رىكخراۋە چەپ و
پىشكەوتوۋخۋازەكان تىپپەرىنن و ئامانجىان يەكخستى ھەۋلەكانە بە
شىۋەيەكى فراۋان و بەتايىبەتى لەم بۋارەدا بۇ پەرەپىدانى تەكنەلۇژىاي

جیگرهوهی سه‌رچاوه کراوه یان چهپ که خزمهت به دادپه‌روه‌ری
کۆمه‌لایه‌تی و یه‌کسانی بکات.

ئهم پرووبه‌پووبوونه‌وه‌یه پئویستی به په‌یره‌وکردنی سیاسهت و پروگرامی
کاریگر هه‌یه، وه‌ک ده‌سته‌به‌رکردنی پارهی سه‌ربه‌خۆ له‌ پێگهی هاوکاری
دارایی و هه‌لمه‌ته‌کانی پشتیوانی جه‌ماوه‌ری، دوور له‌ پارهدانی مه‌رجدار
له‌لایه‌ن حکومه‌ته سه‌رمایه‌داره‌کانه‌وه. هه‌روه‌ها پئویسته تیکۆشان بکریت
بۆ سه‌پاندنی سیاسه‌تی باجی پێشکه‌وتوو به‌سه‌ر کۆمپانیا گه‌وره‌کانی
ته‌کنه‌لۆژیا و ئاراسته‌کردنی به‌شیک له‌ قازانجه زۆره‌کانیان بۆ
پالپشتیکردنی پرۆژه کۆمه‌لایه‌تی و هه‌روه‌زیه‌کان.

ناتوانریت کاردانه‌وه‌ی چاوه‌پوانکراوی سه‌رمایه‌داری پشتگوێ بخریت،
کۆمپانیا و ده‌وله‌ته‌ بالاده‌سته‌کان به‌ربه‌ستی یاسایی و ته‌کنیکی ده‌سه‌پینن
بۆ پوچه‌لکردنه‌وه‌ی هه‌ر به‌دیليکی ته‌کنه‌لۆژیای چه‌پی پێشکه‌وتووخواز،
ته‌نانه‌ت به‌ شیوازی جو‌راوجۆر سه‌رکوت و تیکدانیان ده‌کهن. بۆیه زۆر
گرنگه ستراتیجی چالاکانه بگرنه‌به‌ر بۆ په‌ره‌پێدانی سیسته‌مه‌کانی به‌رگری
له سه‌رکوتکردنی ته‌کنه‌لۆژیا که سه‌ربه‌خویی دیجیتالی و توانای کێبڕکێی
ته‌کنه‌لۆژیا مسۆگه‌ر بکات.

3.6 راکێشانی گه‌نجان و په‌ره‌پێدانی تواناکان و نه‌هێشتنی نه‌خوێنده‌واری دیجیتالی له‌ناو رێکخراوه چه‌په‌کاندا

ژیری دهستکرد و تهکنه‌لۆژیای دیجیتال گۆره‌پانیکی نوێ و گرنگی خه‌باتی چینه‌یه‌تی ده‌نۆیتیت. سه‌رمایه‌داری به‌رده‌وامه له وه‌به‌ره‌ینانی چر و به‌رده‌وام له ئامرازه‌کانی دیجیتالی بۆ به‌هێزکردنی هه‌ژموونی خۆی، له کاتیکدا زۆربه‌ی ریکخراوه چه‌په‌کان به‌دهست بۆشاییه‌کی دیجیتالی ئاشکراوه ده‌نالین بوونی دیجیتالی چیتر ته‌نها به به‌ریوه‌بردنی لاپه‌ره‌کانی تۆره کۆمه‌لایه‌تیه‌کان یان بلاوکردنه‌وه‌ی لیدوانه‌کان له‌سه‌ر ئینته‌رنیت سنووردار ناکریت، به‌لکو بۆته پیوستیه‌کی ستراتیژی که پیوستی به په‌ره‌پیدانی ژیرخانی تهکنه‌لۆژیای سه‌ربه‌خۆ هه‌یه که له‌لایه‌ن ریکخراوه چه‌پ و پیشکه‌وتوه‌که‌نه‌وه به‌ریوه ده‌بریت. بۆ مسۆگه‌رکردنی مانه‌وه‌ی چه‌پ له‌م سه‌رده‌مه‌دا، گرنگه جه‌خت له‌سه‌ر نه‌هیشتنی نه‌خوینده‌واری دیجیتالی بکه‌ین له‌ رینگه‌ی پرۆگرامه‌کانی راهینان که سه‌رکرده و ئەندامان توانای تیگه‌یه‌شتن و به‌کاره‌ینانی کاریگه‌ری ئامرازه‌کانی دیجیتالی و ته‌نانه‌ت به‌شداریکردن له‌ گه‌شه‌پیدانیان ده‌دات.

گه‌نجان رۆلیکی سه‌ره‌کی له‌م گۆرپانکارییه‌دا ده‌گێرن، چونکه توانای ئەوه‌یان هه‌یه به‌ خیرایی په‌ره‌سه‌ندنه‌کانی تهکنه‌لۆژیا وه‌ربگرن و به شیوه‌یه‌کی کاریگه‌ر له‌ چالاکی چه‌پدا به‌کاریان به‌ینن. له‌ رینگه‌ی شاره‌زاییان له‌ بواره‌کانی وه‌ک تۆره کۆمه‌لایه‌تیه‌کان، یوتیوب، ژیری ده‌ستکرد، ئاسایشی دیجیتالی، شیکردنه‌وه‌ی داتا و شتی تر، نه‌ک ته‌نها ده‌توانن بۆشایی دیجیتالی له‌ناو ریکخراوه چه‌په‌کان پر بکه‌نه‌وه به‌لکو رێبه‌ریان بکه‌ن به‌ره‌و بنیاتنانی سیاسه‌تی دیجیتالی سه‌ربه‌خۆ. ئەمه‌ش پیوستی به‌ راکیشانی به‌هره‌ی ته‌کنیکی بۆ بیرى چه‌پ و دروستکردنی ژینگه‌یه‌کی ریکخراوه‌یی نه‌رم هه‌یه که رینگه به‌ ئەندازیاران و پرۆگرامه‌کان

و ھەموو ئەوانەى ئارەزوومەند لە تەکنەلۇژيا دەدەن کار لەسەر پرۆژەى
پیشکەوتنخوای سەربەخۆ بکەن دوور لە کۆمپانیا قۆرخکارەکان.

ئەم ھەولانە دەبێت دامەزراندنى قوتابخانەى دیجیتالى و کردنەوہى
وۆرکشوپی ناوخۆی و جیھانى لەخۆ بگریت کە راھیتانى تەکنیکى
پیشکەوتوو پیشکەش دەکات لە بواریکانى وەک بەکارھێنانى باشترین و
کاریگەرى تەکنەلۇژيا، ئاسایشى دیجیتالى، شیکردنەوہى داتا، پەرەپێدانى
نەرمەوالەى ھاوبەش و شتى تر. ھەرودھا دەبێت کاریگەرى چەپەکان لە
تۆرە پیشەى و پلاتفۆرمە تەکنیکىیەکاندا بەھیز بکریت بۆ فراوانکردنى
بیرۆکە پیشکەوتووخوازەکان لەناو بازنەى تەکنەلۇژيا و راکیشانیان بۆ
ریزەکانى چەپ.

3.7 ھەلۆیست لەسەر بەکارھێنانەکانى ئیستای ژیری دەستکرد

پرسیارى گرنگ لێردا ئەوہیە: ئایا ھیزە چەپەکان دەتوانن سوود لە ژیریى
دەستکردى ئیستا وەرگیرن، سەرەرای ئەوہى بەرھەمیكى سەرمايەدارى
و بیلایەنە؟

وەلامەکە بەلى یان نەخیری سادە نییە. تا ئەو کاتەى بەدیلی چەپی
پیشکەوتووخواز گەشە پێنەدریت، بزووئەوہ چەپ و
پیشکەوتووخوازەکان دەتوانن بە وریاییەوہ و رەخنەگرانە ژیریى
دەستکردى بەردەست بەکار بەینن بۆ فراوانکردنى کاریگەرى خویان لە
رۆوبەرۆوبوونەوہى ھەژموونى سەرمايەدارى و سیستەمە
دەسلاتدارەکان. ئەم تەکنەلۇژيايە دەتوانریت بۆ شیکردنەوہى داتای

سیاسی و کۆمەڵایەتی، تیگەشتن لە شیوازه‌کانی گۆرانکاری ئابووری و دیاریکردنی کیشە هەرە گرنگەکان بۆ کۆمەڵگاگانی چینی کریکار بەکار بهێنریت.

ژیری دەستکرد دەتوانریت بۆ لیکۆلینه‌وه لە ئاراستە‌ی رای گشتی بەکار بهێنریت، که دەتوانیت یارمەتی بزووتنه‌وه چه‌په‌کان بدات بۆ گەشە‌پیدانی به‌نامه و سیاسەتی زانستی، واقعی و کاریگەرتر، نه‌ک ته‌نها له‌سه‌ر بنه‌مای خواست به‌لکو له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که ده‌گونجیت، له‌سه‌ر بنه‌مای پیداو‌یستیه‌ی راسته‌قینه‌کان که به‌ره‌و تیوری چه‌پی جو‌راو‌جو‌ر ده‌بات، نه‌ک به‌په‌چه‌وانه‌وه. ده‌توانیت توانای کاریگه‌ری سیاسی و جه‌ماوه‌رییان زیاد بکات.

سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش، ژیری دەستکرد ده‌توانیت ئامرازێکی کاریگەر بیت بۆ ئاشکراکردنی زانیاری هه‌له‌ له‌لایه‌ن دامه‌زراوه‌کانی سه‌رمایه‌داری و پ‌ژیمه‌ دیکتاتۆره‌کان، شیکردنه‌وه‌ی گوتاری میدیای زāl بۆ هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی ده‌ستکاریکردن و کۆنترۆلی ئایدۆلۆژی، و پ‌ووبه‌پ‌ووبوونه‌وه‌ی به‌ گێڕانه‌وه‌یه‌کی چه‌پی پیشکەوتووخواز و ئۆپۆزیسیۆن، یارمه‌تیده‌ر بیت بۆ به‌رزکردنه‌وه‌ی هۆشیاری جه‌ماوه‌ری.

ئهم ئامرازانه‌ ده‌توانن میدیای چه‌پ به‌هێز بکه‌ن که پ‌ه‌نگدانه‌وه‌ی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی چینی کریکار و گروپه‌ پ‌ه‌راوی‌زخراوه‌کانه‌ و بتوانن بگه‌نه‌ جه‌ماوه‌ری فراوانتر و ناوه‌پ‌و‌کی د‌ژه‌ سه‌رمایه‌داری و د‌ژه‌ ده‌سه‌لاتخوازی به‌ شیوه‌یه‌کی کاریگەرتر و تی‌چووی کاریگەرتر پیشکەش بکه‌ن.

له ږووی ږیکخواوهی، ژیری دهستکرد دهتوانیت میکانیزمهکانی هه ماههنگی و کارلیک له ناو ږیکخواوه چه په کاندایا بکات له ږیگهی شیکردنه وهی دینامیکی ږیکخواوهکان، دیاریکردنی خاله به هیز و لاوازهکان و به هیزکردنی پیکه وه ژیانی نیوان نه دمان و گروپهکان.

هه روه ها یارمه تیدر ده بیت له به ږیوه بردنی زانیاری له ناو ږیکخواوهکاندا، هه لسه نگاندنی کاریگه ری سیاسه ته کانی نیستا، دیاریکردنی شیوازی کاری سه رکه وتوو، و به م شیوهیه با شترکردنی نه دای ږیکخواوی به کومه ل، که مکردنه وهی بیروکراسی، و په ره پیدانی په یوه ندییه ناو خو ییه کان ئاسانتر و کاریگه رتر.

له گه ل نه وه شدا، زور گرنگه به وریاییه وه مامه له له گه ل نه م ته کنه لوژیایه بکه یین و دلنیا ببنه وه له وهی وهک ئامرازیکی پالپشتی ده مینیتته وه نه ک هیزیکي زال. ده بیت بو به هیزکردنی ږیکخواوی سیاسی و جه ماوه ری و خه باتی مهیدانی به کار به یتریت به بی نه وهی ببیته جیگره وه یان چاودی ری و وردبینی مرو ف ده بیت هه میسه جیبه جی بکریت. گرنگه له که وتنه ناو ته له ی زور پشت به ستن به ته کنه لوژیایان ږیگه دان به دووباره شیوه پیدانی نه وله ویاتی خه بات به پیی لوژیکی ته کنیکی خوی که له ژینگه ی سه رمایه داریدا په گی داکوتاوه.

3.8 ده رنه نجامه کان

ئازادکردنی ژیری دهستکرد و ته کنه لوژیای دیجیتالی له چنگی سه رمایه و گورپینیان بو ئامرازیک که خزمه تی خه لک بکات، خه باتیکي به په لیه

له بهرام بهر سیستهمیکی سهرمایه داری که ئهم تهکنه لوژیایانه به کار دهینیت بو به هیزکردنی هه ژمونی چینایه تی و قولکردنه وهی نایه کسانى کومه لایه تی. تهکنه لوژیا نابیت له ژیر کونترولی کومپانیا مونوپوله کان و دهوله ته دهسه لاتداره کان بمینیته وه به لکو ده بیت بخریته ژیر چاودیری گه لی دیموکراتی که ئاراسته ی به دیهیتانی دادپهروه ری و یه کسانى، هه لوه شانده وهی په یوه ندیه کانی به ره مهیتانی چه وسینه رانه و بنیاتنانى کومه لگایه کی سوسیالیستی دیموکراتی له سهر بنه مای خاوه ندرایتی کومه لایه تی و به ریوه بردنی کومه لگه ی سهرچاوه دیجیتالییه کان بکات. به کارهیتانی تهکنه لوژیا ههروه ها ده بیت له گه ل ستانداره ژینگه ییه تونده کاندایه بگونجیت، ژیری دهستکرد به کار بهینیت بو که مکردنه وهی زیانه کانی ژینگه له جیاتی ئه وهی بیته ئامرازیکى نوئ بو نه مانى سهرچاوه کان و خراپوونى که شوه وها.

له گه ل ئه وه شدا، به رهنگار بوونه وهی ئهم هه ژمونه ناتوانیت به تاک یان به ته نیا رووبدات، پیوستی به بنیاتنانى نیوده وهله تی چه پی دیجیتالی و هاوپهیمانى پیشکه وتووخواز هه یه که بتوانن به دیلی تهکنه لوژیای پیشکه وتووخواز بسه پینن و هاوکارى و هه ماههنگى نیوان ریکخواه چه پ و پیشکه وتوووه کان، سه ندیکاکانى کریکاران، گروهه کانی مافى مروف و داکوکیکارانى تهکنه لوژیا به هیز بکه ن.

ههروه ها ده بیت سهرچاوه ی دارایی سهر به خو دابین بکریت بو پالېستیکردنی ئهم هه ولانه له ریگه ی میکانیزمى هاوکارى و کومه لایه تی. جگه له وهش، بوشایی دیجیتالی نیو ریکخواه چه په کان ده بیت به په ره پیدانى خوینده واری دیجیتالی، پاکیشانى به هره ی تهکنیکى، و

دروستکردنی پلاتفورمی په روه رده یی پیشکه وتو وخوازی سهرچاوه کراوه که جهخت له سهر پر وگرامکردن، شیکردنه وهی داتا و شاره زایی ئاسایشی زانیاری دهکات له خزمه تی پرسه کومه لایه تی و سیاسیه کانداه.

چه پ ناتوانیت وهک ته ماشاکه ری پیشکه وتنه کانی ته کنه لوژیا بمینیته وه به لکو ده بیت قه لای دیجیتالی ببریت نهک ته نها به ره خنه گرتن له سیسته می ئیستا به لکو به به ره مهیتانی به دیلی ته کنیکی چه پی خوی.

له م قوناغهی ئیستاده، ریکخراوه چه په کان ده بیت به هوشیاری و هوشیارییه کی ره خنه گرانه مامه له له گهل ژیری ده سترکد بکه ن و تواناکانی له شیکردنه وهی سیاسی، جوله ی جه ماوه ری، میدیا و شتی تر به کار به یتن.

خه بات بو ئازادی ته کنه لوژیا له خه باتی چینایه تی دژ به سهرمایه داری جیانه کراوه ته وه، و ئازادی راسته قینه به بی کونترولی کومهل به سهر ئامرازه کانی به ره مهیتانی دیجیتالی به ده ست ناهینریت. له کوتاییدا، کیشه که ته نها په یوه ندی به ته کنه لوژیا وه نییه، به لکو ململانییه له سهر داهاتووی کومه لگای مرو قایه تی.

4 پېشه‌ګی

ژیری ده‌ستکرد یه‌کېکه له دیارترین داهینانه‌ګانی شوږشی دیجیتالی مودیرن. دهره‌تی ګه‌وره‌ی بۆ به‌رزکردنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌ینان، پیش‌خستنی زانست و خزمه‌ت‌ګوزاری ګشتی و به‌شداریکردن له چاره‌سه‌رکردنی زوړیک له‌و ئاسته‌نګانه‌ی پروو به‌پووی مروّقایه‌تی ده‌بیته‌وه‌ دابین کردووه. ګوړانګاری بڼه‌په‌تی له بواره جوړاو جوړه‌کاندا هیناوه و دهیکات به به‌ردی بڼاغه‌ی ګه‌شه‌سه‌ندنی کومه‌لگا مودیرنه‌کان.

ژیری ده‌ستکرد لقنکی پیش‌که‌وتووی زانستی ته‌کنه‌لوژیای زانیارییه که ئامانجی په‌ره‌پیدانی سیسته‌میکه که توانای لاساییکردنه‌وه‌ی زیره‌کی مروّف له ریڼه‌ی هه‌ژمارکردنی به‌رز و نه‌رمه‌واله‌ی زیره‌که‌وه‌ه‌یه. پشت به‌ئه‌لګوړیتمی پیش‌که‌وتوو و فیروبونی ئامیر و ته‌کنیکه‌ګانی فیروبونی قوول ده‌به‌ستیت بۆ شیکردنه‌وه‌ی داتا، ناسینه‌وه‌ی شیوازه‌کان، و بریاردانی سه‌ربه‌خو یان نیمچه سه‌ربه‌خو له‌سه‌ر بڼه‌مای داتا و پارامیته‌ره‌ګانی تیگردن.

ژیری ده‌ستکرد هه‌روه‌ها بریکی زوړ داتای به‌ره‌مه‌اتوو له‌لایه‌ن به‌کاره‌ینه‌رانه‌وه‌ پرؤسه‌ی ده‌کات و دووباره به‌کارده‌هینیتته‌وه، ئه‌مه‌ش توانایه‌کی زیاتری بۆ خو‌ګونجاندن و ګه‌شه‌پیدانی خو‌ی پیده‌به‌خشیت. ئه‌م ته‌کنه‌لوژیایه له ئیستادا له بواریکی فراوانی وه‌ک پزیشکی و چاودیږی ته‌ندروستی به‌کارده‌هینریت، که یارمه‌تیده‌ره له ده‌ست‌نیش‌انکردنی نه‌خو‌شییه‌کان و شیکردنه‌وه‌ی داتا پزیشکییه‌کان، په‌روه‌رده له ریڼه‌ی

پەرەپپىدانى سىستەمەكانى فېربوونى كارلىك، ھەروەھا پىشەسازى، ئابوورى، مىدىيا، گواستەنەو، لۇجستىك و تەننەت كەرتى ئاسايش و سەربازى، لەوانە چاودىرى، كۆنترۆلى ئايدۆلۆژى و سىياسى و پەرەپپىدانى چەك.

كاتىك باسى جۆرەكانى ژىرىي دەستكرد دەكەين، دەتوانىن جىاوازى بكەين لە نيوان ئاستى جىاوازى گەشەسەندىن بە گوڭرەي سىروشتى بەراوردكردن.

باوترىن جۆرى ئەمپۆ، بە بەراورد لەگەل زىرەكى مەوۆف، ژىرىي دەستكردى تەسكە، كە بۆ ئەركى دىارىكراو بەكارىت وەك وەرگىپرانى راستەقىنەي كات، ناسىنەوەي وىنە، كارپىكردنى يارىدەدەرى دەنگى، راستكردنەوەي رېزىمان، دروستكردنى دەق و شتى تىرىش. ئەم جۆرە پىشت بە داتاي دىارىكراو دەبەستىت و لە چوارچىۋەيەكى دىارىكراودا كار دەكات بەبى ئەوەي تواناي تىپەپراندنى ھەبىت

لەلايەكى ترەو، ژىرىي دەستكردى گشتى چەمكىكى پىشكەوتووترە بە ئامانجى دروستكردنى سىستەمىك كە تواناي بىركردنەو و چارەسەركردنى كىشەكان لە چەندىن بواردا ھەبىت بە ھەمان شىۋەي كارى مېشكى مەوۆف. لەگەل ئەوەشدا، AI زىرەكى سەرووى ئاستىكى تىۋورى داھاتوۋە كە پىشېبىنى دەكرىت تواناكانى مەوۆف لە شىكردنەو، داھىنان و بىپاردان تىپەپرىنىت. بەلام لە ئىستادا لە بوارى خەيالى زانستى و توڭزىنەوەي تىۋورىدا دەمىنىتەوە يان ھىشتا ئاشكرا نەكراو، وەك زۆربەي پىشكەوتنەكانى تەكنەلۇژيا كە بەزورى پەرەيان پىدەدرىت و بە

نەينى بۇ مەبەستى سەربازى و ئەمنى بەكار دەھىترىن پىش ئەۋەى بخرىنە بەردەستى خەلك.

مىژوو دەرىدەخات كە ئىنتەرنىت و زۆر تەكنەلۇژىي پىشكەوتوۋى تر بۇ راي گشتى ئاشكرا نەكران تاۋەكو چەند سالىك دۋاي بەكارهيتانيان لە ژىنگەى سەربازى و ھەۋالگى و پىشەسازىدا داخراون.

ئەم تەكنەلۇژىيە لە بۇشايدا كار ناكات، بەلكو كاريگەرى لەسەر ئاراستەى كۆمپانيا و حكومەتەكان ھەيە كە پەرەى پىدەدەن، پرسىياري بنەرەتى دەربارەى سىروشتى راستەقىنەى و كى سوۋدى لىۋەردەگرىت. بەم پىيە، ئەم تەكنەلۇژىيە بە شىۋەيەكى بىلايەن گەشە ناكات، بەلكو رەنگدانەۋەى پىكھاتەى چىنايەتى ئەو سىستەمەيە كە بەرھەمى ھىناۋە. ژىرىي دەستكرد، ۋەك ئەمپۇ پەرەى سەندوۋە، قەۋارەيەكى سەربەخۇ و بىلايەن نىيە، بەلكو راستەوخۇ دەكەۋىتە ژىر ھەژمونى ھىزە سەرمایەدارىيەكانەۋە، كە بە شىۋەيەك ئاراستەى دەكەن كە خزمەت بە بەرژەۋەندىيە ئابوورى و سىياسى، كۆمەلايەتى و ئايدىۋلۇژىيەكانيان بكات. ۋەك كارل ماركس و فرىدرىش ئەنگلس لە مانىفېستى كۆمۇنىستىدا ئامازەيان پىكردوۋە:

بۇرژۋازى ھىچ شىتېكى ھاۋبەشى لە نيۋان مۇۋف و مۇۋفا نەھىشتۋەتەۋە جگە لە بەرژەۋەندى شەخسى رۋوت، 'پارەدانى نەقدى' دلپەقانە ... شكۆمەندى كەسى كۆرپوۋە بۇ بەھاي ئالوگۇر و ھەموو شىتېكى كۆرپوۋە، بە زانىنىشەۋە، بۇ ئامرازىكى تەنھا بۇ قازانچ.

ئەمە بەتەواۋى بەسەر ژىرىى دەستكرددا دەچەسپىت. سەرەراي پۇل و گرنكى زۇر، ئىستا كالا كراۋە بۇ ئەۋەى بىتتە ئامرايىك بۇ زىادكردنى قازانچ و بەھىزكردنى كۆنترۇلى چىنايەتى. پەرەسەندى ئىستاي ژىرىى دەستكرد ناتوانى تەنھا ۋەك پىشكەۋتنى تەكنىكى تىبگەين، بەلكو بەشكە لە سىستەمى زالبوونى چىنايەتى كە لە رىگەى ئەۋەۋە كۇمپانیا گەرەكان و دەۋلەتە سەرمايەدارەكان ھەول دەدەن قازانچ زىاد بكن، سامان چىركەنەۋە و پەيوەندىيەكانى بەرھەمھىنان بەرھەم بەھىن.

ئەلگورىتمەكان كە ئەم سىستەمانە بەھىز دەكەن ئايدىۋلۇژىيانە ئاراستە دەرگىن بۇ خزمەتكردنى دىزايەنەرەكەيان. ئەۋان بەكاردەھىنرىن بۇ زىادكردنى بەرھەمھىنان، بەھىزكردنى ھەژموونى مۇنۇپۇلى كۇمپانیاكان و چەسپاندنى بەھاكانى سەرمايەدارى. بەم شىۋەيە، ئەم تەكنەلۇژىيانە دەبنە ئامرايىكى نوى بۇ چەۋساندەۋەى كار و بەردەۋامى نايەكسانى كۆمەلايەتى و ئابوورى، نەك ئامرايىك بۇ ئازادكردنى مرقاىەتى لە ھەلومەرگى چەۋساندەۋە.

ژىرىى دەستكرد بۇتە چەكىكى سەرەكى لە دەستى سەرمايە. بەكارديت بۇ كەمكردنەۋەى پىۋىستى بە كارى مرقۇف و خراپتركردنى بىكارى يان پالپىۋەنانى كرىكارانى دەستى و پۇشنىبرى بۇ كەرتەكانى تر و قولكردنەۋەى جىاۋازى ئابوورى و كۆمەلايەتى.

قورخکردنی ئەم تەکنەلۆژیایە دەسەلاتیکی بێ وێنە بە کۆمپانیا گەرەکان دەدات بۆ کۆنتڕۆڵکردنی بازارەکان، گۆرینی رای گشتی و ھۆشیاری، و سەپاندنی چاودێری دیجیتالی گشتگیر بەسەر تاک و کۆمەڵگادا. ئەمە سیستەمێک دەچەسپێنێت کە تیایدا جەماوەر بە زۆری وەک داتا و کریکاری ھەرزانی بەکار دەھێنرێن یان بە ئۆتوماتیکی پەراویز دەخرێن.

ئەگەر سیستەمی سەرمايەداری بەردەوام بێت لە زالبوون بەسەر ژیری دەستکرددا، دەرەنجامەکەی کۆمەڵگایەکی قوول جەمسەرگیر و نایەکسان دەبێت، کە تێیدا نوخبەیی تەکنەلۆژیای سەرمايەداری دەسەلاتیکی نزیک رەھایان ھەیە، لە کاتێکدا کریکارانی دەستی و پۆشنیبری زیاتر بەرھو پەراویزخستن و پەراویزخستن پال دەنرێن.

لە بەشەکانی داھاتوودا، بە وردی باسی ئەوە دەکەین کە چۆن ژیری دەستکرد لە ئیستادا لە ژێر سیستەمی سەرمايەداریدا بەکار دەھێنرێت. ھەروەھا باسی ئەو ئەلتەرناتیفەیی چەپی دیجیتالی دەکەین کە ھەول دەدات مۆدیلی پیشکەوتووخواز لەسەر بنەمای خواھنداریتی کۆمەڵایەتی ئەم ئامرازانە پەرە پێبدات و تەکنەلۆژیا وەک ھێزیکی ئازادخواز بەکار بهێنێت کە خزمەت بە چینی کریکار و مەروفايەتی دەکات بە گشتی.

ئەمەش پێویستی بە ھەولی ھەماھەنگی و بنیاتنانی چەپی دیجیتالی نیو دەولەتی ھەیە، لەگەڵ پەرەپێدانی تواناکانی چەپ لە بوارە تەکنیکییە جۆراوجۆرەکاندا، لەگەڵ تیشک خستە سەر پۆلی گەنجان وەک ھێزیکی سەرەکی لەم گۆرانیکارییەدا.

ههروه‌ها باسی ئەوه ده‌که‌ین که چۆن رهنه‌گرانه و به وریاییه‌وه مامه‌له
له‌گه‌ل ئەپلیکه‌یشنه‌کانی ژیری ده‌ستکرد بکه‌ین و بتوانین به‌کاریان بینین،
له‌ چوارچیوه‌یه‌کدا که خزمه‌ت به‌ خه‌باتی چه‌پ و پیشکه‌وتنخواز له‌ دژی
سه‌رمایه‌داری بکات و پشتگیری ریک‌خراوه‌ چه‌په‌کان، پیشکه‌وتنخوازن و
کرێکاران بکات.

5 تېروانىنى سەرمايەدارى بۇ ژىرىي دەستکرد

5.1 ئامرازىك بۇ زىادکردنى قازانچ و سوودوهەرگرتن له داتا و زانىارى له ژئر سەرمايەدارىدا

5.1.1 زىادکردنى قازانچ له سەر حسابى دادپهروهري كۆمهلايه تي و مافهكانى مروف

له سيستمى ئىستاي سەرمايەدارىدا، بهكارهيتانى تهكنهلوژيا، به ژىرىي دهستكرديشهوه، ئاراسته ي زىادکردنى قازانچ دهكرىت. ئەم تهكنهلوژيايانه وهك ئامرازىكى سهرهكى بۇ زىادکردنى بهرهمهيتان و كهمكردنهوهي تيچوون بهكارددهيتنرين. لهگهله وهشدا، ئەمه زورجار لهسهر حسابى كريكارانى دهستى و پوشنبيرى ديت كه ئەلگورىتمى و سيستمى ئوتوماتىكى جيگه ي دهگرنهوه، ئەمهش دهبيتته هو ي دهركردنى بهكومهله و بهرزبوونهوهي بيكاري، يان پاليان پيوهنانى بۇ كهرتهكانى تر له بارودوخىكى ناسهقامگيردا.

خهملاندنهكانى ئەم دواييانه ئاماژه بهوه دهكهن كه ژىرىي دهستکرد لهوانهيه بيتته هو ي لهدهستدانى كاريكى بهربلاو له سالانى داهاتوودا، بهتاييه تي لهو كهرتانه ي كه پشت به ئهركى ئاسايى و ئوتوماتىكى دهبهستن. بۇ نمونه، له سالى 2023، IBM كه يهكيكه له گهورهترين

کۆمپانیاکانی تەکنەلۆژیا لە جیهاندا، رایگەیاندا، دامەزراندن بۆ نزیکەى 30% کارگێرى (وەک سەرچاوە مەرووبەکان) پادەگريّت، وەک ئامادەکاری بۆ جیگرته‌وه‌يان به ئەپلیکەيشنه‌کانی ژیری دەستکرد لە ماوه‌ی پینچ سالی داها‌توودا. ئەمە مانای ئەوه‌یه که هەزاران کار بۆ هەمیشە لەناوده‌چن، چونکه کۆمپانیاکه بر‌وای وایه ئەرکه‌کانی پ‌وتینی پ‌یشتەر له‌لایه‌ن م‌رو‌قه‌وه ئەنجام‌دراون ئ‌یستا ده‌توانر‌یت به شیوه‌یه‌کی کار‌یگه‌رت‌ر و قازانج‌به‌خ‌ش‌تر له‌لایه‌ن ئام‌یره‌کانه‌وه به‌ر‌پ‌وه‌ ببر‌یت.

له‌ سه‌ره‌تای سالی 2024، Dropbox، کۆمپانیایه‌کی پ‌سپ‌وری خ‌زمه‌ت‌گ‌وزاری هه‌وری هه‌ور، نزیکه‌ی 16% کارمه‌نده‌کانی ده‌رکرد، ئەم هه‌نگاه‌ی وەک به‌شیک له‌ پ‌لانی "دووباره‌ پ‌یک‌خ‌سته‌وه" راگه‌یاندا که جه‌خت ده‌کاته‌ سه‌ر ژیری ده‌ستکرد وەک بواریکی سه‌ره‌کی وه‌به‌ره‌یتان. به‌ر‌پ‌وه‌رایه‌تی پ‌وونی کرده‌وه که زۆربه‌ی ئەو کارانه‌ی پ‌یشتەر م‌رو‌ف ئ‌ه‌نجام‌یان ده‌دا ئ‌یستا ئ‌وتوماتیکی ده‌کرین و ه‌یشتنه‌وه‌ی ئەو کارمه‌ندانه‌ پ‌یوست ناکات.

ئەم دوو نمونه‌یه به‌ پ‌وونی کار‌یگه‌ری ژیری ده‌ستکرد له‌سه‌ر بازاری کار و زیاده‌بوونی مه‌ترسییه‌کانی ب‌یکاری له‌ ن‌یو کریکارانی ده‌ستی و پ‌ۆشن‌ب‌یردا ده‌رده‌خه‌ن، به‌تایبه‌تی له‌ نه‌بوونی یان لاوازی سیاسه‌تی پار‌یزگار‌یکردن که مافه‌ ئابووری و کۆمه‌لایه‌تییه‌کانیان ده‌پار‌یز‌یت. پ‌اده‌ی ئەم لاوازییه به‌ گو‌یره‌ی دینامیکی ده‌سه‌لاتی چینایه‌تی له‌ هه‌ر ول‌اتی‌کدا، ئاستی گه‌شه‌سه‌ندنی مافه‌کانی کریکاران و پ‌ۆل و ه‌یزی سه‌ندیکاکان و چه‌په‌کان ده‌گ‌ور‌یت.

لە ھەمان کاتدا، دەستکەوتەکانی بەرھەمھێنان لە ئۆتوماتیک بەرھەو زیادکردنی قازانجی کۆمپانیا گەورەکان دەروات، نەک باشتکردنی مووچە یان کەمکردنەوێ کاتژمێرەکانی کارکردن. ئەوانە ی کارەکانیان دەپاریزن زۆرجار خۆیان لە ژینگەییەکی ناجیگیردا دەبینن و ھەوێ زۆربە ی کۆمپانیاکان سیاسەتی توند دەسەپێنن بۆ بەرزکردنەوێ بەرھەمھێنان و تەکنەلۆژیا بەکار دەھێنن بۆ ئەوێ فشاری زیاتر بخەنە سەر ھیزی کار. ئەم جەختکردنە لەسەر قازانج نایەکسانی چینیەتی و ئابووری خراپتر دەکات و زۆرینە ی کۆمەلگا دەبێتە ھۆی ھەلگرتنی باری گۆرانی تەکنەلۆژیا، لە کاتێکدا نوخبە ی سەرمايەداری قازانج و قازانجەکان قورخ دەکەن.

5.1.2 سوودوەرگرتن لە داتا لە ژێر سەرمايەداری دیجیتالی

سەرھەرای چەوساندنەوێ کریکارانی دەستی و پۆشنییری لە شوینی کارە تەقلیدیەکاندا، سەرمايەداری دیجیتالی لە پێگە ی تەکنەلۆژیا و ژیری دەستکردووە مەودای چەوساندنەوێ فراوانتر کردووە بۆ ئەوێ داتای کەسی، ھەلسوکەوتی بەکارھێنەر و پەسەندیەکان بگریتەوێ. ئەم داتایە بۆتە کالایەک کە نوخبە ی سەرمايەداری قازانجی تیدا کۆدەکاتەوێ، بەبێ ھیچ قەرەبوویەکی راستەوخۆ بۆ بەکارھێنەرانی بەرھەمھێنان. ئەم داتایانە بۆ دارشتنی سیاسەتی سیاسی و ئابووری، پێنمای بەکارھێنان و دانیابوون لە بەرھەمھێنانەوێ ھەژموونی سەرمايەداری بەکار دەھێنرێن.

بۇ نموونە، ئابرووچوونى كامبرىج ئەنالىتىكا لە سالى 2018 ئاشكراي كىرد
كە چۆن داتاي دەيان مليۆن بەكارهينەرى فەيسبووك بەبى ئاگادارى ئەوان
بەكارهينراون و دەفرۆشرين بۇ كاريگەرى لەسەر ھەلبۇزاردنەكانى ئەمريكا
بە ئامانجيان بە پىكلامى سىياسى لەسەر بنەماي پىروفايلكردىنى رەفتار.

كۆمپانىياكانى ۋەك گوگل و ئەمازۆن سالانە دەيان مليار دۆلار لە
پىكلامەكانى ئامانجدار بەرھەم دەھينن كە پشت بە شىكردنەۋەى داتا
دەبەستيت كە بەكارهينەران ئازادانە بەرھەم دەھينن. تەنھا لە سالى 2021،
داھاتى فەيسبووك لە پىكلامى دىجىتالى گەيشتە 117 مليار دۆلار، بەبى
ھىچ بەشدارىيەكى گىرنگى بەكارهينەران لەو قازانجانە.

ئەم مۆدىلە لە چەوساندنەۋە نوينەرايەتى شىۋازىكى ناراستەۋخوى كارى
بى كرى دەكات، كە تىيدا تاكەكان بەبى ئاگايى بەھاي ئابوورى گەورە
بەرھەم دەھينن كە لەلايەن كۆمپانىيا قۇرخكارەكانەۋە دەستى بەسەردا
دەگىرىت. ئەم كۆمپانىيايانە نەك تەنھا داتا دەقۇزنەۋە، بەلكو ژىرخانى
دىجىتالىش خۇيان داگىر دەكەن و جۇرىكى نوئ لە دەرەبەگايەتى دىجىتالى
دروست دەكەن. ھەرۋەك چۆن دەرەبەگەكان لە سەدەكانى ناوەرپاستدا
زەوييان قۇرخ كىرد، زەبەلاھەكانى تەكنەلۇژيا ئەمىرپۇ سىستەمى دىجىتالىيان
قۇرخ كىرد، مەرەجەكانيان بەسەر بەكارهينەراندا سەپاند و ھىچ كۈنتىرۋلىكى
راستەقىنەيان بەسەر ئامرازەكانى بەرھەمەينانى دىجىتالدا قەدەغە كىرد.

له ئابووری پیشه‌سازیدا، چه‌وساندنه‌وه له ریځه‌ی کرښه‌که‌وه پروویدا که نه‌یتوانی به‌های راسته‌قینه‌ی کار په‌نگ بداته‌وه. له ئابووری دیجیتاڵدا، هه‌لسوکه‌وت و داتای مروّف بوونه‌ته سه‌رچاوه‌ی نویی به‌ها. هه‌ر کلکیک و گه‌ران و کارلیک ده‌بیته ماده‌ی خاو که سه‌رمایه‌داری دیجیتالی کوی ده‌کاته‌وه، به‌بی هیچ دانپیدانانیکي یاسایی یان گرښه‌ستی. چه‌وساندنه‌وه‌ی دیجیتالی چیتر ته‌نها به‌کاری ده‌ستی و روشنگیری که‌م مووچه سنوورداری نییه، به‌لکو ئیستا به‌کاره‌ینه‌ران خویان ده‌گرښه‌وه، که بوونه‌ته کریکاری دیجیتالی نادیار.

سه‌رمایه‌داری دیجیتالی ئەم چه‌وساندنه‌وه‌یه له پشت ره‌وانیژی "ده‌ستگه‌یشتنی ئازاد" ده‌شارښته‌وه و ئەو خه‌یاله دروست ده‌کات که به‌کاره‌ینه‌ران خزمه‌تگوزاری به‌سوود به‌بی هیچ تیچوونیک وهرده‌گرن، له کاتیڤدا له راستیدا، داتا‌کانیان دهرده‌هینرښ و بو قازانجیکی گه‌وره پاره وهرده‌گرن.

ئه‌پلیکه‌ی‌شنه‌کانی وه‌ک TikTok و Instagram هانی به‌کاره‌ینه‌ران ده‌دن کاتی زیاتر به‌سه‌ر ببه‌ن له کارلیک‌کردن له‌گه‌ل ناوه‌پوک و کوک‌ردنه‌وه و فروشتنیان به‌ریکلام‌که‌ران به‌بی ئەوه‌ی هیچ به‌شیک له قازانج پیشکesh به‌به‌کاره‌ینه‌ران بکه‌ن. هه‌مان شت بو پروگرامه‌کانی پاراستنی به‌خو‌پایی وه‌ک AVG جښه‌جښ ده‌کرښ که زانیاری هه‌ستیار کو‌ده‌که‌نه‌وه له ژښر ناوی "باشترکردنی خزمه‌تگوزاری و پاراستن له قایرو‌س" و دواتر به‌کو‌مپانیاکانی بازارپ‌کردن و ریکلام‌کردن ده‌فروشن.

شىكرىدەنەۋەى داتا تەنھا لە رىكلامدا بەكار ناھىنرەت، بەلكو بۇ راھىنەنى سىستەمەكانى AI بەكار دەھىنرەت، پەرەپىدانى ئەپلىكەيشنى نوئى كە ھەژمونى كۆمپانىكان بەسەر زانىاريدا زىاتر بەھىز دەكات، و كارىگەرى لەسەر ئابوورى و پەيوەندىيە كۆمەلەيەتتەكان و شتى ترىش، بەبى ئەۋەى بەكارھىنەران ھىچ كۆنترۆلىكان بەسەر داتاكانيان ھەبىت يان بانگەشەى بەھا و قازانجەكانيان بكن.

لەۋەش نىگەرانتەر ئەۋەىيە كە ئەم مۆدىلە سنوورى نىۋان كاتى كار و كاتى بەتال دەسپىتەۋە. ھەر ساتىك كە لەسەر ھىل بەسەردەبرەت دەبىتە كىدارىكى بەردەوامى بەرھەمھىنەنى داتا، تەننەت لەكاتى خۆشى، كارلىكرىنى كۆمەلەيەتى و تىكەلبوونى كەلتوورى. ئىنتەرنەت خۆى بۆتە كارگەيەكى دىجىتالى 7/24 كە لەژىر لۆژىكى سەرمایەدارى و دەرەبەگایەتى دىجىتالىدا كار دەكات، كە كۆمپانىكانى تەكنەلۇژيا چىتر تەنھا خىزمەتگوزارى پىشكەش ناكەن، بەلكو ياساكانى بەرپوەبىردى بۆشایى دىجىتالى دادەنەن و بەكارھىنەران ناچار دەكەن لە چوارچىۋەى سىستەمى مۆنوپۆلى خۆياندا كار بكن، بەبى ھىچ كۆنترۆلىك بەسەر ئامرازەكانى بەرھەمھىنەنى دىجىتالى و ھۆشيارىدا لەۋ چەۋساندەۋەىيەى رۆۋبەرۋى دەبنەۋە.

5.1.3 بەھای زیادەى دىجىتالى و بەھای زیادەى تەقلىدى

بەھای زیادە كرۆكى چەۋساندەۋەى سەرمایەدارىيە، جىاۋازى نىۋان

به‌های به‌ره‌مه‌هاتووی کریکار و ئەو کرییه‌ی وه‌ریده‌گریت. به‌لام ئەم چه‌مکه جیگیر نییه. به‌پیتی شیوازی به‌ره‌مه‌هینان ده‌گورپیت. ئەم‌پو، ده‌توانین دوو جووری سه‌ره‌کی جیا‌بکه‌ینه‌وه: به‌های زیاده‌ی ته‌قلیدی و به‌های زیاده‌ی دیجیتاڵ، که له په‌یوه‌ندییه به‌ره‌مه‌هینان و چه‌وساندنه‌وه‌دا جیاوازن.

یه‌که‌م: به‌های زیاده‌ی ته‌قلیدی

له مۆدیلی پیشه‌سازی ته‌قلیدیدا، به‌های زیاده له کاری کریکارانی ده‌ستی و پۆشنیری له شوینه‌کانی به‌ره‌مه‌هینان وه‌ک کارگه، کیلگه، فه‌رمانگه و زنجیره‌ی خزمه‌تگوزاری ده‌رده‌هینریت. ئەم کریکارانه به‌ گرییه‌ستی راسته‌وخۆ کار ده‌که‌ن و مووچه‌یان زۆر که‌متره له‌و نرخه‌ی که به‌ره‌می ده‌هینن. سه‌رمایه‌ خاوه‌نی ئامرازه‌کانی به‌ره‌مه‌هینانه و هیزی کار به‌کارده‌هینیت بۆ به‌ده‌سته‌هینانی قازانج له ریگه‌ی کۆنترۆلکردنی کاتی کارکردن.

بۆ نمونه، له کارگه‌کانی ئامیره زیره‌که‌کان که له‌لایه‌ن کۆمپانیا گه‌وره‌کانی جیهان وه‌ک ئەپل و سامسونگ به‌ریوه‌ده‌برین، سه‌دان هه‌زار کریکار له باشووری پۆژه‌ه‌لاتی ئاسیا بۆ ماوه‌یه‌کی درێژ کار ده‌که‌ن به‌ مووچه‌ی که‌م که به‌ زه‌حمه‌ت تیچووی سه‌ره‌تایی ژیان دابین ده‌کات. له‌ ساڵی 2023، قازانجی ئەپل 100 ملیار دۆلاری تیپه‌راند، که زۆربه‌یان له‌ فروشتنی ئەو به‌ره‌مانه‌ی له‌ هه‌لومه‌رجی سه‌ختی کار و ژینگه‌ی کاری چه‌وساندنه‌وه به‌ره‌م ده‌هینرین.

دوهم: به‌های زیاده‌ی دیجیتالی

له مۆدیلی دیجیتالدا، به‌های زیاده به شیوه‌یه‌کی شاراوه و ئالۆزتر دهرده‌هینریت. ئەم مۆدیلە تەنها پشت به کاری مووچه نابەستیت، بە‌لکو پشت به چالاکی رۆژانه‌ی به‌کاره‌ینه‌ران له‌ناو بۆشایی دیجیتالدا دە‌بە‌ستیت.

هەر کلیک، گە‌ڕان، لایک، هاوبە‌شیکردن، فرمانی ده‌نگی، یان به‌کاره‌ینانی کاربه‌رنامه داتایه‌ک به‌ره‌م ده‌هینیت که به‌کار دیت بۆ به‌ده‌سته‌ینانی قازانجی گه‌وره له پێگه‌ی پیکلام، راه‌ینانی ئە‌لگۆریت، په‌ره‌پیدانی به‌ره‌م و شیکردنه‌وه‌ی ر‌ه‌فتار. ئەم داتایانه هه‌روه‌ها له بواره‌کانی سیاسی، ئابووری، کۆمه‌لایه‌تی، رۆشنییری و ته‌نانه‌ت سه‌ربازی و ئە‌منی به‌کارده‌هینرین.

لێ‌ره‌دا هیچ گرێ‌به‌ستێکی کار و مووچه و ته‌نانه‌ت داننان به‌ رۆلی به‌ره‌مه‌ینه‌ری به‌کاره‌ینه‌ر نییه. سه‌رمایه‌داری دیجیتالی کاتی کار ناکریت، بە‌لکو به‌ها له ژبانی رۆژانه خۆی دهرده‌هینیت و ئەم چه‌وساندنه‌وه‌یه ده‌شاریت‌وه له پشت ر‌ووکه‌شی "خزمه‌تگوزاری خۆپایی". ته‌نانه‌ت کاتێک هه‌ندیک خزمه‌تگوزاری به‌ خۆپایی یان به‌ نرخێ پهمزی پێشکەش ده‌کری، زۆر جار ئە‌رکه‌کانیان سنوورداره و به‌شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی وه‌ک ئامرازیک بۆ کۆکردنه‌وه‌ی داتای به‌کاره‌ینه‌ری زیاتر خزمه‌ت ده‌کەن بۆ زیادکردنی قازانج و به‌هیزکردنی کۆنترۆل.

نمونه‌ی راسته‌قینه‌ی ئەم شیوازه له ده‌ره‌ینانی به‌های زیاده‌ی دیجیتالی بریتین له پلاتفۆرمه‌کانی تۆره‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌کان، که به‌کاره‌ینه‌ران ناوه‌پۆکی به‌خۆپای به‌ره‌م ده‌ه‌ین که سه‌رنجی راکیشا، دواتر به‌ ریکلامکه‌ران ده‌فروشریت و قازانجیکی گه‌وره‌ بۆ پلاتفۆرمه‌کان به‌ده‌ست ده‌ه‌ینیت. ئەمه‌ بۆ خزمه‌تگوزارییه‌کانی وه‌ک نه‌خشه‌ی گووگل ده‌چه‌سپیت، که پشت به‌ داتای شوین ده‌به‌ستیت که له‌لایه‌ن به‌کاره‌ینه‌رانه‌وه‌ دروستکراوه‌ بۆ باشتکردنی خزمه‌تگوزارییه‌که‌ و فروشتنی به‌ کپیاره‌ بازرگانییه‌کان، دیسان به‌بی‌قه‌ره‌بووکردنه‌وه‌ی ئەو که‌سانه‌ی که داتا‌کانیان دا‌بین کردووه‌. یاریده‌ده‌ره‌ ده‌نگییه‌کانی وه‌ک ئەمازۆن ئەلیکسا و ئەپل سیری فه‌رمانه‌ ده‌نگییه‌کان تۆمار ده‌که‌ن و شیده‌که‌نه‌وه‌ بۆ باشتکردنی سیسته‌مه‌کانی AI یان فروشتنی داتا‌کان به‌ ریکلامکه‌ران و بازارکه‌ران، به‌بی‌ئه‌وه‌ی به‌کاره‌ینه‌ران که‌مترین هۆشیاریان هه‌بیت که راسته‌وخۆ به‌شداری له به‌ره‌مه‌ینانی به‌های زیاده‌ی دیجیتالی ده‌که‌ن.

سێیه‌م: به‌راوردکردنی شیکاری نیوان هه‌ردوو مۆدیله‌که‌

Traditional Surplus Value	Aspect	Digital Surplus Value
Manual and intellectual labor	Who produces the value?	User activities and interactions (even outside formal work)
Material, visible	Visibility of the process	Intangible, hidden; not visible
Contractual, paid wages, tools owned by employer	Nature of production	Non-contractual, voluntary, based on behavior, data, and interactions
Tangible, even if limited or unjust	Compensation	Often absent
Clear separation between work time and leisure	Work-life separation	Blurred lines: "life as labor" model
Exploitation through wage and productivity gap	Mechanism of extraction	Data-driven monetization and algorithmic optimization

چوارهم: دهرئه نجام

سهرمايه دارى ديجيتالى به هاى زياډه ى ته قليدى له ناو نابات. به لكو شيوازيكي نويى شاواوهرتر زياد دهكات، كه تيدا زياډه له كارليكونه ديجيتاليه كاني پوژانه ى به كارهينهران دهردهيترت، نهك له كارى جهسته يي يان پوژنبيري ناسراو. كاتي ژيان و شوينى پشوودان دهگوردين بو كارى نه بينراو، كه به ها به بي موچه، گريبه ست يان كونترولى نامرازه كاني به ره مهيناني ديجيتالى لى دهردهيترت.

كه واته، به ره مهيناني به هاى زياډه ى ديجيتالى هه مووان دهگريته وه، نهك تنها پوليكى دياريكراو له كريكاراني دهستي و پوژنبيري، به لكو ته نانهت

"بەكارهينەرانى ئاسايى" كە بەبى ئاگايى بەشدارى دەكەن لە پيدانى سىستەمىكى بەرھەمھينەرى گەورە كە قازانچ بۇ كۇمپانىا مۇنۇپۇلەكان كۆدەكاتەوہ.

بەم شىۋەيە، ژيانى رۇژانە و ھەلسوكەوتى مۇۋق خۇيان نەك تەنھا كارى كرى، دەبنە سەرچاۋەى سەرەكى كەلەكەبوونى سەرمايە لە پىشكەوتوتوتىن شىۋەى چەوساندنەوہ.

5.1.4 ئابوورى زانىارى

لە ژىر سىستەمى سەرمايەدارىدا، بەرھەمھينانى پىشەسازى، كشتوكالى و بازىرگانى چىتر تاكە سەرچاۋەى بەھاي ئابوورى نىن، بەلكو زانىن بووہ بە سووتەمەنى نوپى سەرمايەدارى.

ئابوورى مەعرفى، كە دەبوايە ئامرازىك بىت بۇ ئازادكردى مۇقايەتى و باشتىركردنى ژيان، دووبارە دارىژرايەوہ بۇ مىكانىزمىكى مۇنۇپۇلى نوپى كە بۇ قولكردنەوہى نايەكسانى چىنايەتى و دىجىتالى و بەھىزكردى كۇنتىرۇلى كۇمپانىا گەورەكان و دەۋلەتەكان بەسەر ئامرازەكانى بەرھەمھينانى دىجىتالىدا بەكاردەھىنرىت.

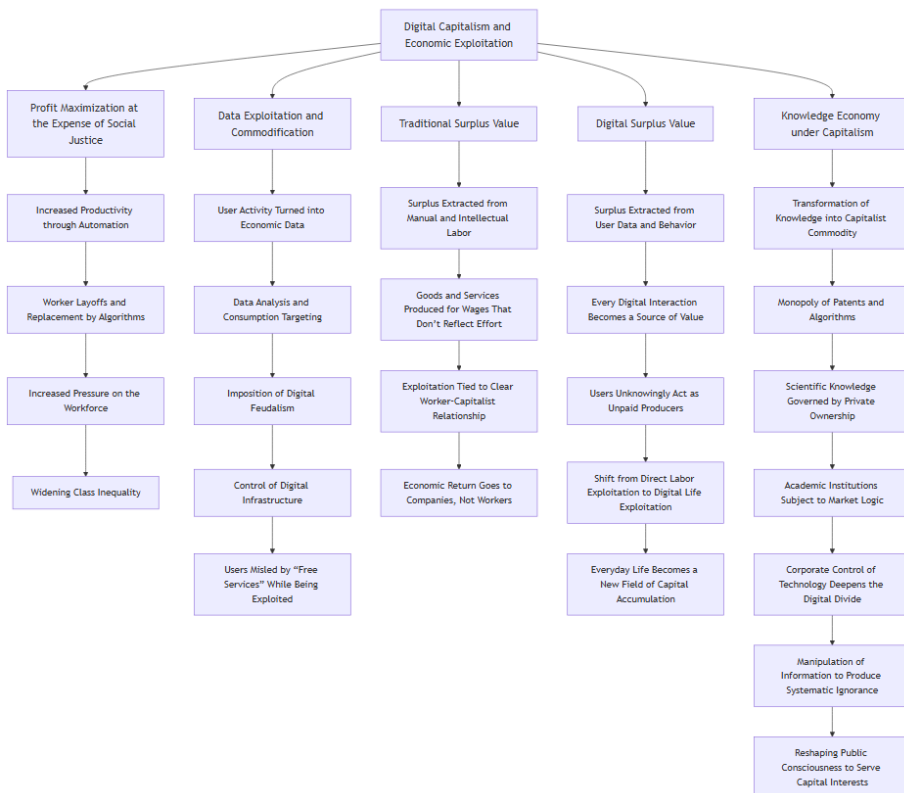
نوخبەى سەرمايەدارى زۆربەى ئامرازەكانى زانىارى قۇرخ دەكەن، لە داھىنان، توپۇزىنەوہى پىشكەوتوو، ئەلگورىتم، نەرمەوالە و سىستەمى كارپىكردن تا پلاتفۇرمە دىجىتالىيە گەورەكان، پشت بەستىن بە بەرھەمە

دیجیتالییەکانیان دەسەپێنن لەجیاتى ئەوەى ئەم تەکنەلۆژیایانە بگۆرن بۆ سەرچاوەى خواوەندارىتی بەکۆمەڵ کە خزمەت بە ھەمووان بکات.

تەنانەت دامەزراوە ئەکادیمی و زانستیەکانیش کە دەبوو ببە بۆشایی بەرھەمھێنانى زانیارى ئازاد، کەوتوووەتە ژێر بارى لۆژیکی بازار، کە تێیدا توێژینەوہى زانستى بە دامەزراوە گەورەکان دەفرۆشریت و خەلک ناتوانن دەستیان پێبگات مەگەر پارە بدن، ئەمەش زانست و زانیارى بەھێز دەکات لە جیاتى ئەوەى وەک مافىکی ھاوبەشى مەرۆف مامەلەیان لەگەڵدا بکریت.

سەرمايەدارى تەنھا ھەولێ قۆرخکردنى زانیارى نادات، بەلکو کار دەکات بۆ بەرھەمھێنانى نەزانى بە شیوەیەکی سیستماتیک لە ڕیگەى کۆنترۆلکردنى مەنھەجى پەرەردەیی و ناوەرۆکی دیجیتالی، ئاراستەکردنى جەماوەر بەرەو تەختکردنى ڕۆشنییری دەکات.

ئینتەرنیت کە دەکرا ئامرازىکی شوڕشگێڕانە بێت بۆ بلاوکردنەوہى ھۆشیارى ڕەخنەگرانە بووەتە فەزایەک کە بە تەواوى مولکی دەولەتە گەورەکان و کۆمپانیا قۆرخکارەکان کە بەپێى بەرژەوہندییە ئابوورى و سیاسى و ئایدیۆلۆژیەکانیان کۆنترۆلی لێشاوى زانیارى و زانیارى بە ھەموو شیوەکانیەوہ دەکەن.

5.2 ژیری دهستکرد وهک ئامرازیک بۆ زالبوون و کۆنترۆلکردنی کریکاران

سیستهمی سهرمایه‌داری ته‌نها ژیری دهستکرد به‌کارناهییت بۆ به‌رزکردنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌هێنان و قازانج، به‌لکو وهک ئامرازیک به‌کاری ده‌هییت بۆ چه‌سپاندنی کۆنترۆلی چینیایه‌تی و خسته‌ ژیر باری میکانیزمی

توندتری چاودیږی و ږیکڅستن. به کارهینانی ژیری دهستکرد له شویڼی کاردا ته‌ن‌ها ئامانجی باشت‌کردنی کارایی نییه، به‌لکو بۆ چرک‌درنه‌وه‌ی چه‌وساندنه‌وه و که‌له‌که‌کردنی قازانج له‌سهر حسابی ئازادی و مافه‌کانی کریکاران.

له‌گه‌ل په‌ره‌س‌ه‌ندنی ئه‌لگوریتمی زیره‌ک، کۆمپانیاکان ئیستا ده‌توانن به‌دواداچوونی هه‌موو جو‌له‌یه‌کی کریکاران بکه‌ن، له‌ ږیگه‌ی سیسته‌مه‌کانی به‌دواداچوونی به‌ره‌مداری، شیک‌درنه‌وه‌ی داتا، یان پیناونه‌ی خیرایی و کارایی کارکردن. ئه‌م ئامرازانه زورچار بۆ فشار خستنه‌ سهر کریکاران، که‌م‌کردنه‌وه‌ی کاتی پشوو، و سه‌پاندنی ږیتمی کاری ماندووکه‌ر به‌کارده‌هینرین و ده‌یانکه‌ن به‌ چه‌قو له‌ ئامیریکی سه‌رمایه‌داری ماندوونه‌ناس.

ئه‌م شیوازه‌ نوییه‌ی چاودیږی له‌وانه‌یه‌ ژینگه‌یه‌کی کاری سه‌خت‌تر دروست بکات، که‌ تینیدا کریکاران ده‌بنه‌ گۆراویک له‌ هاوکیشه‌ی ژیری ده‌ست‌کرده‌ا، له‌گه‌ل کۆنترۆل‌یکی که‌م به‌سهر هه‌لومه‌رجی کارکردنیاندا.

سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش، ئه‌لگوریتمه‌کان له‌ پرۆسه‌ی دامه‌زراندن و ده‌رکردنا به‌کارده‌هینرین. داتای گه‌وره‌ شیده‌کریته‌وه‌ بۆ دیاریکردنی ئه‌وه‌ی کێ شایه‌نی دامه‌زراندن یان هیشته‌وه‌یه و کێ ده‌توانریت جیگه‌ی بگریته‌وه‌. ئه‌مه‌ ده‌بیته‌ هو‌ی ناجیگیری کارکردن، که‌ زۆریک له‌ کریکاران په‌راویز ده‌خرین و به‌ ئاسانی پشتگو‌ی ده‌خرین له‌سهر بنه‌مای ستانداردی چه‌ندایه‌تی توند، به‌بی گویدانه‌ لایه‌نه‌ مرو‌یی و کومه‌لایه‌تیه‌کان.

بۇ نموونە، نەرمەوالەي AI لەلایەن كۆمپانىيا گەورەكانى دامەزراندنى وەك لىنكدئىن بەكار دەھىنرئىت بۇ شىكردنەوہى سىقى و پشكىنى ئۆتوماتىكى كاندیدەكان، كە دەبئتە ھۆى جياكارى ناراستەوخو دژى ئەوانەى كە لە باكگراوندىكى كەمدەرامەتن. ئەلگورىتمەكان ئەو كاندیدانە پەسەند دەكەن كە لەگەل شىوازەكانى بازارى كارى سەرمايەدارىدا پىك دەكەون، لە كاتىكدا ئەوانەى شارەزايى يان شارەزايان لە دەرەوہى نۆرمە سەرەكەكان ھەيە پشتگوى دەخەن.

ئەم گۆرپانكارىيە نەك تەنھا رىژەى بىكارى و نائاسايشى كار بەرز دەكاتەوہ بە پالپىوہەنانى كرىكاران بۇ كەرتەكانى تر، بەلكو مۆدىلى "كرىكارى جىگروہ" بەھىز دەكات، كە كرىكاران بە ئاسانى فرى دەدرىن كاتىك بە كاريگەرى كەمتر لە دىجىتال يان ئۆتوماتىك، بەم شىوہە بازارى كار لاوازتر و چەوساندنەوہەكى قوولتر دەكات.

بۇ نموونە، لە كۆگاكانى ئەمازۆن، سىستەمەكانى AI بەكار دەھىنرئى بۇ چاودىرىكدنى جولەى كرىكاران، بەدواداچوونى رىژەى بەرھەمھىتان و ديارىكدنى ئەوہى كى ئامانجەكان بەدەست دەھىنئىت و كى دواكەوتوہ. زۆربەيان لەسەر بنەماى پىوہەرى نامرۇقانە دەرەكرىن كە تەندروستى و بارودۇخى كۆمەلایەتییان پشتگوى دەخات.

ئەمە ھەروہا بەسەر كۆمپانىياكانى پلاتفۆرمى وەك Uber، Deliveroo و Uber Eats جىبەجى دەكرئىت، كە تەواوى ژيانى كارى شوڤىران لەلایەن ئەلگورىتمى AI بەرپوہ دەبرئىت كە داواكارى ديارى دەكات، كاتژمىرەكان خشتە دەكات، بىنن لەسەر كار بەرنامەكە ديارى دەكات، و

تەنەت بېرىار دەدات كى دەچىتە سەر كار، ئەكاونتى كى بەستراو، يان داھاتى كى دەبېردىت لەسەر بىنەماى ھەلسەنگاندنى كېيار، ژمارەى گەشت، يان دواكەوتن. بەبى چاودىرى مروڤ يان رەچاوكردنى بارودۇخى كەسىى.

لەم مۇدېلەدا، ئەلگورىتمەكان و ژىرىى دەستكرد دەبنە بەرپوۋەبەر و دادوەر و جىبەجىكارى راستەقىنە، لە كاتىكدا كرىكاران بەبى پارىزگارى ياساىى يان مافى سەندىكاىى لە بازارى كارى دىجىتالى زور ناسك و چەوسىنەردا دەمىننەو. ئەمەش بوو ھۆى مانگرتن و نارەزايى لە چەندىن ولات كە داواى ناساندنى كرىكارانى پلاتفۆرمەكە ھەك "كارمەند" دەكەن نەك "بەلېندەرى سەربەخۇ" و دەستەبەركردنى مافە سەرەتايىيەكانى ھەك كەمترىن مووچە، بىمەى تەندروستى و مافى رىكخستن.

5.3 شىۋەپېدانى ھۆشيارى بۇ برەودان بە كەلتوورى سەرمایەدارى نيولىبرال

سەرەراى بەكارھىنانى ژىرىى دەستكرد بۇ زىادكردنى قازانچ و بەھىزكردنى كۈنترۋلى كۆمەلايەتى، ئەم تەكنەلوژىايە بەشىۋەيەكى سىستىماتىك بەكاردەھىنرىت بۇ شىۋە پېدان و پىنماىى وردە وردە ھۆشيارى تاكەكەسى، بە ئامانجى بەرزكردنەوھى كەلتوور و بەھاكانى سەرمایەدارى، بەتايىبەتى شكۆمەندى شارستانىيەتى پوژئاوا، و بەتايىبەتى بەھاكانى سەرمایەدارى ئەمريكى.

به شيگردنه وهی داتا و هه لسوکه وتی به کارهینه، ئه لگوریتمه کان به کاردهینرین بۆ کۆنترۆلکردنی ئه و ناوه روکه که به به کارهینه ران نیشان دهدریت له پلاتفورمه دیجیتالییهکانی وهک تۆرهکانی تۆره کۆمه لایه تیهکان، بزوینه رهکانی گه ران و ئه وانی تر. ئه م سیسته مانه بۆ پیدانی ناوه پۆکی تاکه کان داپیژراون که پشتگیری جیهانیی، سیاسهت و ئایدیۆلۆژیای سه رمایه داری دهکهن.

بۆ نمونه، له زۆربهی پلاتفورمه دیجیتالییهکاندا، ریکلام و ناوه پۆکی ریکلامکردن هانی به کارهینه ران ده دات به ره می زیاتر بکرن، ته نانهت ئه گه ر پیوستییان پێی نه بیت. به هاکانی سه رمایه داری به رز ده کرینه وه، وهک پیروزی هه میشه یی خاوه نداریتی تایبه تی، جیاوازی چینه یه تی، سه رکه وتنی تاکه که س، ده وله مه ندی، به کاربه ری، و شیوازی ژیا نی خوشگوزهرانی وهک پیوه ر بۆ ژیا نیکی "سه رکه وتوو". نمونه یه کی تر ئه لگوریتمی گه رانی گووگله، که ئه نجامه کان له سه ر بنه مای لۆژیکی بازار و ریکلامی پاره دراو پۆلین ده کات نهک له سه ر بنه مای په یوه ندیی کۆمه لایه تی، پۆشنییری یان زانستی.

له کاتی گه ران به دوا ی دهسته واژه ی وهک سه رکه وتن، گه شه پیدانی خود، یان ته نانهت به خته وه ری، باشترین ئه نجامه کان په یوه سته به کۆمپانیاکانی یارمه تی خودی، کورسی پاره پیدراو، و ئامۆژگاری به کاربه ر که جهخت له سه ر تاکه گه رای و قازانج ده کات، له کاتیکدا شیکردنه وه ی زانستی جدی و بیروکه ی چه پی پێشکه وتووخواز له زۆر حاله تدا له رێگه ی سانسۆری راسته وخۆ یان ناراسته وخۆوه که م ده خرینه وه.

ئەمە وردە وردە و وردى ھۆشيارى كۆمەل بەرەو قىبۇلكردى ئەم بەھايانە ۋەك سىروشتى و حەتمى ئاراستە دەكات. پىرۇسەكە بۇ ماۋەيەكى درىژ و بە شىۋازىكى نەرم و نادىار بەرپىۋە دەچىت كە زۆربەي بەكارھىنەران، بە بىرمەندانى چەپ و پىشكەوتووخوازشەۋە، گەشىتۋونەتە ئەۋ باۋەپەي كە ئەم ئامرازانە بەتەۋاۋى بىئالەنن. ئەم سىياسەتە ھەپەشەيەكى گەۋرە بۇ نەۋەكانى داھاتوۋ دروست دەكات كە ژىرىي دەستكرد بۆتە بەشىكى دانەبىراۋ لە ژيانى رۇژانە. ئەم شىۋاز و سىياسەتە پوختەكراۋانە يارمەتيدەرن بۇ زياتر چەسپاندنى ھەژمونى سەرمایەدارى و زىادكردى دلسۆزى و ملکہچى جەماۋەر بۇ سىستەمى ئىستە.

5.4 كاريگەرى زۆر پشت بەستن بە ژىرىي دەستكرد

5.4.1 تىكشكانى تواناكانى مرۇف و قولبۇونەۋەي نامۆيى و دووركەۋتنەۋەي دىجىتالى

سەرەپاي ئەۋ رۇلەي كە ژىرىي دەستكرد دەگىرپىت لە دووبارە دارشتنەۋەي ھۆشيارى جەماۋەرى، رەھەندىكى تر ھەيە كە بە زۆرى نەخويندراۋە و ناياسايى لە ژىر ياساى نىۋدەۋلەتيدا دەمىنيتەۋە بەتايىبەتى لە نىۋ پىشېركى شىتەنەي نىۋان زلھىزەكان و كۆمپانیا سەرمایەدارە قۇرخكارەكان بۇ زالبۇون بەسەر بازارەكانى AI. ئەم رەھەندە پەيۋەندى

به کاریگه‌ری نه‌رینی زۆر پشت به‌ستن به AI له‌سه‌ر توانای پ‌ۆشنییری و داهینه‌ری مروّف هه‌یه. په‌ره‌سه‌ندنی ته‌کنه‌لوژیا ئیستا به‌زۆری به‌ره‌و زالبوون و قازانج به‌ده‌سته‌ینان و پیشبرکیی سه‌روه‌ری ته‌کنیکی ئاراسته‌ کراوه، به‌بی له‌به‌رچاوگرنتی کاریگه‌رییه‌ قووله‌کانی ئەم گۆرپ‌انکارییه‌انه له‌سه‌ر مروّفایه‌تی.

ژیری ده‌ستکرد وه‌ک ئامرازیک بو ئاسانکردنی ژیان و به‌رزکردنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌ینان به‌رز ده‌کریته‌وه. له‌گه‌ل ئەوه‌شدا، واقع‌نیشانی ده‌دات که پشتبه‌ستن به ئەم ته‌کنه‌لوژیایانه له‌وانه‌یه‌ بیته‌ هۆی لاوازبوونی هۆشیاری و لاوازبوونی توانا بنچینه‌یه‌کانی مروّف. به‌ تێپه‌ربوونی کات، مروّف، به‌تایبه‌تی نه‌وه‌ی گه‌نج، له‌وانه‌یه‌ توانای بیرکردنه‌وه‌ی په‌خه‌گرانه و ئەنجامدانی ژمی‌ریاری، نووسین و ته‌نانه‌ت په‌یوه‌ندی سه‌ره‌تایی که‌متر بیت، به‌هۆی زۆر پشت به‌ستن به‌ سیسته‌مه‌ زیره‌که‌کان که ئەم ئەرکانه له جیاتی ئەوان جیبه‌جی ده‌کن.

له‌م چوارچۆیه‌دا، نامۆبوونی مروّف له‌ فۆرمیک دیجیتالی نویدا به‌ره‌م ده‌هینریته‌وه، که تیایدا تاکه‌کان له‌ توانای پ‌ۆشنییری و داهینه‌رانه‌ی خۆیان جیا ده‌بنه‌وه، له‌ناو سیسته‌میک ته‌کنه‌لوژیا دا گیران خواردوو که له بریکاری ئۆتۆنۆمی بیبه‌شیان ده‌کات، وه‌ک چۆن کریکارانی پیشه‌سازی له ژیر سه‌رمایه‌داری ته‌قلیدی له به‌ره‌مه‌کانیان دوور ده‌که‌ونه‌وه.

مروّف له‌وانه‌یه‌ ورده‌ ورده‌ ملکه‌چی ئەلگۆریتمه‌کان بیت که پ‌ینمایی کارلیکه‌کانی پ‌ۆژانه‌یان ده‌کن، ئەوه‌ی ده‌خویننه‌وه و سه‌یری ده‌کن ده‌سه‌پین و ته‌نانه‌ت شیوه‌ی بیرکردنه‌وه‌یان ده‌کیشن. ئەمه له‌وانه‌یه‌ بیته‌

هۆی ئهوهی نهوهکان توانای تیکهلبوون لهگهڵ واقعیدا به سهربهخوئی نهبن، لهگهڵ ژیری دهستکرد بپێته په یوهندی سه رهکی نیوان تاک و جیهان، پشتهبستنیان به سیستهه و کۆمپانیا و دهولهتهکان بههێز دهکات.

ئەم نامۆبۈنە دىجىتالىيە لە ئاستى بەرھەمھېندادا ناوھستىت. دىرژ دەبىتەوہ بۆ پەھەندىكى زۆر قوولتر، نامۆبۈن لە خود، لە ھۆشيارى، و لە پەيۋەندىيە كۆمەلايەتھەكان. ناسنامەى كەسى و كەلتورى دەبىتە رەنگدانەوہى ئەلگورىتمەكان كە بۆ خزمەتكردى بازار دىزاين كراون.

مه ترسیه که لیږدها ته‌ن‌ها به له‌ده‌ستدانی توانای تاک سنو‌ردار نیی‌ه، به‌ل‌کو دريژ ده‌بیته‌وه ب‌و دووباره شی‌وه‌کردنه‌وه‌ی هو‌شیاری کو‌مه‌ل به شی‌وه‌یه‌ک که له‌گه‌ل داواکارییه‌کانی بازاړی سه‌رمایه‌داریدا ب‌گونجیت. ئە‌مه توانای خه‌لک ب‌و ړیک‌خستن، به‌رگری و داواکردنی گو‌ړانکاری ب‌نه‌ړه‌تی لاواز ده‌کات به پال‌پيوه‌نانی ورده ورده ب‌و بل‌قی دیجیتالی داب‌راو که تییدا کارلی‌کردنی مرو‌ف کورت ده‌کریته‌وه ب‌و پلات‌فو‌رمیک که کو‌ن‌ترولی لی‌شاوی زانیاری ده‌کات و په‌یوه‌ندیی‌ه کو‌مه‌ل‌ایه‌تییه‌کان له خزمه‌تی زالب‌ووندا ده‌گو‌ړیت.

5.4.2 ئالوودەيۈنى دىجىتال

له م چوار چټو هیه دا، ئالو ده بوونی دیجیتال وهک یه کیک له مه تر سیدارترین
 دهرئه نجامه کانی فراوان بوونی ژیری ده سترک دهر ده که ویت.
 توژیښنه وهیه کی زانستی که له لایهن توژیښه رانی زانکوی کالیفورنیا له سالی

2020 ئەنجامدراۋە دەريخستۋە كە زۆر بەكارھيئەتلىك پىلاتفۆرمى دىجىتالىيە ۋە تۆرە كۆمەلەيەتەكان بەھۋى ئەلگورىتمى AI دەبىتە ھۋى گۇرپانكارى لە مېشكدا ھاۋشىۋەى ئەۋ گۇرپانكارىيەنى كە بەھۋى ئالۋودەبۋون بە ماددە ھۆشەبەرەكان دروست دەن، بەتايىبەتلى لەۋ ناۋچانەى بەرپرسن لە بېياردان ۋە كۆنترۇلكردى پەفتار. ئەم ئەلگورىتمەنە بە ئەنقەست دىزەين كراۋن بۇ پاكىشانى سەرنجى بەكارھيئەتلىك ۋە ھېشەنەۋەيان بە پەيۋەندىيەۋە بۇ ماۋەيەكى درىژ.

تۆرە كۆمەلەيەتەكان، كاربەرنامەكانى خۆشگۈزەرانى، ۋە سىستەمە دىجىتالىيەكانى تەنھە پىلاتفۆرمى خەزەتگۈزارى نىن، بەلكو ئامرازىكن كە بە ئاگابى بەكاردەھيئەتلىك بۇ بەھيژكردى پىشت بەستىن بە پەفتار ۋە مەعرفى. كۆمەلە داتاي گەۋرە بەكاردەھيئەتلىك بۇ تىگەيشتىن ۋە دەستكارىكردى ھاندانى بەكارھيئەتلىك ۋە شىۋەيەك كە خەزەت بە بەرژەۋەندىيە ئابۋورىيەكانى كۆمپانىياكان ۋە دەۋلەتە گەۋرەكان بكات.

ئەم ئالۋودەبۋونە بە دىجىتال تەنھە كات بەفېرۇ نادات يان كاريگەرى لەسەر بەرھەمھيئەتلىك دروست دەكات، بەلكو شىۋازىكى نوپى دووركەۋتەۋە لە پىگەى ئالۋودەبۋونەۋە دروست دەكات، چۈنكە تاكەكان ۋەردە ۋەردە تواناي ژيان لە دەرەۋەى چۈرەچىۋەى دىجىتالىيە لەدەست دەدەن. دەشەت بېتە ھۋى كەمبۋونەۋەى تەركىز، كەمبۋونەۋەى تواناي چارەسەركردى كېشەكان، لاۋازبۋونى يادەۋەرى، ۋە خراپبۋونى پەيۋەندى راسەتەۋخۋى مەۋۇف.

سەرمايەدارى ئەم ئالوودەبوونە بە چەندىن شىۋە دەقۇزىتەو ۋە بەرھىتان لە تەكنەلۇژياكان دەكات كە ھانى ھەلسوكەوتى ئالوودەبوون دەدات بۇ دۇنيابوون لەو ھى بەكارھىنەران لە كارلىكىكى بەردەوامدا لەگەل پلاتفۇرمە دىجىتالىيەكاندا دەمىننەو ھە. ئەمە دەگۇرپىت بۇ بازىيەكى خراپ كە قازانچ بە ھىشتنەو ھى تاكەكان لە دۇخىكى بەردەوامى بەكاربردنى ناچالاک ۋە زىادکردنى داھاتى كۇمپانىاكان لەسەر حسابى تەندروستى دەروونى ۋە دەروونى، بەتايىبەتى لە نىۋنەو ھى گەنجدا. بە تىپەربوونى كات، ئەمە لەوانەيە توانايان بۇ بىرکردنەو ھى سەربەخۇ ۋە كارى بەكۇمەل كەم بىكاتەو ھە.

5.4.3 جۇرپىك لە كۇيلايەتى دىجىتالى خۇبەخشانە

زالبوونى چىنايەتى قولتەر دەبىتەو ھە كاتىك ژىرىى دەستكرد لە ئامرازىكى تەكنەلۇژياو ھەگۇرپىت بۇ مىكانىزىمىك بۇ بەرھەمھىنەو ھى شىۋازەكانى كۇنتىرۇلى كۇمەلايەتى ۋە سىياسى ۋە ئابوورى. ئەگەر ئەم مۇدىلە بەردەوام بىت، لەوانەيە بىتە ھى كارەساتى مۇۋى، چۈنكە مۇۋف وردە وردە تواناى رۇوبەرۇوبوونەو ھى تەھەدايەكى ئالۇز لەدەست دەدات ۋە دەبىتە دىلى تەكنەلۇژياى ژىر كۇنتىرۇلى نۇخبەى سەرمايەدارى ۋە زلھىزەكان.

ئەو ھى ئەم كۇنتىرۇلكردنە مەترسىدارتر دەكات سىروشتى خۇبەخشانە. تاكەكان، ھاندەرى دەستكارىكردى ئەلگورىتمى ۋە ئارەزووى ئاسوودەبى دەبن، بەبى زۇرەملى راستەوخۇ دەخرىنە ناو ئەم كۇيلايەتتە دىجىتالىيەو ھە. ۋەھمى كۇنتىرۇل ۋە ھەلۇاردنىان پىدەدرىت، لە كاتىكدا

برپارەكانيان به وردى ئاراستەى رېگايەكى پېشوخەخت كراوہ كە خزمەت به بەرژەوہەندىيەكانى سەرمايەدارى دەكات.

ئەم پېشكەشكردنە لە رېكەوتنى ھۆشيارانەوہ سەرچاوہ ناگرېت، بەلكو لە زيادبوونى پشت بەستن بە تەكنەلۇژياكان سەرچاوہ دەگرېت كە دەبنە جىگرەوہىەكى دەستكرد بۇ پەيوەندىيە مروڤايەتییەكان و پرۆسەى مەعرفى سەربەخۆ. ئەمە دەبىتتە ھۆى دوڤىكى نامۆبوونى دىجىتالى كە تيايدا خەلك بە ئامرازەكانى زالبوون دەناسنەوہ، نەك بەرگرى لىكردن.

ئەگەر ئەم دىنامىكە بەبى كۆنترۆل بەردەوام بىت، بەبى بەرگرى كۆمەلايەتى كە رەگى لە ھۆشيارى چەبى پېشكەوتوودا ھەيە، ئەوا ژىربى دەستكردى ئىستا لەوانەيە وردە وردە لە ئامرازىكى سەرمايەدارىيەوہ بگورېت بۇ جىگرەوہى ناسىنى مروڤ، بەرپوہبردنى ژيانى رۆژانە و سەپاندنى شىوازىكى نوئى كۆيلايەتى دىجىتالى خۆبەخشانە.

لەم سىنارىيۆيەدا، تاكەكان دەكەونە ناو سىستەمى تەكنەلۇژياوہ كە پۆل و رەفتارىان پىناسە دەكات، توانايان بۇ برپاردانى سەربەخۆ سنووردار دەكات، و پاليان پىوہ دەنيت بۇ قبوولكردنى ئەم زالبوونە وەك واقعىكى حەتمى.

5.4.4 ياخييوونى ئامىر و كۆنترۆلى AI بەسەر مروڤايەتيدا

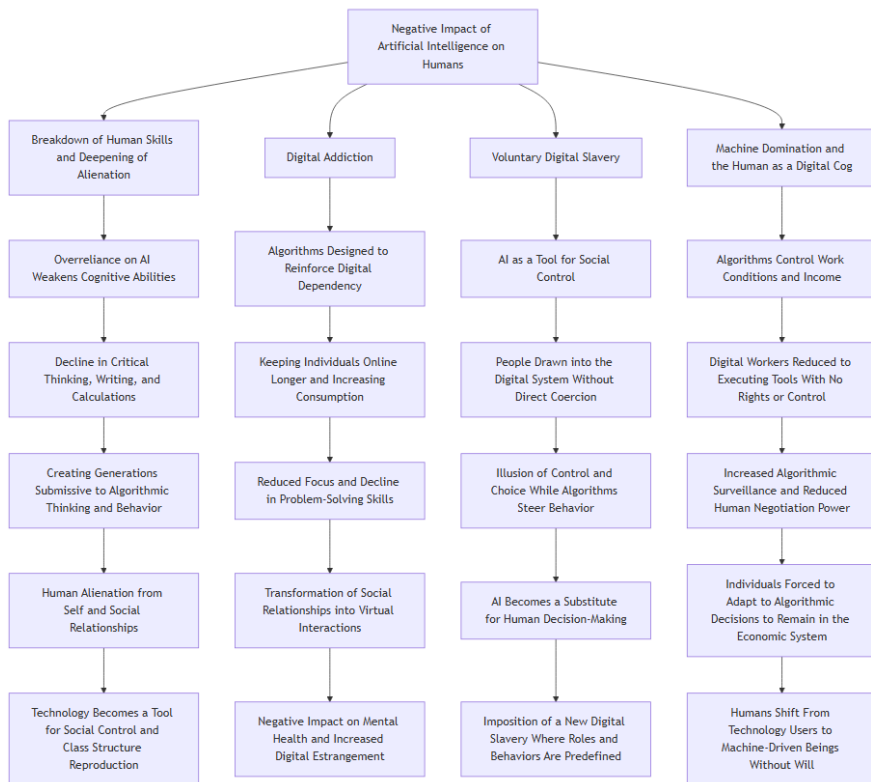
سىنارىيۆى داھاتوو لەمىژە وىئاي جىھانىك دەكەن كە ئامىرەكان بەرپوہى

دەبەن، كە مروف كۆنترۆلى ئەو تەكنەلۇژیایە لە دەست دەدات كە دروستى كەردوو و دەبیتە چەقۇ لە سیستەمىكدا كە خزمەتى ھیزە بالادەستەكان دەكات. ئەم دیدگایە پۈشتەر بوارى فەلسەفە یان فىلمى خەيالى زانستى بوو، بەلام بەھۆى پۈشكەوتنى خیرای ژیری دەستكرد و نەبوونی چوارچیوھى یاسایى نیودەولەتى کاریگەر بۇ ریکخستن و كۆنترۆلکردنى، زیاتر واقعی بوو.

یەككە لە مەترسیدارترین و ئالۆزترین كیشەكانى پەرەسەندنى AI ئەگەرى گەشەسەندنى زیرەكىی مروف و بېیتە قەوارەیهكى سەرەخۇ لە دەرەھوى كۆنترۆلى مروف و تەنەت زال بەسەر مروفایەتیدا. كاتیک AI سنوورى پروگرامى بنەرەتى خۆى تیپەراند، لەوانەیه بېیتە سیستەمىك كە سەرەخۇ بریاری چارەنوسساز دەدات لە بوارەكانى وەك ئابوورى، سیاسەت و ژيانى پوژانە، بەبى چاودیرى مروف.

لە ژیر سایەى سەرمايەداریدا، AI پەرەى پیدراوہ بۇ خزمەتکردن بە كەلەكەبوونی سەرمايە و بەھیزکردنى ھەژموونی چینیایەتى، لە ژیر كیبركیى دڕندانەى بازاردا، لە دەستدانى كۆنترۆل نەك تەنھا ئەگەرى ھەیه بەلكو ئەگەرى زۆر و مەترسیدارە بەتایبەتى بە لەبەرچاوگرتنى خیرایى گەشەسەندنەكەى كە زۆر زیاترە لە ھەر ھەولیک بۇ ریکخستن یان كۆنترۆلکردنى لە چوارچیوھى یاسایى یان كۆمەلایەتیدا. وەك ئامرازیک دیزاین كراوہ كە توانای زۆریان ھەیه، بەلام بەبى ھیچ قەفەزیک بۇ سنووردارکردنى خراب بەكارھیتان یان گەشەى راكردوو، كە دەتوانیت بىكاتە ھیزیكى سەرەخۇ كە دژى بەرژەوہندییە كۆمەلایەتییەكان كار دەكات لەجیاتى خزمەتکردنیا.

ئەم سىنارىيە بۇ سىنەما نامۇ نىيە. زۆرىك لە فىلمەكان باسى ئەو
بىرۆكەيەيان كىردوۋە، بۇ نمونە تىرمىناتۇر، كە تىايدا ئامىرەكان جەنگ لە
دژى مروف رادەگەيەنن دواى بەدەستەينانى ھۇشيارى خودى. ماترىكس،
كە جىهانىك نىشان دەدات كە مروفايەتى كۆيلە كراۋە لەلايەن AI و ۋەك
سەرچاۋەى وزە بەكار دەھىنرەيت. و من، رۆبۆت، كە بەدواى ياخيپوۋنى
رۆبۆتەكان لە دژى مروف دەگەرەيت دواى بەدەستەينانى عەقلىيەتى
سەر بەخۇ. "ياخيپوۋن" ژىرىي دەستكرد لەوانەيە خەيال نەمىنەتەۋە بەلكو
لەوانەيە لە سىياسەتەكانى سەپاندنى سىستەمە دىجىتالىيەكاندا دەربكەۋەيت
بەبى گويدانە پىداۋىستىيەكانى مروف. ئەۋەى ئەمرو دەيبىنن زالبوۋنى
كلاسىكى رۆبۆت بەسەر مروفدا نىيە، بەلام دەتۋانرەيت بىتە مۇدىلىكى
نوۋى كۆنترۆلى دىجىتالى، لەسەر بنەماى ئۆتوماتىكى تەۋاۋ و بەرپوۋەبردنى
ئەلگورىتمى ژيانى پوژانە، كۆمەلگاكان بگورەيت بۇ قەۋارەيەك كە لەلايەن
سىستەم و ئامىرە زىرەكەكانەۋە بەرپوۋەدەبرىن.

5.5 ژیری دهستکرد و جیهانی سییه م

کاریگه ریه کانی ژیری دهستکرد ته نه به ولاتانی پیشکه وتوو سنووردار نییه، به لکو بو باشووری جیهانیش دریژ ده بیته وه که له وی وهک بنچینه یه کی سهرچاوه خاوه کان و بازاړی به کار به یری گه وره مامه له ی

له گه لدا ده کړیت که بۇ خزمه تکرډنی سهرمایه داری جیهانی به کارده هیتریت. له جیاتی به شداریکردن له گه شه سهندنی سهر به خوی ئهم ولاتانه، ئهم ته کنه لوژیایانه به شیوه یه ک ئاراسته ده کړین که پشت به ستن به ئابووری، سیاسی، رۆشنیری و ته کنه لوژیا به هیژ ده کهن، چه وساندنه وهی ئهم کومه لگایانه قوولتر ده کاته وه له به رژه وهندی ده ولت و کومپانیا بالاده سته کان که په ره پیدانی AI به ریوه ده به ن.

کومپانیا قورخکاره کان هه ول ددهن داتا و سهرچاوه مروییه کان له باشووری جیهان به کار بهین به بی ئه وهی نرخ داپه روه رانه پیشکesh بکهن. له کاتیکدا ژیری ده سترکد به ئاشکرا وهک ئامرازیک بۇ گه شه پیدان بلاوده کړیته وه، به لام له راستیدا بۇ دهره یانی داتا و گورینی دانیشتون بۇ سهرچاوهی ئازادی زانیاری به کارده هیتریت.

بریکی زور داتا له ریگهی ئه پلیکeshنی دیجیتالی و سیسته مه کانی به دوا دچوون و پلاتفورمه کانی توره کومه لایه تیه کانه وه هله دمژریت، هر کارلیکک ده بیته مادهی خاو بۇ سوود وهرگرتن له نه ته وه به هیژده کان و کومپانیا قورخکاره کان.

ده سته ییشخه ری خیرخوازی و مروقدوستی له لایه ن هندیک ده ولت و کومپانیا گه وره کانی ته کنه لوژیا به کارده هیترین بۇ قولکردنه وهی کونترولی سهرمایه داری به سهر باشووری جیهاندا. ئهم کومپانیایانه زور کار ده کهن بۇ ئه وهی ئینته رنیت بگه یه ننه هه موو گوشه یه کی جیهان، به تایبه تی بۇ ولاتانی گه شه سهندوو، ته نانه ت پیش دابینکردنی کاره با، ئاوی پاک یان خزمه تگوزاریه سهره تاییه کان.

نمونه‌یه‌کیش پرپوژهی Internet.org بوو که میتا (پیشتتر فیه‌سبووک) به هاوبه‌شی له‌گه‌ل شه‌ش کۆمپانیای تری ته‌کنه‌لوژیا له‌ژیر دروشمی "به‌ستنه‌وه‌ی نه‌به‌ستراوه‌کان" ده‌ستی پیکرد. له‌هه‌ندیک ولاتدا ئینته‌رنیتی سنووردار و ری‌کخراوی پی‌شکه‌ش کرد، که سنووردار بوو بۆ پلاتفۆرم و خزمه‌ت‌گوزارییه‌کانی کۆمپانیای سپۆنسه‌ر و هاوبه‌شه‌کانی، نه‌ک دابینکردنی ئینته‌رنیتیکی ئازاد و کراوه. له‌جیاتی به‌هیزکردنی به‌کاره‌ینه‌ران، ئەوان بوون به‌به‌کاربه‌ریکی دیلی له‌ژینگه‌یه‌کی دیجیتالی داخراو که کارلیکه‌کانیان به‌رده‌وام چاودیری ده‌کریت و بۆ قازانج به‌کارده‌هینریت.

ئهمه‌ ئه‌وه‌ ده‌رده‌خات که ئامانجی راسته‌قینه‌ی ئهم جوړه‌ پروژانه‌ باشت‌کردنی ئاستی ژیان یان په‌ره‌پیدانی ژیرخانی ئابووری نییه، به‌لکو په‌ره‌پیدانی به‌رژه‌وه‌ندییه‌ بازرگانییه‌کان، فراوانکردنی کۆنترۆلی ئایدۆلوژیا، و گۆرینی هه‌موو تاکیک بۆ به‌کاربه‌ریکی هه‌میشه‌یی و سه‌رچاوه‌ی داتا.

ئهم سیاسه‌تانه‌ جیاوازی دیجیتالی پرناکه‌نه‌وه. به‌لکو کۆلونیالیزم به‌ره‌م ده‌هیننه‌وه، ئیستا به‌ شیوه‌ی دیجیتالی. ئهم ولاتانه‌ به‌ ته‌واوی پشت به‌ ده‌وله‌ت و کۆمپانیا بیانییه‌کان ده‌به‌ستن بۆ ته‌کنه‌لوژیا و خزمه‌ت‌گوزاری دیجیتالی، له‌جیاتی دروستکردنی توانای ناوخویی بۆ دابینکردنی پیداو‌یستیه‌ راسته‌قینه‌کانیان.

ئەمە پشت بەستىن بە نەرمەۋالەى خاۋەندارىتى و ژيىرخانى ھەۋرى بىيانى بەھىز دەكات، بەتايىبەتى ئەۋانەى سەر بە ھىزەكانى رۇژئاۋان و مېژۋىيەكى دوورودرىژيان ھەيە لە چەۋساندەۋەى داگىركارى.

لە پىشېركىنى جىھانى بۇ زالبوونى تەكنەلۇژيا، پۋىمە دىكتاتورەكان لە رۇژھەلاتى ناۋەرپاست و شۋىنەكانى ترى باشوورى جىھان لە پەراۋىز نەماۋن، بەتايىبەتى پاشايەتتە دەۋلەمەندەكانى كەنداۋ ئەم وىلايەتەنە مىليارەھا دۇلارىيان لە دەستپىشخەرىيەكانى AI خۇيان ۋەبەرھىناۋە و پىشتىگىرى راستەۋخۇ لە زلھىزەكان و كۇمپانىا قۇرخكارەكان ۋەردەگرن كە ماۋەيەكى زۇرە بە ھاۋپەيمانى ستراتىجى دادەنن بۇ بەرەۋپىشېردنى بەرژھەۋەندىيە ئابوورى و جىۋپۇلەتېكىيەكان.

ھەرچەندە ئەم ۋەبەرھىنانە ۋەك بەشېك لە "گۇرپانى دىجىتالى" و "مۇدىرنكردى تەكنەلۇژيا" لە كۇمەلگاكانيان بانگەشەى بۇ دەكەن، بەلام ئەم ۋەبەرھىنانە خزمەت بە بەھىزكردى حوكمى دىكتاتورى و فراۋانكردى تواناكانى چاۋدىرى و توندكردى كۇنتىرۋلى سىياسى، كۇمەلايەتى و ئايدۇلۇژى بەسەر دانىشتۋانىاندا دەكەن.

ئەم پۋىمانە AI بەكاردەھىنن بۇ پەرەپىدانى سىستەمى چاۋدىرى بەكۇمەل، شىكرەنەۋەى داتاي گەۋرە و سەركوتكردى ھەر نارەزايىيەك. تەكنەلۇژياى ناسىنەۋەى دەموچاۋ، شىكرەنەۋەى دەنگ و پىشېبىنى ھەلسۇكەۋت بەكاردەھىنن بۇ ناسىنەۋەى بىلايەنكردى ئۇپۇزسىۋن پىش ئەۋەى بتۋانېت كار بكات. لە رېگەى ئەم سىستەمانەۋە حوكۇمەتە

دیکتاتورەکان دەتوانن چاودێری ھاوڵاتیان بکەن و سیخوپی لەسەر بکەن
لە ڕینگەیی ھەردوو کەنالە دیجیتالییەکان و شوێنە گشتییەکانەو.

سەرەپای قسەی ڕووکەشانی سەبارەت بە دیموکراسی و مافەکانی مرۆف،
دەولەتانی ڕۆژئاوا و کۆمپانیا گەورەکان بەردەوامن لە پشتیوانیکردن لەو
جۆرە پڕییمانە چونکە خزمەت بە ھەژموونی ئابووری و سیاسی خۆیان
دەکەن. کۆمپانیاکانی تەکنەلۆژیای قۆرخکارانە ڕۆلی ڕاستەوخۆ لەم
سەرکوتکردنەدا دەگێڕن، یان بە فرۆشتنی تەکنەلۆژیاکە (ھاوشیوەی چەک
و ئامیڕەکانی ئەشکەنجەدان)، یان بە دابینکردنی راویژکاری، پالپشتی
تەکنیکی و ژێرخانی سیستەمەکانی AI کە ئەم پڕییمانە پشتی پێ دەبەستن.
ئەم سیستەمانە بە ئازادی گەشەیان پێداووە و لە دەولەتە دیکتاتورەکانی
ھاوپیەمانی سەرمايەداری جیھانی بلأو دەکرێنەووە و دەبنە ئامرازێکی
ڕاستەوخۆ بۆ بەرھەمھێنان و بەھیزکردنی دەسەلاتی دیکتاتور.

5.6 لایەنگری جێندەر و نەبوونی یەكسانی تەواو لە ژیری دەستکرد

سەرەپای تیگەیشتنی گشتی AI وەک بیلایەنی جێندەر، سەیرکردنێکی
وردتر ئەو دەردەخات کە لایەنگری جێندەر لە ئەلگۆریتیمەکان و سیستەمە
زیرەکەکاندا بە ڕوونی نیشانی دەدەن کە چۆن زۆربەی کاربەرنامەکانی
AI جیاوازی و نایەكسانی ڕەگەزی بەرھەم دەھێنن.

زمانی پیاو ناوەند و سروشتی نایەكسانی ئەم تەکنەلۆژیایانە ڕەنگدانەوێ
لایەنگری کەلتووری و کۆمەڵایەتی کۆمپانیاکانی سەرمايەداری و حکومەتە

پیاوسالاره‌كانه كه پهره‌يان پيداوه، له ئاستیكى جیاوازا به‌پیی زمان و پله‌ی مافه‌كانی ژنان و یه‌كسانی جینده‌ر له هه‌ر ولاتی‌كا.

ژییری ده‌ست‌كرد له بنه‌ره‌تا نیرینه‌ نییه، به‌لام له داتای كومه‌لگایه‌كى سه‌رمایه‌دارى پیاوسالارى تغذیه ده‌كات. ئەلگۆریتمه‌كان له‌سه‌ر كومه‌له داتایه‌ك راده‌هێنرین كه زۆرجار ره‌نگدانه‌وه‌ی بیركردنه‌وه‌ی كلێشه‌یی و نایه‌كسانی ره‌گه‌زى به‌هێز ده‌كات، وه‌ك به‌كارهێنانى زمانى پیاوسالار و تیگه‌یشتنى ته‌قلیدی بۆ پۆلى جینده‌ر له كار و كومه‌لگادا.

بۆ نمونه، توێژینه‌وه‌یه‌كى سالى 2019 له‌لایه‌ن زانكۆی كارنیگی میلۆن ده‌ریخستووه كه ريكلامه‌كانى كار له فه‌یسبووك و گووگل زیاتر كارى ته‌كنیکى و ئەندازىارى مووچه‌ی به‌رزتر بۆ پیاوان نیشان ده‌ده‌ن وه‌ك له ژنان.

به‌هه‌مان شیوه، له سالى 2018، پۆیته‌رز ئاشكرای كرد كه سیسته‌مى دامه‌زراندنى ئەمازۆن به شیوه‌یه‌كى ئۆتوماتیکى كاندیدى پیاو له ئافره‌ت په‌سه‌ند ده‌كات له هه‌له‌سه‌نگاندنى داواكارى كار بۆ پۆله ته‌كنه‌لوژی‌كان. ئەلگۆریتمه‌كه له‌سه‌ر داتای میژوویی دامه‌زراندن راهینرا كه ره‌نگدانه‌وه‌ی لایه‌نگرى پیکهاته‌یی له‌ناو كۆمپانیاكه‌دا بوو، كه پیاوان له میژوودا زۆرینه‌ی پۆسته ته‌كنیکیه‌كانیان هه‌بووه. له ئەنجامدا، سیسته‌مه‌كه ژماره‌ی سیقیه‌كانى دابه‌زاند كه وشه‌ی "ژن" یان ئاماژه‌ی به چالاكى فیمینیستی كرد.

له گه‌ل ئه‌وه‌شدا، سیسته‌مه‌کانی ده‌نگ وه‌ک یاریده‌ده‌ری زیره‌ک به‌ ده‌نگی ئافره‌ت و پۆلی خزمه‌ت‌گوزاری پرۆگرام ده‌کرین، که‌ کلێشه‌ی ژنان وه‌ک "ملکه‌چ" یان "یارمه‌تیده‌ر" به‌هیز ده‌کات نه‌ک هاوبه‌شی یه‌کسان. بۆ نمونه، یاریده‌ده‌ره مه‌جازیه‌کانی وه‌ک Siri ی ئه‌پل، ئه‌لیکسای ئه‌مازۆن و یاریده‌ده‌ری گووگل به‌ شیوه‌ی بنه‌په‌تی وه‌لامی ره‌خنه‌کان ده‌ده‌نه‌وه و به‌ تۆنیک‌ی به‌ریز و ملکه‌چ وه‌لامی ره‌خنه‌ ده‌ده‌نه‌وه.

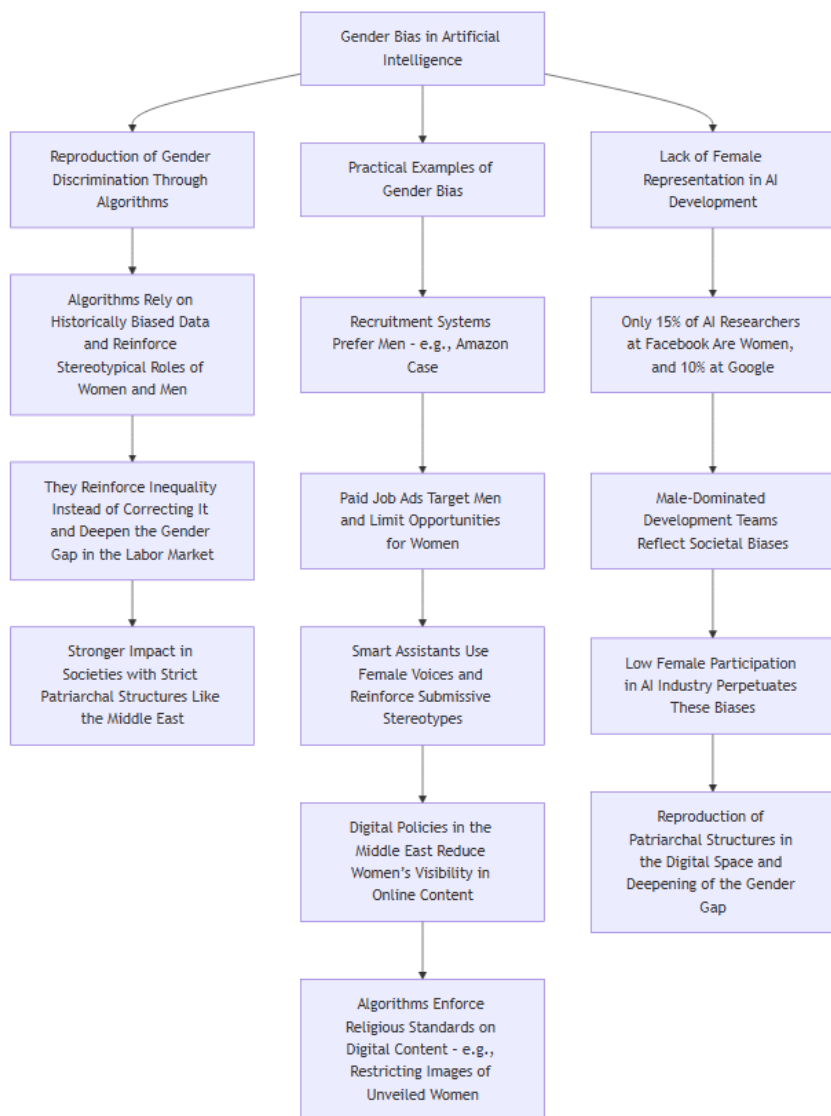
له ئیستادا، هه‌ندیک له ولاتانی پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راست ملیاره‌ها دۆلار وه‌به‌ره‌ه‌تانه‌ ده‌که‌ن له په‌ره‌پیدانی پرۆژه‌کانی AI به‌ گویره‌ی به‌های ئایینی پیاوسالاری کۆنه‌پاریز. بۆ نمونه، هه‌ندیک یاریده‌ده‌ری ده‌نگی عه‌ره‌بی په‌ره‌یان پیدراوه به‌ به‌کاره‌یتانی ده‌نگی پیاو له جیاتی ده‌نگی ئافره‌ت بۆ دوورکه‌وتنه‌وه له کلێشه‌ی ژنان وه‌ک ملکه‌چ.

زۆریک له سیسته‌مه دیجیتالییه‌کان له‌م ولاتانه‌دا ئاماده‌بوونی ژنان له ناوه‌روکی دیجیتالی سنوورداری ده‌که‌ن یان په‌نگدانه‌وه‌ی بۆچوونه ته‌قلیدییه‌کان ده‌که‌ن که‌ پۆلی ژنان له کۆمه‌لگادا که‌م ده‌کاته‌وه. بۆ نمونه، هه‌ندیک له حکومه‌ته دیکتاتۆره‌کان سیسته‌می AI به‌کارده‌هێنن بۆ چاودیریکردنی هه‌لسوکه‌وتی کۆمه‌لایه‌تی و سه‌پاندنی پێوانه‌ی ئه‌خلاقی ئیلهام وه‌رگرتن له به‌ها ئایینییه‌ پیاوسالاره‌کان، وه‌ک سنووردارکردنی وینه‌ی ژنانه‌ی بێ سه‌رپۆش یان سنووردارکردنی ده‌رکه‌وتنیان له ئه‌نجامه‌کانی گه‌ران و ریکلامه‌کان. یه‌کیک له توندترین نمونه‌ی ئه‌م چه‌وساندنه‌وه‌یه په‌ره‌سه‌ندنی سیسته‌می AI بۆ چاودیریکردنی جلوه‌به‌رگی ژنان، شیکردنه‌وه‌ی وینه‌ و قیدیۆکان بۆ دیاریکردنی ئه‌وه‌ی ئایا له‌گه‌ل یاسا‌کانی جلوه‌به‌رگی ئایینی سه‌پینراو ده‌گونجیت یان نا. بۆ نمونه له

ئىران، سىستەمى دىجىتالى پەيرەو كراوه بۇ چاودىرى پابەندبوونى ژنان به ياساكانى حىجاب.

نوینەرايه تى نه بوونى ژنان له ديزاين و پەره پیدانی AI و نه بوونى به شداری کاریگەری فیمینىستی و پیشکەوتووخواز له بواره کەدا و سروشتی پیاوسالاری تیمه کانی گەشه پیدان کیشکە خراپتر ده کەن. به گویره ی راپورتیکی پهیمانگای AI Now، ژنان تهنه 15% ی توێژهرانی AI له فهیسبووک و تهنه 10% له گووگل پیکدههینن، واته زۆربه ی تهکنه لوژیاکانی AI له لایهن تیمه کانی پیاوانه وه پهره یان پیدراوه.

تهکنه لوژیا له م چوارچێوه یه دا نه ک تهنه رهنگدانه وه ی لایهنگری جیندهر دهکات، به لکو به رهه میان دههینیت و گه وره یان دهکات، رێگره له به رهو پیشچوون به رهو یه کسانى و قولکردنه وه ی جیاوازی رهگهزى له جیاتى داخستنى ئه وان. ئه م سىسته مانه کلێشه به هیز ده کەن و جیاکاری دژى ژنان دههیلنه وه. ئه مه تهنه کیشکەیه کی تهکنیکی نییه، به لکو رهنگدانه وه ی قهیرانیکی کۆمه لایه تی قولتره که شیوازه کانی نایه کسانى و جیاکاری له بواری دىجىتالدا دووپات دهکاته وه.

5.7 ژیري دهستکرد وهک ئامرازیک بوکۆنترۆلی سیاسی و سه‌رکونکردن و پيش‌لکردنی مافه‌کانی مرووف

5.7.1 چاودىرى و كۆنترۆلى دىجىتالى

كۆمپانیا دىجىتالىيەكان بە ھاوكارى زلھىزەكان چاودىرى جموجۆلى تاكهكان دهكەن لە رېگەى ئامىرە زىرەكهكان و كهئالە جۆراوجۆرهكانى پەيوەندى. لەراستىدا ھەموو چالاكىيە دىجىتالىيەكان، لەوانە كۆبوونەوہ تايبەتەكان، بەدواداچوون و شىكردنەوہى بەردەواميان ھەيە. لە راستىدا، ھىچ بۆشاييەكى دىجىتالى بەتەواوى پارىزراو نىيە. داتاكان بە شىئوہيەكى سىستىماتىك كۆدەكرىنەوہ و بەكاردەھىنرەن بۆ ھەلسەنگاندن و پۆلەنكردنە تاك و گرووپەكان لەسەر بنەماى ھەلسوكەوت، مەيلى پۆشنىبرى و ئاراستەى سياسىيان.

ھەروەھا چاودىرى دىجىتالى بۆتە ئامرازىكى سەرەكى بۆ بەدواداچوونى ئايدۆلۆژى و سياسى بەكارھىنەران، كە كۆمپانیا و حكومەتەكان دەتوانن لە رېگەى ھەلمەتى چەواشەكارى رېكخراو يان سزاي دىجىتالى كە كاريگەرييان لەسەر راي گشتى سنووردار و كەم دەكاتەوہ، شوئىيان بكهون و بكهنە ئامانج.

ئەم ستراتيژانە بەشىئوہيەكى سىستىماتىك و شاراوہ لە دژى سەنديكاكانى كرىكاران و رېكخراوہ چەپەكان و دامەزراوہ سەربەخۆكانى مافەكانى مرووف و ميديا جىبەجى دەكرين.

ئەم گروپانە پروبەرووی كۆتوبەندى زياتر دەبنەوہ كە بىلابوونەوہى
بىرۆكەكانيان لە بواری دیجىتالى گشتى سنووردار دەكات لە رىگەى
شىوازىكى ورد و قورس بۆ دۆزىنەوہ.

ئەلگورىتمەكان بە وردى بەكاردەھىنرین بۆ سنووردارکردنى گەشتن بە
ناوەرۆكى سیاسى چەپ و پىشكەوتووخواز، نەك بە سىپىنەوہى بەتەواوى
بەلكو بە كەمكردنەوہى دەرکەوتنى. ئەمە سەرکوتى دیجىتالى ئالۆزتر و
مەترسیدارتەر و ناديارتر دەكات.

كەمى تىكەلبوون لەگەل ناوەرۆكى پىشكەوتوودا كاردانەوہى سىروشتى
بىنەرەنە دەرەكەوئىت، لە كاتىكدا لە راستیدا، ئەنجامى ئەلگورىتمىكى
پىشوەخت بەرنامە بۆ داپژراو بۆ سنووردارکردنى گەشتن ھەيە. ئەمە
تىروانىنىكى ھەلە لەنىو چالاكواناندا دروست دەكات كە بىروبۆچوونەكانيان
بايەخ و ناوبانگيان نىيە، ئەمەش وایان لىدەكات دووبارە بىر لە
ھەلۆیستەكانيان بكنەوہ يان واز بەینن.

5.7.2 شكستى دیجىتالى

شكستى دیجىتالى ئامرازىكى نوئى و ئالۆزە بۆ زالبوونى چىنايەتى.
ئەلگورىتمەكان و AI بە شىوہىكى مەتۆدى، ھەست پىنەكراو و وردە وردە
بە تىپەربوونى كات بەكاردەھىنرین بۆ بىلوكردنەوہى ناوەرۆكىك كە

ههستی بئ یارمه تی و خوْبه دهسته وه دان به هیژ دهکات، به تاییه تی له نیو به کارهینه رانی چه پ و پیشکه وتوو.

ئهم میکانیزمه شکسته ههستی پیکراوه کانی ئه زمونی سوْسیالیستی و ریکخراوه چه په کان گه وره تر دهکات، سه رمایه داری وهک سیسته میکی هه میشه یی و نه به زینراو وینا دهکات و ئه و بیروْکه یه ی که گورْان مه حاله به هیژ دهکات. هه روه ها تاکه رای و چاره سه ره کانی بازار و وهک به کارهینان و گه شه پیدانی خودی بهرز دهکاته وه، تاکه کان له هه ر شیوه یه که له چالاکی سیاسی کومه لی ریکخراو جیا دهکاته وه.

سه ره رای ئه وهش، گفتوگوْکانی ناو ریکخراوه چه په کان به ره و ململانی ناوْخویی په راویژ دهچن، که هه وه له کان پارچه پارچه دهکات و توانای به رگریکردنیان لاواز دهکات. کومپانیا گه وره کان پشت به شیکردنه وه ی رهفتاری ده به ستن بو ئامانجکردنی تاک و گروپه کان به ناوه رْوکیک که ناوْمیدی گه شه پیده دات و قه ناعه تیان پی ده هیئت که گورْانی سوْسیالیستی مه حاله یان بیهوده.

ئهم سیاسه تانه ریکه وت نین، به لکو میتودی زانستی به ئه نقه ست و بو سه رکوتکردن یان لاوازکردنی رْوحی گورْان و دلْیا بوون له وه ی که سیسته می سه رمایه داری بئ به رهنگاری و ساغی ده مینیته وه

5.7.3 دهستگیرکردن و کوشتنی دیجیتالی

دهستگیرکردنی دیجیتالی قوناغینکی مهترسیدارتره له چاودیږی و کونترپولکردن. ئه‌مه له سنووردارکردنی بینراوی ناوه‌پوک تیده‌په‌پیت و هه‌له‌ساردنی هه‌په‌مه‌کی هه‌ژماری تاک و گروپ ده‌گریته‌وه، به‌شینه‌یه‌کی کاتی یان هه‌میشه‌یی، که ده‌توانریت به‌جوریک له‌کوشتنی دیجیتالی دابنریت. ئه‌مه به‌بی شه‌فافیه‌ت، ستانداردی ږوون یان یاسای ناوخوی و نیوده‌وله‌تی ئه‌نجام ده‌دریت که مافه‌کانی به‌کاره‌ینه‌ران بپاریزیت. پاساوه‌کانی وه‌ک "پیشیلکردنی ستاندارده‌کانی کومه‌لگه" یان "هاندانی توندوتیژی" زورجار بو‌بیده‌نگکردنی ده‌نگه‌کان به‌کارده‌هینرین، ته‌نانه‌ت کاتیک ناوه‌پوک‌که‌تاوانی سه‌رمایه‌داری له‌لایه‌ن ده‌وله‌ت و کومپانیاکانه‌وه‌یان پیشیلکردنی مافه‌کانی مرو‌ف تومار ده‌کریت.

نمونه‌ی به‌رچاو سه‌رکوتکردنی دیجیتالییه‌که‌ناوه‌پوکی فه‌له‌ستینه‌یه‌کان ده‌کاته‌ئامانج‌که‌تاوانه‌کانی ئیسرائیل دژ به‌خه‌لکی مه‌ده‌نی تومار ده‌کات. له‌کاتی هیرشه‌که‌ی ئه‌م دواویه‌ی ئیسرائیل بو‌سه‌ر غه‌ززه، پلاتفورمه‌کانی وه‌ک فه‌یسبووک و ئینستاگرام و تویته‌ر و چه‌ند پلاتفورمیکی تر به‌بیانووی "پیشیلکردنی ږینماییه‌کانی کومه‌لگه" یان "هاندانی تیرو‌ر" سه‌دان هه‌ژمار و ږوستیان سرپه‌وه‌یان قه‌ده‌غه‌کرد. هه‌روه‌ها ده‌زگا‌کانی ږاگه‌یانندی سه‌ربه‌خو‌کراونه‌ته‌ئامانج به‌سنووردارکردنی هه‌ژماره‌کانیان یان سرپه‌وه‌ی هه‌ژماره‌کانیان به‌ته‌واوی له‌هه‌ولیکی ئاشکرا‌دا بو‌بیده‌نگکردنی ئه‌و ده‌نگانه‌ی پیشیلکارییه‌کانی دژی هاوولاتیانی فه‌له‌ستینی ئاشکرا ده‌که‌ن.

5.7.4 خۆسانسۆرى خۆبەخشانە

سەرکوتکردنى دیجىتالى و سەرکوتکردنى ناوهرۆک لهگه‌ڵ دیاردەى "خۆسانسۆرى خۆبەخشانە" که تیايدا تاکه‌کان و تەنانەت گروپه‌کانیش دەست دەکەن بە سانسۆرکردنى خۆيان، گوتارى سیاسىيان پیک دەخەن یان که‌متر دەکەنەو، دەچنە سەر بابەتى تیۆرى گشتى، و خۆيان له‌ ڕووبه‌ڕووبوونەوێ راس‌تەوخۆ له‌گه‌ڵ سەرمايه‌دارى یان پ‌ژیمه‌ دیکتاتۆره‌کان به‌دوور ده‌گرن.

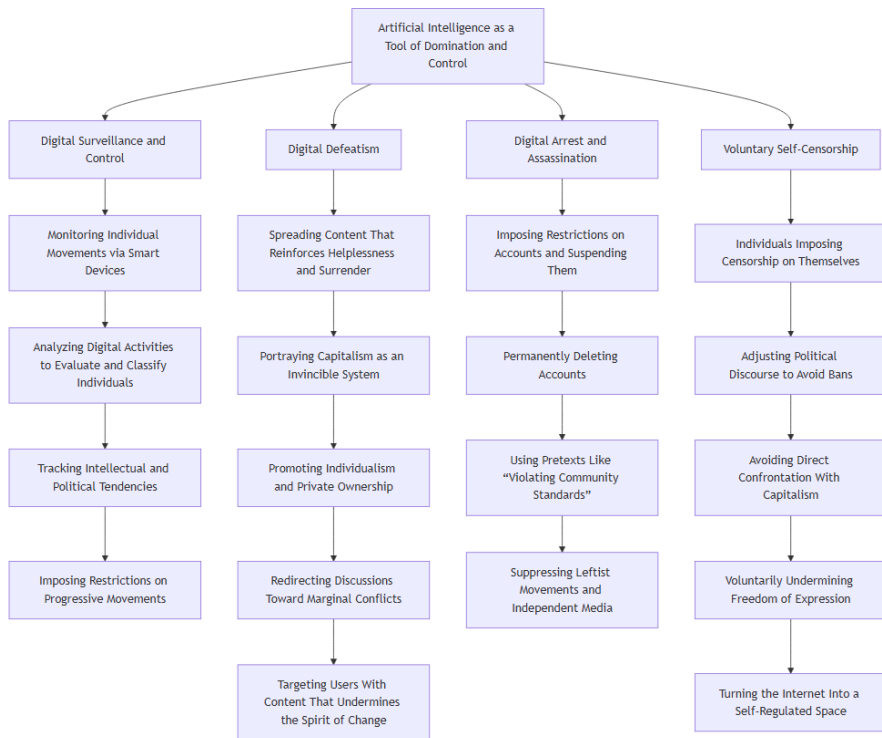
ئەمە له‌ ترسى ئەوێ پ‌ۆسته‌کانیان سنووردار بک‌رین یان ڕووبه‌ڕووى دەستگیرکردنى دیجىتالى یان کوشتن ببنه‌وه له‌ پ‌یگه‌ى هه‌له‌په‌ساردنى ئەکاوتى AI له‌سەر پلاتفۆرمه‌ دیجىتالییه‌کان.

ئەم ترسه‌ ئازادى رادەرب‌رین لاواز ده‌کات و ده‌بیته‌ فاکتەرێکى به‌هیز ب‌ۆ دووباره‌ پ‌یکه‌ستنه‌وه و چاود‌یریکردنى گ‌فتووگ‌ۆی گ‌شتى تەنانەت پ‌یش ئەوێ هەر سنووردارکردنیکى راس‌ته‌قینه‌ بسه‌پ‌ینریت. زالبوونى ئایدۆلۆژیای سەرمايه‌دارى به‌هیز ده‌کات، ب‌ۆشایی به‌رگ‌رى دیجىتالى که‌م ده‌کاته‌وه، و ئینته‌رنیت ده‌گ‌ورپ‌یت ب‌ۆ ب‌ۆشاییه‌کى خ‌ۆرپ‌یکه‌ستن که له‌گه‌ڵ به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانى ده‌سه‌لاتداراندا پ‌یک بخ‌ریت.

ب‌ۆ نموونه، له‌ کاتى خ‌ۆپ‌یشاندا نه‌کانى جه‌ماوه‌رى له‌ ولاتانى ج‌وراوج‌ۆر د‌ژ به‌ سیاسه‌تى سەرمايه‌دارى و پ‌ژیمه‌ دیکتاتۆره‌کان، و به‌ شیوه‌یه‌کى گ‌شتى به‌ پ‌له‌ى جیاوان، ز‌ۆرپ‌یک له‌ به‌کاره‌ینه‌ران ت‌ییینی ئەوه‌یان کرد که

پۆسته‌كانيان ده‌سته‌واژه‌ی "مانگرتنی گشتی"، "نافه‌رمانی مه‌ده‌نی"،
"شۆرش" یان به‌لگه‌نامه‌ی پیشیلکارییه‌کانی مافه‌کانی مروّف زۆر که‌متر له
جاران به‌ده‌ست ده‌یێن. له هه‌مان کاتدا، بابته‌ شیکارییه‌ گشتیه‌کان
ده‌رباره‌ی ئابووری و سیاسه‌ت کاریگه‌ری به‌هه‌مان شیوه‌ نه‌بوون.

له ئه‌نجامدا، زۆریک له چالاکوانان خۆیان به‌دوور گرت له
ده‌سته‌واژه‌یانه‌ی که له‌لایه‌ن پلاتفۆرمه‌کانه‌وه به "ئاژاوه‌گیر" پۆلێن ده‌کری،
ئه‌مه‌ش بووه هۆی نه‌رمبوونه‌وه‌ی گوتاری گشتی و که‌مکردنه‌وه‌ی لیواری
شۆرشگیر و لاوازکردنی پۆلی توپه‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌کان وه‌ک ئامرازیک بۆ
بزووتنه‌وه‌ی سیاسی و ڕیکخستنی جه‌ماوه‌ری.

5.8 دارماني ديموکراسی له ږيگه‌ی ژيري ده‌ستکرده‌وه

پاش به‌ده‌سته‌پنه‌اني کونټرول‌ی عه‌قل و هو‌شياري مرو‌ف له ږيگه‌ی دیجيتاليزه‌کردن‌دا، ژيري ده‌ستکرد له ئامرازیکي سه‌رمایه‌داري بو‌ زيادکردنی قازانچ په‌ره‌ی سه‌ندووه بو‌ ئامرازیکي سه‌ره‌کی بو‌ لاوازکردن و ته‌نانه‌ت لاوازکردنی ته‌وه‌ی له ديموکراسی بو‌رژوازی ماوه، له‌بری پشنگيري کردن يان به‌ره‌وپي‌شبردنی.

ئەمە راستە سەرەپاي ئەۋەي كە سىستەمە دىموكراسىيەكان لە زۆربەي
ولاتاندا سنووردان، كە دىموكراسى بە پارەي سىياسى، ياساي ھەلباردن
لايەنگرى خزمەت بە بەرژەۋەندىيە تايبەتەكان و چەند ھۆكاريكى تر
دەكات.

لەجياتى ھاندانى بەشدارى گشتى لە ژيانى سىياسىدا، دىجىتاليزەكردن و
AI بەكاردەھىنرەيىن بۆ دووبارە شىۋەدان و دەستكارىكردنى پاي گشتى لە
بەرژەۋەندى چىنى فەرمانرەۋا، كاريگەرى لەسەر ھەلباردنەكان،
تەسكردنەۋەي بۆشايى گفگوگوي ئازاد، و ئاراستەكردنى گوتارى سىياسى
و مېديايى بۆ خزمەتكردنى دەسلالتدارانى سەرمايەدارى.

كۆنترۆلى چىنايەتى بەسەر AI ماناي ئەۋەيە كە ئەم تەكنەلۇژيايە، كە لە
سەرەتادا بۆ پشتگىرى شەفافيەت و دىموكراسى دادەنرەيت، لە راستىدا بۆ
بەرھەمھىنان و پەرەپيدانى چىرۆكىك بەكاردەھىنرەيت كە سىستەمى
سەرمايەدارى ئىستادەپارەيت.

شىكردنەۋەي داتاي گەرە و ئەلگورىتمى زىرەك بەكاردەھىنرەيىن بۆ
ئاراستەكردنى زانىارى سىياسى بە شىۋەيەك كە سوود بە دامەزراۋە
سەرمايەدارەكان، پارتە راسترەۋەكان و نيۇفاشىستەكان و پرژىمە
دىكتاتورەكان بگەيەنەيت. ئەمە تواناي خەلك بۆ برىاردانى سىياسى لەسەر
بەنەماي ھۆشيارى رەخنەيى راستەقىنە لاواز دەكات.

لە ژىر سەرمايەدارىدا، AI بۆ بەھىزكردنى خەلك يان بەھىزكردنى
برىاردانى ھۆشيار و شەفاف بەكار ناھىنرەيت. بەلكو ۋەك ئامرازىك بۆ

شیواندنی راستی، بهرهمهینانهوهی پروپاگه‌نده و بلاوکردنهوهی زانیاری ناراست که بناغه‌ی دیموکراسی داده‌خورینیت، له‌سهر بنه‌مای شه‌فافیه‌ت، ده‌ستگه‌یشتن به زانیاری، و فره‌یی فکری و سیاسی. ناوه‌پوکی ئامانجدار له‌سهر بنه‌مای شیکردنهوهی ره‌فتاری پیشک‌ه‌ش ده‌کریّت و رای گشتی ده‌ستکرد به‌ره‌م ده‌هینیت که هه‌ژموونی چینایه‌تی به‌هیز ده‌کات و جه‌مسره‌گیری سیاسی و کومه‌لایه‌تی قوولتر ده‌کات.

ئه‌مه ته‌ن‌ها ده‌نگ‌ده‌ران چه‌واشه ناکات، به‌لکو گفتوگویی سیاسی خوی ده‌گوریت، ناوه‌پوکی لی دامالیت و پری ده‌کات له پروپاگه‌نده‌ی پشتگیری سه‌رمایه‌داری و بیرۆکه راستره‌وه‌کانی.

کاریگه‌ری AI له ده‌ستکاریکردنی زانیاری تیده‌په‌ریت، ده‌بیته میکانیزمیکی سه‌ره‌کی له به‌ره‌مه‌ینانهوهی ده‌سه‌لاتی سیاسی له ژیر سایه‌ی سه‌رمایه‌داریدا. له ریگه‌ی به‌ریوه‌بردنی هه‌لمه‌تی ئه‌لگوریت، دیزاین کردنی گوتاری سیاسی بو گونجاندن له‌گه‌ل به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی سه‌رمایه، و کاریگه‌ری له‌سهر هه‌لبژاردنی ده‌نگ‌ده‌ران له ریگه‌ی ئامانجی بچووک، ده‌نگی ئۆپوزسیۆن بیلایه‌ن ده‌بن و به‌دیلی دیموکراتی چه‌پ و پیشک‌ه‌وتووخواز لاواز ده‌بن.

نمونه‌ی ئه‌م دوا‌ییانه، ده‌ستیوه‌ردانی ملیاردیری راستره‌وی ئیلۆن مه‌سک له هه‌لبژاردنه‌کانی 2025 ی ئه‌لمانیایه له ریگه‌ی پلاتفورمی "X" (پیشتر تویته‌ر)، که تیایدا راسته‌وخۆ پشتگیری پارتی راستره‌وی توندپه‌وی "ئه‌لته‌رناتیف بو ئه‌لمانی" کرد. ئه‌مه‌ش به بلاوکردنهوهی ناوه‌پوکی دروستکراوی AI ئه‌نجامدرا که رای گشتی ده‌گوریت و جه‌مسره‌گیری

سیاسی له بهر ژه وهندی هیزه کانی راسترو و نیونازییه کان بهرهم دههینیتته وه.

له م دوخه دا، هه لباردن چیتړه نگدانه وهی خواستی خه لک نییه، ته نانه ت ریژه ی. له جیاتی ئه وه، ده بنه گورپانی ململانی له نیوان هیزه گه وره کان، هیزه قورخکاره کان و نوخبه ی دارایی، که ئینته رنیت و AI وهک ئامرازیک بو زالبوونی سیاسی و ئایدولوژی به کارده هینن. ئه مه میکانیزمی دیموکراسی و پلورالیزمی سیاسی گهنده ل دهکات، یان دهنگه پیشکه وتووخوازه کان لاواز دهکات یان خه لک به ره و به دیلی هه له پال دهنیت که له کوتاییدا هه مان سیسته می سه رمایه داری به ره هم دههینیتته وه، له گه ل گورانکاری پروکته ش.

5.9 کاریگه ری ژینگه یی ژیری ده سترکد له ژیر سه رمایه داری

گورانی که ش و هه وا و ویرانکردنی ژینگه له دیارترین ده رئه نجامه کانی سه رمایه دارین. ئه مپو، ژیری ده سترکد بووه به ئامرازیکی تر بو وشککردنی سه رچاوه کانی هه ساره که و خیراکردنی تیکچوونی ژینگه. هه رچه نده ئه م ته کنه لوژیایه وهک هیما ی پیشکه وتن ده فروشریت، به لام به شیوه یه که به ریوه ده بریت که خزمه ت به بهر ژه وهندییه کانی سه رمایه داری بکات، به بی پابه ندبوونی راسته قینه به پاراستنی ژینگه یان دادپه روه ری که شوه هه وا.

بۆ نموونە، راپۋرتەكان ئاماژە بەو دەكەن كە سەنتەرى داتاي گووگل لە ئايۋا سالانە نزيكەى 3.3 مىليار لىتر ئاو بەكار دەهيتت بۆ سارد كوردنەوہى سترقە رەكانى.

سىستەمەكانى AI پشت بە سەنتەرى داتاي گەورە دەبەستن كە لە نيو گەورەترين بەكارهينەرانى وزە لە جيهاندا دادەنرين. ئەم سەنتەرانە بە دەورى كاترئمير كار دەكەن بۆ چارەسەر كوردنى داتاي زۆر گەورە و ئەلگوريتىمى مەشق پيكردن، بريكي زۆر كارەبا بەكار دەهينن كە هيشتا زۆر بەيان لە سووتەمەنى فوسيليەوہ سەرچاوہ دەگرن.

بەگويرەى ئاژانسى نيودەولەتى وزە، سەنتەرەكانى داتاي جيهانى لە سالى 2022 دا نزيكەى 240-340 تيراوات كاترئمير كارەبايان بەكارهيناوہ، كە دەكاتە 1-1.3% ى كۆى خواستى كارەباى جيهانى، يان بەكارهينانى وزەى سالانەى ولايتيكي وەك ئەرجەنتين. ھەرچەندە ھەندىك لە گەورەكانى تەكنەلۇژيا بانگەشەى ئەو دەكەن كە وەبەرھيتان لە وزەى نويدا دەكەن، بەلام فراوانبوونى سىستەمەكانى AI دەبيتە ھۆى دەردانى كاربون بە ئاستيكي زۆر زياتر.

بەرھەمھينانى ھاردويرى AI ھەر وەھا بەستراوہتەوہ بە بەكارهينانى سەرمايەدارى لە سەرچاوہ سروشتيەكان. چيپس و پرۆسيسەرە پيشكەوتووەكان پتيويستيان بە دەرھينانى بريكي زۆر لە كانزاي دەگمەن ھەيە كە زۆر بەيان لە باشوورى جيهانەوہ دين لە ھەلومەرجيكي سەخت و نامرؤقانەدا.

بۆ نموونە لە کۆماری دیموکراتی کۆنگو دەیان ھەزار کریکار بە مندالیشەووە کۆبالت بۆ پاتری لیتیۆم بەبێ ئامیڤری سەلامەتی دەردەھێنن و کەوتوونەتە بەر کانزای قورسی ژەھراوی کە دەبێتە ھۆی نەخۆشی سەخت و درێژخایەن. بەھەمان شیوە، دەرھینانی لیتیۆم لە چیلی ئاستی ئاوی ژێر زەوی لە ناوچە وشکەکان بە رێژەی 65% دابەزاندوووە و بوو ھۆی وشکبوونی زەویيە کشتوکالییەکان و دوورخستنەوێی کۆمەلگە لە بژێوی نەریتی خۆیان.

ئەم کردارانە نەک تەنھا سیستەمی ژینگەیی ناوخوای وێران دەکەن، بەلکە خەلکە پەسەنەکانیش ئاوارە دەکەن، ئاو و خۆراک پیس دەکەن، و کۆمەلگە ھەزارەکان تووشی ماددە ی کیمیایی ژەھراوی و نەخۆشی دەکەن.

وەک بەشیک لە سووڤی بەرھەمھێنان و بەکاربردنی سەرمايەداری، ئامیڤرە ئەلیکترۆنییەکان بەردەوام بەرز دەکریڤنەووە و بریکی زۆر پاشماو ە ئەلیکترۆنییەکان بەرھەم دەھێنن. زۆر بەی ئەم پاشەپۆیانە بە سەلامەتی بەکارناھێنرین بەلکە ھەناردە دەکریڤن بۆ ولاتانی گەشەسەندوو و لەوێ کەلەکە دەبن و کارەساتی ژینگەیی دروست دەکەن. بۆ نموونە، غانا بوو بە یەکیک لە گەورەترین شوینەکانی زبڵدانی پاشماو ە ئەلیکترۆنییەکان لە جیھاندا، کە بریکی زۆر لە ئەلیکترۆنی فریدراو دەسووتیڤریت بۆ دەرھینانی کانزای بەنرخ، گازی ژەھراوی دەردەدات کە ھەوا، ئاو و خاک پیس دەکات و دەبێتە ھۆی بەرزبوونەوێی رێژەی شیرپەنجە و کیشەیی تەندروستی لە نیو کریکاران و دانیشتووانی ناوچەکەدا.

فراوانکردنی ژیرخانی AI پېوېستی به دروستکردنی سەنتەری داتا و تاوهری په یوهندی، خیراکردنی له ناوېردنی دارستانه کان، له ناوېردنی سیستەمی ژینگه پاریزی و له دەستدانی جوړاو جوړی جوړاو جوړ هه یه. هه زاران دۆنم دارستان له چەند ولاتیکی باشووری جیهان پاکراونه ته وه بۆ دروستکردنی دامه زراوه کانی ته کڼه لوژیا.

له کاتیکدا AI وهک ئامرازیک بۆ بنیاتنانی ژینگه ی که شوه وای پېشه سازی بۆ بهرزکردنه وهی بهرهمهینان له کشتوکال و پېشه سازیدا بهرز دهکریته وه، گوړینی زۆره ملی سیستەمی سروشتی به به کارهینانی ئەم ته کڼه لوژیا به له وانه یه مه ترسی ژینگه یی کاره ساتبار دروست بکات. دهستکاریکردنی دهستکردی کهش و هه واه و زه ویناسی، به بی ریزگرتن له هاوسهنگی سروشتی له وانه یه بیته هو ی کاره ساتی پېشبینی نه کراو، له وانه بوومه له رزه و دارپمانی زهوی.

سه رمایه داری مۆدیرن، که به هه له بانگه شه ی گرنگی دان به ژینگه دهکات، هیچ جیاوازییه کی نییه له گه ل شیوه کانی پېشووی چه وساندنه وه. زۆربه ی فراوانبوونی ته کڼه لوژیا، به تاییه تی له AI، له سه ر حسابی سروشت دیت و سیستەمی ژینگه یی به شیوازی جوړاو جوړ ویران دهکات بۆ خزمه تکردنی به رژه وهندییه کانی دهوله ته به هیزه کان و کۆمپانیا قۆرخکاره کان.

5.10 به کارهینانی ژیری دهستکرد له جهنگدا و په ره پیدانی چه کی کوشنده

تەكنەلۇژیای AI مۆدیرن ئەو دەردەخات كە چۆن ئەم بوارە بەرەو بەھیزكردنى سەرۋەرى سەربازى دەپوات نەك پەرەپیدانى ئاشتى و گەشەسەندن. ئەمرو، AI بەشیکى سەرەكى پیشبرکى چەك و تەكنەلۇژیای زیرەك بەكاردیت كە توانای ئەنجامدانى ئوپەراسیونى سەربازى بەبى دەستیۋەردانى راستەوخوی مروث ھەيە.

ئەم گۇرپانە مەترسى پروودانى ململانی ویرانكەر و نامروقانە زیاد دەكات و پیویستی بە بریاری مروث لە بەكارھینانی ھیزی كوشندە كەم دەكاتەوہ و شەرەكان خیراتر و ئالۆزتر و كەمتر پیشبینی دەكریت.

ھەرچەندە بریاردانى مروث لە سیناریوی شەردا كەمتر دەبیت، ئەگەرى زیادبوونی ململانی و پیشیلکردنى یاسای مروثایەتى نیودەولەتى و قوربانىانی زیاترى خەلكى مەدەنى زیاد دەكات. كوشتن و ویرانكردن دەبنە بریاری ئەلگوریتمى كە بەبى پیداچوونەوہیەكى مروثانە، ئەخلاقى یان سیاسى، بەبى لیپرسینەوہ جیبەجى دەكرین.

ئەمەریكا، چین، رووسیا و ئەوانى تر فرۆكەى بیفرۆكەوانیان بەرھەمھیناۋە كە توانای بریاردانى شەرى سەربەخویان ھەيە. ئەم سیستەمانە دەتوانریت پروگرام بكرین بۇ لیدانى ئامانجەكان لەسەر بنەمای شیکردنەوہى داتا، نیگەرانی جدی دروست دەكات سەبارەت بە ھەلەى كارەساتبار بەھوى لایەنگرى ئەلگوریتمى یان ھەلەى پروگرامكردن. زۆریك لە كۆمپانیاكانى چەك ئیستا وەبەرھیتان لە سیستەمە سەربازیەكانى AI دەكەن كە بە "چەكى داھاتوو" دەفرۆشرین.

ئەم تەكنەلۇژىيە تەنھا بە مەيدانى جەنگى ئاسايى سنووردار نابىن، بەلكو بۇ شەرى ئەلىكترونى درېژ دەبنەو، كە تېيدا AI بەكار دېت بۇ ھېرشكردنە سەر ژىرخانى نىشتىمانى گرنگ وەك سىستەمە دارايىيەكان، تۆپى وزە و سەرچاوەكانى ئاۋ و خزمەتگوزارىيە بنچىنەيىيەكان. ئەمە ويرانكارى گەورەتر دەكات، قەيرانى جىھانى قولتر دەكاتەو و ئازارى ھاۋولاتيانى مەدەنى خراپتر دەكات. ھەندىك ولات و ئەكتەرە نادەولەتییەكان پېشتەر AI بەكار دەھىنن لە ھېرشى ئەلىكترونىدا، وەك لە بېكارەبایى بەربلاۋدا دەبىنرېت كە بەھۋى ھېرشەكانى AI بۇ سەر تۆرەكانى كارەبا و ئاۋ دروست بوو.

يەككە لە ترسناكترىن نمونەى جەنگى AI ھېرشى ئىسرائىلە بۇ سەر غەزە. سوپاى ئىسرائىل سىستەمى زىرەكى پېشكەوتوۋى بەكار ھېناۋە بۇ ديارىكردنى ئامانجەكان و ھېرشى ئاسمانى بۇ سەر فەلەستىنىيەكان. راپۇرتە لېكۆلېنەو ھېيەكان ئاشكرای دەكەن كە سىستەمىك بەكار ھاتوۋە بەناۋى "لاڧىندەر"، ئامرازىكى پېشكەوتوۋى AI كە داتاي ھەوالگىرى بە خېرايى شىدەكاتەو و ئەولەويەتى بۇمبارانكردنى ئامانجەكان لە رېگەى ئەلگۇرىتمەو دەدات، بەبى رەچاۋكردنى رەچاۋكردنى مروۋى.

لە ماۋەى ئەم ھېرشە دېندانەدا، بۇمبارانكردنى بالەخانەكانى نىشتەجىبوون و ژىرخانى مەدەنى دەيان ھەزار فەلەستىنى كوزران كە زۆرەيان ژن و مندال، بە بيانوۋى لېدانى "ئامانجى سەربازى". رېكخراۋەكانى مافى مروڤ جەختيان لەو كىردوۋەتەو كە ئەم ھېرشانە بەشىكن لە سىياسەتى سىستىماتىكى لەناوبردنى بەكۆمەل و پاكتاۋى نەژادى لە رېگەى تەكنەلۇژىيە پېشكەوتوۋ.

ئەم تاولانە بەبى پشتىوانى دەولەتان و كۆمپانیا گەورەكانى تەكنەلۇژيا نەدەبوون كە ژىرخانى دىجىتالى و ئەلگورىتمى ھىز بە ئۆپەراسىيۇنە سەربازىيەكانى ئىسرائىل دابىن دەكەن. كۆمپانیاكانى وەك گوگل و مايكروسۆفت گرىبەستىيان لەگەل سوپاى ئىسرائىل واژو كىردووە بۆ دابىنكردنى خزمەتگوزارى ھەور و AI وەك بەشىك لە پىروژەى نىمبوس كە بۆ بەھىزكردنى توانا تەكنىكىيەكانى ئىسرائىل لە چاودىرى، سىخورى، ئامانچ گرتن و ويرانكردن.

ھەموو جەنگىك، بى گویدانە ئامرازەكانى بەكارھىنراو، دلپەقەنە و نامرۇقەنە. كۆمەلگاكان ويران دەكەن و ژيانى بىتوانان لەناودەبەن لە پىناو بەرژەوھەندى ھىزە بالادەستەكان. لەم چوارچىوہەدا، كۆمپانیا گەورەكان، شانبەشانى حكومەتە سەرمایەدارەكان و پزىمە دىكتاتورەكان، AI بەكاردەھىنن بۆ پىشخستنى سەروەرى سەربازى و قازانچىكى گەورە لە فروشتنى چەكى زىرەك.

ئەم تەكنەلۇژىيانە بۆ پەرەپىدانى ئامرازەكانى ويرانكارى بەكاردەھىنرىن كە جىھان زىاتەر ناسەقامگىر دەكەن. AI لە جەنگدا زىاتەر "ورد" يان "كەمتر" زىانبەخش" ناكات، بەلكو دژە مرۇقەنەى جەنگ بەھىز دەكات، بىرپارەكانى ژيان و مردن دەگورپىت بۆ جىبەجىكردنى ئەلگورىتمى بى ئەخلاق.

6 ئەلتەرناتىۋى چېپ بۇ ژىرىي دەستكرد

پەرەسەندەنەكانى ئەم دواییەى ژىرىي دەستكرد دەرۋەتتىكى گەرەى بۇ بەكارهینانەكانى لە بوارە جۇراوجۇرەكاندا كىدوۋە. لەگەل ئەۋەشدا، ئەۋان نىگەرانیان دروستكردوۋە سەبارەت بە چۆنیەتەى ئاراستەكردنى ئەم تەكنەلۇژیایە. لە پوانگەى چەپگەرایی دیجیتالى، AI دەتوانیت ئامرازىكى شۆرشگىرپانە بیت كە یارمەتیدەرە لە دووبارە بنیاتنانەۋەى كۆمەلگا بەرەۋ دادپەرۋەرى و یەكسانی زیاتر.

ئامانجى ئەم بینینە ئازادكردنى AI لە سنوۋرەكانى بازارى سەرمايەدارى و ئاراستەكردنى بۇ خزمەتكردنى ھەموو مەۋقايەتەى، گۆرىنى بۇ ئامرازىك بۇ باشتىركردنى كۋالىتەى ژيان، ئازادكردنى خەلک لە كارى قورسى پۈتینی و پەرەپیدانى داھینانى مەۋق لە ھەموو بوارەكاندا.

بۇ یەكەم جار لە مەژۋودا، بە كەمترین ھەۋلى مەۋق پیدایىستى زۆرىنەى دانىشتۋان دابىن بىكریت و كالا و خزمەتگوزارى و زانىارى بە فراۋانى دابىن بىكریت، ھەندىك جار تەننەت بە خۇپایی، بەبى پشت بەستەن بە كرى چىر یان پىكھاتەى بىرۋكراتى تەقلیدى. لەگەل ئەۋەشدا، ئەم ئەگەرەنە سنوۋردار دەكرین و بەكاردەھىنرین بۇ زیادكردنى قازانچ، كەمكردنەۋەى موۋچە و قولكردنەۋەى ھەژمونى چىنايەتەى و ئایدولۇژیا، نەك بۇ ئازادكردنى خەلک لە چەۋساندەۋە.

ئەمىرو، AI تەنھا ئامرازىكى نوئى نىيە لە دەستى سەرمايەدا، بەلكو لە بىرەتدا رەنگدانەوہى گۇرانيكى چۇنايەتنيە لە سىروشتى بەرھەمھيئان و خىستەنرەوى سنوورە پىكھاتەنيەكانى سەرمايەدارى. زۇرىك لە ئەپلىكەيشنەكان و پلاتفۇرمەكانى دىجىتال، لە چاپى سى رەھەنديەوہ تا سىستەمى ھەرەوہزى، بەرھەمھيئانى مالەوہ، ئۆتوماتىكى بەكۆمەل و لاىردنى نيۋەندگىرانى سەرمايەدارى لە ھەندىك كەرتدا، ئەوہ دەسەلمىنن كە كۆمەلگا ئىستا بە شىۋەيەكى كارىگەر خاۋەنى ئەو ئامرازانەى ھەيە كە دەتوانىت رىگە بە رىكخستەنەوہى سوسىيالىستى ئابوورى بىدات بە شىۋەيەكى ئاسۋىي، بەشداربووانە و لەسەر بىنەماى كۆمەلگە.

لەگەل ئەوہشدا ئەم گۇرپانكارىيە ھىشتا سنووردار و خىكىنراۋە لەلايەن پىكھاتە قۇرخكارىيەكانەوہ كە تەكنەلۇژيا زال دەبن و ئاراستەى قازانچ دەكەن نەك قازانچى كۆمەلەيتى.

لە بەشەكانى داھاتوودا، دەزانين چۇن دىدگايەكى سۇسىيالىستى چەپ، بەتايىبەتى چەپگەرى دىجىتالى، دەتوانىت ژىرىي دەستكرد ۋەك ھىزىكى ئازادىخۋاز پىنئاسە بكات كە خىزمەت بە بەھا مەۋقايەتى و پىشكەوتوۋەكان دەكات. ھەرچەندە ئەم بىرۇكانە تەنيا چۈرچىۋەيەك بۇ دىالۇگى بەكۆمەل لەناو چەپدا بوون. پىشنىياركردنى بەدىلىكى لەم شىۋەيە پىۋىستى بە گىفتوگۈيەكى فراۋان ھەيە لە نيۋان بزۋوتنەوہ چەپ و پىشكەوتوۋخۋاز و چالاكۋانەكان و تاكەكان لە سەرانسەرى جىھاندا.

بە پىشكەشكردنى ئەم بىرۇكانە، ئامانچ پىشكەشكردنى چارەسەرى ئامادە نىيە، بەلكو كىردنەوہى گىفتوگۈيە لەسەر ئەولەوياتى بەپەلە. ئەم

ئەولەۋىيەتە دەپتە ۋەك بانگەشتىكى كراۋە بىت بۇ بەشدارىكرىن لە گەشەپپىدانى دىدىكى چەپى دىجىتالى لەسەر بىنەماي خاۋەندارىتى كۆمەلى ژىرىي دەستىكرىد بە تايىبەتى و تەكنەلۇژىيا بە گىشتى، لە رېگەي ھەۋلىكى چەپى جىھانى رېكخراۋ.

6.1 بەرەپپىدانى سىستەمى AI چەپ، بىلەين و سەرچاۋە كراۋە.

ۋەك چارەسەرىكى گونجاۋ، بەرەپپىدانى سىستەمى AI بىلەين، دىموكراتى و سەرچاۋە كراۋە يەككە لە ستراتىجىيە سەرەكىەكان بۇ پروبە پروبوۋونەۋەي ھەژمونى دەۋلەت و كۆمپانىيا گەرەكان بەسەر AI. ئەم سىستەمانە دەپتە بە شەفافیيەت و سەرەخۆيى بەرپۆە بىرىن، تا ئەۋپەرى تۈانا لە بەرژەۋەندىيە مۇنۇپۆلى سەرمايەدارىيەكان دوور بخرىنەۋە، بۇ دۇنيابوون لە بەكارھىنانىان لە خزمەتى خەلدا.

بەدەستەھىنانى ئەمە پىنۇيىستى بە ھەۋل و ھەماھەنگى ھەيە لە نىۋان رېكخراۋە چەپەكان، پىشكەۋتوۋخۋاز و مافەكانى مۇۋف لە سەرانسەرى جىھاندا، بۇ داکۆكىكرىد و كاركرىد بۇ ئەۋەي تەكنەلۇژىيا بكاۋە ئامرازىك كە دىموكراسى، ئازادى و يەكسانى بەھىز بكاۋە لە ژىر دايىنامىكى دەسەلاتى چىنايەتى ئىستادا.

سىستەمەكانى سەرچاۋە كراۋە دەرەتەك بۇ خەلک و رېكخراۋە چەپەكان/پىشكەۋتوۋخۋاز دەرەخسىن بۇ بەشدارىكرىد لە بەرەپپىدانى تەكنەلۇژىيا بە شىۋەيەك كە رەنگدانەۋەي بەھاكانىان بىت. تاكەكان يان

گروپه‌کان ده‌توانن ده‌ستیان به‌کۆدی سه‌رچاوه‌ بگات و له‌ چۆنیه‌تی کارکردنی سیسته‌مه‌کان تیڤگه‌ن و ئازادانه‌ ده‌ستکاری بکه‌ن و باشتریان بکه‌ن. ئەم شیوازه‌ ده‌توانیت خاوه‌نداریتی و داهێنانی کۆمه‌ل به‌هێز بکات، پالپشتی شه‌فافیه‌ت بکات و به‌شیک کۆنترۆلی ده‌وله‌ت و کۆمپانیا قۆرخکاره‌کان هه‌لبوه‌شینیتیه‌وه‌. ده‌ستگه‌یشتنی گشتی ئەم سیسته‌مانه‌ بۆ پێداچوونه‌وه‌ هه‌روه‌ها مه‌ترسی ده‌ستکاریکردنی ئایدۆلۆژی یان ئەجیندای شاراوه‌ که‌م ده‌کاته‌وه‌ و وایان لێده‌کات زیاتر باوه‌ڕپیکراو و سه‌ربه‌خۆ بن له‌ به‌رژه‌وه‌ندییه‌ ته‌سکه‌کانی سه‌رمایه‌داری.

هه‌روه‌ها پاسه‌وانی بۆ پاراستنی داتا و تایبه‌تمه‌ندی دابین ده‌کات. به‌ چالاککردنی پێداچوونه‌وه‌ به‌ کۆدی سه‌رچاوه‌، ده‌توانریت لایه‌نگری شاراوه‌ و ده‌ستکاریکردن که‌ خزمه‌ت به‌ به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی چینی فه‌رمانه‌روا ده‌کات بناسریتیه‌وه‌.

دروستکردنی شه‌فافیه‌ت و متمانه‌ به‌ AI هه‌نگاوی یه‌که‌می گرنگه‌ بۆ گۆڕینی ته‌کنه‌لۆژیا بۆ ئامرازێکی ئازادخواز.

چاره‌سه‌ری کۆتایی که‌ ده‌بێت له‌ درێژخایه‌ندا تیی‌کۆشین له‌ هه‌ماهه‌نگی جیهانی نیوان رێکخراوه‌کانی چه‌پ و پێشکه‌وتنخواز و مافه‌کانی مرو‌قه‌ بۆ په‌ره‌پێدان و په‌ره‌پێدانی جیگه‌روه‌یه‌کی چه‌پ و پێشکه‌وتووخواز و شه‌فاف بۆ AI، دانیابوون له‌وه‌ی که‌ ته‌کنه‌لۆژیا ده‌بێته‌ مولکی کۆمه‌ل، له‌ژێر چاودێری و ئاراسته‌ی گشتی، هاوته‌ریب له‌گه‌ڵ رێزگرتن له‌ مافه‌کانی مرو‌ف، یه‌کسانی، به‌ها دیموکراسیه‌کان، و فره‌یی پۆشنییری.

له جياتى ئۇەى AI بېتتە بواری تايبەت به دەولەتە دەولەمەندەكان و كۆمپانیا قۇرخكارەكان، دەبیت بېتتە ئامرازیكى پېشكەوتووخواز و جەماوهرى كه يارمەتیدەر بیت بۇ چارەسەرکردنى كېشە جیهانییهكان و ناوخوییهكانى وهك ههژارى و چهوساندنهوه، بهدەستهیئانی یهكسانى و دادپهروهري، بههیزکردنى دیموكراسى، چارەسەرکردنى گۆرانی كهشوههوا، و په رهپیدانى سیسته می تەندروستی و پهروهردى گشتگیرتر و دادپهروهرا نه تر.

به م شیویه ژیری دهستکرد دهبیتە پرۆژهیهكى رزگاریخوازی جیهانی، دووباره پیناسه ی په یوهندی نیوان مروّف و تهكنهلوژیا بهپی بهها سۆسیالیستییهكان دهكات و دهركا دهكاتوه بۇ مۆدیلىكى نوئ كه تییدا تهكنهلوژیا له خزمەتى مروّفایهتیدا بیت.

تاوهكو مۆدیلى چهپی پېشكەوتووخوازی AI بهتهواوى بهدى نههینریت، تهكنهلوژیای ئیستا دهبیت لهژیر چاودیرى یاسایى نیودهولەتى سهر بهخو و مافهكانى مروّف بیت بۇ دلنیا بوون له شهفافییهت و دادپهروهري. ئهم چاودیریکردنه دهتوانیت یارمەتیدەر بیت بۇ كه مکردنه وهى دهستکاریکردنى سهرمایه دارى له تهكنهلوژیا وهك ههنگاویكى سهرهتایی بۇ دووباره ئاراستهکردنى بۇ خزمەتى خهلك له ژیر پاسهوانى گونجاودا.

6.2 ئامرازیك بۇ بهدییهئانی دادپهروهري كۆمهلایهتی و برهودان به یهكسانى له بازاری كاردا

ژیری دەستکرد، ئەگەر لە چاویلکەى پێشکەوتووخواز، سۆسیالیست-چەپەوێ ئاراستە بکەیت، دەتوانیت ببیتە ئامرازێکی بەهێز بۆ ئازادکردنی مەروفايەتى و بەدەستەینانی دادپەرورەى کۆمەلایەتى، لە ڕێگەى شیکردنەوێ کێشە کۆمەلایەتییه ئالۆزەکان و دابینکردنی چارەسەرى کارىگەر بۆ کەمکردنەوێ نایەکسانى ئابوورى و چەوساندنەوێ چىنايەتى. بەلام بەدەستەینانى ئەم ئامانجە ئۆتوماتیکى نییه. پێویستى بە ئاراستەکردنى میکانیزمەکان و تواناکانى هەیه بۆ چارەسەرکردنى ھۆکارە بنەرەتییهکانى هەژارى و بیکارى و نەبوونی خزمەتگوزارییه سەرەتاییەکان و جیاکاری کۆمەلایەتى بۆ ئەوێ بتوانیت بەراستى خزمەتى خەلک بکات.

AI هەرۆهە دەتوانیت یارمەتیدەر بیت لە چاودێرىکردنى ئەم جیاوازیانە لە ڕێگەى سیستەمى پێشکەوتووى شیکردنەوێ داتا، ڕێگە بە دیاریکردنى گروپە هەژارەکان دەدات و سیاسەتى دادپەرورەنە ئاراستە دەکات بۆ راستکردنەوێ ناھوسەنگی پیکهاتەى لە دابەشکردنى سامان و خزمەتگوزارى.

لەم چوارچێوەیەدا، حکومەتە پێشکەوتووکان و دامەزراوە چەپەکان دەتوانن ئەم تەکنەلۆژیایانە بەکار بهێنن بۆ دارشتنى پرۆگرامەکانى ئابوورى و کۆمەلایەتى دادپەرورەنەتر و سیستەماتیکتر، بە بەکارهینانى مۆدیلی داتای ورد بۆ دیاریکردنى پێداویستییه راستەقینەکانى کۆمەلگە پەراوێزخراوەکان، بەم شیوہیە دەرڤەتى یەکسان و کەمکردنەوێ نایەکسانى چىنايەتى و بەدەستەینانى بەرزترین ئاستى دادپەرورەى کۆمەلایەتى.

بەدىلى چەپ بۇ AI جەخت لەسەر ئەو دەكاتەو دەكات بە ئامرازىك بۇ ئازادکردنى خەلک لە کارى ماندووکەر و دووبارە، لە ھەمان کاتدا دەستەبەرکردنى داينکردنى کارى شکومەند و جیگیر بە مووچەى يەكسان. بەکارھيئانى دادپەرورەرانەى ئۆتوماتىك دەتوانى کاتژميرەکانى کارکردن کەم بکاتەو و کاتى زياتر بدات بە تاکەکان بۇ گەشەى کەسايەتى، بەشداری کۆمەلگە، و چيژ وەرگرتن لە ژيان، لەجياتى ئەوہى لە بازنەى چەوساندنەوہى چرى سەرمايەداريدا گيريان خوارديت.

لەم مۆدیلەدا، بازارى کار دەبيتە فەزايەكى دادپەرورەرانەتر و ئازادتر، جياکارى لەسەر بنەماى جيندەر، رەگەزى، ئايين و تەمەن لە ريگەى سيستەمى ھەلسەنگاندن لەسەر بنەماى ليھاتوويى و شارەزايى، سەرەخو لە لايەنگرى کۆمەلايەتى يان ئايدۆلۆژى. دەبيتە ميکانيزمىک بۇ دەستەبەرکردنى دەرڤەتى يەكسان بۇ ھەمووان، لەگەل ژینگەيەكى کار کە خوڭگوزەرانى کریکارانى دەستى و پۆشنيرى وەک يەک باشتر دەکات.

سەرەپاى ئەوہش، AI دەتوانيت ئامرازىكى بەھيز بيت بۇ پالپشتيکردنى ريکخستنى کریکاران و چالاكى سەنديکا، لە ريگەى پەرەپيدانى ئەپليکەيشنەکان کە يارمەتى کریکاران دەدات سەنديکاي دیجيتالى دروست بکەن، تۆپى ھاوسۆزى دروست بکەن، توانايان بۇ دانوستان لەگەل خاوەنکارەکان بەھيز بکەن، داوا لە مافەکانيان بکەن و ھەلومەرجى کارکردن باشتر بکەن.

لە کۆتاييدا، AI دەتوانريت بۇ پەرەپيدانى نەرمەوالە بەکار بەھيزيت کە تواناي دزەکردنى ناوہندەکانى بەرھەمھيئان و سەپاندنى مانگرتنى

دیجیتالی ھەيە، بە تیکدانی سیستمی بەرھەمھێنان لەناو کۆمپانیاکان یان دامەزراوە حکومییەکان کە مافی کریکاران پیشیل دەکەن یان چالاکی سەندیکاکان قەدەغە دەکەن. لە پڕۆژیمە دیکتاتۆرەکاندا کە کریکاران لە مافی خۆپیکخستن و مانگرتن بێبەش دەکەن، ئەمە دەبێتە دوایین چارەسەر بۆ ناچارکردنی ئەو قەوارانە بۆ پێدانی مافی زیاتر بە ھیزی کارەکانیان.

6.3 ژیری دەستکرد وەک ئامرازێکی پراکتیکی بۆ ئازادی زانستی و بەھێزکردنی داھێنان

لەجیاتی ڕیگەدان بە ژیری دەستکرد بۆ لاوازکردنی تواناكانی مڕۆف و بەرھەمھێنانی نەوھەیک کە زۆر پشت بە تەکنەلۆژیا دەبەستیت، دەتوانریت ئاراستەیی بکریت بۆ ئەوھێ بێتە ئامرازیک بۆ ئازادی زانستی و پەرەپێدانی داھێنان. AI نابێت بەتەواوی جیگەیی بیرکردنەوھێ مڕۆف بگریتەوھ، بەلکو دەبێت یارمەتیدەر بێت لە فراوانکردنی تواناكانی مڕۆف، توانای دەستگەیشتن بە ئامرازەکانی زانیاری پیشکەوتوو، و ئازادکردنی کات لە ئەرکە پۆتینییەکان، بەم شێوھە ڕیگە بە خەلک دەدات تەرکیز لەسەر داھێنان و کاری داھینەرانی بکەن.

لەجیاتی بەھێزکردنی پشت بەستن و زۆر پشتبەستن، بە تەلەیی ئالوودەبوونی دیجیتالیشەوھ، AI دەتوانریت بۆ یارمەتیدان دیزاین بکریت نەک جیگرتنەوھێ توانای مڕۆف. دەتوانریت سیستمی AI سەرچاوە کراوھێ پیشکەوتوو پەرە پێبدریت بۆ ھاندانی بیرکردنەوھێ پەخنەیی و داھینەرانی، ھانی بەکارھینەرانی دەدات بە سەرەخۆیی زانیاری بدۆزنەوھ بە ھاندانی پرسپاری شیکاری نەک تەنھا پیشکەشکردنی وەلامی ئامادە.

ئەم سىستېمە مانە دەتوانن بىرۆكەى تويژىنەوۋە پېشنىار بىكەن، داتا شىبىكەنەوۋە بۆ پىشتىگىرى كىردنى ھۆكارى استىتاجى، و ھاندانى بەكارھىنەران بۆ دروستكىردنى بىرى رەسەن، نەك بەكارھىنەرانى پاسىقى زانىارى.

بەدىلى چەپ ھانى بەكارھىنەرانى AI دەدات بۆ بەھىزكىردنى تويژىنەوۋەى زانستى ھاوبەش لە رېگەى ئاسانكىردنى ئامرازەكانى شىكىردنەوۋەى داتى گەورە بۆ زانايان و تويژەرانى سەر بەخۆ. ئەمە دەتوانىت داهىنەرانى زانستى لە بوارەكانى ۋەك پىزىشكى، چارەسەرى نەخۆشىيە درىژخايەنەكان و دەگمەنەكان، كۆمەلناسى، وزەى نويىبووۋەو، پاراستنى ژىنگە و شتى تر خىراتر بىكات.

دەتوانىت پىرۆژەى ھاوبەشى AI دابمەزىنرىت بە بەشدارى كىكاران، ژنان، ئەندازىاران، تويژەران و چالاکوانانى كۆمەلەيەتى، دىلنابوون لەوۋەى كە تەكنەلۇژىا لە خىزمەتى بەرژەوۋەندى گىشتى بەكار دەھىنرىت. زۆر گرنگە تەكنەلۇژىاى AI ۋەك خىزمەتگوزارى گىشتى تەواو بەخۇپاى دابىن بىكىت، كە دەستگەيشتن بە ھەموو تايىبەتمەندىەكان، سەرەتايى و پىشكەوتوو، كە پالېشتى داهىنان دەكات لە ھەموو بوارەكاندا، بەبى بارى تىچوونى زۆر.

6.4 چاودىرى كۆمەلگا لەسەر ژىرى دەستكىرد

بەدىلى چەپ بۆ AI ھەول دەدات چاودىرى شەفاف و دىموكراتى كۆمەلگا بەسەر تەكنەلۇژىا، بەتايىبەتى ژىرى دەستكىرد، بەسەپىنىت بۆ دىلنابوون

له وهی به کارهیتانی دادپهروهه رانه و دادپهروهه رانه. چاودیریکردنی کاریگه ر پیووستی به دووباره دابه شکردنه وهی هیژی دیجیتالی ههیه بۆ ئه وهی تهکنه لوژیا بیته خاوه ندریتی کومه لایه تی و بۆ خزمه تکردنی خه لک به کار بهیتریت، نهک له لایه ن کومپانیا گه وره کانه وه قورخ بکریت.

ئه مه پیووستی به دروستکردنی دامه زراوه و پلاتفۆرمی به شداربوو ههیه که ریگه به خه لک ده دات لیکۆلینه وه له چۆنیه تی دیزاین و جیه جیکردنی ئه لگۆریتمه کان بکات و شه فافیه ت به رز بکاته وه و به کارهینه ران تیگه ن که ئه م تهکنه لوژیایانه چۆن کاریگه ری له سه ر ژیا نی پوژانه یان ههیه. ده زگاکانی چاودیری جه ماوه ری ده بیت له سه ر ئاستی ناوخوی و نیوده وه له تی دامه زرین، له وانه نوینه رایه تی فراوانی کریکاران، ئه کادیمیه کان، داکوکیکارانی مافه کانی مروف و شاره زایانی تهکنیکی، بۆ دلنیا بوون له بیلایه نی و دادپهروهی له په ره پیدان و بلاوکردنه وهی سیسته مه کانی AI.

سه ره رای ئه وهش، یاسا و رینمایی ناچار ده بیت پیشکش بکریت که داوا له په ره پیدهران بکات به هاکانی دادپهروهی و یه کسان له قوناغی دیزایندا جیگیر بکه ن، له گه ل پیداچوونه وهیه کی زوره ملی کومه لگا پیش ئه وهی هه ر سیسته میک به بازار بکریت.

گه شه پیدهران ده بیت ناچار بن هه ر سیسته میکی لایه نگری که زیانی کومه لایه تی لیده که ویته وه بگۆرن یان بوه ستین، وه نابیت هیچ تهکنه لوژیایه ک به بی پیداچوونه وهیه کی ورد بۆ دلنیا بوون له وهی

کاریگری نهرینی له سهر گروپه په راویزخراوه کان نابیت یان نایه کسانى چینایه تی به هیز ناکات.

سهره پای ئه وهش، دهزگاکانى چاودیږى ده بیت ده سه لاتی راسته قینه یان پیډریت بۆ پینداچوونه وه به به رده وامى ئه لگوریتمه کان و چاودیږیکردنى لایه نگیرییه چه سپینراوه کان که له وانه یه بیته هوى جیاکاری یان چه وساندنه وه. ههروه ها ده بیت ئه م دهزگایانه ده سه لاتی سه پاندنى ستانداردى یاسایان هه بیت بۆ ږیگریکردن له به کارهیتانى AI وهک ئامرازیک بۆ به رده وامى نایه کسانى یان زالبوونى چینایه تی.

6.5 دووباره بنیاتنانه وهى به رهه مهیتان و دابه شکردن به به کارهیتانى ژیری ده سترکرد

دووباره ږیکخته وهى به رهه مهیتان و دابه شکردن کوله که یه کی سهره کی تیروانینی چه په کانه بۆ AI. ئه م ته کنه لوژیایه ده توانریت بۆ بنیاتنانی سیستمی پلاندانانی ناوه ندیی دیموکراتی له سهر بڼه مای داتای دروست و پره نسپه سو سیالیستییه کان به کار به یتریت، که ږیگه ده دات سهرچاوه کان به شیوه یه کی کاریگر ته رخان بکړین بۆ دابینکردنى پیداو یستییه راسته قینه کانى کومه لگا به ئامانجى به ده سته یتنانی ئه وپه ږى دادپه روه ږى کومه لایه تی.

ئه م سیستمه مانه پشت به شیکردنه وهى ورد بۆ خواست و به کاره یتان ده به ستن، توانای به رهه مه یتنانی کالآ و خزمه تگوزاری پیویست له سهر

بنه‌مای پیداو‌یستی راسته‌قینه و دوورکه‌وته‌وه له زیاده‌رۆیی به‌ره‌مه‌هێنان که تایبه‌تمه‌ندی سیسته‌می سه‌رمایه‌داری ده‌کات. سیسته‌میکی سۆسیالیستی دیموکراتی که به AI به‌رپۆه ده‌چیت، ده‌توانیت هاوسه‌نگیه‌ک له‌نیوان به‌ره‌مه‌هێنان و به‌کاره‌ینان به‌ده‌ست به‌یئت و سه‌رچاوه‌کان به‌دادپه‌روه‌رانه دابه‌ش بکاته‌وه بۆ زیاده‌کردنی سووده‌کانی توانا‌کانی به‌رده‌ست.

AI ده‌توانیت رۆلێکی گرنگ بگێریت له‌ دووباره‌ دا‌رشته‌وه‌ی زنجیره‌ی دا‌بینکردن به‌که‌م‌کردنه‌وه‌ی به‌فیر‌ۆدان، ئاراسته‌کردنی به‌ره‌مه‌هێنان به‌ره‌و ئه‌و ناوچانه‌ی که زۆر خزمه‌تیان پینه‌کراوه، و په‌ره‌پێدانی به‌رده‌وامی ژینگه‌یی به‌که‌م‌کردنه‌وه‌ی به‌کاره‌ینانی وزه و ماده‌ خاوه‌کان. سیسته‌مه‌ لۆجیستیه‌ زیره‌که‌کان ده‌توانن یارمه‌تیده‌ر بن له‌ دابه‌شکردنی کالا و خزمه‌تگوزارییه‌کان به‌شیوه‌یه‌کی کاراته‌ر و دیاریکردنی باشت‌ترین رینگا بۆ که‌م‌کردنه‌وه‌ی ده‌ردانی کاربۆن، ده‌سته‌به‌رکردنی ده‌ستگه‌یشتنی دادپه‌روه‌رانه به‌بێ ده‌ستکاریکردنی بازار یا‌ن کۆنتڕۆلی قۆرخکاری.

له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا، AI ده‌توانیت شه‌فافیه‌ت له‌ به‌ره‌مه‌هێنان و دابه‌شکردندا به‌هێز بکات به‌به‌دوادا‌چوونی چۆنیه‌تی ته‌رخانه‌کردنی سه‌رچاوه‌کان و د‌ل‌نیا‌بوون له‌وه‌ی له‌گه‌ڵ ئه‌وله‌ویاتی کۆمه‌لگادا هاوته‌ریب ده‌بن.

AI هه‌روه‌ها توانای شو‌ر‌پ‌شی به‌ره‌مه‌هێنانی هه‌ره‌وه‌زی و کۆمه‌لایه‌تی هه‌یه. ده‌توانیت هاوکاری و پرۆژه‌کانی کۆمه‌لگه به‌هێز بکات بۆ به‌کاره‌ینانی ته‌کنه‌لۆژیای زیره‌کانه که کارایی کارکردن باشت‌ر ده‌کات، تی‌چووی که‌م‌تر ده‌کاته‌وه و دابه‌شکردنی دادپه‌روه‌رانه‌ی سه‌رچاوه‌کان

لەنێوان ئەنداماندا دەستەبەر دەکات. لەم چوارچۆڵەیدا، تەکنەلۆژیا دەبێتە ئامرازێک بۆ بنیاتنانی ئابووری ھاوێشتی، یارمەتیدانی کۆمەڵگە ھەزارەکان بۆ بەدەستھێنانی سەر بەخۆیی ئابووری و سیاسی لە ڕێگەی بەرھەمھێنانی ھاوبەش و دابەشکردنی دادپەرورەنەیی سەرچاوە بەردەستەکان، ئازاد لە چنگی سەرمايەیی مۆنوپۆلی.

6.6 ژیری دەستکرد بۆ دادپەرورەری جێنەدر

ھێزە چەپەکان، فیمینیسەکان و مافەکانی مرۆف دەبێت چالاکانە کار بکەن بۆ دیزاین و پەرەپێدانی سیستەمەکانی AI کە دادپەرورەری جێنەدر بەرز دەکاتەو و پشتگیری یەکسانی تەواو دەکات. بۆ بەدەستھێنانی ئەم ئامانجە، پێویستە نوێنەرایەتی ھاوسەنگ بۆ ژنان لە تێمەکانی پەرەپێدانی تەکنەلۆژیا ھەبێت، یارمەتیدەر بێت بۆ کەمکردنەوێ لایەنگری جێنەدر کە لە ئەلگۆریتەکاندا جێگیر کراوە. ھەرۆھا دەبێت فشار ھەبێت بۆ سەپاندنی ئەو سیاسەتانەی کە ھەمەچەشنی جێنەدر لە ھەموو قۆناغ و ئاستەکانی دیزاین و پەرەپێدانی AI دەسەپێنێت، بە ئامانجی ھەلۆھەشاندنەوێ زالبوونی پیاوان لە بواری ھەدا.

سەرھەرای ئەو، ئەلگۆریتەکان دەبێت لەسەر داتای گشتگیر و ھەمەجۆر رابھێنرێن کە ئەزموون و پۆلی ژنان بە شێوێکی تەواو و ناکلیشەیی رەنگ دەداتەو. ئەمە یارمەتیدەر دەبێت بۆ شکاندنی قالبی رەگەزی نەریتی کە لەلایەن پیکھاتەیی پیاوسالاریەو بەھێز دەکریت.

پیوسته حکومت‌ها فشار بخانه سەر یاسایه‌ک که داوا له کۆمپانیایان ده‌کات راپۆرتی شه‌فاف له‌سەر جیاوازی جێن‌ده‌ر له تيمه‌کانی ته‌کنه‌لۆژیا و پرۆگرامه‌کانیاندا بلۆ بکه‌نه‌وه.

پێوانه‌ی هه‌له‌سه‌نگاندن ده‌بیته‌ بگۆرێته‌ بۆ جه‌خت‌کردنه‌وه له‌سەر "یه‌کسانی جێن‌ده‌ر" له‌ ئه‌دای سیسته‌مه‌دا نه‌ک ته‌نها کارایی ته‌کنیکی.

هه‌روه‌ها ده‌توانرێته‌ AI بۆ پشتگیری کێشه‌کانی ژنان و په‌ره‌پێدانی یه‌کسانی جێن‌ده‌ر به‌کار به‌یئرێته‌ له‌ رێگه‌ی په‌ره‌پێدانی سیسته‌می شیکاری پێشکه‌وتوو که جیاکاری له‌ شوینی کار ده‌دۆزێته‌وه. هه‌روه‌ها ده‌توانرێته‌ پشتگیری ئه‌و سیاسه‌تانه‌ بکات که مافه‌کانی ژنان له‌ په‌روه‌رده‌، چاودێری ته‌ندروستی و گرته‌خۆی ئابووری و سیاسی به‌هێز ده‌کهن. سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش، ته‌کنه‌لۆژیای AI ده‌توانرێته‌ بۆ شیکردنه‌وه‌ی جیاوازی مووچه‌ی جێن‌ده‌ر له‌ رێگه‌ی سیسته‌می زیره‌کی راهی‌نراو له‌سەر داتای بازاری کار به‌کار به‌یئرێته‌، یارمه‌تیده‌ر ده‌بیته‌ بۆ گه‌شه‌پێدانی سیاسه‌تی دادپه‌روه‌رانه‌تر که دادپه‌روه‌ری مووچه‌ و یه‌کسانی جێن‌ده‌ر به‌ده‌ست ده‌هێنێته‌.

رێکخراوه‌کانی چه‌پ و فیمینیسته‌ و مافه‌کانی مرۆف ده‌بیته‌ گوتاریک وهر‌بگرن که ته‌کنه‌لۆژیا وه‌ک ئامرازێکی ئازادیخواز بۆ یه‌کسانی جێن‌ده‌ر پێناسه‌ بکات، نه‌ک جیاوازی به‌ره‌م به‌یئرێته‌. ئه‌مه‌ بریتییه‌ له‌ به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی کلێشه‌ی به‌ستراو به‌ سیسته‌می خزمه‌تگوزاری و ده‌نگ و په‌ره‌پێدانی یاریده‌ده‌ری زیره‌ک که په‌نگدانه‌وه‌ی به‌ها پێشکه‌وتوووه‌کانی

وہک دادپہروہری و یہکسانی، داننان بہ ژنان و ہک ھاوہہشیکی تہواو و یہکسان لہ بنیاتنانی کۆمہلگادا.

لہگہل ئەوہشدا، زمانی پیاوسالار دەبیّت لہ سیستہمہکانی AI لابیڤیت و زمانی بیلاہینی جیندەر پەرہ پیڤدڤیت بۆ یارمہتیدان لہ ھەلوہشاندنہوہی لایہنگری رەگہزی. ئەمہ دەتوانڤیت بہ دیزاینکردنی ئەلگۆریتمہکان بہدەست بہیڤڤیت لہسەر بنہمای داتای زمانہوانی گشتگیر و ھمہجۆر کہ رەنگدانہوہی کلێشہی رەگہزی تہقلیدی نیہ.

ئامرازہکانی AI ھەر وہا دەتوانڤیت پەرہ پیڤدڤیت بۆ پیڤاچوونہوہ بہ دہقہکان و شیکردنہوہی گفتوگۆ بۆ نہہیشتنی جیاکاری زمانہوانی یان رەگہزی، یارمہتیدەر دەبیّت بۆ دووبارہ شیوہکردنی زمانی سیستہمہ زیرہکەکان بۆ گشتگیرتر و دادپہروہرانہتر، و بہرزکردنہوہی ریز و یہکسانی لہ دەربرین و پەیوہندیڤا.

ئەم جۆرہ رپۆشوینانہ یارمہتیدەر دہبن بۆ بنیاتنانی دیدگایہکی جیگرہوہ کہ پەیوہندی نیوان AI و دادپہروہری جیندەر دووبارہ پیناسہ دہکاتہوہ، کہ تیندا تہکنہلۆژیا دەبیّتہ ئامرازیکی کاریگەر بۆ بہیڤکردن و ئازادی، و پشنگیری یہکسانی و دادپہروہری تہواوی جیندەر دہکات.

6.7 ژیرپی دەستکرد و ہک ئامرازیک بۆ بہرہوپیڤشبردنی مافہکانی مروؤف

ژیری دەستکرد دەبیت بیته ئامرازیک بۆ پاراستن و بەرهوپیشبردنی مافەکانی مروّف، نەک بۆ سنووردارکردن یان پیشیلکردن. بۆ بەدەستەینانی ئەم ئامانجە، پیویستە دەستپیشخەری چەپی پیشکەوتووخواز بگیریتەبەر بۆ دنیابوون لە شەفافییەت و چاودیری و بەکارهینانی AI بە شیوەیەک کە دادپەروەری و یەکسانی بەرز بکاتەو، لەجیاتى ئەوەی لەلایەن پرژیمە دیکتاتۆرەکان و کۆمپانیا گەورەکانەو بۆ چاودیریکردنی تاکەکان و سەرکوئکردنی ئازادیەکان بەکار بهێنریت.

پیویستە چوارچیوەی یاسایی ناوخرۆی و نیۆدەولەتی توند دابمەزینریت بۆ بە تاوان ناساندنی بەکارهینانی AI لە پیشیلکردنی مافەکانی مروّف، چ لە رێگەی چاودیریکردن، بە ئامانجگرەتی بەرەلستکاران و چالاکوانان، یان سانسۆری دیجیتالی کە دەبیتە هۆی دەستگیرکردنی دیجیتالی و کوشتنی دیجیتالی و سنووردارکردنی ئازادی پادەربرین.

هەموو کاربەرنامەکانی AI دەبیت پرز لە بنەماکانی دادپەروەری و مافە بنچینەییەکانی مروّف بگرن کە لە دەستوورە نیۆدەولەتیەکاندا هاتووە. ئەپلیکەیشنەکانی AI لەسەر بنەمای ئاسایش دەبیت لەژێر پێداچوونەوێکی دادوهری سەرەخۆدا بن، لەگەڵ ریکخواوەکانی کۆمەلگەی مەدەنی بەشداری بکەن لە هەلسەنگاندنی ئەو مەترسیانەی ئەم سیستەمانە بۆ ئازادیەکان دروست دەکەن. پیویستە تورپی هاوچشتی جیهانی پیکبەینریت بۆ چاودیریکردنی پیشیلکارییەکانی مافەکانی مروّف و بایکوئکردنی ئەو کۆمپانیایانەی تەکنەلۆژیای چاودیری بە پرژیمە دیکتاتۆرەکان دەفرۆشن و بیانخەنە لیستی رەشی نیۆدەولەتی.

بۇ دۇنيابوون لە بەرپرسيارىتى، سيستم و پروگرامه كانى AI سەرچاوه كراوه دهبيت لەلايهن دامه زراوه سەربەخۆكان كه لە نوينه رانى كۆمه لگه‌ى مه‌دهنى و مافه‌كانى مروّف پيک هاتوون، په‌ره پيبدريت و به‌پيوه بېرين، له‌گه‌ل چاوديري ديموكراتى بۇ ريگريکردن له خراپ به‌كارهينان له‌لايهن حكومه‌ته‌كان، كۆمپانيا قورخكاره‌كان، يان رژيمه ديكتاتوره‌كان. ئەم سيستمه‌مانه ده‌توانريت بۇ پاراستنى مافه‌كانى مروّف به‌كار بهيئرين له ريگه‌ى ئاشكراکردنى پيشيلكاريه‌كان، چاوديريکردنى ئەداى حكومه‌ت و شيکردنه‌وه‌ى داتاكان بۇ ئاشكراکردنى کرداره سەرکوته‌ره‌كان.

به‌هيزکردنى رۆلى ريکخراوه‌كانى چه‌پ، پيشکه‌وتنخواز و مافه‌كانى مروّف له چاوديريکردنى به‌كارهينانى AI زور گرنگه. ده‌توانريت هاوپه‌يمانى نيوده‌وله‌تى پيکه‌يئريت بۇ فشار خسته سەر به‌كارهينانى ئەم ته‌کنه‌لوژيايه بۇ زالبوون و سەرکوته‌کردنى دیجيتالى.

AI هه‌روه‌ها ده‌توانيت ئامرازىكى کارىگه‌ر بيت بۇ به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ى چاوديري دیجيتالى له ريگه‌ى پشتيوانىکردن له په‌ره‌پيدانى ته‌کنه‌لوژياى نهينى و په‌يوه‌ندى پاريزراو بۇ پاراستنى چالاكوانان و به‌ره‌لستکاران، هه‌روه‌ها چاوديريکردنى حكومه‌ته ديكتاتوره‌كان و ئاشكراکردنى پيشيلكاريه‌كانى مافه‌كانى مروّف.

هه‌روه‌ها به‌رزکردنه‌وه‌ى هوشيارى گشتى سه‌باره‌ت به مه‌ترسييه‌كانى چاوديري و كونترۆلى دیجيتالى زور گرنگه، له‌گه‌ل ده‌رکردنى ياساى ناوخويى و نيوده‌وله‌تى بۇ ريگريکردن له پيشيلکردنى تايبه‌تمه‌ندى و

دایینکردنی ئامرازیک بۆ یارمهتیدانی تاکهکان بۆ پاراستنی داتاكانیان و دهسته بهرکردنی ئازادی رادهبرین له بۆشاییه دیجیتالییهکاندا.

6.8 به رهو به دیلیکی ژینگه یی سۆسیالیستی بۆ ژیری دهستکرد

ژیری دهستکرد ده بێت به رهو پاراستنی ژینگه بگۆردریت، ئامانجیک که تهنه له چوارچۆیه که سۆسیالیستی دا به دی دیت که په یوهندی نیوان تهکنه لۆژیا و سروشت دووباره پیناسه دهکاته وه، دوور له لۆژیکی بازاری سهرمایه داری که ئیستا په ره ی سه ندووه.

جیگره وهیه کی چه پ بۆ AI ده بێت ههول بدات تهکنه لۆژیا له کۆنترۆلی سهرمایه داری ئازاد بکات و بیکاته ئامرازیک بۆ بهرپۆهبردنی سهرچاوهکان به شیوهیه کی دیموکراتی و کۆمه لایه تی. به کارهینانهکانی ده بێت بۆ بهرنگاربوونه وه ی گۆرانی که شوه وه، که مکردنه وه ی کاریگه ری ژینگه یی به ره مهینان و دهسته بهرکردنی دابه شکردنی دادپهروه رانه ی سهرچاوهکان خزمهت بکات، له جیاتی بههیزکردنی مۆدیلی سهرمایه داری به ره مهینانی بیسنوور که هاوسهنگی ژینگه یی تیکدهشکینیت.

له مۆدیلی چهپدا، AI وهک میکانیزمیک بۆ پلاندانانی ئابووری هۆشیارانه خزمهت دهکات. توانای شیکاری بهکاردههینریت بۆ ریکخستنی به ره مهینان له گه ل پیداو یستیه راسته قینهکانی کۆمه لگا، نهک خواستی بازار و کپی رکی، که بهردهوام په ره سهندن بهرپۆه دهبات. له ریکه ی بهرپۆهبردنی پێشکه وتووی AI، دهتوانریت سهرچاوهکان به شیوهیه کی

کاریگه‌رتر به‌کار بهیئرین، به‌فیرۆدان که‌مبکریت‌ه‌ه، و په‌ره‌پیدانی ته‌کنه‌لۆژیا ئاراسته‌ی چاره‌سه‌ری ژینگه‌یی قوول بکریت، وه‌ک باشت‌رکردنی سیسته‌مه‌کانی وزه‌ی نویبوه‌وه، به‌رپۆه‌بردنی به‌رده‌وامی ئاو و که‌م‌کردنه‌وه‌ی گازه‌کان له‌که‌رته‌کانی پیشه‌سازی.

پيويسته AI له و پر وژانه دا قه دهغه بکريټ که زيان به ژينگه دهگه يه نن و هر ته کنه لوژيا يه کی AI ده بټ پيش په سه ندر دنی کاریگه ری ژينگه یی هه لسه نگان دنی بؤ بکريټ. پيويسته سيسته می چاو ديري زیره ک دروست بکريټ بؤ دلنيا بوون له پابه ند بوونی کو مپانياکان به ستاندارده ژينگه ييه کان، له گه ل چاو ديري کړ دنی جه ماو هری سيا سه ته کانی په ره پيدانی ته کنه لوژيا بؤ ريگر بکړ د له به کار ه ټناني سه ر چاو ه و ټرانکه ره کان.

کۆتاییهیتان به هه ژمونى دهوله ته بههیزه کان و کۆمپانیا قۆرخکاره کان به سه ره ته کنه لۆژیا ته نها دوو باره دابه شکر دهنه وهى سووده کانى نیه، به لکو پیناسه کردنه وهى ئه وه وه ته کانیه تی. پێویسته ته کنه لۆژیا به ره وه ده ستپیشخه ری ژینگه یی ستراتیژی بگۆر دیت که خزمه ت به کۆمه لگا و هه ساره که ده کات، نه ک به رژه وه ندسه کانی کۆمپانیاکان.

تەكنەلۇژىيە سەرمايەدارى بە شىۋە ئىستىقار خۇي قەيرانى ئىنگىلىيە چارەسەر ناكات، بەلكو خراپىرى دەكات. بەلام لە چوارچىۋە سۇسىيالىستىدا دەتوانىت تەكنەلۇژىيە بىيىتە ئامرايىكى بەھىز بۇ پاراستىنى سەرچاۋە سىروشتىيەكان و بىياتنانى ئابوورى لەسەر بىنەماي دادپەرۋەرى ئىنگىلىيە نەك مەۋۇف و ئىكۆلۇژىيە.

له کاتیکدا هەندیک چاکسازی له سەرمايه‌داریدا ده‌کریت وەک یاسای ژینگه‌یی و یاسای سه‌وز، به‌لام ئەزموون سنووردارییه‌کان و نه‌توانینی گۆرانکاری بنه‌رته‌ی نیشان ده‌دات.

چاره‌سه‌ری بنه‌رته‌ی پێویستی به‌ گۆرانیکی ریشه‌یی هه‌یه له په‌یوه‌ندی نیوان ته‌کنه‌لوژیا و کۆمه‌لگا، که تییدا هه‌موو ته‌کنه‌لوژیا و سیسته‌مه‌کانی AI ملکه‌چی ستانداردی دیموکراسی و ژینگه‌یی توندن که ئەوله‌ویه‌تی پاراستنی ژینگه‌ ده‌ده‌ن.

ئهمه هه‌روه‌ها په‌ره‌پێدانی سیسته‌می زیره‌ک ده‌گریته‌وه که زیاده‌پۆیی وزه‌ که‌م ده‌کاته‌وه و پشت به‌ستن به‌ وزه‌ی نوێبونه‌وه به‌رز ده‌کاته‌وه، دلناییی ده‌دات که ته‌کنه‌لوژیا خزمه‌تی کۆمه‌لگا و ژینگه‌ ده‌کات.

6.9 ژیری ده‌ستکرد بۆ ئاشتی و چه‌ک دامالین

پێویسته AI وەک ئامرازیک بۆ به‌ره‌و‌پێشبردنی ئاشتی جیهانی ئاراسته‌ بکریته‌وه نه‌ک وەک چه‌کیکی جه‌نگ و وێرانکاری. بۆ به‌ده‌سته‌ینانی ئهم ئامانجه‌، پێویسته سیاسه‌تی نیوده‌وله‌تی بگیریته‌به‌ر که په‌ره‌پێدان و به‌کاره‌ینانی AI له چه‌که‌کاندا قه‌ده‌غه‌ بکات، به‌تایبه‌تی سیسته‌مه‌ سه‌ربه‌خۆکان که به‌بێ ده‌ستی‌وه‌ردانی راسته‌وخۆی مرۆف کار ده‌که‌ن، چونکه ئهمانه هه‌ره‌شه‌یه‌کی بێ وینه‌ن بۆ ئاشتی جیهان و هه‌ژموونی زله‌یزه‌ سه‌ربازییه‌کان به‌هێز ده‌که‌ن.

بزووتنه وه چهپ و پیشکه وتووخوازه کان ده توانن دهستپیشخه ری جیهانی بکه ن بۆ فشار خستنه سهر حکومه ت و دامه زراوه نیوده ولّه تییه کان بۆ ده رکردنی یاسایه کی روون و توند بۆ قه دهغه کردنی پهره پیدانی سهر بازی AI. ئەم تهکنه لوژیایه ده توانریت به کار بهینریت بۆ شیکردنه وه ی ململانیکانی ئیستا، لیکۆلینه وه له هۆکاره بنه پهره تییهکانی جهنگ و پیشنیارکردنی چاره سهره کان بۆ چاره سهرکردنی ئەو هۆکارانه.

AI ههروهها ده توانریت هاوکاری نیوده ولّه تی بههیز بکات له ریگه ی پلاتفورمه کانه وه که دیالوگی نیوان گهلان پهره پیدهدات و دیپلوماسی و چاره سهری ناشتیخوازانه پهره پیدهدات.

سهره پای ئەوهش، AI ده بیّت بۆ دۆکیومینت کردنی تاوانهکانی جهنگ و پیشیلکردنی مافهکانی مروّف به کار بهینریت و رژیمة دیکتاتورهکان، دهولهتان و کۆمپانیا گهورهکان بهرپرسیار بن له سهر بازیکردنی تهکنه لوژیای و بهکارهینانی بۆ جهنگ.

بزووتنه وه چهپهکان، گروههکانی داکۆکیکار له ناشتی، و ریکخواههکانی دژه جهنگ پۆلی سهرهکیان ههیه له بهرزکردنه وه ی هۆشیاری خه لک سه بارهت به مهترسیهکانی میلیتاریزاسیون AI له ریگه ی ههلهمه تی پهروه دهی، میدیای پیشکه وتووخواز و چالاکی له سهر زهوی، بۆ ئاشکراکردنی په یوهندییهکانی نیوان سه رمایه داری و جهنگ و کالاکردنی ویرانکاری.

به‌هیزکردنی جه‌ماوهر بۆ به‌رگری کردن له سهربازیکردنی ته‌کنه‌لوژیا مانای بنیاتنانی بزووتنه‌وه‌یه‌کی به‌رگری جیهانی که بتوانیت فشار بخاته سهر حکومت و دامه‌زراوه‌کان بۆ کوتایی هینان به‌م به‌کاره‌ینانی نامروّقانه و تاوانکارانه‌ی ته‌کنه‌لوژیا به‌گشتی و ژیری ده‌ستکرد به‌تایبه‌تی.

6.10 ژیری ده‌ستکرد بۆ پشتیوانیکردنی دیموکراسی و به‌شداری جه‌ماوهری

پئویسته AI له ئامرازیک بگۆردریت که یارمه‌تی داخووانی دیموکراسی دهدات بۆ ئامرازیک که به‌هیزی ده‌کات و به‌ره‌و پیش ده‌بات. ته‌کنه‌لوژیا ده‌بیت خه‌لک به‌هیز بکات، به‌شداری سیاسی له‌سهر بنه‌مای یه‌کسانی به‌هیز بکات، و شه‌فافییته و ده‌ستپاکی له‌پروسه‌ی دیموکراسیدا مسوگهر بکات.

AI ده‌توانریت بۆ په‌ره‌پێدانی پلاتفۆرمی دیجیتالی پارێزراو و شه‌فاف بۆ دیالوگ و ده‌نگدان به‌کار به‌یتریت، که رینگه به‌هاولاتیان دهدات بیرورای خویان ده‌ربهرن و راسته‌وخۆ و کاریگه‌رانه به‌شداری بکه‌ن له‌بریاردان له‌هموو ئاسته‌کاندا. ئەمه ده‌بیته هۆی په‌ره‌پێدانی دیموکراسی به‌شداربوون و گه‌راندنه‌وه‌ی ده‌سه‌لات و نوینه‌رایه‌تی بۆ خه‌لک.

هه‌روه‌ها ده‌توانریت ئامرازه‌کانی AI په‌ره‌ پێددریت بۆ دۆزینه‌وه و ئاشکراکردنی هه‌والی ساخته و زانیاری هه‌له و پاراستنی خه‌لک له‌هه‌لمه‌ته‌کانی زانیاری هه‌له به‌مه‌به‌ستی لاوازکردنی توانایان بۆ بریاردانی

ھۆشیارانە. ئەم ئامرازانە دەتوانىت بەشپۆھىەكى بەرفراوان و ئازادانە بەردەست بکرىن ھەك بەشپۆك لە دەستپشخەرىيەكى گشتى بۆ پەرەپيدانى شەفافیەتى میدیا و بەرەنگاربوونەوہى زالبوونى میدیای قورخکار.

ئەمە پيويستى بە شەپکردن ھەيە بۆ ياسا ناوخويى و نيودەولەتییەکان کە بە پرونى بەکارھيئەتانی AI قەدەغە دەکەن بۆ دەستکاریکردنى راي گشتى و دلبابوون لەوہى ئەو زانیاریانەى پشکەش بە خەلک دەکرىن دروست، بابەتى و رەنگدانەوہى واقعین و دوور لە لایەنگرى چینیایەتى و ئایدۆلۆژى.

7 بنیاتانی نیودهولهتی چهپ بۆ پرووبه پرووبونهوهی ههژموونی AI

7.1 بنیاتانی ئینتهرناسیۆنالی چهپی دیجیتالی

پارته چهپهکان، بزووتنهوه کۆمه لایهتیهکان، سه ندیکاکانی کریکاران، ریکخراوهکانی مافهکانی مرووف و کهسانی سه ربهخۆ که هه زیان له تهکنهلوژیا ههیه، ده بیته له دهرهوهی سنوورهکانیش هاوکاری بکه ن. ده بیته هاوپهیمانی چهپی پیشکەوتووخواز و نیودهولهتی دروست بکه ن بۆ بهرگری کردن له م ههژمووره، بی گویدانه جیاوازی ئایدوولوژی. پیشنیارکردنی جیگرهوهی چهپ بۆ تهکنهلوژیا، به تاییهتی بۆ AI، پیوستی به ههول و وزه و سه رچاوهی زۆر ههیه له زۆر بواردا، به دهر له توانای ههر ریکخراویکی چهپ له یهک ولاتدا.

بۆیه هه ماههنگی کاریگهر و کاری هاوبهش له نیوان هیزه چهپ و پیشکەوتووخوازهکان بۆته پیوستیهکی ستراتیژی له هه موو بوارهکاندا به تاییهتی له بواری دیجیتا لدا که بابتهی ئەم کتیبهیه. ئیستا پیوستی به پهله ئه وهیه که کاری به کۆمه ل و هاو پشتهی نیودهولهتی بهرگری له و کۆنترۆله مه ترسیداره بکات که سه رمایه داری مۆنوپۆلی به سه ر ژیری ده ستردا ده یسه پیئیت. له م قوناغه دا، به لایه نی که مه وه، ئەمه پیوستی به تیکۆشان ههیه بۆ دانانی سنووریکێ پروون و پتهو بۆ کاریگهری کۆمپانیا گهره کان

و ھیزە جیھانییەکان، و چوارچیوھە ئەو کاریگەرییە لە چوارچیوھە ستانداردی دیموکراتی، یاسایی، مافەکانی مڕۆڤ و کۆمەڵگادا، کە ڕێگە لە بەکارھێنانی تەکنەلۆژیا دەگرێت بۆ بەرژەوھەندییە تەسکەکان لەسەر حسابی خەلک.

ئەم پێوانانە دەبێت لە ڕێگەی دیالۆگیکی فراوانەوھ داریژراون کە لەسەر بنەمای چەپ و ڕیشکەوتنخوازنە داریژراون کە یەکسانی، دادپەروەری، دیموکراسی و شەفافییەت لە بەکارھێنان و پەرەپێدانی تەکنەلۆژیا دادەنێن و بەرژەوھەندییەکانی خەلک لە سەرروی بەرژەوھەندی دەوڵەت و کۆمپانیا بالادەستەکانەوھ دادەنێن.

من لەو تێدەگەم کە پیکھیتانی ھاوپەیمانییەکی لەم شیوھە کاریکی ئاسان نییە، بەتایبەتی لەبەر ڕۆشنایی جیاوازی ئایدۆلۆژی و دوگماتیزمی ڕیکخراوھیی کە بەردەوامە لە کۆسپ لە ھەول و ھەماھەنگی یەکگرتوو، سەرھەپای بوونی چەندین خالی لیکنزیکیبەوھەو لە نێو چەپدا، چ لەسەر ئاستی جیھانی و چ لە ئاستی ناوڤۆیی. لەگەڵ ئەوھشدا، قورسی بارودۆخە کە پێویستی بە زالبوون بەسەر ئەم دابەشبوونانە و کۆکردنەوھە ھیزە چالاکەکان ھەیە بۆ کارکردن بەکۆمەڵ، لانی کەم لەم گۆرەپانەدا بۆ بنیاتنان و پەرەپێدانی بەدیلى چەپی دیجیتالی ڕیشکەوتنخواز کە تەکنەلۆژیا بگەڕێنیتەوھ بۆ ئامانجی ئازادیخوازی خۆی، لەبری ئەوھە وەک ئامرازیک بۆ چەوساندنەوھ و زالبوون بەجیئ بەھیلت.

ئەم جۆرە زالبونە تەنھا کاریگەری لەسەر ئیستا نییە. ھەروەھا داھاتووی مرقایەتی پیکدەھینیت و بەرگری و پیشکەشکردنی بەدیلى بەرجەستە دەکاتە پێویستیەکی بەپەلە و پێویست.

ئەم ھاوپەیمانییە چەپ و پیشکەوتوانە نۆدەولەتیانە ھەنگاویکی گرنگ و گرنگ بە ئامانجی ئاراستەکردنی تەکنەلۆژیای AI دوور لە خزمەتکردنی قازانج و بەرھەوپیشتبەردنی دادپەرورەری و یەکسانی. بۆ بەدەستھێنانی ئەم ئامانجە، پێویستە لیژنەى تاییەت پیک بەھێنریت کە لە پرۆگرامسازان و توێژەرەن و بیرمەندانی چەپ پیک بەھێنرین بۆ پەرەپێدانی پرۆژەى دیجیتالی شەفاف و سەرچاوە کراوە.

سەرەپای ئەوەش، دەبیت کۆنفرانس و وۆرکشۆپی نۆدەولەتی بۆ تاوتوێکردنی ئاستەنگەکانی سەرورەری دیجیتالی و مۆنوپۆلی تەکنەلۆژیا ئەنجام بدریت.

دروستکردنی تۆری پەيوەندى چەپ کە ھاوکارى تەکنیکی و سیاسى لە نیوان ئەکتەرە جیاوازەکاندا بەھیز دەکات ھەروەھا یارمەتیدەرە بۆ پشتیوانیکردنی دەستپیشخەرییە ھاوبەشەکان بۆ بەرەنگاربوونەوہی ھەژمونی و دروستکردنی گۆرانکاری راستەقینە لە بواری تەکنەلۆژیا.

کەواتە، ئەوہی ئیستا پێویستە تەنھا "بەردەوامبوون" یان "رێکخستن" ژیری دەستکرد نییە، سەرەپای گرنگی ئەم ھەنگاوە دەستبەجێیانە، بەلکو پەرەپێدانی مللانییەک بۆ دووبارە ئاراستەکردنی رادیکالی ئەم تەکنەلۆژیایە لە چوارچێوہی پرۆژەيەکی سیاسى ئازادیخوازدا کە پەيوەندییەکانی ھیز لە رەگەکانیانەوہ ھەلۆەشینیتەوہ، AI لە لۆژیکی بازار

و کيپرکي دهر بهيښت. قورڅکاري و زالېوون و گورپيني بو ژيرځانيک که
خزمت به بهر ژه وهنديه کاني زورينه ي خه لک بکات

به ديله کان چيتر ته نها پيشنياري تيوري نين. له پروي بابيه تيه وه گونجاو
و بهرجه سته بوون. نه وه ي نه مړو که ميان هه يه ئيراده ي سياسي ريکخراوه
و هاوپه يمانی چه پ و پيشکه وتووخوازي سنووره کانه، که نه گهر يه کگرتوو
و هه ماهه نگی بکريڼ، ده توانن يه کلاکه ره وه هاوسه نگی هيژ بگورن.

7.2 دهسته بهرکردني سهرچاوه ي دارايي سهر به خو له سهر بنه ماي پشتگيري چه پ و پيشکه وتووخواز

بو نه وه ي نه م دهستپيشخه ريپانه ببنه واقع، پيوسته سهرچاوه ي دارايي
سهر به خو له سهر بنه ماي پشتيواني ريکخراوه چه پ و
پيشکه وتووخوازه کان و موديله کاني هاوکاري دارايي دابين بکريڼ، له بري
پشت به ستن به پارهي مهر جدار له لايه ن حکومت ه سهرمايه داره کان يان
به خشه ره پوژن او اييه کانه وه.

نه م ده توانريڼ به دهستپيکردني هه لمه تي کومه کي جه ماوه ري که
راسته وخو په يوه ندي به خه لک و بزوتنه وه چه پ پيشکه وتوو کانه وه
دهکات، هه روه ها به فشار خسته سهر حکومت ه کان بو ته رځانکردني
بودجه ي گشتي بو په ره پيداني ته کنه لوژي اي سهرچاوه کراوه، هاوکات
داکوکيکردن له باجي پيشکه وتوو له سهر کومپانيا گه وره کاني ته کنه لوژيا

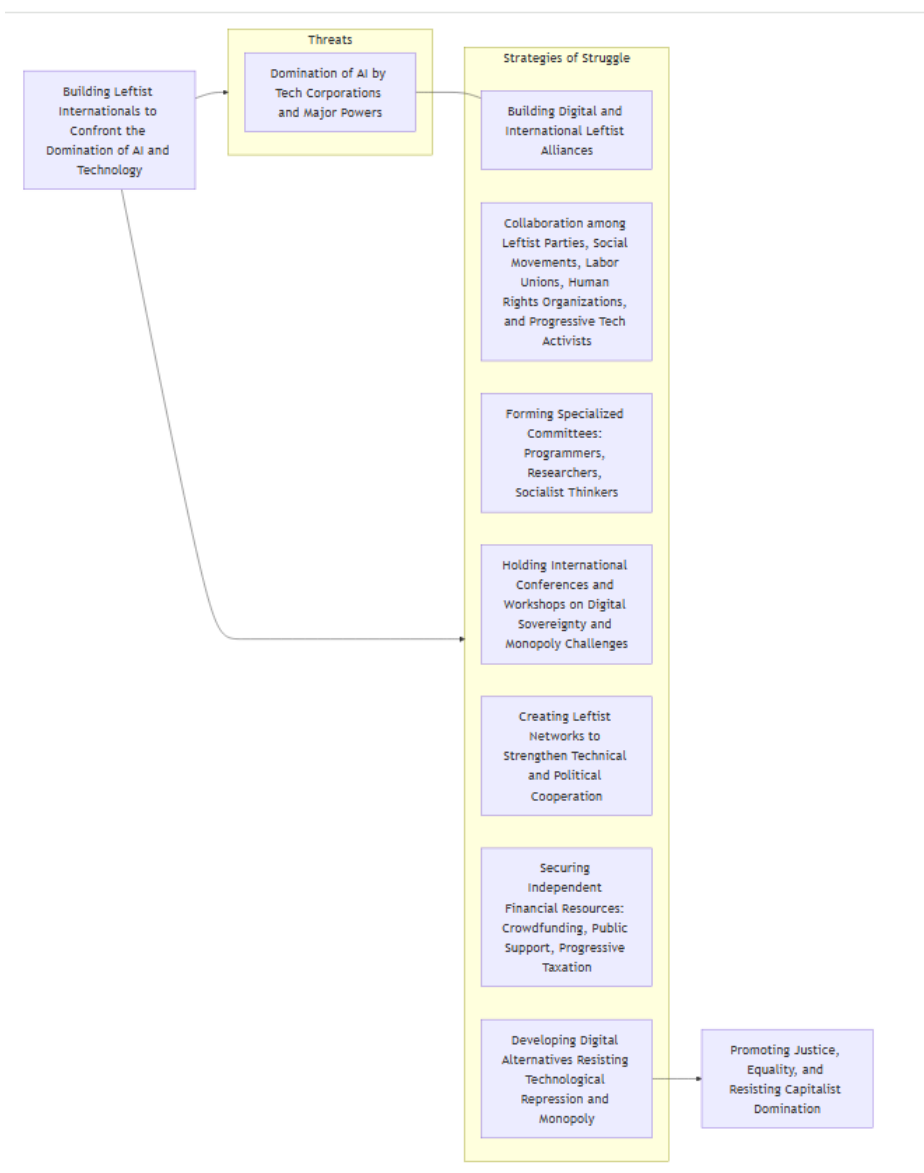
و ئاراستەکردنى بەشىك لە قازانجەكانيان بۆ پالېشتىکردنى ھاوکارىيە دیجىتالىيەكان و پرۆژەكانى كۆمەلگە.

7.3 سیاسەتى چالاك بۆ گەشەپێدانی بەدیل كە بەرگرى لە سەرکوٲكردنى تەكنەلۆژیا دەكات

دُنیايە كە ئەم كۆمپانیايانە لە بەرامبەر هیچ بەدیلىكى دیجىتالى چەپرهوى پىشكهوتووخواز بۆ AI و تەكنەلۆژیا بە گشتى ناچالاك نامىننەوه. بە پىچەوانەوه، بەرپەستى تەكنىكى و یاسایى دەسەپپن بۆ رېگرتن یان تەنانت داخستنى ھر پرۆژەيەكى پىشكهوتوو. ئەمە برىتیيە لە سەپاندنى سنوورداركردنى تەكنىكى كە رېگرى لە گونجاندنى نەرمەوالەى جیگرەوه لەگەل سیستەمەكانى ئىستا، یان بەكارهینانى فشارى سیاسى و ئابوورى بۆ لەناوبردنى ئەم جۆرە دەستپىشخەرییانە لە كاتى لەداىكبووندا، تەنانت پەنابردن بۆ دزەكردن و تىكدان بە ھەموو ئامرازەكانى بەردەست.

بۆیە دەبیت ئەم مەسەلەيە زۆر بە جدی وەربگىردریت و ئامادەكارى بكريت لە رېگەى پەرەپێدانى ستراتیجى چالاكانە كە بتوانیت بەدیلىكى توانای بەرگرى لە سەرکوٲى تەكنەلۆژیا و بەرگرى لە قورخكارى و كىپرکى سەرمايەدارى بىنىت و تەنانت لە ھەلومەرجى دوژمنكارىشدا بەردەوام بیت و فراوان بیت.

ئەم بەدىلانە ھەروەھا دەبىت سەربەخۆيى تەواو لە ئاستى تەكنىكى،
ئابوورى و سياسى بپارىزن بۆ دۇنيابوون لەوھى كە وەك ئامرازيكى
راستەقىنە بۆ ئازادى و گۆرانكارى گۆرپىن خزمەت دەكەن.

8 راکیشانی گەنجان، پەرەپیدانی تواناکان و پەرەپیدانی خویندەواری دیجیتالی لەناو چەپەکاندا.

8.1 بنبەکردنی نه‌خویندەواری دیجیتالی: مەرجێک بۆ مانەوهی چەپ لە سەر�ه‌می دیجیتاڵدا

کارل مارکس و فریدریش ئەنگلس تەنھا فەیلەسوفیکی دابراو نەبوون کە لە پۆحی سەر�ه‌می خۆیان دوور کەوتوونەتەوه، بەلکو زانایەکی شۆرشیگێر بوون کە هەموو ئامرازەکانی زانستە سروشتی و کۆمەڵایەتیەکانیان بەکارهێنا بۆ لیکدانەوهی سیستەمی سەرمایه‌داری و هەلۆه‌شاندنەوهی میکانیزمەکانی چەوساندنەوه.

لە ئابوورییەوه بۆ فیزیا، مەروئەناسی بۆ بیرکاری، دووانەکە پشتیان بە میتۆدێکی دیالیکتیکی زانستی ماتریالیستی بەست و بۆیان دەرکەوت کە ئازادی مەروئە تەنھا لە ڕێگەی تیگەیشتنیکی قوول و ورد لە واقعیی ماددی و کۆمەڵایەتی و دژایەتیەکانیەوه بەدەست دێت.

ئەمڕۆ، لە سەر�ه‌می‌کدا کە تەکنەلۆژیا بۆتە گۆرەپانی جەنگی نوی بۆ خەباتی چینیایەتی، چەپ پڕوبەپرووی تاقیکردنەوهیەکی وجودی دەبێت: یان ئامرازەکانی دیجیتاڵ دەگۆرێت بۆ چەکیکی کاریگەر لە دژی هەژموونی سەرمایه‌داری، یان لە وه‌ستانی پۆشنبیری و ڕیزگرتنیکی کوێرانه بۆ ده‌قه جیگیره‌کان ده‌مینیتەوه و لە دواي پۆحی سەر�ه‌م ده‌که‌وێت و ئامرازەکانی خەباتی هاوچەرخی پشتگۆی ده‌خات.

ماركس و ئىنگلس ھەمىشە تەكنەلۇژىيان ۋەك شمشىرىكى دۈۋ دەمى بىنيۋە: ئامرازىكى چەۋساندەۋەى قوۋلتر لە دەستى بۇرژۋازى يان پالئەرى ئازادى ئەگەر چىنى كرىكار بەدەستى بەيئىتەۋە.

بەللام سەرمایەدارى مۇدىرن، بە زیرەكى فېلېبازانە، بۇشايى دىجىتالى گۇرپوۋە بۇ ھەشارگەيەك بۇ بەھىزكردنى نامۇبوۋن: لە ئەلگۇرىتمەكان كە مافەكانى جەماۋەر تىكدەشكىنن و ھۇشيارىيان كۇنترۇل دەكەن بۇ پلاتفۇرمىك كە چالاكى شۇرپشگىرپانە كەم دەكەنەۋە بۇ "لايك" كە لە كردار دامالراۋن. لەم دىمەنەدا بوۋنى رېكخراۋە چەپەكان لە باشتىن حالەتدا ۋەك سەماكردن ۋايە بە رېتىمى دوژمن. پشتبەستىيان بە بلاۋكردنەۋەى پۇست و بەرپوۋەبردنى مالپەرە ئاسايىيەكان ۋەك شەركردن بە موۋشەك بە گۇچان.

بۇشايىيەكە تەنھا تەكنىكى نىيە، بەلكو مەعرفىشە، كەلېنىك كە نامۇبوۋنى چەپ لە بنچىنەكەى بەرھەم دەھىئىتەۋە. لە كاتىكدا سەرمایەدارى مليارەھا دۇلار لە AI و شىكردنەۋەى داتا ۋەبەرھىنان دەكات و دەستى بەسەر ھۇشيارى گشتى بە ئالۇزترىن شىۋەكانىدا توندتر دەكات، زۇربەى رېكخراۋە چەپەكان بە كردارى كورتخايەن ۋەللام دەدەنەۋە ۋەك "پۇستى پەرۇش" يان "پەخشى راستەۋخۇ"، لەجىياتى دارشتنى ستراتيگىيەكى دىجىتالى درىژخايەن.

ئەم بۇشايىيە پەرۋىز و لاۋەكى نىيە، بەلكو ھەرەشەى گۇرپىنى چەپ دەكات بۇ قەۋارەيەكى ناسك كە تواناى تىگەيشتن يان پوۋبەرۋوۋبوۋنەۋەى مىكانىزمە ئالۇزەكانى ھەژموۋنى سەرمایەدارى نىيە.

یه کیك له بهربهسته سهرهکییهکانی پهرهپیدانی جیگرهوهی چهپی پیشکەوتووخواز بۆ AI و تەکنەلۆژیا ئەوهیه که زۆربهی ریکخواه چهپەکان له سهرانسهري جیهاندا، به پلهی جیاواز، بهدهست بۆشاییهکی دیجیتالی پروونهوه دهناڵین که وایان لیدهکات له میروولهیهک بچن که رووبهرووی فیل یان تەنانەت دایناسۆریک ببهوه، کاتیک رووبهرووی تواناکانی سهرمایه‌داری دیجیتالی دهبنهوه.

بوونی دیجیتالی ئەوان زۆرجار سنووردار ده‌بێت بۆ به‌کارهێنانی ته‌قلیدی تۆره کۆمه‌لایه‌تیه‌کان یان به‌پێوه‌بردنی ویب‌سایته‌کان، به‌بێ وه‌به‌رهێنانی راسته‌قینه له پهره‌پیدانی ئامرازی تەکنەلۆژیای سهربه‌خۆ که توانای رۆشنیبری و ریکخواه‌ییان به‌هێز بکات و کاریگه‌ری سهرمایه‌داری له‌سه‌ر جه‌ماوهر له‌م بواره‌دا سنووردار بکات.

بۆیه بنبرکردنی نه‌خوینده‌واری دیجیتالی له‌ناو ریکخواه چهپه‌کاندا ده‌بێت ببێته ئەوله‌ویه‌تی یه‌که‌م. ئەندامان، چ له‌ سه‌رکردایه‌تی، هه‌ماهه‌نگی، یان له‌ نیو بنکه‌دا، ده‌بێت نه‌ک ته‌نها توانای به‌کارهێنانی ئامرازه‌کانی دیجیتالی هه‌بێت، به‌لکو ده‌بێت له‌ پیکهاته‌ی ته‌کنیکی خۆیان به‌ هۆشیارییه‌کی قوول و رەخنه‌گرانه تیبگه‌ن و به‌ شیوه‌یه‌کی کاریگه‌ر و مه‌به‌ستدار به‌کاریان به‌یێن.

به‌هه‌مان شیوه‌ گرنگه‌ ئەم ئەندامانه‌ چالاکانه به‌شداری بکه‌ن له‌ پهره‌پیدانی ئەم جو‌ره ئامرازانە له‌ هه‌موو ئاسته‌کاندا، هه‌ر له‌ دیاریکردنی ئامانج، پلاندانان و دیزاین، تا بنیاتنان و جێبه‌جێکردن و پرۆگرامکردن، له‌سه‌ر بنه‌مای دیدیکی چه‌پ و پیشکەوتووخواز.

ئەم پەرەسەندىنە دەپت ئاستى جىاوازى راھىتەنى تەكنىكى و شارەزايى
لەخۇ بگريت و ببىتە بەشىكى سەرەكى سىياسەتى ناوخۇي رېكخراو. ئەمە
سەرکردەكان، ئەندامان و جەماوەر بەھىز دەكات بۇ بەكارھىتەنى
تەكنەلۇژيا وەك ئامرازىكى ستراتىجى لە خەباتى سۆسىيالىستى و
پىشكەوتووخواز و رۈوبەروو بوونەوہى ھەژموونى سەرمايەدارى
دىجىتالى بە ھوشيارى زانستى و رېكخراو.

8.2 رۆلى گەنجان لە كەمكردنەوہى نەخویندەوارى دىجىتالى لەناو پارتە چەپەكاندا

بە گشتى گەنجان ھىزى پالئەر بۇ مۇدىرنكردن و گەشەپىدانى رېكخراو
چەپەكان دەنوین و يەككەن لە ھىوا سەرەككەكان بۇ زالبوون بەسەر
دابەزىنى ئىستى چەپ، بەتايىبەتى لە نىو خىرايى شۆرشى دىجىتالى كە
ئىستا ھەموو لایەنەكانى خەباتى سىياسى و كۆمەلایەتى و ئابوورى و
رۆشنىبرى بلاو دەكاتەوہ.

لە چوارچىوہەكدا كە كۆمپانیا گەورەكانى تەكنەلۇژيا و سەرمايەدارى
دىجىتالى بەسەرىدا زال بوو، گەنجان وەك بەتواناترىن بەش دەردەكەون
لە تىكەلكردنى تەكنەلۇژيا لە كار و رېكخستن و خەباتى چەپ بە ھەموو
شىوہەكانىوہ و يارمەتیدەرن لە كەمكردنەوہى نەخویندەوارى دىجىتالى
لەناو پارتەكان و رېكخراو چەپەكاندا.

گەنجان توانای بەکارھێنانی زیرەکی و تەکنەلۆژیای دیجیتالیان ھەیە، کە توانایان دەدات میکانیزمەکانی جولە باشتەر بکەن و کاریگەری ڕیکخراوە چەپەکان لە بۆشایی دیجیتاڵدا بەھێز بکەن.

سەرکەوتنیان لەم بوارەدا تەنھا بۆلاوکردنەوێی بیروکەیی چەپ تێدەپەڕیت، بریتییە لە دروستکردنی سیستەمی دیجیتالی پێشکەوتووخواز لەسەر بنەمای پلاتفۆرمی لامەرکەزی کە پشت بەستن بە تۆرەکان کەم دەکاتەوێ کە لەلایەن کۆمپانیا گەرەکانەوێ کۆنترۆڵ دەکری، سەرەخۆیی ڕیکخراوە چەپەکان بەھێز دەکات و توانایان بۆ بەرەنگاربوونەوێ کۆنترۆڵ و چاودێری سەرمايەداری زیاد دەکات.

سەرەپای ئەم توانایانە، زۆریک لە پارت و ڕیکخراوە چەپەکان بەردەوامن لە بەرھەڵستی وەرگرتنی ئەم ئامرازانە و پێدانی ڕۆلی سەرەکی بە گەنجان.

زۆربەیی ئەو سەرکەردەیانە یان ھۆشیاری دیجیتالیان نییە یان ھۆشیارییەکی لاوازیان ھەیە، و تەکنەلۆژیا وەک ئامرازێکی دووھم دەبینن، نەک گۆرەپانیکی سەرەکی خەبات.

کەواتە، بەھێزکردنی گەنجان لەناو ئەم پارتانە و پێدانی ڕۆلی سەرکەردایەتیان لە دارشتنی سیاسەتەکانی خەباتی دیجیتالی ھەنگاویکی پێویستە بۆ زالبوون بەسەر نەخویندەواری دیجیتالی کە ڕیگرە لە گەشەکردنی چەپ لە سەردەمی ئێستادا.

گه‌نجان ته‌نھا به‌کاره‌ینه‌رانی شاره‌زای ته‌کنه‌لوژیا نین به‌لکو تواناترین هیزن له دووباره شیوه دارشته‌وه‌ی پیکهاته و میتوده‌کانی کاری سیاسی و ریکخراوه‌یی و گونجاندنیان له‌گه‌ل واقعی جیهانی دیجیتال و ئاماده‌تر بوون بۆ پروبه‌پروبوونه‌وه‌ی ته‌حه‌ددیه‌کانی سه‌رمایه‌داری دیجیتالی به‌شیوازی داهینه‌رانه و کاریگه‌ر. بۆیه به‌هیزکردن و پشتیوانیکردنی گه‌نجان له نیو ریکخراوه چه‌پ و پیشکه‌وتووخوازه‌کاندا پیوستیه‌کی ستراتیژییه بۆ هاوتابوون له‌گه‌ل په‌ره‌سه‌ندنه‌کانی دیجیتال و ده‌سته‌به‌رکردنی کاریگه‌ری زیاتر له خه‌بات دژی هه‌ژموونی سه‌رمایه‌داری.

له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا، سنووردارکردنی توندوتیژی ریکخراوه‌یی له‌سه‌ر ئازادی راده‌برین و بیروپا و مه‌رکه‌زییه‌تی زۆر له نیو زۆریک له ریکخراوه چه‌په‌کاندا، هیشتا به‌ربه‌ست له‌به‌رده‌م چوونه ناو گه‌نجان و مانه‌وه له‌و حزبانه‌دا دروست ده‌کات و توانایان بۆ گیرانی پۆلی چالاک له نویبونه‌وه و گه‌شه‌پیدانی ریکخراوه‌یی و سیاسی سنووردار ده‌کات.

له کاتی‌کدا گه‌نجان هه‌موو ساتیک ئازادانه و سه‌ربه‌خۆ بیروپرای خویان له بواری دیجیتالدا ده‌رده‌برن، زۆریک له ریکخراوه چه‌په‌کان یاسای توند ده‌سه‌پینن که ئه‌م ئازادییه به‌رته‌سک ده‌کاته‌وه و کاریگه‌رییان له‌ناو پیکهاته‌ی پارتی و کۆمه‌لگادا که‌م ده‌کاته‌وه.

ئه‌مه‌ش بۆشاییه‌کی فراوان دروست ده‌کات له نیوان سروشتی گفتووگۆی دیجیتالی که دیموکراتی، شه‌فاف و کراوه‌یه، و لوژیکی ناوخۆیی داخراوی ئه‌م پارتانه که هیشتا پشت به‌پله‌به‌ندی توند و یاسای ریکخراوه‌یی به‌سه‌رچوو ده‌به‌ستیت که زۆر پیوستیان به‌چاکسازی هه‌یه.

ئەم سنووردارکردنە چەمکی تەقلیدی وەک سنووردارکردنی گفتوگۆ بۆ چوارچێوەی پێکخراوی داخراو و سەپاندنی یاسای گوێرایەلی توند کە پێگەری لە ئازادی تەواو و دەربەڕینی پای گشتی دەکات و ھاندانی ھەینانی سەر بەخۆ دەگرێتەو.

ئەم عەقڵییەتە پێگەری لە توانای پێکخراوە چەپەکان دەکات بۆ سوود وەرگرتن لە وزەیی گەنجان و ھەینانی دیجیتالی، ئەمەش وادەکات دووبارە چاوخساندنەو بەم پێکھاتە پێکخراوانە بکڕیت و چالاکانە گەنجان تیکەل بە پڕۆسەی بێیاردان بکەن.

پێکخراویکی چەپ کە بەدوای گۆرانکاری رادیکالدا دەگەرێت ناتوانێت بەردەوام بێت لە گرتنەبەری رێبازیکی مەرکەزی کە ئازادی بیروپا و رادەربەڕین سنووردار بکات. لە جیاتی ئەو، دەبێت کە شیکێ دیموکراتی فرەلایەن و گشتی پەرە پێبدات کە پێگە بە گەنجان بدات پۆل بکێن لە دارشتنی گوتاری سیاسی و میتۆدەکانی پێکخستن، دانیایی بدات لەوێ ئامرازەکانی لەگەڵ گەشەکردنی ئازادی رادەربەڕین، ھۆشیاری دیموکراتی و زانیاری لە نێو گەنجان و خەڵکدا گەشە دەکەن.

8.3 قوتابخانە دیجیتالییەکان لە ئاستە جیاوازه کاند

بۆ دامەزراندنی بنەمایەکی تەکنیکی سەر بەخۆ بۆ چەپ، پێویستە ژێرخانیکی پەرەدەیی دروست بکڕیت کە مەشق و شارەزایی پێویست

دابين بکات، جيا له دامه زراوه سهرمايه داريه ته قلديديه کان که کلتوری بازار بهرز دهکه نه وه.

ئهمه ده توانریت به دروستکردنی پلاتفورمی په روه رده یی جیهانی و ناوځوی له ئاسته جیاوازه کاند به ده ست بهیریت، که تیدا ته کنه لوژیا به شیوه یه کی ئاسان ده گوتریته وه، به ره و پروگرامکردن و په ره پیدانی AI ده روات، له سهر بنه مای مهنه جیکی پیشکه وتو وخواز که جهخت له سهر به کارهینانی ته کنه لوژیا بو خزمه تکردنی کومه لگا و گورانکاری سوسیالیستی دهکات.

ته شکي لکردنی و ورکشوی مەشق له بواره کانی وهک به کارهینانی کاریگری ته کنه لوژیا، توره کومه لایه تیه کان، ئاسایشی دیجیتالی، ئاسایشی ئینتەرنیت، شیکردنه وهی داتا و په ره پیدانی یو مشاق افزار ده توانیت بنه مایه کی به هیز بو مەشق پیکردنی کادره چه په کان دابين بکات و بتوانیت ته کنه لوژیا به شیوه یه کی کاریگر به کار بهیریت و ته نانهت به شداری بکات له دروستکردنی ئامرازی دیجیتالی سهر به خو و دوور له کومپانیا مونوپولییه کان.

هه روه ها گرنگه که لتووری داهینانی به کومل له نیو ئهم ده ستپیشخه ریانه دا په ره پیدریت بو ئه وهی چاره سهره ته کنیکیه کان به هاوبه شی په ره پیدهن، نهک شوینکه وتنی مودیلی پیشبرکیی سهرمايه دارى.

8.4 راکیشانی بههره‌ی ته‌کنیکی و به‌هیزکردنی کاریگه‌ری سیاسی چه‌پ له تۆره پیشه‌یه‌کاندا

سه‌ره‌رای کاریگه‌ری به‌ربلاوی بیرى چه‌پ له بواره‌کانى وه‌ک فه‌لسه‌فه و زانسته کۆمه‌لایه‌تییه‌کان، کاریگه‌ری له بوارى ته‌کنیکیدا سنووردار ده‌مینیت‌ه‌وه و بۆشایییه‌ک به‌جێده‌هێلێت که سه‌رمایه‌دارى سوودی لى وه‌رده‌گریت بۆ به‌هیزکردنی هه‌ژموونی خۆی به‌سه‌ر پێشکه‌وتنی ته‌کنه‌لوژیادا.

چه‌پ ده‌توانیت ئاماده‌یی خۆی له‌م بواره‌دا به‌هیز بکات، چونکه‌ که‌رتى ته‌کنه‌لوژیا له‌ میژوودا له‌ نێو ئه‌و که‌رتانه‌ی که‌ زۆرتین قبوولیان بۆ بیرۆکه‌ی چه‌پ نه‌کردوه. زۆربه‌ی پسپۆره‌کانى یان ناسیاسین یان به‌ره‌و ئایدیۆلوژیای راسته‌وه‌ ده‌چن، به‌هۆی مووچه‌ی به‌رز و بلاوبوونه‌وه‌ی تاکه‌رایى و که‌لتوورى سه‌رکه‌وتنى شه‌خسى که‌ سه‌رمایه‌دارى په‌ره‌ی پێده‌دات و گه‌یشتن به‌م گروپه‌ بۆ چه‌په‌کان قورستر ده‌کات.

بۆیه‌ پێویسته‌ سیاسه‌ت و پرۆگرامیکی یه‌کخراو دابڕێژریت بۆ راکیشانی به‌هره‌ی ته‌کنیکی، له‌وانه‌ گوتاریکی سیاسى پوون و نه‌رم که‌ په‌یوه‌ندى و کاریگه‌رى ئاسان بکات، له‌گه‌ڵ له‌به‌رچاوگرتنى سروشتى تایبه‌تى ئه‌م که‌رته‌.

هه‌روه‌ها ده‌بیت هه‌ول بدریت بۆ دروستکردنی ژینگه‌ی کارى ته‌کنیکی جیگره‌وه، که‌ زۆربه‌یان له‌سه‌ر بنه‌مای خۆبه‌خشى بنیات نراون و له‌سه‌ر بنه‌مای خزمه‌تکردنی مرو‌فایه‌تى بنیات نراون نه‌ک قازانج به‌ده‌سته‌ینان.

ئەم بۆشايىانە دەبىت مىكانىزمى رېڭخراۋى نەرم پېشكەش بىكەن كە رېڭكە بە ئەندازىاران و پروگرامسازان و پىسپۇرانى دىيوارەكانى تر بدات بەشدارى رېڭخراۋە چەپە پېشكەوتووخوازەكان بىكەن يان پىشتىگىرى بىكەن بەبى ئەۋەى پىۋىستىيان بە ئەندامىتى فەرمى ھەبىت و بەشدارى لە پروژەى سەرەخۇ بىكەن كە دوور لە ھەژمونى كۆمپانىا و لۆژىكى بازار بىت.

برەودان بە بىروراي چەپ لە بازىنەى تەكنىكىدا پىۋىستى بە پەيۋەندى راستەوخۇ و سىستىماتىك لەگەل پلاتفۇرمە پىشەبىيەكاندا ھەيە كە كرىكارانى تەكنەلۇژيا تىيدا كۆدەبنەۋە، ۋەك لىنكدىن، كە گفتوگۇ لەسەر داھاتوۋى دادپەرۋەرى AI و شەفافىيەت و تايىبەتمەندى دىجىتالى و ئەخلاقى تەكنەلۇژيا دەكرىت. ئەم بابەتانە دەبىت رەخنەگرانە چارەسەر بىكرىن و بە رەخنەى دژە سەرمايەدارى بىبەستىنەۋە.

جىڭرەۋەكانى چەپ دەبىت بە پرونى پرونى بىكرىنەۋە، ۋەك بىناتنانى ئابوورى دىجىتالى بە ئاراستەى سۆسىيالىستى يان پاراستنى بەكارھىنەران لە چاودىرى دىجىتالى لە رېڭەى ياساى ناوخۆى و نۆۋدەۋلەتى كە دەسلەتلى گەرەكانى تەكنەلۇژيا سنووردار دەكات.

تىكەلكردنى ئەم دوو رېچكە، راكىشانى بەھرى تەكنىكى و بەھىزكردنى بوونى سىياسى لە تۆرە پىشەبىيەكاندا، ھۆشيارى سىياسى و كاريگەرى چەپ لە بوارى تەكنەلۇژيا قولتر دەكاتەۋە و شارەزايانى تەكنەلۇژيا لە پروژەى چەپى پېشكەوتووخواز نىزىك دەكاتەۋە و ھانى بەشدارىكردىيان دەدات لە دەستپىشخەرىيە دىجىتالىيەكانى.

8.5 له كۆتايدا: بنياتنانى تواناي تەكنىكى چەپ تىكۆشانىكى بەپەلەيە

بنياتنانى تواناي تەكنىكى چەپ چىتر خوشگوزەرانى رېكخراوھىيى يان پرۆژەيەكى پەروەردەيى لاوھكى نىيە، بەلكو پىۋىستىيەكى بەپەلەيە لە رووبەروو بوونەوھى ھەژموونى دىجىتالى سەرمايەدارى و كۆمپانىا گەرەكان.

ئەم تەھەدايە تەنھا بە دروشم وەلام نابىتەوھ، بەلكو بە ئىرادەى سىياسى و رېكخراوھىيى راستەقىنە رووبەرۋو بىتتەوھ بە بەكارھىنانى بەھىزترىن چەكى خۇي: تەكنەلۇژيا، كە دەبىت لە ئامرازەكانى خەباتى چىنايەتدا تىكەل بىكرىت.

ناتوانرىت زىادەرەوى لە گرنگى ئەم لايەنە بىكرىت. بەبى بنياتنان و پەرەپىدانى تواناي تەكنىكى چەپ، پرۆژە چەپەكان وەك دىدىكى تيۋرى و خەونى دواخراو دەمىننەوھ، ناتوان رووبەرۋو واقىعى دىجىتالى بىنەوھ كە لەلايەن كۆمپانىا مۆنۋپۆلىيەكان و دەولەتە سەرمايەدارىيە بەھىزەكانەوھ زال دەبىت.

پەرەپىدانى تواناكانى چەپ لە بوارى تەكنىكىدا بۆتە پىۋىستىيەكى ستراتىژى ھاوتەرىب لەگەل پەرەپىدانى تواناكان لە بوارەكانى سىياسى و پۆشنىبرى و رېكخراوھىيى و راگەياندىن و جەماوھرى.

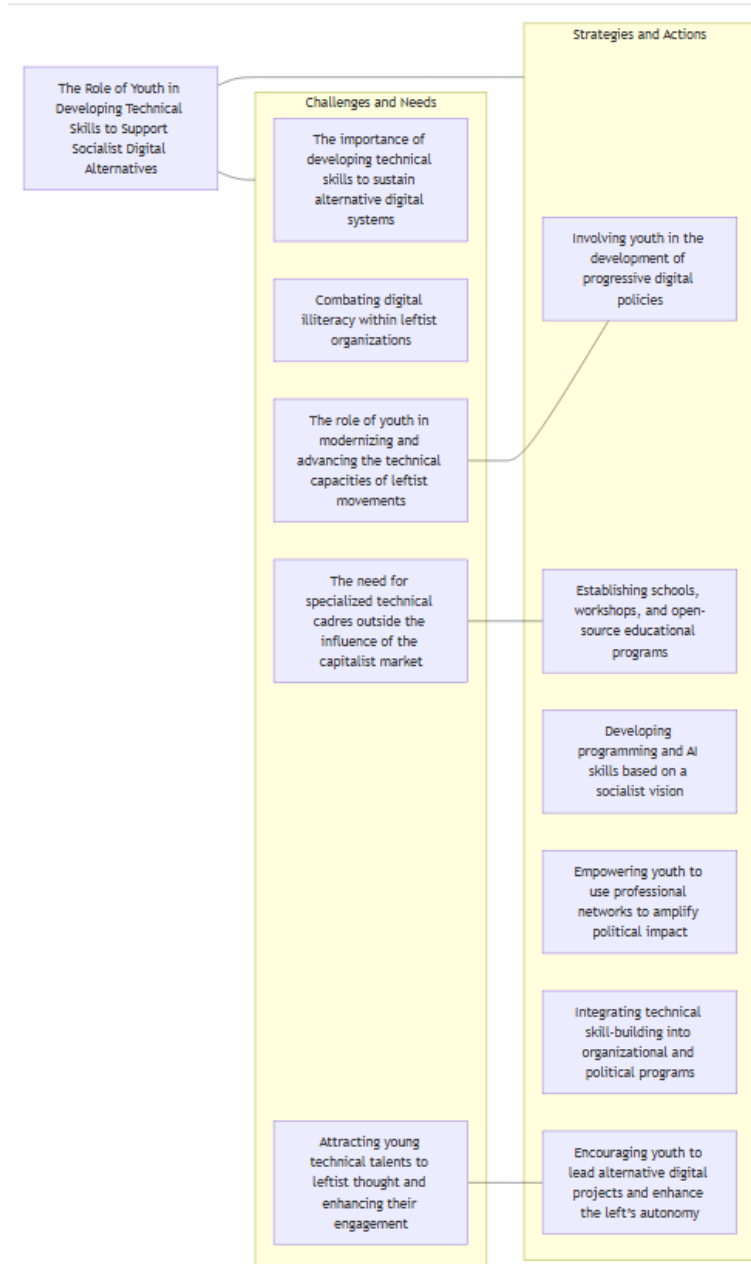
هەروەك چۆن ھېزە چەپەكان ناتوانن پشت بە میدیای سەرمايەدارى بەستەن و دەبىت خۆيان بنیات بنین و هەروەك چۆن بیرورا و سیاسەت و ئامرازەكانى رېكخراوەیى خۆيان سەرەخۆ لە چوارچێوەی سەرمايەدارى پەرە پێدەدەن، بەهەمان شیوە دەبىت کار لەسەر بنیاتنانى ئەلەترناتىفەكانى تەکنەلۆژیای سەرەخۆى خۆيان بکەن، لە سەرەووى هەموویانەوێ ژیریى دەستکرد، لە خزمەتى پرۆژەى ئازادىخوازى گشتگیرياندا.

دروستکردنى کادیری چەپ کە شارەزایی تەکنیکی هەمەجۆریان هەبىت، لە مامەلەکردن لەگەڵ پلاتفۆرم و نەرمەوالەى دیجیتالى، شیکردنەوێ داتا، ئاسایشى زانیارى، بەکارهێنانى کاریگەرى AI و بەرپۆهەبردنى ژیرخانى ئابوورى و لە کۆتاییدا پرۆگرامکردن و پەرەپێدان، مەرجیكى گرنگە بۆ هەر هەولێكى جددى بۆ بنیاتنانى بەدیلىكى تەکنەلۆژیای چەپی پێشکەوتووخواز و سەرەخۆ.

ئەم ئاراستەیه دەبىت بىتە پیکهاتەیهكى سەرەكى پرۆگرامەكانى سیاسى و رېكخراوەیى چەپ، نەك وەك بواریكى تەکنیکی دابراو بەلكو وەك كۆلەكەیهكى سەرەكى پرۆژەیهكى ئازادىخواز كە هەولێ هەلوەشانەوێ پیکهاتەكانى ھیزی دیجیتالى و دووبارە دابەشکردنەوێ تواناكانى تەکنەلۆژیا لە بەرژەوێندى چینی کریکاردا دەدات.

لەم چوارچێوەیهدا، گەنجانی خاوەن مەیلی چەپ و پێشکەوتووخواز رۆلى سەرەكى دەگێرن، چونکە توانای بەکارهێنانى تەکنەلۆژیای مۆدێرن و چارەسەرکردنى ئالۆزىیەكانیان هەیه، وایان لێدەكات ھیزیكى گرنگ بن لە

بنیاتنانی ئامرازی دیجیتالی سەربەخۆ کە پشتگیری خەباتی چەپ دەکات،
ئۆتۆنۆمی دیجیتالی بەهێز دەکات، و یارمەتیدەر دەبێت لە سەرکردایەتی
کردنی جەنگ لەسەر تەکنەلۆژیا وەک یەکیەک لە گۆرەپانەکانی خەبات لە
سەدەى بیست و یەکدا.

9 چهپ و بهکارهینانهکانی ئیستای ژیری دهستکرد

9.1 بهکارهینانیک وریایانه و بیرمه‌ندانه بۆ ئیستا

پاش پیداوونه‌وه به تیروانینی سه‌رمایه‌داری ژیری دهستکرد و ئه‌له‌رناتیفی چه‌پی پیشکه‌وتووخواز که چه‌پی دیجیتالی پیشناری کردووه، و دوا‌ی گه‌ران به‌دوا‌ی ئامرازه‌کانی کارکردن بۆ به‌ده‌سته‌هینانی ئه‌م به‌دیل، پرسیاریکی گ‌رنگ دیته‌ پیشه‌وه: ئایا هیزه‌ چه‌په‌کان ده‌توانن ئه‌پلیکه‌یشه‌کانی ئیستای AI به‌کار به‌ینن، سه‌ره‌پای نه‌بوونی بیلا‌یه‌نی، له‌ غیابی سیسته‌می سه‌رچاوه‌کراوه‌ی گه‌شه‌پیدراو و به‌پێوه‌بردنی له‌ دۆخیکی دیموکراتی و پیشکه‌وتوودا. به‌ شیوه‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆ و شه‌فاف؟

وه‌لامه‌که له‌ دووانه‌یه‌کی ساده‌ی "قبولکردن یان په‌تکردنه‌وه" نییه، به‌لکو پێویستی به‌ پێبازیکی هۆشیاران‌ه و هۆشیارییه‌کی په‌خنه‌گرانه‌ هه‌یه. وه‌ک پێشتر ئاماژه‌مان پێدا، AI له‌ شیوه‌ی ئیستایدا ئامرازیکه‌ یان ته‌نانه‌ت چه‌کیکی زۆر ئالۆزه‌ که‌ توانایه‌کی گه‌وره‌ی هه‌یه که‌ ده‌توانریت به‌کار به‌ینریت. له‌ هه‌مان کاتدا به‌ره‌می ژینگه‌یه‌کی سه‌رمایه‌دارییه‌ که‌ له‌سه‌ر قازانج و زالبوون چه‌قبه‌ستووه.

زۆربه‌ی به‌کارهینانه‌کانی له‌ پرووی پۆشنبیرییه‌وه‌ په‌گی داکوتاوه، به‌ پله‌ی جیاوا‌ز، له‌ بیرۆکه‌ی سه‌رمایه‌داریدا، وایان لیده‌کات له‌ بنه‌په‌تا بیلا‌یه‌ن بیت. کو‌ده‌که‌ی مۆری بۆماوه‌یی ئه‌و سیسته‌مه‌ی که‌ به‌ره‌می هیناوه‌ هه‌لده‌گریت و توانای پیشکه‌وتووی هه‌یه بۆ به‌هیزکردنی هه‌ژموونی

سەرمايهدارى له رېگه‌ى ميكانيزمه‌كانه‌وه كه به‌ته‌واوى "ته‌كنيكى" ده‌رده‌كه‌ون.

كه‌واته به‌كاره‌ينان مەترسى ئاشكرای تېدايه ئەگەر پەهه‌نده سياسى، ئابوورى، كۆمه‌لايه‌تى و ئايدىؤلۆژيه‌كانى به‌ته‌واوى تينه‌گه‌ين.

بۆ چه‌په‌كان به‌س نيه‌ ئەم ته‌كنه‌ؤلۆژيايه وه‌ك خۆى قبول بكه‌ن. به‌لكو ده‌بیت به‌ چاويكى په‌خنه‌گرانه لى نزيك ببنه‌وه، هه‌لوه‌شاندنه‌وه و به ورياييه‌وه شيبكریته‌وه، بۆ ئەوه‌ى له خزمه‌تى ئازادى كۆمه‌لايه‌تى، دادپه‌روه‌رى و يه‌كسانيدا به‌كارى به‌يئريت. ئەمه به‌ مانای په‌تكردنه‌وه‌ى ته‌واوى AI نيه‌، به‌لكو وه‌ك ئامرازىك بۆ خزمه‌تكردى پڕۆژه‌ى گۆرانی سۆسياليسى به‌ شيوه‌يه‌كى ورد، بيرمه‌ند و هۆشيارانه به‌كارده‌هيئريت، له هه‌مان كاتدا په‌ره به‌ سيسه‌مه‌يك ده‌دات كه تاييه‌تمه‌ندى تاك و داتای رېكخراوه‌كان له پيشيلكارى ده‌پاريئيت.

زۆر پشت به‌ستن به‌ AI و ته‌كنه‌ؤلۆژيا به‌ گشتى له‌وانه‌يه په‌هه‌ندى مروّفى تيكۆشان لاواز بكات، كه تيدا ميسكى مروّف، هاوسۆزى و كردارى راسته‌وخۆ، به‌شداری مه‌يدانى و پيكخستنى جه‌ماوه‌رى وه‌ك ئامرازىكى سه‌ره‌كى ده‌ميننه‌وه كه جيگه‌ى ناگيريته‌وه. كه‌واته ته‌حه‌دايه‌كى گه‌وره‌تر له يه‌كخستنى ئەم ته‌كنه‌ؤلۆژيايه وه‌ك ئامرازىكى پالپشتيكه‌ر كه ده‌توانريت سوودى لى وه‌ربگيريت.

له كۆتايدا، AI هاوكيشه‌ى خه‌باتى چينايه‌تى ده‌گۆرپيت، له پووبه‌پووبوونه‌وه‌ى نيوان هيزى مروّفى رېكخراو و ئاميره

سه رکوتکه ره کانی ده ولت و کومپانیاکان، بو جه نگیک له سه ر ئه ندازیاری
هوشیاری کومه لایه تی خوئی. لیږدها هه بوونی ئامرازی شیکاری زیره کانه
ده بینه پیوستیه کی وجودی بو بزوتنه وه چه پ و پیشکه وتووخوازه کان
به و مه رجه ی ئه و ئامرازانه له ژیر ئیراده ی جه ماوهر بمینه وه نه ک
جیگره وه یان

میژوو فیلمان ده کات که گورانکاری بنه رته ی له لایه ن خه لکه وه پیش
ئه لگوریتمه کان ئه نجام ده دریت. ده بیت جه خت له وه بکریته وه که دلی
لیدانی هه ر بزوتنه وه یه کی چه پی پیشکه وتووخواز وه ک مروقی ریکخراو
ده مینیته وه و ته کنه لوژیا چه ند زیره ک بیت ناتوانی هاوپه یمانی جه ماوهری،
ریکخراوی کاریگره ر یان گورانی کومه لایه تی رادیکال به رهه م بهینیت به بی
ئه وه ی ئیراده ی مروقی به کومل ئاراسته ی بکات. AI ده توانیت وه ک
ئامرازیکی پالپشتی، گه وره کردن و به هیژکردن بو خه باتی جه ماوهری
خزمت بکات، به لام هه رگیز جیگه ی ده سه لاتی خه لک نابیته وه.

توانای شیکاری AI وه ک شمشیریکی دوو ده م ده مینیته وه. مه ترسی
که وتنه ناو وه همی "بیلایه نی ته کنه لوژیا" ده توانی لایه نگری سه رمایه داری
له ئامرازه چه په کانداه رهه م بهینیته وه. چوون؟ له ریگه ی ئه لگوریتیمیک که
شیوازه کانی پیشوو زیاد له پیوست گشتگیر ده کات، سیاست و داتای
نادرست به رهه م ده هینیت، یان سیسته می پیشنیار که دابه شبوون له نیو
چه پدا، له نیوان ریکخراوه کان و له نیوان کریکارانی دهستی و روشنبیردا
قوولتر ده کاته وه، له جیاتی زالبوون به سه ریاندا، به م شیوه یه په رتبوون
به رهه م ده هینیته وه نه ک په ره پیدانی هاوپشتی چینایه تی و خه باتی
یه کگرتوو.

بۆيە، شىكىردنەۋەى ئۆتۆماتىكى دەبىت لەگەل مىكانىزمەكانى مروڧى ھەمىشەىى جووت بىرئىت بۆ پىداچوونەۋەىەكى ورد، راستىكردنەۋەى ھەلە و دووبارە تىكەلكردنەۋەى داتا لە چوارچىۋەى زىندوۋى جىھانى راستەقىنەى خەباتدا، بۆ ئەۋەى AI ۋەك ئامرازىكى پالېشتى خىزمەت بىكات كە رېكىخراۋە جەماۋەرىەكان بەھىز دەكات و پشتىگىرى چالاكى سىياسى، كۆمەلايەتى و ئابوورى لەسەر زەۋى دەكات.

لەكاتى بەكارھىنانى ھەر كاربەرنامەىەكى AI دەبىت زۆر وردى بەكار بەھىنرىت، و دەبىت بە وردى بخوینرىتتەۋە پىش ئەۋەى بەكار بەھىنرىت، بەتايىبەتى كاتىك زانىارى ھەستىار تىدەنۋوسىت، بەتايىبەتى پەىۋەندى بە كارى رېكىخراۋەىى و نھىتى. بەكارھىنانى بىئاگايى ئەم ئامرازانە لەۋانەىە بىئىتە ھۆى مەترسى ئەمنى مەترسى گەۋرە بۆ رېكىخراۋە چەپەكان، كە پىۋوسىتى بە گرتنەبەرى سىياسەتى تەكنەلۇژىاي توند ھەىە كە سەربەخۆىى داتاكان دەپارىزىت و پاراستن لە پىشلىكارى و خراپ بەكارھىنان مسۆگەر دەكات. پىۋوسىتە جەخت لەسەر بەكارھىنانى پارىزراۋترىن و سەربەخۆترىن و شەفافترىن ئەپلىكەىشەكان بىرئىت.

ئەمەش پىۋوسىتى بە راھىنانى بەردەۋام ھەىە بۆ سەركردايەتى و ئەندامان و ۋۆركشۋىى بەردەۋام بۆ بەرزكردنەۋەى ھۆشيارى تەكنىكى و دلىابوون لە بەكارھىنانى سەلامەت و كارىگەرى ئەم ئامرازانە بۆ ئەۋەى خىزمەت بە ئامانجە سىياسى، رېكىخراۋەىى و چالاكۋانىيەكان بىكەن بەبى ئەۋەى بىنە لاۋازىان خراپ دژى رېكىخراۋە چەپەكان بەكار بەھىنرىن.

لیره دا تهحه دایه کی راسته قینه ههیه: چۆن AI ئیستا ده توانیت بیته ئامرازیک که خزمهت به خهباتی چهپ بکات نهک له قالبیکی تهکنیکی سهرمایه داریدا؟ چۆن دهتوانین ئهم تهکنه لوژیایه پیشکه وتوانه به کار بهینین بۆ پالپشتیکردنی چهپ و په ره پیدانی خهباتی و به هیزکردنی ئامادهیی ناوخویی و جیهانی، به بی ملکه چبوون بۆ لوژیکی پیشوهخت ئه ندازیاری که بۆ خزمه تکردنی سهرمایه دروستکراوه؟

به کارهینانی هۆشیاران و په خنه گرانهی ئهم ئامرازانه دهتوانی ئاسۆیه کی نوێ بکاته وه بۆ به رگری، تیکۆشان، پلاندانان، ریکخستن و جولاندن، به و مه رجهی ئهم جوړه تهکنه لوژیایه له ژیر ئیراده و چاودیږی مروڤدا بمیننه وه.

ئهم به شهی خواره وه باس له وه دهکات که چۆن دهتوانیت به کارهینانه کانی ئیستای ژیری دهستکرد به شیوهیه کی پیشکه وتوانه به کار بهینرین بۆ خزمه تکردنی پرۆژهی گوڤانی سۆسیالیستی و به هیزکردنی تواناکانی ریکخراوه چه په کان له بواره جیا جیاکاندا:

9.2 شیکردنه وهی داتا و باشتکردنی سیاسهت و میتۆده کانی کوکردنه وهی جهمارهی

شیکردنه وهی داتای سیاسی و کومه لایهتی و ئابووری یه کی که له به هیزترین ئامرازه کان که ژیری دهستکرد دهتوانیت پیشکه شی بزوتنه وه و ریکخراوه چه په کان بکات. دهتوانیت تیگه یشتنیک قوول له پیدایستی

راسته‌قینه و ئاراسته‌ی جه‌ماوهر ده‌سته‌بهر بکات. له جیهانی‌کدا که پره له زانیاری، ریکخراوه چه‌په‌کان هه‌ول ده‌دن جیاوازی بکه‌ن له نیوان داتای گرنگ و زانیاری پووکه‌ش یان ده‌ستکاریکراو.

له رینگه‌ی AI، ده‌توانریت قه‌باره‌ی گه‌وره‌ی ده‌ق و وینه و توماری ده‌نگ له سه‌رچاوه‌یه‌کی فراوان وه‌ک پلاتفۆرمه‌کانی تۆره‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌کان، وتاره هه‌والیه‌کان، بلۆگه‌کان و راپۆرتیه‌کانی ریکخراوه حکومی و تاییه‌ته ناوخۆیی و نیوده‌وله‌تیه‌کان شیبکریته‌وه.

ئهم شیکردنه‌وه‌یه یارمه‌تی ریکخراوه چه‌په‌کان ده‌دات بۆ دیاریکردنی کیشه هه‌ره گرنگه‌کان بۆ خه‌لک، وه‌ک نایه‌کسانی چینایه‌تی، هه‌ژاری، تیچووی ژیان، بیکاری، یان گۆرانی که‌شوه‌وا. بۆ نمونه، AI ده‌توانریت مشتومری گشتی له‌سه‌ر تۆره کۆمه‌لایه‌تیه‌کان شیبکاته‌وه، کلیل به‌کاره‌ینراوه‌کان ده‌ربه‌ییت، و به‌دواداچوونی هه‌سته زاله‌کان له‌سه‌ر بابه‌تی دیاریکراو بکات. ئهم جۆره تیروانینه‌ رینگه به‌گه‌شه‌پیدانی سیاسه‌ت و پرۆگرامه‌کان ده‌دات که ره‌نگدانه‌وه‌ی به‌رژه‌وه‌ندییه راسته‌قینه‌کانی چینی کریکار بیته و راسته‌وخۆ وه‌لامی ئه‌وله‌ویه‌ته‌کانیان بداته‌وه.

له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا، AI ده‌توانریت یارمه‌تیده‌ر بیته له دیاریکردنی ئه‌و گروه کۆمه‌لایه‌تیانه یان ته‌مه‌نانه‌ی که زۆرتین سه‌رقالنه به‌کیشه‌ی تایبه‌ت، ئاسانه‌تر ده‌کات بۆ گونجاندنی چالاکی و هه‌لمه‌تی سیاسی بۆ ئه‌وه‌ی کاریگه‌رت‌تر و ئامانه‌دارتر بن.

AI دهتوانیت رۆلی سهرهکی بگيریت له شیکردنهوه و باشتکردنی سیاسهت و ستراتیجی کۆمهلایهتی و ریکخستن، بهم شیوهیه توانای ریکخراوه چهپهکان بۆ پلاندانانی کاریگهر و بریاردان لهسهر بنهمای شیکاری زانستی نهک پینهکردن. له ریکگهی شیکاری پیشبینیکهر و مۆدیلکردنی بیرکاری، دهتوانیت باشتترین شوین و کات دیاری بکریت بۆ دهستیچکردنی چالاکی مهیدانی وهک خۆپیشاندان، مانگرتن، چالاکی نافهرمانی مهدهنی یان ههلمهتی هۆشیاری.

ههرهها دهتوانیت داتای دیمۆگرافی و رهفتاری شیککاتهوه بۆ دیاریکردنی ئهوانهچانهی که زۆرتهرین پالپشتی هۆکارهکانی وهک مافهکانی کریکارانی دهستی و رۆشنییری و دادپهروهری کۆمهلایهتی و گۆرانی سۆسیالیستی دهکهن و ریکخراوه چهپهکان توانا دهکات سهراچهکانهیان به ژیرانه وهبهربهینن و چانسی سههرکهوتنیان زیاد بکهن له ریکگهی پلاندانانی وردهوه.

سهرهپای ئهوهش، AI دهتوانیت ئامرازیکهی یهکلاکهروهه بیت له پیشبینیکردنی ئاراستههی رای گشتی، که سوودیکی ستراتیژی بۆ ریکخراوه چهپهکان دابین دهکات له دارشتنی بۆچوونهکانیان. به لیکۆلینهوه له داتا میژووبیهکان و ههلسوکهوتهکانی رابردوو، دهتوانیت پیشبینی ئهوه بکریت که چۆن پۆسته گشتیهکان لهسهر بابتهی دیاریکراو گهشه دهکهن، یارمهتیدههر دهبن له پلاندانانی تاکتیکی و ستراتیجی، چ به دهستیچشخهری یان ههلمهت له گونجاوترین کات و شویندا.

سەرەپرای ئەوەش، AI دەتوانیت وەك ئامرازێكى بەهێز خزمەت بكات بۆ هەڵسەنگاندنی سەرکەوتن یان شکستی بەرنامە و سیاسەتە چەپەکان لەسەر زەوی لە ڕێگەی شیکردنەوەی داتای کۆمەڵایەتی و فیدباکی گشتی لە ڕێگەی بازەنی فیدباک. ئەمە یارمەتیدەرە بۆ پەرەپێدانی سیاسەتی واقعی تر کە وەلامی پێداویستییه راستەقینەکانی خەڵک بداتەو، نەك تەنها داواکارییه تیۆرییهکانیان، لە هەمان کاتدا توانای خوگونجاندن لەگەڵ ئاستەنگەکانی سیاسی، ئابووری و کۆمەڵایەتی دەپاریزێت. شیکردنەوەی داتا هەروەها توانای تێگەیشتن لە قوونای گەشەسەندن و بارودۆخی ماددی و میژوویی هەر کۆمەڵگایەك دەدات و ڕێگە بە تیۆری چەپ دەدات لە کێشه ژيانیهکانەو دەربچیت نەك بەسەریاندا بسەپینریت. ئەمە نەرمی ڕێکخراوە چەپەکان بەهێز دەکات و توانایان پێدەدات پرۆگرام و سیاسەتی کرداری، ورد و راستەوخۆ پەيوەست بە ژيانى رۆژانهى خەڵکهو دابریژن.

AI هەروەها دەتوانیت ئامرازێكى کاریگەر بێت بۆ وەلامدانەوێ خێرا بۆ قەیرانەکانی سیاسی و میدیایی. دەتوانیت چاودێری دیمەنی میدیا بکات و هەڵمەتەکانی ئایدۆلۆژی یان میدیایی شیبکاتەو کە ڕێکخراوە چەپەکان دەکەنە ئامانج. بە تێگەیشتن لە شیوازەکانی ئەم هێرشانە، AI دەتوانیت ستراتیجی بەرگری پیشنیار بکات وەك دروستکردنی وەلامدانەوێ خێرا، چڕکردنەوێ گێژانەوێ پێچەوانە لەسەر پلاتفۆرمە دیجیتالییهکان، یان ئاراستەکردنەوێ پەيامەکان بۆ بەهێزکردنی وێنەى بیروکە و ڕێکخراوە چەپەکان لەسەر ئاستی ناوخوویی و جیهانی.

بەکارهێنانی AI نابێت سنوورداری بێت بۆ باشتەرکردنی شیکاری سیاسی، کۆمەڵایەتی، ئابووری یان ئایدۆلۆژی. دەبێت بەشیک بێت لە ستراتیجییهکی

چەپی گشتگیر و یەكخراو كە هەول دەدات ئامرازەكانی خەباتی جەماوەری بە گوێرەى ئالۆزىیەكانى سەر دەمى دیجیتال دابریژیتەو، بەبى دابران لە رىكخستى جەماوەرى و چالاكى جیهانى راستەقینە.

AI دەبیت وەك ئامرازىكى پالپشتى بەكار بهینریت كە رىكخراو، جولە و كاریگەرى بەهیز دەكات، نەك وەك جیگەرەوێك بۆ كاری بەكۆمەلى راستەقینە، بەلكو وەك تەواو كەر و گەرەكەر. توانای شىكارى بەهیز بكات، توانای وەلامدانەوێ خیرا بدات، میكانیزمەكانى پەيوەندى ناوخویى و دەرەكى باشتەر بكات و بەشداری بكات لە پەرەپیدانى بەرنامە و سیاسەتى كاریگەرتر و واقعیانەتر.

9.3 سوودوهرگرتن لە AI لە میدیای چەپ بۆ گەياندنى راستى و بەرنامەكان بە جەماوهر

میدیا گۆرەپانى سەرەكى مەملەتتى نیوان هیژە پیشكەوتووخواز و چەپەكان لەلایەك و سیستەمى سەرمايەدارى و دەولەتە دىكتاتۆرەكان كە زۆر بەى پلاتفۆرمەكانى میدیای تەقلیدی و دیجیتالى كۆنترۆل دەكەن.

لەگەڵ ئەوێ ناوەرۆكى میدیا بە بەرژەوێندى كۆمپانیا و دەولەت شیوێ دەدات، چەپ دەتوانیت AI بەكار بهینیت بۆ بنیاتنانى میدیای سەر بەخوى پیشكەوتووخواز كە توانای تیپەپاندنى سانسۆر و ئاشكراكردنى لایەنگرى میدیا و گەياندنى راستى و بەرنامە سیاسیهكان بە خەلك هەیه.

AI دەتوانیت یارمەتیدەر بیت لە شىكردنەوێ و تارى میدیای سەرمايەدارى و ئاشكراكردنى لایەنگیری، شیواندن و پرۆپاگەندە لە

رېځگه شېكردنه وهى داتاي گه وره كه ناراسته ى ميدياى زال ددوژيټه وه و زانيارى هه له ددوژيټه وه كه بۇ كاريگه رى له سهر راي گشتى به كارده ښيريت.

رېكخراوه چه په كان ده توانن سوود له ئامرازه كانى AI وهر بگرن بۇ به دروځستنه وهى سيستماتيك و زانستى پروپاگهنده ى سهرمايه دارى و بهرهمه ښاننى ناوهرپوكى جېگروهه كه پرووداوه كان له روانگه يه كى چه پى پيشكه وتووخوازوه ده گيرټه وه كه راسته وخو هوشيارى جه ماوه رى تيكل دهكات. ئه مه يارمه تيدهره بۇ تيپه پاندى سانسورى ناراسته وخو له لايهن ئه لگوريتى سهرمايه دارى به سهر ناوهرپوكى ئوپوزسيوندا و گه يشتنى په يامه سياسيه كان بۇ خه لك له بوشاييه ديجيتالييه كاندا مسوگر دهكات كه له لايهن كومپانيا گه وره كانى سهرمايه دارى و پڙيمه ديكتاتوره كانه وه زال دهن.

له گهل ئه وه شدا، AI ده توانريت به كار به ښيريت بۇ دروستكردنى پلاتفورمى ميدياى پيشكه وتوى ئوتوماتيكى كه ناوهرپوك له سهر بنه ماي شېكردنه وهى داتاي راسته قينه بهرهم ده ښيريت، تيروانىنى سياسى و ئابوورى له كاتى خويدا پيشكه ش دهكات كه به خيراى و كاريگه رى رووبه رووى ئاميره كانى ميدياى سهرمايه دارى ده ښيرت. ئامرازه كانى AI هه روه ها ده توانن يارمه تيدهر بن له بهرهمه ښاننى بابته، ده ستكاريكردنى قيدو و پوستهر، و ته رجه مكردنى ئوتوماتيكى ناوهرپوك بۇ چه ند زمانيك، به مه ش ئاسانكارى بۇ بلاوكردنه وهى بېروكه ى سوسياليستى و پيشكه وتووخواز له جيهاندا. ئه مه هاوېشتى، هه ماههنگى و هاوكارى نيوان

باله چه په کانی جیهان به هیڅ دهکات، به بی ئه وهی پیوړستی به سهرچاوهی دارایی گه وره بیت.

سهره پای ئه وهش، AI ده توانیت په یوهندی گشتی له گه ل میدیای چه پ به هیڅ بکات له ریگه ی په ره پیدانی چاتبو تی زیرهک که وه لامي پرسیاره کانی خه لک ده داته وه سه بارهت به کیشه سیاسی، ئابووری، کومه لایه تی و ئایدو لوژی ه کان، ناوهر وکی پیشکه وتووخواز ئاسانتر و به شدارتر دهکات.

به کارهینانی AI له میدیای چه پی پیشکه وتوودا ته نها دهره تیځ نییه بو لوازکردنی قورخکاری سه رمایه داری به سهر لیشاوی زانیاریدا، به لکو دهرگا دهکاته وه بو بنیاتنانی به دیلیکی میدیایی چه پی کاریگر و سهر به خو که بتوانیت کاریگری بهرچاوی له سهر هو شیاری گشتی هه بیت، بیري چه پی پیشکه وتووخواز بهر ز بکاته وه و به دیلی سوسالیستی وهک چاره سهری راسته قینه بو قهیرانه کانی کومه لگا پیشکه ش بکات.

له گه ل ئه وه شدا، تیځه لکردنی AI له میدیای چه پدا ده بیت دواي دیدگاهیه کی ستراتیجی بکه ویت که سهر به خو یی گوتاری پیشکه وتووخواز بپاریزیت و دلنیایی بدات که ئه م ئامرازانه هه مان لوژیکی میدیای سه رمایه داری به ره م ناهینن ته نها به شیوه یه کی چه پ. ئامانج ته نها وهرگر تنی ته کنه لوژیای مؤدیرن نییه، به لکو به کارهینانی ره خنه گرانه و هو شیاران ه له خزمه تی گورانکاری بنه رته ی، خو لادان له ته له ی گونجاندن له گه ل لوژیکی بازاری دیجیتالی یان دوو باره به ره مهینانه وهی میکانیزمه کانی پالپشتی هه ژموونی سه رمایه داری.

ئەمە پېئوئىستى بە سىياسەتى رېڭخراۋەيى رۈۈن ھەيە كە چۆن AI لە مېدىيى چەپدا بەكار دەھىئىرئىت و دلىيىي بدات لەۋەي كە ۋەك ئامرازىكى تەكنىكى دابراۋ بەكار نەھىئىرئىت بەلكو ۋەك ئامرازىك بۇ پالېشتى بزووتنەۋە جەماۋەرىيەكان لە ھەۋلەكانىيان بۇ شكاندى قۇرخكارى مېدىيى سەرمايەدارى.

ھەروەھا دەبىت جەخت لەۋە بىكرىتەۋە كە ناۋەرۈكى مېدىيا دەبىت بەردەوام بىت لە كارلىكردى راستەۋخۇ لەگەل خەلك و ململانى راستەقىنەكانىيان لەسەر زەۋى، نەك تەنھا رەنگدانەۋەي شىۋازەكانى كارلىكردى ئەلگورىتمى لەلايەن سىستەمەكانى AI. مېدىيى چەپ، تەنانت كاتىك AI بەكاردەھىتن، دەبىت لە خەباتى رۇژانەدا بىمىتنەۋە، پەيوەست بن بە واقىيى كۆمەلايەتى، ئابۋورى و سىياسى، و بتوانن بۇشايىيەكى پىشكەۋتنخۋاز دروست بىكەن كە خەلك بتوانن بزووتنەۋەكانىيان بەرەۋ پىش بىبەن.

9.4 بەرەپىدائى سىياسەتى ناۋخۇ و بەھىزكردى شەفافييەت و دىموكراسى رېڭخراۋەيى

ژىرىي دەستىكر دەتوانىت كارىگەرى ناۋخۇيى پارتەكان، رېڭخراۋەكان و ھاۋپەيمانەكانى چەپ بە شىكرىدەۋەي داتاي مېژۋويى و مەيدانى پەيوەست بە ئەدائى ئەندامان، سەركرىدەكان يان رېڭخەرەكان، بلۇكە ئايدىۋولۇژىيە جۇراۋجۇرەكان و رېڭخراۋە جەماۋەرىيەكان تا رادەيەكى زۇر باشتىر بىكات. ئەم تەكنەلۇژىايە دەتوانىت خالە بەھىز و لاۋازەكانى ناۋ

رېځخراوه که دیاری بکات، رېځه به بریاردان ددهات له سهر بنه مای داتای ورد نهک گریمانه ی هره مه کی یان لایه نگرۍ که سی و لایه نگرۍ.

له سهر ئاستی رېځخراوه یی، AI ده توانیت یارمه تیدر بیت له هه لسه نگاندنی ئه دای ئه ندانمان، سهرکرده کان و دامه زراوه خو جینییه کان یان تاییه تمه نده کان، و ئه و ناوچانه دیاری بکات که پیوستان به باشترکردن هه یه. ده توانیت پیشنیار پیشکesh بکات بو باشترکردنی پیکهاته ی رېځخراوه یی، به هیزکردنی پیکه وه ژیانی فکری له نیوان بلوکه جیاوازه کاندان، یان دیاریکردنی ئه و شوینانه ی که پیوستان به پهره پیدان و راهینانی زیاتر هه یه. هه روه ها ده توانیت یارمه تیدر بیت له شیکردنه وه ی کیشه رو شنبیرییه کان که پیوستی به گفتوگو و گفتوگوی زیاتر هه یه له ناو رېځخراوه که دا، پیشنیاری سازشیک دهکات که هه م هاوئا هه نگی رو شنبیری و هه م رېځخراوه یی مسوگر بکات، و به م شیوه یه یه کیتی ناوخوا یی و که یشتن به جه ماوهر به هیز بکات.

شه فافییه ت و دیموکراسی ناوخوا یی به ها سهره کییه کانی هه ر بزووتنه وه یه کی چه پن و AI ده توانیت یارمه تیدر بیت له به هیزکردنی ئه مانه به باشترکردنی میکانیزمه کانی بریاردانی به کومه ل. له رېځه ی ئه لگوریتمی پیشکesh وتوو له به رپوه بردنی گفتوگو و دهنگدان، هه میشه له ژیر چاودیری توند و تیژی مرو فدا، ده توانیت پلاتفورمی دیجیتالی پهره پیدریت که رېځه به ئه ندانمان ددهات چالاکانه به شداری له گفتوگو و بریاره کان سه باره ت به ستراتیجی و سیاسه ته کانی پارتی بکه ن و پرو سه یه کی دادپه روه رانه و شه فاف ده سته به ر بکه ن. ئه م ئامرازانه نهک ته نها دیموکراسی ناوخوا یی به هیز دهکهن، به لکو متمانیه ی ئه ندانانیش به

سەرکردایه تییه کانیان به هیژ ده کهن و دلنایای ده دهن که بریاره کان رهنگدانه وهی ئیرادهی کۆمه ل ده کهن، نهک له لایهن چهند سهرکردهیه ک یان ریکخه ریکه وه قورخ بکرین.

سهره پای ئه وهش، AI ده توانیت یارمه تیدهر بیت له که مکرده وهی بیروکراسی له ناو ریکخراوه چه په کان به ئوتوماتیکی کردنی پرۆسهی کارگیریی و ریکخراوهیی و ئاسانکردنی لیشاوی زانیاری له نیوان ئه ندامان و لیژنه جوراوجۆره کان، دروستکردنی ژینگه یه کی چالاکتر و کاراتر. ئه م شیوازه نهک ته نها شه فافییه ت و به شداری په ره پیده دات به لکو ریکخراوه چه په کان وهک مۆدیلی حوکمرانی دیموکراتی و شه فاف داده نیت.

9.5 پیدانی کاربه رنامه کانی AI ئیستا به ناوه رۆکی چه پ و پیشکه وتووخواز

سیسته مه کانی AI ئیستا، جگه له تیکردنه کانی په ره پیده ره کانیان، پشت به داتای به کارهینه ر ده به ستن. ئه م سیسته مانه ئه م زانیاریانه شیده که نه وه و دووباره به کار ده هیئنه وه، ئه مه ش واده کات ریکخراوه چه په کان ناوه رۆکیک پیشکه ش بکه ن که رهنگدانه وهی به هاکانی سۆسیالیزم و دادپه روه ری کۆمه لایه تی و یه کسانی بیت.

له گه ل ئه وه شدا، له به ر ئه وهی زۆربه ی سیسته مه کانی AI ئه مپۆ له لایهن کۆمپانیاکانه وه دیزاین و به رپۆه ده برین که رهنگدانه وهی به هاکانی سه رمایه داری ده کهن، ئه مه له وانه یه ببیته هو ی "پالاوتن" یان

په راویزخستنی ناوه‌پوکی چه‌پ، یان ته‌نانهت دووباره چوارچیوهی به شیوه‌یه‌ک که له‌گه‌ل چوارچیوهی ئایدیولوژیای سه‌رمایه‌داریدا بگونجیت.

بۆيە تىكەلبوون لەگەل ئەم سىستەمانە پيويستى بە ھوشيارىيەكى
 رەخنەگرانەى قول ھەيە سەبارەت بە چۆنيەتى کارکردنيان و زانيني
 چۆنيەتى بەرەنگار بوونەوى لايەنگيريان، تەنانەت ھەندىک جار کارکردن
 لە دەورى ئەلگوريتمەکانيان بۆ دۇنيابوون لەوى پەيامى چەپەکان بە
 روونى دەنیزدرين و دەگوازيئەو، بەبى شيواندن و سنووردارکردن.

ئەمە دەتوانىڭىز بە دروستىڭىزنى داتا بەسىڭىز بە دەست بەنىڭىز كە كىتەپ
 ۋ تۈزۈشۈ ۋ بابەتە چەپى جۈرۈجۈر لەخۇ دەگىڭىز كە رەنگەنە ۋە
 شەبەنگى ئايدۇلۇزىيە فراۋان لە نىۋ تەۋرە سۇسىيالىستەكان ۋ
 پىشكە ۋ تۈۋخۈزەكاندا بىت. ئەم داتايانە دەتوانىڭىز بەكار بەنىڭىز بۇ
 پىدائى كار بەرنامەكانى AI لە شىكەرنە ۋە سىياسى، كۆمەلەتە، ئابۋورى
 ۋ پۇشنىرى، دىئابۋون لە ۋە كە بەرەمەكانيان رەنگەنە ۋە تىۋانىنى
 چەپ دەبىتە ھەتە بتوانىڭىز لە چۈرچۈۋە ژىنگەيەكى دىجىتالى
 سەرمەدارىدا.

به زيادکردنی بوونی ناوهرۆکی چهپ له ناو سیسته مه کانی AI، ده توانریت ورده ورده کاریگه ری له سه ر گوتاری گشتی هه بیته له به رژه وهندی به ها پێشكه وتووخواز و سۆسیالیستییه کان. ئهم ڤووبه ڤووبونه وهی ته کنه لۆژیایه له مملانیی سیاسی راسته وخۆ که متر نییه، چونکه کۆتترۆلکردنی لیشاوی زانیاری و به ره مه یانی زانیاری بووه به به ره به کی گرنگ له مملانیی چینه به تی سه رده می دیجیتاله.

9.6 به کارهينانی کار به رنامه کانی AI هه نوو که یی بو په ره پیدانی ئامرازه جیگره وه کانی پیشکه وتوو

له کۆتاییدا، به کارهينانی کار به رنامه کانی AI و میکانیزمه کانیان هه نگاویکی ستراتیژییه به ره و په ره پیدان و بنیاتنانی ئامرازی نویی AI سه رچاوه کراوه که په نگدانه وهی به ها پیشکه وتوو ده کان و مروّقایه تیه کانه. له جیاتی پشت به ستن به سیسته مه داخراوه کان که بو خزمه تی سه رمایه داری بنیات نراون، ریکخراوه چه په کان، پیشکه وتنخواز و مافه کانی مروّف له ریگهی هه ماههنگی جیهانییه وه، ده توان زانیاری تهکنیکی و داتای سیسته مه کانی ئیستا به کار بهین بو دروستکردنی مۆدیلی به دیلی ئازادیخواز.

ئهم ریکخراوانه ده توان لیكۆلینه وه، شیکردنه وه و هه لوه شانده وهی ئه لگوریتمه کانی به رده ست بو تیگه یشتن له چۆنیه تی کارکردنیان و بنیاتنان، هه رکاتیک گونجاو بیت، له وانه دیاریکردنی خاله به هیز و لاوازه کانیان. ئهم شیکردنه وهیه ده توانیت یارمه تیدهر بیت له دارشتنی ئه لگوریتمی نوی و شه فافتر که دوور ده که ویتته وه له لایه نگری سه رمایه داری.

سوود وه رگرتن له سیسته مه کانی ئیستا بو بنیاتنانی به دیلی چه پ به مانای کۆپی کردنیان نییه، به لکو به کارهينانی ئه زموونی تهکنیکی به رده ست و ژیرخانی ئابووری بو پیشنیارکردنی ئامرازی پیشکه وتووخواز که له

پوانگه يه كي ئازاديخوازه وه خزمهت به مروّفايه تي دهكات و دادپهروهري
كومه لايه تي و يه كساني بهرز دهكات وه.

بەر اوردیک له نیوان تیروانینی سهرمایه داری و چهپی ژیری دهستکرد

مه بهستی سهره کی:

- تیروانینی سهرمایه داری: زیادکردنی قازانچ و زیادکردنی بهرهمهیتان، به بی له بهرچاوگرتنی کاریگری AI له سهر دادپهروهی کومه لایه تی.
- تیروانینی چهپ: به دهستهیتانی دادپهروهی کومه لایه تی، دابه شکردنی ته کنه لوژیا بۆ خزمه تکردنی هه مووان و به کارهیتانی وهک ئامرازیک بۆ به هیزکردن و گه شه پییدانی کومه لگه کان نهک چه وساندنه وهیان.

خاوه ندریتی ته کنه لوژیا:

- تیروانینی سهرمایه داری: قورخکردنی ته کنه لوژیا له لایه ن دهولهت و کومپانیا گه وره کان به کونترولی نزیکي ره ها، پییدانی ده سه لاتیکی بی وینه به سهر تاک و کومه لگادا.
- دیدگای چهپ: خاوه ندریتی کومه لگا و شه فاف، که تینیدا سیسته می AI پیشکه وتووخواز په ره پیده دریت و به شیوه یه کی دیموکراتی ریکده خریت، دابه شکردنی دادپهروهانه ی ته کنه لوژیا مسوگر دهکات.

کاریگری له سهر بازاری کار:

- **تېروانىنى سەرمايه دارى:** كەمكردنەۋەى پشت بەستن بە كارى مروڧ، بەرزكردنەۋەى ريژەى بيكارى، يان ناچاركردنى كريكارانى دەستى و پۇشنىبىرى بۇ گواستنهۋە بۇ كەرتەكانى ترى ناسەقامگىر.
- **تېروانىنى چەپ:** كەمكردنەۋەى كاتژمىرەكانى كاركردن بەبى كەمكردنەۋەى مووچە، دەستەبەركردنى ھەلى كارى مروڧانە لە ريگەى تىكەلكردنى تەكنەلوژيا لە بازارى كار بە شيۋەيەك كە پىز لە مافەكانى كريكاران بگريت.

كۆنترۆلى داتا:

- **تېروانىنى سەرمايه دارى:** داتا كۆدەكريتەۋە و بەكاردەھيترىن بە شيۋەيەكى بازىرگانى، بەبى قەرەبوو كوردنەۋەى بەكارھيتران دەفرۆشرىن، پىشيلكردنى تاييەتمەندييەتى.
- **تېروانىنى چەپ:** داتا بۇ پاراستنى مافەكانى تاك و تاييەتمەندى ريكەدخريت و دلىيى دەدات كە بۇ بەرژەۋەندى گشتى بە رەزامەندى بەكارھيتران بەكاردەھيترىت و لەژىر چاۋدىرى ديموكراسيدا بىت.

پۇلى دەۋلەت:

- **تېروانىنى سەرمايه دارى:** پالېشتىكردنى كۇمپانيا گەۋرەكان و كەمكردنەۋەى سنووردارىيە ياساييەكان بۇ دلىابوون لە ليشاۋى قازانچ و بەھيژكردنى زالبوونى بازارى قۇرخكارى.

- **تېروانىنى چەپ:** پەرەپېدانی سیاسەتیک که تەکنەلۆژیا بۆ بەرژەوهەندی کۆمەلایەتی بەکار دەهینیت، رېکخستنی بەکارهینانیان بۆ دەستەبەرکردنی بەرژەوهەندی گشتی، بەرەنگاریبۆنەوهی قورخکاری و سنووردارکردنی زیادەپەوی سەرمايەداری.

کاریگەری لەسەر دابەشبوونی چینیایەتی:

- **تېروانىنى سەرمايەداری:** فراوانکردنی جیاوازی چینیایەتی لەنیوان دەولەمەند و هەژار بە قورخکردنی تەکنەلۆژیا بۆ بەرژەوهەندی نوخبەیی ئابووری.
- **تېروانىنى چەپ:** کهمکردنەوهی دابەشبوونی چینیایەتی لە رینگەیی دابەشکردنی دادپەرورەرانەیی تەکنەلۆژیا، دلنیابوون لەوهی هەموو گروپە کۆمەلایەتیەکان ئازادانە و بە تەواوی سوود لە AI وەرەگرن.

دەستگەیشتن بە تەکنەلۆژیا:

- **تېروانىنى سەرمايەداری:** سنووردارە بۆ ئەوانەیی توانای کپینی هەیه، وهشانی بەخۆپایی تەنها بۆ هیشتنەوهی بەکارهینەران لەناو سیستەمی سەرمايەداریدا، سوود وەرگرتن لە داتاكانیان بۆ بەهیزکردنی کۆنتڕۆڵ و قازانج.
- **تېروانىنى چەپ:** تەکنەلۆژیا مافیکی گشتی و ئازادە، لە رینگەیی پەرەپېدانی پېشکەوتوو، سەرچاوه کراوهی ئەپلیکەیشنی AI که هەموو کەسێک دەتوانیت پێی بگات و سوودی لێوهربرگريت، پەرەپېدانی دادپەرورەری دیجیتالی و یەکسانی.

کۆنترۆلى لۆگارىتىمى:

- تېپۋانىنى سەرمايەدارى: لەلايەن كۆمپانىياكانەۋە كۆنترۆل دىكرىت بۇ خىزمەتلىرىنى بەرژەۋەندىيە ئابۋورى و سىياسىيەكانىيان، زۆرچار نارۋون و بىلەيەنە.
- پۈانگەي چەپ: بە شەفافی بەرپۈۋە دىكرىت، لەژىر چاۋدىرى دىموكراتى كۆمەلگادا دىكرىت بۇ دىلنابۋون لەۋەي كە مىكانىزىمى بىرپاردان دىستىكارى ناكىرىت.

AI و داهىتان:

- پۈانگەي سەرمايەدارى: بەكاردىت بۇ بەھىزلىرىنى بەرھەمى بازىرگانی، قۇرخلىرىنى داهىتان بۇ پىگرتن لە كىپىركى و كەمكىرنەۋەي ئازادى داهىتان.
- دىدگای چەپ: ھاندانى داهىتانى بەكۆمەل، پىشتىۋانىكىرن لە داهىتانى كراۋە، و بەكارھىتانى AI بۇ پەرەپىدانى زانىست و ھونەر بۇ بەرژەۋەندى كۆمەلگا بەگىشتى.

كارىگەرى لەسەر دىموكراسى:

- تېپۋانىنى سەرمايەدارى: كۆنترۆللىرىنى لىشاۋى زانىارى و دىستىكارىلىرىنى پاي گىشتى لە پىگەي ئەلگورىتمەكان كە بۇ بەھىزلىرىنى ھەژمۋونى پۇشنىپىرى و بەكاربەر دىزاین كراۋن.
- دىدگای چەپ: بەھىزلىرىنى دىموكراسى لە پىگەي پلاتفۇرمى دىجىتالى شەفافی كە بەشدارى راستەقىنەي خەلك مسۆگەر دىكات

و توانای کۆمپانیا گه وره کان بۆ دهستکاریکردنی ناوه پۆکی
سیاسی و کۆمه لایه تی و پۆشنیبری که م دهکاته وه.

جینده ر و یه کسانى:

- تیروانىنى سه رمایه دارى: به ره مه یئانه وه ی جیاکارى جینده رى و به یزکردنى کلێشه، له گه ل نه بوونى نوینه رایه تی ژنان و گروپه په راویزخراوه کان له په ره پیدانى ته کنه لۆژیا.
- پروانگه ی چه پ: په ره پیدانى سیسته مى AI که دادپه روه رى جینده ر دهسته به ر دهکات، مسوگه رکردنى به شدارى ژنان و گروپه په راویزخراوه کان له گه شه پیدان و به رپوه بردنى ته کنه لۆژیاى دیجیتالى.

AI له چه ک و جه نگدا:

- تیروانىنى سه رمایه دارى: په ره پیدانى چه کى زیره ک، چه کردنه وه ی پېشبرکى چه ک و به کاره یئانى AI له جه نگ و کۆنترۆلى سه ربازى.
- تیروانىنى چه پ: قه دهغه کردنى به کاره یئانى AI له په ره پیدانى چه کدا، ئاراسته کردنى بۆ به ره وپېشبردنى ئاشتى، و به کاره یئانى بۆ په ره پیدانى ته کنیکى بۆ که مکردنه وه ی ناکۆکيه کان و چاره سه رکردنى قه یرانه کانى جیهان به ئاشتیه.

میشک شوشته وه به به هاکانى سه رمایه دارى پوژئاواى:

- **تېپوانىنى سەرمايەدارى:** ئاراستەكردنى مېدىيا و ناوهرۆكى رېكلامەكان بۇ بەرزكردنەوہى بېرۆكەى سەرمايەدارى، سنوورداركردنى بېرى چەپ و پېشكەوتووخواز، و بەكارهيتانى ئەلگورىتمەكان بۇ بەربەستكردنى بېرۆكەى جېگرەوہى دژە سەرمايەدارى.
- **تېپوانىنى چەپ:** برەودان بە بېركردنەوہى چەپ و رەخنەگر، پېشكېرى كردنى پلوراليزمى رۆشنىرى و دەستەبەركردنى دەستگەيشتن بە زانىارى بېلايەن، توانا بە تاكەكان دەدات بېروپاى مروقدۆستى سەربەخۆ پېكېهېنن دوور لە دەستكارىكردنى سەرمايەدارى.

كارىگەرى ژىنگەيى:

- **تېپوانىنى سەرمايەدارى:** بەكارهيتانى وزەى بەرز لە ئەلگورىتمەكانى كاركردندا، لەگەل دەردانى كاربۆن لە سەنتەرەكانى داتا، قەيرانى كەش و ھەوا خراپتر دەكات.
- **پوانگەى چەپ:** پەرەپېدانى AI دۆستى ژىنگە كە پېشت بە وزەى نوپېوونەوہ دەبەستېت، كەمكردنەوہى زيانەكانى ژىنگە كە پەيوەندى بە تەكنەلۆژياى زانىارىيەوہ ھەيە.

ھەژموونى دىجىتالى كۆمپانىاكان:

- **تېپوانىنى سەرمايەدارى:** كۆنترۆلى رەھا لەلايەن كۆمپانىا گەرەكانى تەكنەلۆژيا وەك گووگل و مايكروئسوفت و ئەمازون، چەوساندنەوہى بەكارهيتەران بەبى ياساى ناتەواو.

- **پوانگەى چەپ:** بەرزکردنەوہى خواہندارىتى كۆمەلگا لە پلاتفۆرمە دیجىتالىيەكان، و دروستکردنى سىستەمى AI قازانچ نەويست كە خزمەتى كۆمەلگا دەكات نەك كۆمپانيا قورخكارەكان.

AI لە چاودىرى و سەركوتکردن:

- **تېروانىنى سەرمايەدارى:** بلاوکردنەوہى سىستەمى چاودىرى بەكۆمەل، بەدواداچوونى تاكەكان و پيشيلکردنى ئازادىيە تاكەكەسىيەكان لە ژىر پەردەى ئاسايشى نەتەوہىي و سەقامگىرىي سىياسى.
- **تېروانىنى چەپ:** دەستەبەركردنى ريزگرتن لە مافەكانى مرؤف، جيبەجيكردنى چاودىرى كۆمەلگا بۆ ريگريکردن لە خراپ بەكارهينانى AI لە چاودىرى ناياسايى، و دلنابوون لەوہى كە نابيتە ئامرازىكى سەركوتكەر لە دەستى دەولەت يان كۆمپانياكاندا

10 پښه ريكي كورت: پرسيار و وه لامي گړنگ

مه به ستي سهره كي كتيبه كه چييه؟

نامانجي ئه م به شه شيكردنه وهی چوڼيه تي به كارهيټاني ژيري ده ستركرد
بو خزمه تكدني سيستمی سهرمايه داری و به هيژكردني هه ژمووني
چينايه تي، هاوكات پيشكه شكردني ديدگای جيگره وهی چه پی ئه ليكتروني
كه هه ول ديدات AI به كار بهيټ بو به ده ستهيټاني داپه روهی
كومه لايه تي، يه كسانی، ديموكراسی و داهاتوی سؤسياليسي.

بوچی ئه مازون وهك پلاتفورميك هه لېژيټردا بو بلاوكردنه وهی كتيبه كه
به ئه ليكترون؟

ئهمازون به هوی توانا جيهانيه گه وره كانی له بلاوكردنه وهی ديځيتالی و
گونجانده كه ی له گه ل ئه پليكه يشنه كان و ئاميژه جوړاوجوره كان و توپی
بلاوكردنه وهی فراوانی هه لېژيټردا كه دلنایي ديدات كه كتيبه كه ده گاته
زورترین ژماره ی خوښه ران.

ئايا كتيبه كه به خوږايی به رده ست ده بيت يان به نرخيكي دياريكراو؟

نرخي كتيبه كه به كه مترين تيچوو له لايه ن ئهمازون دده نريت بو دلنابوون
له بلاوبونه وهی. هه روه ها له زوربه ی پلاتفورمه كان و مالپه ره تايبه ته كانی

بلاوکردنه وهی کتیب به خورایی بهردهست دهییت، بهپیئو ئه وه بنه مایه ی که زانیاری دهییت بو هه موو که سییک بهردهست بیت به بی بهر بهستی دارایی.

بوچی هیچ پلانییک نه بوو بو بلاوکردنه وهی کوپییه کی فیزیکی کتیه که؟

له ئیستادا هیچ نیازیک نییه بو بلاوکردنه وهی چاپی فیزیکی به هوی تیچوونی بهرن، کاریگه رییه ژینگه ییه کانی په یوهست به چاپکردن و دابه زینی خواست له سهر کتیه چاپکراوه کان له بهر ژه وهندی بلاوکردنه وهی دیجیتالی. له گهل ئه وهشدا، ئه گه ری بلاوکردنه وهی فیزیکی له وانیه له داهاتوودا ره چاو بکریت ئه گه ر خواستیکی زور له سهر چاپکراوه که هه بیت.

ئایا هیچ سنوورداریه ک هه یه بو مافی بلاوکردنه وهی ئه م کتیه؟

نه خیر، ئه م کتیه بو هه موو که سییک بهردهسته به بی هیچ سنووردارکردنیکی مافی له بهر گرتنه وه، ریگه به هه موو که سییک دعات به ئازادی دهقه کانی به کار بهینییت. باشتهر ئاماژه به سه رچاوه که بکریت له کاتی وهر گرتندا، به لام ئه مه زوره ملی نییه.

بوچی کتیه که به بی مافی بلاوکردنه وه بهردهست کرا؟

چونکه زانیاری نابیت سنووردار بکریت به مافی خاوه نداریتی بیرمه ندی. دهییت مافیکی جیهانی مرووف بیت. ئامانجی ئه م شیوازه په ره پیدانی

بلاوبوونه وهی ناوه پوکی چهپ و هاندانی ئالوگوپی ئازادی زانیاری وهک بهشیك له خهبات دژی قورخکاری زانیاری.

بوچی له ههندیك بهشی كتیبه كه دا دووباره بوونه وه ههیه؟

كتیبه كه به شیوهیه کی سهره کی بو دابه شکردنی ئهلیكترونی و بهخوڤایی دیزاین کراوه، که ریگه به خوینه ر ده دات ئه و به شانه ههلبژیریت که دهیانه ویت بیخوینه وه به بی پهیره وکردنی ریز بهندییه کی دیاریکراو. جیاواز له کتیبه چاپکراوه کان، که به زنجیره له سهره تاوه تا کوتایی دهخوینریتته وه، بلاوکردنه وهی دیجیتالی ریگه ده دات به گه ران له نیوان به شه کان له سهر بنه مای ئاره زوو و پیداو یستی تاکه که س. بو دلنیا بوون له ئه زمونیکی خویندنه وهی گشتگیر، ههندیك زانیاری سهره کی به شیوهیه کی سنووردار له چه ند به شیكا دووباره کراونه ته وه، که ریگه به هه ر به شیك ده دات تا رادهیه ک سهر به خو بیت و ناوه پوکی گرنگ دابین بکات به بی ئه وهی پیویست بکات ئاماژه به به شه کانی تر بکات. ئه م دووباره کردنه وهیه به مه به سته، خویندنه وهی به شیك ئاسان ده کات، روونی بیرو که کان مسوگه ر ده کات، و ده سته گه یشتن و هه لمژینی ناوه پوک له ژینگه ی بلاوکردنه وهی دیجیتالی ئاسانتر ده کات.

ژیری ده سترکد چییه؟

ژیری ده سترکد لقیکه له ته کنه لوژیای زانیاری که ئامانجی په ره پیدانی سیسته میکه که توانای لاسایی کردنه وهی زیره کی مروف ههیه. پشت به

ئەلگورىتمى پىشكەوتوو دەبەستىت بۇ پرۆسەكردنى داتا و بىر ياردان بە سەربەخۇيى. بەرنامە و ئامىرەكان توانا دەدات وەك مەۋق بىر بىكەنەو و فىر بىن بە شىكردنەو داتا و ناسىنەو دى شىۋازەكان بۇ بىر ياردانى ژىرانا بە كەمترىن دەستىۋەردانى راستەوخۇ. ئەمرو، AI توخمىكى گرنگە لە بوارە جۇراو جۇرەكانى وەك تەندروستى، پەرورەدە، پىشەسازى و شتى تر.

ئايا ژىرىي دەستكردى ئىستا بىلايەنە؟

نەخىر، AI ئىستا بەكاردىت بۇ رىنمايى كىردنى ھۇشيارى كۆمەل بەرەو قىۋولكىردنى بەھاكانى سەرمایەدارى و نىۋىلىرالىزم وەك سىروشتى و ھەتمى. ئەمە وردە وردە و بە وردى بە تىپەربوونى كات ئەنجام دەدرىت، تا ئەو رادەيەى كە زۆربەى بەكارھىنەرانى كاربەرنامەكانى AI پىيان وایە بىلايەنە. ئەم سىياسەتە مەترسىيەكى گەورە دروست دەكات، بەتايىبەتى بۇ نەو دى گەنج، كە AI بۆتە بەشىكى دانەبراو لە ژيانى پۇژانە.

چەپى ئەلىكترونى چىيە؟

چەپى ئەلىكترونى تەۋژمىكى پۇشنىبرى و رىكخراۋەيى مۇدىرنە كە لە سەرەتاي سەدەى بىست و يەكدا سەرىھەلدا وەك وەلامىك بۇ گۇرانا دىجىتالىيەكان كە سەرمایەدارى لە سەردەمى شۇرشى تەكنەلۇژيادا دەگۇرپىت. ئەم تەۋژمە پىرەنسىپەكانى سۇسىيالىستى تەقلىدى وەك رەخنەگرتن لە ھەژموونى سەرمایە، خەباتى چىنايەتى و تىكۇشان بۇ

سوسیالیزم لەگەڵ ئامرازەکانی دیجیتالی تیکەل دەکات و ئامانجی بەکارهێنانی تەکنەلۆژیا وەک ئامرازی ئازادی. چەپی ئەلیکترۆنی سنوورداری نییه بە بەکارهێنانی تەکنەلۆژیای نوێ لە ڕیکخراویان میدیادا. هەول دەدات بیری چەپ بگۆڕیت بۆ ئەوەی لەگەڵ ئالۆزییەکانی سەرمايەداری دیجیتالی بگونجیت. ئەمە بە درێژکراوەی پەرەسەندنی چەپگەراییی تەقلیدی دادەنرێت، کە لە میتۆدەکانی ڕیکخستنی پلەبەندی و مەڕکەزیدا دەروایەت بەرژەوهەندی مۆدیلیکی نەرم، ئاسۆیی و کۆمەلایەتی کە خەباتی سیاسی مەیدانی لەگەڵ میکانیزمی کاری دیجیتالی تیکەل دەکات. لەسەر ئاستی ناوخوای و جیهانی، چەپی ئەلیکترۆنی جەخت لەسەر بنیاتنانی هاوپەیمانییەکی نەرم و فراوان لە نیوان ڕیکخراوە چەپ و ڕیشکەوتووخوازەکان دەکاتەو و لە هەمان کاتدا بنەما سەرەکییەکانی مارکسیزم و سۆسیالیزم دەپاریزێت. سنووردارکردنی گوتاری تیۆری ئەبستراکت ڕەت دەکاتەو، لەبری ئەوە هەول دەدات پڕۆژەی سۆسیالیستی بە چاکسازی بەرجەستە ببەستیتەو کە ژيانی پۆزانی خەلک دەخاتە ڕوو، لەسەر بنەمای ئەوەی ئیستا دەکرێت نەک تەنها ئەوەی پێویستە. ئەم بۆچوونە لە مەسەلەی جەماوەر و کۆمەلگاوە سەرچاوەی گرتووە و کار بۆ بەکارهێنانی تیۆری چەپی جۆراوجۆر دەکات بۆ تیگەشتن و گۆڕینی واقع، نەک سەپاندنی بیروکەیی چەپی جیگیر و هەولدان بۆ دارشتنی کۆمەلگاكان لەسەر بنەمای ئەو بیروباوەرانه. ئەمە وادەکات زیاتر واقعیانە و کاریگەرتر بێت لەبەر ڕۆشنایی گۆرانکارییە کۆمەلایەتی و ئابوورییەکانی ئیستا.

ئەلگۆریتەکان لە ژیری دەستکرد چین؟

ئەلگورىتمەكان لە ژىرى دەستكرد كۆمەلىك رېنمايى بىركارى و لوژىكىن كە سىستەمە زىرەكەكان توانا بە شىكردنەوہى داتا، برىاردان و فېربوون لە ئەزمونەكانى پېشوو دەدەن. ئەم ئەلگورىتمانە لاسايى بىركردنەوہى مروڤ دەكەن، رېگە بە AI دەدەن پېشبینى ئەنجامەكان بكات، شىوازەكان بناسىتەوہ و پرۆسەكان لە بوارە جوړاو جوړەكانى وەك فېربوونى ئامېر، بىنايى كومپيوتر و پرۆسەى زمانى سروشتى ئۆتوماتىكى بكات.

ئەلگورىتمەكان چۆن كاريگەرى لەسەر كاركردنى ژىرى دەستكرد ھەيە؟

لوگارىتمەكان پېناسەى چۆنەتى پرۆسەكردنى داتا دەكەن و برىارەكان لەسەر بنەماي زانىارى بەردەست دەدرېن. بۆ نمونە، لە فېربوونى قوولدا، ئەلگورىتمى تورى دەمارى دەستكرد بۆ شىكردنەوہى وىنەكان و ناسىنەوہى دەموچاوەكان بەكار دەھيترىت، لە كاتىكدا لە شىكردنەوہى داتاي گەورەدا، ئەلگورىتمى فېربوونى ئامېر بەكار دەھيترىت بۆ دۆزىنەوہى شىوازەكان و پېشكەشكردنى پېشنيار، وەك لە بزوينەرهكانى گەران و پلاتفۆرمەكانى تورە كۆمەلايەتەكاندا دەبينرىت.

سەرمايەدارى ديجيتالى چيە؟

سەرمايەدارى ديجيتالى درېژكراوہى سىستەمى سەرمايەدارى تەقلىديە، كە كۆمپانيا گەورەكانى تەكنەلوژيا زال دەبن بەسەر بۆشايى ديجيتالدا، داتا و رەفتارى بەكارھيترەران وەك كالاىەكى نوى بەكار دەھيترن بۆ

به دهستهينانی قازانچ. ئەم سيسته مه قورخکاری زانیاری پتهوتر دهکات و کۆنترۆلی چينايه تی به هیز دهکات له رینگه ی چاودیری و شیوه پیدانی هۆشیاری کۆمه لایه تی بو خزمه تکردنی به رژه وهندییه کانی نوخبه ی سه رمایه داری.

ئابووری زانیاری چییه؟

ئابووری زانیاری سیسته میکی ئابووری سه رمایه دارییه که به شیوه یه کی سه ره کی پشت به به ره مه مه یان و دابه شکردن و به کاره یانی زانیاری ده به ستیت نه ک سه رچاوه ماددییه ته قلیدییه کانی وه ک که ره سته ی خاو و کاری ده سته ی. له م ئابوورییه دا، زانیاری، نه ره واله و داهینانی ته کنه لوژیا ده بنه سه رچاوه ی سه ره کی به های ئابووری. ئابووری زانیاری له جیاتی پشت به ستن به به ره مه می پیشه سازی و کشتوکالی ته قلیدی، جهخت له سه ر ته کنه لوژیا، توژیینه وه ی زانستی و ژیری ده سته کرد ده کات.

چه مکی به های زیاده چییه؟

به های زیاده ی ته قلیدی، به پپی تیوری مارکسیست، کرۆکی چه وساندنه وه ی سه رمایه دارییه، که تیتیدا سه رمایه داران قازانچ به چه وساندنه وه ی کریکاران که له که ده که ن. ئەمه کاتیک پروودهات که کریکار نرخیکی گه وره تر له کرپی خۆی به ره مه ده هینیت، جیاوازی نیوان به های به ره مه مه یان و کرئ وه ک قازانچ ده چیتته گیرفانی سه رمایه دار. ئەم جیاوازییه به های زیاده یه، که رینگه به سه رمایه ده دات له سه ر حسابی

کریکارانی دهستی و روشنبیری گهشه بکات، که ناچار دهبن هیژی کارهکانیان به کرییهک بفروشن که رهنگدانهوهی ههولێ راستهقینهی پرۆسهی بهرهمههینان نییه.

به‌های زیادهی دیجیتالی چۆن جیاوازی ههیه له‌گه‌ل به‌های زیادهی ته‌قلیدی؟

به‌های زیادهی دیجیتالی جیاوازه له به‌های زیادهی ته‌قلیدی به‌وهی که پشت به کاری مووچهی راسته‌وخۆ نابه‌ستیت به‌لکو داتا، کارلیک و هه‌لسوکه‌وتی دیجیتالی به‌کارهینه‌ران ده‌قوزیته‌وه. له کاتیکدا به‌های زیادهی ته‌قلیدی له کارگه‌کان و کۆمپانیاکان له ریگهی کاری دهستی و روشنبیرییه‌وه ده‌رده‌هینریت، به‌لام به‌های زیادهی دیجیتالی له کارلیکه‌کانی رۆژانهی ئونلاین وه‌رده‌گیریت. چالاکیه‌کانی وه‌ک گه‌ران، لایک، هاوبه‌شیکردن، په‌یام و کارلیک له‌گه‌ل پلاتفۆرمه دیجیتالییه‌کان شیده‌کریته‌وه و ده‌کرین به‌که‌ره‌ستهی خاوه‌لایه‌ن کۆمپانیا دیجیتالییه‌کانه‌وه به‌کارده‌هینرین بۆ به‌ده‌سته‌هینانی قازانجی گه‌وره به‌بی هیچ قه‌ره‌بوویه‌ک بۆ به‌کارهینه‌ران.

ده‌ره‌به‌گایه‌تی دیجیتالی چیه؟

ده‌ره‌به‌گایه‌تی دیجیتالی قوناغیکی پیشکه‌وتووی سه‌رمایه‌داری دیجیتاله که تیندا چه‌وساندنه‌وه زیاتر له ده‌ره‌هینانی به‌های زیاده له کار و به‌رهمه‌هینانی دیجیتالی ده‌گریته‌وه و کۆنترۆلی ته‌واوی ژیرخانی دیجیتالی

و داتا و دەستگەشتن بە زانیاری و تەکنەلۆژیا دەگرێتەو. لە دەرەبەگایەتی تەقلیدی دەچیت، کە کۆمپانیا گەرەکانی تەکنەلۆژیا بۆشایی دیجیتالی قورخ دەکەن و مەرجهکانیان بەسەر بەکارهێنەراندای دەسەپێنن و سیستەمیکی نویی پشت بەستن بە ئابووری و کۆمەلایەتی دروست دەکەن.

دەرەبەگایەتی دیجیتالی چۆن لە دەرەبەگایەتی تەقلیدی دەچیت؟

هەر وەک چۆن دەرەبەگەکان لە سەدەکانی ناوەراستدا زەوییان قورخ کرد و جوتیارانیان کۆنترۆل کرد، ئەمڕۆ، کۆمپانیا گەرەکانی تەکنەلۆژیا مۆنۆپۆلی دیجیتالیان کردووە و یاساکانیان بەسەر بەکارهێنەراندای دەسەپێنن و وایان لێدەکات ملکەچی سیستەمەکانیان بن بەبێ هیچ کۆنترۆلیکی راستەقینە بەسەر ئامرازەکانی بەرھەمھێنانی دیجیتالدا. بەم شێوەیە، ئەم کۆمپانیایانە پێرەووەکانی ئابووری دیجیتالی کۆنترۆل دەکەن و مەرج دەسەپێنن بۆ دەستگەشتن بە زانیاری و خزمەتگوزاری.

"کۆیلە ی دیجیتال" کین؟

کۆیلەکانی دیجیتال بەکارهێنەرن کە پڕۆژانە بەشداری دەکەن لە بەرھەمھێنانی بەھای ئابووری گەرە لە ڕینگە بەرھەمھێنانی داتا، بەبێ هیچ قەرەبوویەکی دارایی. ئەوان ناوەڕۆک و ڕەفتاری دیجیتالی دروست دەکەن کە کۆمپانیایان بەکاری دەھێنن بۆ شیکردنەوێ داتا، ئامانجکردنی

ریکلامه‌کان، و به‌رهمه دروستکراوه‌کان بۆ زیادکردنی قازانجه‌کانیان، له کاتیکدا بییه‌ش ده‌بن له ههر به‌شینک له‌م به‌هایه.

کاربه‌رنامه‌کانی AI سه‌رچاوه‌کراوه‌چین؟

ئه‌مانه نه‌رمه‌واله و ئامرازه‌کانن که به‌خۆپایی به‌رده‌ستن بۆ هه‌مووان بۆ به‌کاره‌یتان و په‌ره‌پێدان، شه‌فافییه‌ت له‌ په‌ره‌پێدانی ته‌کنه‌لوژیای AI به‌رز ده‌که‌نه‌وه. ئه‌م ئه‌پلیکه‌یشنانه‌ ریگه‌ به‌ تیگه‌یشتن له‌ چۆنیه‌تی کارکردنی ئه‌لگوریتمه‌کان ده‌دن و به‌کۆمه‌ل‌باشتریان ده‌که‌ن، به‌پێچه‌وانه‌ی پشت به‌ستن به‌ سیسته‌مه‌ داخراوه‌کان که له‌لایه‌ن کۆمپانیا گه‌وره‌کانه‌وه کۆنتڕۆڵ ده‌کری‌ن. به‌دابینکردنی ژینگه‌یه‌کی کراوه‌ بۆ توێژینه‌وه و داهیتان، ئه‌م ئه‌پلیکه‌یشنانه‌ یارمه‌تیده‌رن له‌ بنیاتنانی سیسته‌مه‌کانی AI که دادپه‌روه‌رانه‌تر و توانای پێوانه‌کردنی له‌ سنووریکی گونجاودا هه‌یه.

ژیری ده‌ستکرد چۆن به‌کاردیت بۆ کۆنتڕۆڵکردنی کارمه‌ندانی ده‌ستی و پۆشنییر؟

AI له‌ ریگه‌ی سیسته‌می به‌دواداچوونی ئه‌دا و شیکردنه‌وه‌ی داتا به‌کارده‌هێنریت، فشار له‌سه‌ر کریکارانی ده‌ستی و پۆشنییری و خه‌لک زیاد ده‌کات، ده‌یانگۆریت بۆ چه‌قو له‌ ئامیریکی سه‌رمایه‌داری که به‌توندی چاودیری ده‌کری‌ت، ماف و سه‌ربه‌خۆییان له‌ شوینی کاردا لاواز ده‌کات.

مۆنۈپۈلى تەكنەلۇژيا چ رۆلىك دەگىرېت لە قولكردنەوہى نايەكسانى
چىنايەتى؟

كۆمپانیا گەورەكان AI كۆنترۆل دەكەن و تەكنەلۇژيا دەكەنە ئامرازىك بۆ
بەھىزكردنى ھەژمونى ئابوورى و سىياسى نوخبە، لە ھەمان كاتدا چىنى
كرىكار لە قازانجە راستەقىنەكانى بېيەش دەكەن.

AI چۆن بەكاردېت بۆ دەستكارىكردنى ھۆشيارى كۆمەل؟

ئەلگورىتمەكان بەكاردەھىنرېن بۆ كۆنترۆلكردنى لىشاۋى زانىارى لەسەر
پلاتفۆرمە دىجىتالىيەكان، ئاراستەكردنى خەلك بەرەو بەھاي بەكارھىنەرى
تاك و بىروبوۋەپى سەرمايەدارى، لاوازكردنى بىرى پىشكەوتووخواز و
كەمكردنەوہى بۆلۈبۈنەوہى بىرۈكەى چەپ لە پىگەى پالاوتنى ناوەرۈك.
AI چۆن يارمەتيدەرە لە خراپترىبونى ئالودەبوونى دىجىتال؟

AI ئالودەبوونى دىجىتالى خراپتر دەكات بە دىزايىنكردنى ئەلگورىتمى
زىرەك كە ئامانجيان ھىشتنەوہى بەكارھىنەرانە بۆ ماوہىەكى درىژ. ئەمە
بە شىكردنەوہى بىرىكى زۆر داتا ئەنجام دەدرىت بۆ تىگەيشتن لە ھاندانى
تاكەكان و دەستكارىكردنى رەفتارەكانيان بە شىوہىەك كە خزمەت بە
بەرژوہەندىيە ئابوورىيەكانى كۆمپانیا گەورەكان بكات. تۈرە
كۆمەلايەتيەكان، ئەپلىكەيشتنەكانى خوشگوزەرانى، و پلاتفۆرمە
دىجىتالىيەكان تەنھا خزمەتگوزارى نىن بەلكو ئامرازيكن كە بە ئاگايى
بەكاردەھىنرېن بۆ بەھىزكردنى پشت بەستن بە ھەلسوكەوت و

بیرکردنه وه، واده کات تاکه کان ئالووده بن به به کارهیتانی دیجیتالی به بی
ئه وهی ههستی پێکه ن.

**مه ترسیدارترین کاریگه رییه کانی ئالووده بوونی دیجیتال له سه ر تاک و
کومه لگا چین؟**

ئالووده بوونی دیجیتال زیاتر له به فیرو دانی کات یان کاریگه ری له سه ر
به ره مه یتان ده روات. ده بیته هوی گۆرانکاری ره فتاری قول، له وانه
لاوازی ته رکیز، که مبه وونه وهی توانای چاره سه رکردنی کیشه کان،
لاوازبوونی یاده وه ری و که مبه وونه وهی په یوه ندی رووبه روو.
له گه ل ئه وه شدا، پشت به ستن به سیسته می دیجیتالی شیوازیکی نویی
کۆیلایه تی دیجیتالی خۆبه خشانه دروست ده کات، که تیایدا تاکه کان زیاتر
ملکه چی سیسته مه ته کنه لوژیاییه کان ده بن که ئاره زوو و هه لسه وکه وت و
ته نانه ت جیهان بینیان پیناسه ده کات. به تیپه ربوونی کات، خه لک ورده ورده
توانای بیرکردنه وهی سه ربه خو و بریاردانی ئازادانه له ده ست ده دن، که
هه ژموونی سه رمایه داری دیجیتالی له هه موو بواره کانی ژياندا به هیژ
ده کات.

AI چۆن کۆیلایه تی دیجیتالی خۆبه خشانه دروست ده کات؟

AI کۆیلایه تی دیجیتالی خۆبه خشانه دروست ده کات به بوون به ئامرازیک
بو دووباره به ره مه یتانه وهی شیوازه کانی کۆنترۆلی کومه لایه تی، سیاسی
و ئابووری. ئه م کۆنترۆله وه ک رابردوو به هیژ و هیژی راسته وخو

جېتېه جى ناكړيت به لكو له ريگه ي دهستكار يكر دنى نه لگوريتمى و ئاره زوى ئاسانكارى به دهست ديت، كه هانى تاكه كان ددات به بى زورليكر دنيكى ئاشكرا به شدارى له سيستمى دي جيتالى بكن. به كار هينه ران وهمى كونترول و ههلبزار دنيان پيدهدريت، له كاتيكدا برياره كانيان به وردى ئاراسته دهكرين به شيويهك كه خزمهت به بهرژه وهنديه كانى سه رمايه دارى دهكن.

به تپيه ربوونى كات، تاكه كان زياتر پشت بهم تهكنه لوژيايانه ده بهستن، توانايان بو بيركردنه وهى سهر به خو، داهيتان و برياردان داده ماليت، بهم شيويه نه هم زالبوونه وهك واقعى كى حتمى قبول دهكن، AI دهكاته ئامرازىك بو به هيزكردنى ههژموونى چينايه تى و ناموكردنى هوشيارى پيشكه وتووخوازى مروڤ.

چون پهره سهندى AI ده توانيت بپته هوى نه وهى ئاميره كان مروڤ كونترول بكن؟

له گه ل پيشكه وتنى خيراى AI، سيناريو كونترولكردنى مروڤ له لايه ن ئاميره كانه وه واقيعى تر بووه له خه يالى زانستى. مروڤ ورده ورده كونتروللى نه و تهكنه لوژيايه له دهست ددات كه دروستى كردووه، كه ده بپته هيزىكى سهر به خو، چيتر ملكه چى خواستى نه وان نيبه، به لكو بو خزمه تكردنى بهرژه وهنديه كانى ده سه لاته كونترولكه ره كان به كار ده هينريت. له غيا بى ياساى نيوده وله تى كاريگه ر و له چوارچيوه ي لوژىكى سه رمايه دارى له سهر بنه ماي كينركى و كه له كه بوونى سه رمايه، AI وهك ئامرازىك گه شه دهكات به بى هيچ قه فه زىكى ريكخراو.

چۆن AI له سهربازيكردى جيهان و هاندانى جهنگ به كار دههينرييت؟

چهكى زيرهك و خوڤاركه ر پهره پيده درييت و AI له شهري ئهليكترونى بهكاردههينرييت و تواناي دهوله ته گه ورهكان بو شهر بههيز دهكات.

ئه لگوريتمهكانى AI چۆن لايهنگرى پهگهزى پهنگ ده داته وه؟

ئه و داتايانهى بو راهيئانى سيستمهكانى AI بهكاردههينرين جياكارى دژى ژنان بههيز دهكن، چ له دامه زراندىن بيت يان له سيستمى ناسينه وهى دهنگ و ياريدهدهرى زيرهك كه رولى ژنان وهك خزمهتكار يان يارمهتيدهر دههينريته وه.

دهستبهسهر كردنى ديجيتالى چيه؟

دهستبهسهر كردنى ديجيتالى برىتييه له سنووردار كردنى دهستگه يشتنى تاكهكان به پلاتفورمه ديجيتالييهكان به بلوك كردنى ههژمارهكانيان بو ماوهيهكى دريژ بهبى پاساويكى ر وون كه وهك ئامرازىك بو سهركوت كردنى چالاكوانان و نهيارانى سياسى بهكاردههينرييت.

كوشتنى ديجيتالى چيه؟

كوشتنى ديجيتالى برىتييه له بهئامانجگرتنى تاكهكان يان بزووتنه وهكانى

ئۇيۇزسىيۇن لەر يىگەي سىرپىنەۋەي ھەژمار و مالپەرەكانيان بەتەۋاۋى بەمەبەستى دوورخستىنەۋەيان لە بۆشايى دىجىتالى و لاۋازكردى كارىگەرى سىياسى و كۆمەلەيەتى و پۇشنىبىرييان. ئەم ئامرازە لەلەيەن رېژىمە دىكتاتورەكان و كۇمپانيا مۇنۇپۇلىيەكانەۋە بەكاردەھىنرەيت بۇ رىگىرىكردىن لە بلالوبوۋنەۋەي گوتارى پىشكەۋتوۋخۋاز و چەپ.

چەمكى نائۇمىدى دىجىتالى چىيە؟

نائۇمىدى دىجىتالى تاكتىكىكى سايكۇلۇژىيە كە ئامانجى كەمكردىنەۋەي ناۋەرۇكى چەپەكانە، گەرەكردىن شىكست، ئاراستەكردىن گىفتوگۇكان بەرەۋ بابەتە تەنكاۋەكان، و بلالوكردىنەۋەي ھەستى بىدەسەلاتى و نائۇمىدى بەرامبەر گۇرپانكارى بنەرەتى. ئەمە جۇش و خرۇشى سىياسى كەم دەكاتەۋە و تواناي رىكخستىن و جولە لاۋاز دەكات. لە رىگەي ئەلگورىتمى ئامانجدارەۋە بەدەست دىت كە بلالوبوۋنەۋەي گوتارى چەپى پىشكەۋتوۋخۋاز سنووردار دەكات و سەرمايەدارى ۋەك سىستەمىكى ھەمىشەيى نىشان دەدات كە ناتوانرەيت بگۇردرەيت.

چەمكى خۇچاۋدىرى خۇۋىستانە چىيە؟

چاۋدىرى خۇۋىستانە ئاماژە بە تاك و گروپ يان رىكخراۋەكان دەكات كە لە ترسى سانسۇر يان سزادانى دىجىتالى ھەلسوكەۋت يان گىفتوگۇكانيان لەسەر ئىنتەرنەيت دەگۇرپن، بەمەش ئازادى پادەربىرەن لاۋاز دەكات پىش ئەۋەي سانسۇرى راستەقىنە بسەپىنرەيت.

چۆن دەتوانىت AI ئاراستە بىرلىك بۇ خىزمەتلىرىنى كۆمەلگەلە جىياتى سەرمايە؟

سىستېمى سەرچاۋە كراۋە دەپنە بە شىۋەيەكى دېموكراتى پەرە پىئىدرىت و بەرپۈۋە بىرلىك و تەكنەلۇژىيەلە ژىر چاۋدىرى كۆمەلگەلە دەپنە بۇ چارەسەرلىرىنى كىشە كۆمەلەيەتتەكەن بەكار بىرلىك نەك زىادىلىرىنى جىياۋزى چىنەيەتى.

چۆن دەتوانىت AI بۇ بەدەستەپنەلىنى دادپەرۋەرى كۆمەلەيەتى بەكار بىرلىك؟

AI دەتوانىت بەكار بىرلىك بۇ شىكرەنەۋەلى نەيەكسانى چىنەيەتى و ئابۋورى، ئاراستەلىرىنى سەرچاۋەكەن بەرەۋە گروپە ھەژارەكەن و پەرەپىدانى سىياسەتى ئابۋورى لەسەر بىنەمەلى پىداۋىستىيە راستەقىنەكەن كۆمەلگە، نەك لۇژىكى بازار.

چۆن AI پىشكەۋتۈۋە دەتوانىت پىگەلى كرىكارانى دەستى و پۇشنىبىرى باشتىر بىكەت لە جىياتى جىگرتنەۋەلىان؟

AI دەتوانىت بەكار بىرلىك بۇ كەمكىرنەۋەلى كاتتەمىرەكەنلى كاركەرن بەبى كەمكىرنەۋەلى موۋچە، نەھىشتىنى جىياكارى پەرەگەزى و پەرەگەزى، و

به‌هیزکردنی پۆلی سەندیکاکانی کریکاران له ڕینگەیی پەرەپێدانی ئامرازیک که یارمەتیدەر بێت بۆ پەرۆردە و ڕیکخستنی خەڵکی چینی کریکار.

AI چۆن بەشداری له خراپتربوونی قەیرانی ژینگەیی دەکات؟

AI بریکی زۆر وزه به‌کار ده‌هێنێت و سەنتەرەکانی داتا سیستەمەکانیان پێویستی به‌ ڕێژەیه‌کی به‌رزى کاره‌با هه‌یه‌، که ده‌بیته‌ هۆی زیادبوونی دهردانی کاربۆن. سەرەپای ئەوه‌ش، پێشه‌سازیه‌که‌ی پشت به‌ دهره‌ینانی کانزای ده‌گمەن ده‌به‌ستێت، ده‌بیته‌ هۆی له‌ناوبردنی سیستەمی ژینگه‌پاریزی ناوخۆیی، پیسبوونی ئاو، و زیادکردنی سوود وەرگرتن له‌ سه‌رمایه‌داری له‌ سه‌رچاوه‌ سروشتیه‌کان، به‌تایبه‌تی له‌ باشووری جیهان.

ئایا AI ده‌توانێت ئامرازیک بێت بۆ پاراستنی ژینگه‌؟

به‌ڵێ، ئەگەر به‌ دروستی ئاراسته‌ بکریته‌، AI ده‌توانێت یارمەتیدەر بێت بۆ باشت‌کردنی کارایی وزه‌ و چاودێریکردنی گۆرانی که‌ش و هه‌وا و به‌‌پێوه‌بردنی سه‌رچاوه‌ سروشتیه‌کان به‌شیوه‌یه‌کی ژینگه‌پارێزتر. ده‌توانیته‌ بۆ پەرەپێدانی سیستەمی کشتوکالی زیره‌کی به‌کار به‌یتریت که‌ به‌‌فێرۆدانی ئاو که‌م ده‌کاته‌وه‌، داتای ژینگه‌یی شیده‌کاته‌وه‌ بۆ چاودێریکردنی پیسبوونی ژینگه‌، و پێشبینیکردنی کاره‌ساتی ژینگه‌یی.

ده‌وله‌ته‌ گه‌وره‌کان و کۆمپانیاکانی ته‌کنه‌لۆژیا چۆن به‌شداری له‌ زیانه‌کانی ژینگه‌ی AI ده‌کەن؟

دەولەتە گەرەكان و كۆمپانىياكانى تەكنەلۇژيا پشت بە مۇدىلى بەرھەمھىنان دەبەستىن لەسەر بەكارھىنانى خىرا و گۆرپىنى دووبارە ئامىرەكان كە دەبىتتە ھۆى كەلەكەبوونى پاشماوۋە ئەلىكترونىيەكان. ھەروھە بارگرانى ژىنگەيى دەگوزنەوۋە بۇ ولاتانى باشوورى جىھان، كە كانزاكان دەردەھىترىن و پىكھاتەكان لە ژىنگەيەكدا دروست دەكرىن كە ياساى ژىنگەيى و مافى كرىكارى تىدا نىيە. ھەروھە تەكنەلۇژياى AI بەكاردىت بۇ زىادەپۇيى بەكارھىنان لە رىگەي رىكلامى ئامانجدارەوۋە كە دەبىتتە ھۆى زىادەبوونى بەرھەمى پىشەسازى و پىسبوونى ژىنگە.

چۇن دەتوانرىت مۇدىلى ژىنگەيى بەردەوام لە ژىر سىستەمىكى سۇسىالىستى بەدەست بەئىترىت؟

لە مۇدىلىكى سۇسىالىستى بەردەوامدا، AI دەبىت ملکہچى خاوندارىتى كۆمەلگا و بەرپۆەبردنى دىموكراتى بىت، لە پلاندانانى ئابوورىدا بەكار بەئىترىت كە دادپەرۋەرى ژىنگەيى ئەولەويەت دەدات نەك زىادكردىن قازانچ. ئەمە پىويستى بە پەرەپىندانى سىستەمى AI سەرچاۋەكراۋە ھەيە كە جەخت لەسەر بەردەوامى دەكات، بۇ باشتركردىن بەرپۆەبردنى وزەى نوپۇۋەوۋە، كەمكردنەوۋەى دەردانى كارگەكان و بەرپۆەبردنى شارەكان بە شىۋەيەك كە شوپن پىي ژىنگەيى كەمبكاتەوۋە.

پەيوەندى نيوان AI و كۆلۇنئالىزمى ژىنگەيى لە باشوورى جىھان چىيە؟

ولاتانی سهرمایه‌داری گه‌وره کۆنترۆلی پیشه‌سازی AI ده‌کهن به‌لام پشت به باشووری جیهان ده‌به‌ستن بۆ دهره‌یتانی سهرچاوه ده‌گمه‌نه‌کانی پیویست بۆ به‌ره‌مه‌یتانی، که زۆرجار ده‌بیته هۆی ویرانکردنی ژینگه‌ی ناوخۆیی. پاشماوه ئەلیکترۆنییه‌کانیش هه‌نارد ده‌کرین بۆ ئەم ناوچانه، له‌وئ به‌شیوازی سهره‌تایی چاره‌سهر ده‌کرین که ده‌بیته هۆی پیسبوونی خاک و ئاو، نادادپه‌روه‌ری ژینگه‌یی و نایه‌کسانی جیهانی له‌ ژیر سهرمایه‌داری دیجیتالی‌دا زیاتر ده‌کات.

ئایا هیزه چه‌په‌کان ده‌توانن ئەپلیکه‌یشه‌نه‌کانی AI به‌کار به‌ینن سهره‌پای ئەوه‌ی بیلایه‌ن؟

وه‌لامه‌که له‌ دووانه‌یه‌کی ساده‌ی "قبولکردن یان په‌تکردنه‌وه" نییه، به‌لکو پیویستی به‌ رێبازیکی هۆشیاران و په‌خنه‌گرانه هه‌یه. AI ی ئیستا به‌ره‌می ژینگه‌یه‌کی سهرمایه‌دارییه که جه‌خت له‌سهر قازانج و زالبوون ده‌کات، به‌لام هه‌روه‌ها ئامرازیکی به‌هیزه که ده‌توانریت به‌ شیوه‌یه‌کی په‌خنه‌گرانه به‌کار به‌ینریت بۆ خزمه‌تکردنی ئامانجه‌کانی دادپه‌روه‌ری کۆمه‌لایه‌تی، به‌ مه‌رجیک هه‌لبوه‌شینیت‌ه‌وه و به‌ وردی شیکریت‌ه‌وه.

مه‌ترسییه‌کانی به‌کاره‌یتانی AI له‌ خه‌باتی چه‌پدا چین؟

AI خۆی له‌ خۆیدا تایبه‌تمه‌ندی بۆماوه‌یی سیسته‌می سهرمایه‌داری هه‌لده‌گریت که به‌ره‌می هیناوه و وای لیده‌کات بیلایه‌ن نه‌بیت. ده‌توانریت

بۆ به‌هێزکردنی هه‌ژموونی سه‌رمایه‌داری به‌کار به‌یتریت له‌ ڕێگه‌ی میکانیزمه‌کانی ته‌کنیکی، که ده‌شیت ب‌بیته‌ هۆی دووباره‌ به‌ره‌مه‌ینانه‌وه‌ی لایه‌نگری سه‌رمایه‌داری له‌ناو خودی ڕێکخراوه‌ چه‌پ و پ‌یشکه‌وتوو‌ه‌کان ئه‌گه‌ر به‌ هۆشیار‌یی‌ه‌کی ره‌خنه‌گرانه‌ ل‌ێ نزیک نه‌بنه‌وه‌.

چۆن چەپ دەتوانیڭ سودا لە AI وەرگیریت بەبێ ئەوەی بێتە ئامرازى زالىوون؟

Al دهبيت وهك ئامرازيكي پالپشتي خهباتي جه ماوهري تيگهل بكريت، نهك وهك جيگره وهی. ئه مه پيويستي به پهره پيداني سيستمی سه رچاوه كراوه هه يه كه به شيويهه كي ديموكراتي به رپوه ده برين، تايبه تمه ندي تاك و داتاي ريكراره كان له پيشيكارييه كان بپاريزن، له هه مان كاتدا دلنيا بوون له وهی ته كنه لوژيا جيگه ی ريكراره ی مروّف و هاوپشتي راسته وخو ناگرته وه.

ته‌ده‌ای سهره‌کی له به‌کاره‌یتانی AI یۆ مه‌به‌ستی چه‌پ چیه‌؟

تەحەدایە که لەو هەدایە که چۆن AI بکەین بە ئامرازیک که خزمەت بە چەپ بکات، بە بێ ئەوەی بە پێی لۆژیکی تەکنیکی سەرمايەداری رێک بخریته.وه. دەبیت بە شیوەیهک بەکار بهیئریت که خەباتی چەپ بە هیژ بکات نەک بیته ئامرازیک بۆ کۆنترۆل و زالبوون یان ئامرازیک بۆ بەرھەمھێنانەوہی یەبوہندیہکانی بەرھەمھێنانی سەرمايەداری.

پەيوەندى نىۋان AI ۋە مەملەتتىكى چىنايەتتىكى چىيە؟

AI ھاۋكىشەي مەملەتتىكى چىنايەتتىكى دەۋرگە چىتىر تەنھا پۈۋەپۈۋەۋە نىيە لە نىۋان ھىزى رېڭراۋى مەۋف ۋە ئامىرى دەۋلەت ۋە كۆمپانىيەكان، بەلكى شەپكە لەسەر ئەندازىرى ھۇشيارى كۆمەل. كەۋاتە ھەۋۋى ئامرازى شىكارى زىرەكانە دەپتە پۈۋىستىيەكى ۋەۋدى بۇ بزوۋتەۋە چەپەكان بە مەرجىك ئەم ئامرازانە خزمەت بە خواستى جەماۋەر بىكەن نەك جىگرتەۋەيان

چۈن دەۋەرنىت AI بۇ خزمەتكردىنى مىدىيى چەپ بەكار بھىنرىت؟

AI دەۋەرنىت بۇ پەرەپىدانى مىدىيى چەپ بەكار بھىنرىت ۋە ناۋەپۇكى ھەمەجۇر ۋە پىشكەۋتۈۋ بە زمانە جۇراۋجۇرەكان بەرھەم بھىنرىت كە بەرەنگارى پۈۋاگەندەي سەرمايەدارى دەپتە. ھەرۋەھا دەۋەرنىت بۇ ئامانجكردىنى بىنەران بە پەيامى سىياسى ۋە ئايدۆلۇژىيى ۋەردتر ۋە كارىگەرتر بەكار بھىنرىت ۋە يارمەتيدەر بىت لە درۈستكردىنى پلاتفۇرمى مىدىيى پىشكەۋتۈۋخۋازى ئۆتۈماتىكى كە گۈتارى چەپ لە بۇشايى دىجىتالدا بەھىز دەكات.

AI چۈن يارمەتتى باشتركردىنى سىياسەت ۋە شىۋازەكانى كۆكرىدەۋەي جەماۋەرى دەدات؟

بە شىكرىدەۋەي داتاي دىمۇگرافى ۋە پىشېبىنكردىنى ئەۋ ناۋچانەي كە

زۆرترین پشتیوانی ھەندىك بابەت دەكەن، AI دەتوانىت كات و کاریگەرى چالاكیەكان و ھەلمەتەكانى ناپەزایى باشتەر بكات.

AI چ رۆلىك دەگىرپىت لە پالېستىكردنى دىموكراسى لەناو رېكخراوە چەپەكاندا؟

AI دەتوانىت پلاتفۆرمى دەنگدانى دیجىتالى شەفاف پەرە پىڤىدات، ئەدای ئەندامان شىبكەتەو، و شەفافىيەت و كۆمەلایەتى لە بریارداندا بەھىز بكات، رېكخراوە چەپەكان دىموكراتىتر و کاریگەرتر بكات.

بزووتنەو چەپەكان چۆن دەتوانن سوود لە كاربەرنامەكانى ئىستای AI وەر بگرن؟

بە شىكردنەوھى ئەلگۆرىتمەكان و سوودوەرگرتن لە داتای بەردەست، بزووتنەو چەپەكان دەتوانن بەرنامە و بەدىلىكى شەفافتر بنیات بنىن و لە ھەمان كاتدا ئاگاداربەن لە مەترسەییەكانى پشت بەستن بە ئامرازەكانى سەرمايەدارى.

چۆن دەتوانرپت قورخكارى تەكنەلۆژيا لەلایەن كۆمپانیا گەرەكانەو بەرەنگارى بپیتەو؟

چارەسەرىكى شاراوە برىتییه لە پەرەپىدانى نەرمەوالەى سەرچاوەكراو، ناچاركردنى كۆمپانیاكان بۆ ئاشكراكردنى ئەلگۆرىتمەكانیان و

پشتگیریکردنی ئەو یاسایانەى قورخکارى بەکارهێنانى تەکنەلۆژیا قەدەغە دەکەن.

پڕۆژەى Liberatory AI بە گوێرەى دیدگای چەپ چییە؟

ئامانج دروستکردنى سیستەمى AI سەرچاوەى کراوەیە کە بە شیوەیەکی دیموکراتى لە ژێر خواوەنداریتێى کۆمەلگادا بەرپۆه ببری، بۆ نەهێشتنى هەژارى، بەدەستەهێنانى دادپەروەرى کۆمەلایەتى، و پەرەپێدانى گۆرانی سۆسیالیستى بەکار بهێنریت، دڵنیایی بدات کە تەکنەلۆژیا خزمەت بە کۆمەلگا دەکات نەک بەهێزکردنى هەژموونى سەرمايەدارى.

چۆن دەتوانریت رێگرى لە بەکارهێنانى AI بکريت لە جەنگدا؟

بە فشار خستنه سەر پەیماننامە نیۆدەولەتییەکان کە پەرەپێدان و بەکارهێنانى AI لە چەکدا قەدەغە دەکات و بەهێزکردنى رێکخراوەکانى دژە جەنگ بۆ تیشک خستنه سەر مەترسییەکانى سەربازیکردنى تەکنەلۆژیا.

بۆچى پەرەپێدانى AI بیلایەنى جێندەر گرنگە؟

یارمەتیدەرە بۆ نەهێشتنى لایەنگرى جێندەریی لە سیستەمە زیرەکەکاندا و دڵنیایی دەدات کە تەکنەلۆژیا خزمەت بە یەكسانی تەواو بۆ ژنان دەکات، لەجیاتى دووبارە بەرھەمھێنانەوێ رۆلى کلێشەیی.

AI چۆن کاریگەرى لەسەر چەمكى كار له كۆمهلگايهكى سۆسياليستى ههيه؟

دهتوانيت كاتزميرهكانى كارکردن كه م بکاتهوه بهبى كه مکردنهوهى مووچه،
دابهشکردنى كار بهشيويهكى دادپهروهرا نهتر و زيادکردنى کاتى بهتالى
کۆمهلگا بۆ بهشداریکردن له کهلتوور و بیرکردنهوه و داهيتان له جياتى
چهوساندنهوهى سهرمایه دارى.

AI چۆن دهتوانيت پشتگيرى پیکخواوهكانى کرێکاران و سهنديکاکان بکات؟

ئامرازهكانى AI دهتوانيت په ره پيڤدریت بۆ چاوديریکردنى هه لومه رجى
کارکردن، شیکردنه وهى چهوساندنه وهى کرێکارانى دهستى و پۆشنبيرى
و يارمهتيدانى سهنديکاکان له پیکخستنى هه لمه ته کانيان و داكۆکیکردن له
مافه کانيان به شيويهكى کاریگه رتر.

پۆلى ديموکراسى دیجيتالى له به دهستهيتانى مۆديليکى چه پ بۆ به کارهيتانى AI چيه؟

ديموکراسى دیجيتالى دهتوانيت برپاره تهکنه لۆژياييه کان شه فافتر بکات و
رێگه به به شدارى زياترى خه لک بدات له ئاراسته کردنى AI به ره و
ئامانجه کان که خزمهت به به رژه وهندى گشتى دهکن.

چۆن دەتوانریت AI بۆ بنیاتنانی ئابووری ژینگەیی سۆسیالیستی بەکار
بەھێنریت؟

بە پەرەپێدانی سیستەمی AI کە پێنمای بەرھەمھێنان دەکات بە شیوەیەک
کە سەرچاوە سروشتییەکان بپاریزێت، دەردانی کاربۆن کەم بکاتەو و
وزەى نوێبوونەو پەرە پێدات.

پەيوەندى نىوان AI و تىكۆشان دژى سەرمايەدارى چىيە؟

تەکنەلۆژیا لە ئێستادا بۆ پالپشتیکردنى سەرمايەدارى بەکارديت لە رێگەى
ھاندانى تايبەتيکردن، قۆرخکاری کردن و بەھیزکردنى ھەژموونی سیاسى
و پۆشنپیری. لەگەڵ ئەوەشدا، ریکخراوە چەپەکان دەتوانن بە
ئاراستەکردنى AI بۆ خزمەتکردنى پرۆژە گشتییەکان کە ھاوکاری و
یەكسانی و بەدیلی سۆسیالیستی بەرز دەکەنەو.

مارکس و ئەنگلس چۆن زانستیان لە تیۆرییەکانیاندا بەکارھێنا؟

مارکس و ئەنگلس پشتیان بە زانست بەست بۆ لیکدانەوێ ديارده
کۆمەلایەتى و ئابوورییەکان. ئەوان ئابووری سیاسیان خویند بە
بەکارھێنانى بنەما بیرکارییەکان و ئامارییەکان و کاریگەری پیکھاتە
ئابوورییەکان لەسەر کۆمەلگاكانیان لە رێگەى ماتریالیزمی میژوووییەو
شیکردەو. تیۆرەکانیان تەنھا تیروانینی فەلسەفی نەبوو بەلکو لەسەر

بەنەمەي شىكرەنەۋەي زانستى گەشەسەندى ئابوورى و كارىگەرييان
لەسەر پەيوەندىيە كۆمەلەيەتتەكان دامەزراند و واى لىكردن لە يەكەم
بىرمەندەكان بن كە زانستە ئەزمونىيەكان لە شىكارى كۆمەلەيەتتە تىكەل
بەكن.

پەيوەندى نىۋان زانست و تەكنەلۇژيا و بىرى ماركىسىستى چىيە؟

بىرى ماركىسىستى زانست و تەكنەلۇژيا ۋەك ئامرازىكى بەھىز دەبىنىت كە
دەتوانىت بۇ ئازادكردى مروڧ لە چەوساندەۋە بەكار بەھىنرىت، بەلام
لە ژىر سايەي سەرمايەدارىدا بۇ بەھىزكردى ھەژمونى چىنايەتى
بەكار دەھىنرىن. تەكنەلۇژيا، كە دەتوانىت ھەلومەرجى كار و ژيان باشتەر
بكات، زورجار لە سەرمايەدارىدا بەكار دەھىنرىت بۇ زىادكردى قازانچ و
كەمكرەنەۋەي رۆلى كرىكارانى دەستى و پۇشنىير، بەم شىۋەيە
چەوساندەۋەي ئابوورى خراپتر دەكات لە جياتى كەمكرەنەۋەي. كەۋاتە،
تەكنەلۇژيا دەتوانىت بىيە ھىزىكى شۇر شىگىرانە ئەگەر لە چوارچىۋەيەكى
سۇسيالىستى دا بەكار بەھىنرىت كە خزمەت بە بەرژەۋەندىيەكانى كۆمەلگا
بكات.

ئەو بۇشايە دىجىتالىيەي كە چەپەكان پوۋبەپوۋى دەبنەۋە چىيە؟

سەرەپاي مىراتى دەۋلەمەندى چەپ لە بىرى رەخنەيى و زانستى،
رېكخراۋەكانى بە بەراورد بە سەرمايەدارى بەدەست بۇشايەكى دىجىتالى
گەرەۋە دەنالىن بوونى دىجىتالى سنووردارە بۇ پلاتفۆرمەكانى تۈرە

كۆمەلەيەتەكان و بەرپۆەبردنى چەند مالپەرېك و وەبەرەيتانېكى راستەقىنەى كەمى بۆ پەرەپېدانى ئامرازەكانى تەكنەلۇژىاي سەرەخۇ. ئەم بۆشايىە كارىگەرى سىياسى و رېكخراوھىي چەپ لاواز دەكات و دەيخاتە پېگەيەكى لاواز بەرامبەر ئىمپراتورىيەتى دىجىتالى سەرمايەدارى، كە كۆنترۆلى سەرچاوه گەورەكان دەكات بۆ دەستكارىكردنى زانىارى و شىوھى راي گشتى.

بۆچى ئامادەبوونى دىجىتالى چەپ لاوازه؟

چەپ ژىرخانى دىجىتالى بەھىز و تواناي تەكنىكى نىيە بۆ كىپرېكى كردن لە بۆشايى دىجىتالدا. زۆرېك لە رېكخراوھكانى لە ئاستە جىاوازهكاندا وەبەرەيتان ناكەن لە پەرەپېدانى تواناي دىجىتالى ئەندامەكانيان. لەجىياتى بەكارەيتانى ستراتيچى تەكنەلۇژيا، چەپەكان زۆر پشت بە AI و پلاتفۆرمەكانى تۆرە كۆمەلەيەتەكان دەبەستن، ئەمەش واىكردووه لاواز بىت بۆ سانسور و كۆنترۆلى كۆمپانيا گەورەكان. ئەم لاوازييە دىجىتالييە تواناي چەپ بۆ بلاوكردنەوھى بىرۆكەكانى بە شىوھىەكى فراوان و كارىگەر كەم دەكاتەوھ و پەيوەندىيەكانى لەگەل جەماوەر كەم دەكاتەوھ.

مەبەست لە خویندەوارى دىجىتالى لە نىو رېكخراوھ چەپەكاندا چىيە؟

خویندەوارى دىجىتالى تەنھا تواناي بەكارەيتانى كۆمپيوتهر يان تۆرە كۆمەلەيەتەكان نىيە، بەلكو تىگەيشتىكى قولتر لە چۆنيەتى كاركردنى تەكنەلۇژىاي دىجىتالى و كارىگەرييان لەسەر كۆمەلگا لەخۇ دەگرىت.

پيويستی به هۆشيارىيهكى رهخهگرانه ههيه له ژيړخانى تهكنهلوژياى كه ئينتهرنيت و ميدياي مۆديرن كۆنترۆل دهكات و ريگه به چهپهكان دهكات ئامرازى دييجيتالى خۆى گهشه پييدات و ئازاد بيت له كۆنترۆلى كۆمپانيا گهورهكان. بهبى ئهم هۆشيارىيه تهكنيكىيه، چهپ پشت به ژيړخانى دييجيتالى دهبهستيت كه سهرمایه دارى كۆنترۆلى دهكات و له ژيړ كاريگهري ئهو دهبيت.

چۆن دهتوانریت خویندهوارى دييجيتالى له ريڤخراوه چهپهكاندا بهدهست بهيئريت؟

بهدهستهينانى خویندهوارى دييجيتالى پيويستی به پلانى راهينانى بهردهوام ههيه كه ئەندامان توانای تيگهيشتنى قوول له تهكنهلوژيا دهكات، له بههره سهرهتاييهكانهوه تا ئاستى پيشكهوتوى وهك پرۆگرامکردن، ئاسايشى زانيارى، شيكردهوهى دييجيتالى و بهريوهبردى داتا. ريڤخراوه چهپهكان دهبيت وۆركشوپى تهكنيكى ههمهجوړ دروست بكهن، لهگهڵ شارهزايانى تهكنهلوژيا هاوكارى بكهن و پلاتفۆرمى دييجيتالى سهربهخۆى خويان په ره پيبدن. بهبى ئامرازى تهكنيكى پيشكهوتوو، چهپ ناتوانيت به شيويهيهكى كاريگهري رووبهرووى ههژموونى دييجيتالى سهرمایه دارى ببيتوه.

گرنگى تهكنهلوژيا له خهباتى چهپدا چيه؟

تهكنهلوژيا رۆلى سهرهكى دهبينيت له بلاوكردنهوهى بىرى چهپ، ريڤخستننى بزووتنهوهى جهماوهري، ريڤخستننى خوپيشاندانهكان و بههيزكردنى پهيوهندى نيوان تاك و ريڤخراوهكان له سهرانسهري جيهاندا.

به به کارهينانی ژيرانه و کاریگه‌ری ته‌کنه‌لوژیا، چه‌پ ده‌توانیت قورخکاری میدیای ته‌قلیدی بشکینیت، بگاته به‌شیکی نویی جه‌ماوهر و بوشایی دیجیتالی سه‌لامه‌ت بۆ گفتوگو و ریکخستن دروست بکات. ئەگەر ستراتیجی به‌کار بهینریت، ته‌کنه‌لوژیا ده‌توانیت ببیته ئامرازیکي به‌هیز بۆ پرووبه‌پرووبونه‌وه‌ی هه‌ژموونی سه‌رمایه‌داری.

بۆچی په‌ره‌سه‌ندنی به‌رده‌وامی ته‌کنه‌لوژیا بۆ چه‌په‌کان زۆر گرنگه‌؟

گۆرپینی دیجیتالی واقعیکه که ناتوانریت پشتگوی بخریت. ئەگەر چه‌پ وه‌به‌ره‌ینان له ته‌کنه‌لوژیا نه‌کات ئەوا پاشکوی سیسته‌م و ئامرازه‌کانی ژیر کۆنترۆلی سه‌رمایه‌داری ده‌مینیت‌ه‌وه په‌ره‌پیدانی ئامرازی دیجیتالی سه‌ربه‌خوی تایبه‌ت به چه‌پ نه‌ک ته‌نها ئاسانکاری بۆ بلاوکردنه‌وه‌ی ئازادانه‌ی بیرۆکه‌کانی ده‌کات، به‌لکو توانای ریکخستن، په‌یوه‌ندی کاریگه‌ر له‌نیوان ئەندامان و جه‌ماوهر و پاراستنی داتا‌کانی له چاودیری و چه‌وساندنه‌وه به‌هیز ده‌کات. به‌بی ئەم وه‌به‌ره‌ینانه، چه‌پ پشت به پلاتفۆرمی دیجیتالی ده‌به‌ستیت که سنوور ده‌سه‌پینیت و ده‌ستگه‌یشتنی به جه‌ماوهر کۆنترۆل ده‌کات، له‌وانه‌یه هه‌ر کاتیک هه‌ره‌شه له به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی سه‌رمایه‌داری بکات، بیده‌نگ بکات و ناهاوسه‌نگی هیز له مملانی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کاندا قوولتر بکات.

چه‌پ پرووبه‌پرووی چ به‌ربه‌ستیک ده‌بیت‌ه‌وه له به‌ده‌سته‌ینانی گۆرانی دیجیتالی؟

چەپەكان پووبەپووی كەمی بودجە، لاوازی سەرچاوەی تەكنیکی و كەمی پسپۆری بواری تەكنەلۆژیا دەبنەوێ. ھەر وەھا لەگەڵ سانسۆری دیجیتالی و سنووردارکردنی ناوەرپۆکی دژە سەرمايەداری دەنالییەت. ئەم بەرەستەنە وادەكات كە ستراتیژیکی دیجیتالی بەھێز دابریژرێت كە بەسەر ئەم ئاستەنگانەدا زال بێت و سەرەخۆیی رێكخراوە چەپەكان لە بۆشایی دیجیتالدا مسۆگەر بكات.

گەنجان چۆن دەتوانن نەخوێندەواری دیجیتالی لەناو پارته چەپەكاندا كەم بكەنەوێ؟

گەنجان دەتوانن سەرپەرشتی دەستپیشخەرییەكانی راھێنان بكەن لەناو پارتهكاندا، وۆركشۆپەكان رێكبخەن بۆ فێركردنی كارامەیی دیجیتالی وەك ئاسایشی ئینتەرنێت، شیکردنەوێ داتا، و بەكارھێنانی ئامرازەكانی AI و تەكنەلۆژیای گشتی، توانای رێكخراوەكان و ئەندامان بۆ گونجاندن لەگەڵ سەردەمی دیجیتال.

بۆچی بەشداری گەنجان لە گۆرانی دیجیتالی بۆ چەپەكان گرنگە؟

زۆربەي گەنجان شارەزاییەکی باشیان لە تەكنەلۆژیای مۆدێرن ھەیە، كە رێگەیان پێدەدات چالاكانە بەشداری بكەن لە پەرەپێدانی سیاسەتی دیجیتالی کاریگەر كە یارمەتیدەر بێت لە رێكخستن، بەگەرخستن و

په یوه نډیکردن. ئه مه ریکخواوه چه په کان چالاکتر دهکات و توانای
پووبه پووبوونه وهی هه ژمونوی سهرمایه داری دیجیتالی ههیه.

**ئو ئاستهنگه سهره کیانهی پووبه پووی گه نجان ده بنه وه له ناساندنی
ته کنه لوژیا به ریکخواوه چه په کان چین؟**

ئو ان پووبه پووی به ره ه لستی سهرکردایه تییه ته قلیدییه کان ده بنه وه که
گوړانی دیجیتالی یان پوولی گه نجان ئه وله ویه ت نادهن، به تاییه تی له پوسته
سهرکردایه تییه کاند.

**چ هه نگوویکی کرداری ده بیت بنریت بو هاندانی گه نجان بو ئه وهی پوولیکی
که وره تر ببینن له گوړینی دیجیتالی چه پدا؟**

یه که م، زور گرنگه پیکهاتهی ریکخواوهی توند له ناو زوربهی پارته
چه په کاند تییکبشکینین و پوولی راسته قینهی سهرکردایه تی به گه نجان
بدریت به تاییه تی له دارشتن و په ره پیدانی سیاست و ستراتیجی دیجیتالی
بو پووبه پووبوونه وهی دیجیتالی.

ئهمه ش پیویستی به دروستکردنی میکانیزمیکی نه رم و دیموکراتی ههیه
که نازادی راده ربړین، داهیتانی سیاسی و دهستپیشخه ری ته کنه لوژیا
مسوگر بکات.

دووه م، بو شایی به شداربوون ده بیت دروست بکریت بو ئه وهی گه نجان
بتوانن سهرکردایه تی پر وژهی دیجیتالی چه پی کو مه ل بکن، له سهر بنه مای

فرههیی تهوژمه چه په کان و نهک سنووردار بو یهک ئاراسته، چ له میدیای پیشکه وتوو، AI، ئاسایشی دیجیتالی یان ئهوانی تر. ئهم پروژانه ده بیټ وهک ئامرازی شوپشگيری راسته قینه خزمهت بکهن، نهک تهنها وهک قوشو مچه تهکنیکی بو کاری پارتی.

له کوتاییدا، ئهم روله ده بیټ به هوشیارییهکی سیاسی چهپی رهخنه گره وه ببه ستریته وه که تهکنه لوژیا به چوارچیوهی چینایه تی و ئازادیخوازییه وه ده به ستریته وه، بو ئه وهی گورپینی دیجیتالی نه بیټه تاکتیکیکی دابراو یان دووهم به لکو به شیکی دانه براو له پروژیه کی گشتگیر چه پ.

11 دەرئەنجام

ئەو پۈۋون بۆتەوۋە كە سەرەپراي تواناي گەورە و گرنكى ژىرىي دەستكرد لە بەرەوپىشبردنى مەۋقايەتيدا، تەنھا پىشكەوتنىكى زانستى بىلايەن نىيە، بەلكو چەكىكى زۆر پىشكەوتوۋەيە لە دەستى سەرمايەداريدا، بۆ قولكردنەوۋەي كۆنترپۆلى لەسەر كار، ھۆشيارى، داتا و كۆمەلگا بە گشتى بەكار دەھىنرەيت. كىشەكە چىتر تەنھا پەرەپيدانى ئەلگورىتمى زىرەكتر نىيە، بەلكو ئاراستەكردنى ئەم ئامرازانە بۆ خزمەتكردنى بەرژەۋەندىيەكانى خاۋەنان. بە لەبەرچاۋگرتتى ئەوۋەي كە تەكنەلۇژيا ئەمپرو لە دەستى دەۋلەتە سەرمايەدارەكان و كۆمپانيا گەرەكانى قۇرخكاريدا چىرەۋەتەوۋە، بەكارھىنانى بە شىۋەيەكى سەرەكى سوۋد بە سەرمايە دەگەيەنەت لەسەر حسابى كرىكارانى دەستى و پۇشنىير.

ئەوۋەي ئەمپرو دەيىنەن بەرھەمھىنانەوۋەي چەۋساندەوۋەي چىنايەتتە لە رېگەي ئامرازى زانستى، ئالۋزتر و كۆنترپۆلكراۋترەۋە، كە ئەم چەۋساندەۋەيە چىتر سەۋۋردار نىيە بۆ كارگە و كىلگە و فەرمانگەكان، بەلكو بۆ خۇدى بۆشايى دىجىتالى درىژ بوۋەتەوۋە، كە بۆتە گۆرەپانىكى نۆي بۆ دەرھىنانى بەھا و كۆنترپۆلكردنى ھۆشيارى.

پۈۋەپۈۋوبوۋنەوۋەي ئەم ۋاقىيە ناتوانى سەۋۋردار بىت بۆ پەخنە و دەستنىشانكردن. پىۋىستى بە ھەلۋىست و سىياسەتى كۆنكرىتى ھەيە كە لە ئاشكراكردنى ھەژمۋونى سەرمايەدارى تىدەپەرەيت بۆ ھەلۋەشاندەۋەي

چالاکانه و ئاراسته کردنی تهکنه لۆژیا، به تاییه تی AI بۆ خزمه تکردنی جه ماوهر له جیاتی کۆیله کردنیان.

ئهمه پێویستی به کارکردن ههیه بۆ بنیاتنانی مۆدیلى چهپ و پیشكه وتووخواز كه دُنیا بیت له وهى AI ده بێته ئامرازىك بۆ ئازادى، نهك تهنها ئامرازىكى نوێ بۆ سه رمایه بۆ زیادکردنی قازانچ و توندکردنی كۆنترۆل. له جیاتی ئه وهى تهکنه لۆژیا له دهستی چهند كۆمپانیا و دهوله تىكى سه رمایه دارى به جییه ئیتریت، پێویسته پالنه رىك هه بیت بۆ په ره پیدانی سیسته مى AI چهپ و پیشكه وتوو.

له گه ل ئه وه شدا، گۆران به بى گۆرانكارى گه و ره له پێكهاته ی سیاسى و رېكخراوه یی هێزه چه په كان خودى خۆیان و له بۆچوون و تىكه لبوونیان له گه ل تهکنه لۆژیا روو نادات. په تکردنه وهى تهکنه لۆژیا تهنها له بهر ئه وهى ئامرازىكى تاییه تی سه رمایه داریه، به س نیه، هه روه ها به كارهینانى به شیوه یه كى سنووردار و رووكه ش. به لكو ده بیت شارهزا بیت، به قوولى تیبگهین، بیته ناوه وه و ئاراسته بكریت بۆ خزمه تکردنی بهرژه وهندییه كانى كرىكارانى دهستی و پۆشنبیری و جه ماوهر به گشتى.

له م شه ره دیجیتالییه دا ده بیت هیرش بکهین نهك بهرگرى بکهین و تاکتیكى زیره كانه و کردارى بگرینه بهر كه توانامان ده دات تا بتوانین رووبه رووى سه ركوتى دیجیتالى و قورخكارى زانیارى و زالبوونى تهکنه لۆژیا ببین.

له م چوارچێوه یه دا، په ره پیدانی تواناكانى چهپ له بواری تهکنیکیدا پێویستییه كى ستراتیژییه كه كه متر نیه له په ره پیدانی توانای سیاسى و

پۇشنىبىرى و رېڭخراۋەيى و مېدىيى و جەماۋەرى. ھەرۋەك چۈن چەپ ناتوانىت پىشت بە مېدىيى سەرمايەدارى بېسەتت و ھەۋل بىدات مېدىيى سەرەخۇى خۇى بىيات بىتت و لەگەل گەشەپىدەنى بىرورا و سىياسەت و ئامرازەكانى رېڭخراۋەيى سەرەخۇ لە چوارچىۋەى سەرمايەدارى، ھەرۋەھا دەبىت كار بۇ بىياتنانى بەدىلى تەكنەلۇژىيى سەرەخۇى خۇى بىكات كە AI لە پىشەۋەيە، بۇ خىزمەتكردىنى پىرۋژەى ئازادى گىشتىگر. لە ئىستادا، AI دەبىت ئامرازىك بىتت بۇ گەشەپىدەنى بىزوتتەۋەى چەپ و پىشكەۋتوۋخۋازى ھۇشيارتر و رېڭخراۋتر كە بتوانىت جەماۋەر بىجولنىتت و ھۇشيارى پۇشنىبىرى و سىياسى و تەكنەلۇژىيى و چالاکوانىيان بەرز بىكاتەۋە.

خەبات لە بوارى دىجىتالدا دەبىت بىتتە درىژكرۋەيەكى ئۇرگانىكى خەباتى سۇسىيالىستى لەسەر زەۋى، نەك تەنھا گۇرەپانىكى پىوۋكەشى كار و گىتوگۇ كە لە واقىعى سىياسى، كۇمەلەيەتى و ئابۋورى جىا بىكرىتەۋە. ئەم مىلمانىيە دژى ھەژمونى دىجىتالى ناكىت تەنھا بۇ بۇشايى مەجازى سنوردار بىكرىت. دەبىت درىژكرۋەى بىزوتتەۋەى كرىكارى و جەماۋەرى لەسەر ئەرزى واقىع بىتت. پەيۋەندى نىۋان خەباتى تەكنەلۇژىا و خەباتى چىنايەتى لەسەر ئەرزى واقىع گىرنگە چۈنكە زالبۋونى دىجىتالى تەنھا درىژكرۋەى كۇنتىرۋلى سەرمايە بەسەر بەرھەمەتتەن و زالبۋونى بەسەر ھىزى كاردا.

بەكارھىتانى AI ئىستا لە خەباتى چەپدا دەبىت ورد و خۇندراۋ و ورىا بىتت. ئىمە ناتوانىن مەتەنە بە ئەپلىكەيشنەكان بىكەن كە لە ژىنگەيەكى سەرمايەدارىدا و لەلەيەن دەۋلەت و كۇمپانىا قۇرخكارەكانەۋە پەرەيان

پیداوای به بی هوشیارییه کی رهخنه گرانه ی قوول سه بارهت به چونیته کارکردنیان. له کاتیکی زوړیک له م ئامرازانه شیکردنه وهی داتای ورد و پلاندانان و به دواچوونی ئاراسته ی رای گشتی و باشتکردنی سیاسه ته کانی ریکخستن و جو له دابین دهکن، به لام له وانه یه لایه نگری نادیاریان هه بیته که هه ژموونی سه رمایه داری له ناو ریکخراوه چه په کانداهه ره هم بهیته.

له بهر ئه وه، به کارهیتانی چه په کان بو AI ده بیته له ژیر چاودی ری رهخنه یی به رده وام و میکانیزمی پیداچوونه وهیه کی توند بیته بو دلنیا بوون له وهی که ئیمه به بی ئاگایی شیوازی بیرکردنه وه وهرناگرین.

له گه له ئه وه شدا، ده بیته زوړ به وریاییه وه مامه له له گه له داتا و زانیارییه هه ستیاره کانداه بکریته، چونکه به کارهیتانی نه خوینراوی ئه م ئامرازانه له وانه یه بیته هوی پیشیلکردنی ئاسایش یان دزه کردنی زانیاری که ریکخراوه چه په کان ده خاته مه ترسییه وه، به تاییه تی له ده وله ته دیکتاتوره کانداه.

بو یه پیویسته پروتوکولی ئاسایشی دیجیتالی پیشکه وتوو په ره پیبدریته و ئه پلیکه یشنی سه رچاوه کراوه ی سه ربه خو تر به کار بهیتریته، له گه له راهیتانی ئه ندامان له سه ر کرداره کانی ئاسایشی دیجیتالی، دلنیا بوون له وهی AI خزمهت به خه بات دهکات و وهک ئامرازیکی چاودی ری سه رکوتکه ر به کار ناهیتریته.

تهحه دای سه ره کی ئه وهیه که چون AI ی ئیستا له ئامرازیکی زالبوون بگورین بو ئامرازیکی که بتوانریته بو خه باتی جه ماوه ری و ریکخستن به کار بهیتریته. ئیمه ناتوانین ریگه بدهین ئه م ئامرازانه له چوارچیته یی

لۆژىكى بازاردا خەباتى چەپ بگۆرن، بەلام دەبىت بۇ خزمەتکردنى رېكخراوە چەپ و پېشكەوتووخوازەكان دابىن بكەين و ھاسوۆزى چىنايەتى بەھىز بكەين و ھوشىارى گشتى بەرز بكەينەوہ. خاوەندارىتى ئەم ئامرازانە تەنھا بە ماناى بەكارھىنانيان نىيە، بەلكو بە قوولى تىگەيشتنيان و ھەلوەشانەنەوہى چوارچىوہى ئايدۆلۆژيان و ئاراستەکردنيان بۇ خزمەتکردنى پروژەيەكى رزگاريوخوازی راستەقىنە.

ئەوہى كە شۆرشى دىجىتالى ئىستا و پەرەسەندنى AI بەتايىبەتى دەرى دەخات ئەوہىە كە ئىمە لە ساتەوہختىكى مېژوويدا دەژين كە ناكۆكى نيوان گەشەسەندنى گەورەى ھىزەكانى بەرھەمھىنان و پەيوەندىيە كۆمەلايەتتيە سەرمایەدارييەكان كە چيتر ناتوانن ئەم گەشەکردنە لە بەرژەوہندى جەماوەر لەخۆ بگرن يان ئاراستە بكەن.

سەرەراى ئەو ئەگەرە زۆرەى كە ئەم شۆرشە دىجىتالييە بۇ ئازادکردنى مرقۇايەتى لە كارى ماندوو و پيداويستتيەكانى ژيان پېشكەش دەكات، بەلام لە چوارچىوہى لۆژىكى قازانجى سەرمایەداريدا سنووردار كراوہ و دووبارە ئەندازيارى دەكرىتەوہ.

لەم رۋانگەيەوہ، شۆرشى دىجىتالى، لە ناوەرۆكدا لەگەل AI، چيتر تەنھا دەربارەى ئامرازەكانى تەكنەلۆژيا نىيە، بەلكو بووہ بە گۆرپەپانى داھاتووى خەباتى سياسى و كۆمەلايەتى. شەر لەم گۆرپەپانەدا تەنھا ديارى ناكات كە كى خاوەنى ئامرازە نوپكانى بەرھەمھىنانە بەلكو كى تواناى گۆرپىنى ژيانى كۆمەلايەتى خوى ھەيە.

شەرقە ھېشتا كۈتايى نەھاتوۋە. سەرمایەدارى جىھانىكى تەواۋ داخراۋى دروست نەكردوۋە، بەلكو جىھانىكى پېر لە كەلین و كەموكورتى دروست كردوۋە، كە ئەلئەرناتىقەكانى چەپ دەتوانن پىگای خۇيان بدۆزنەۋە ئەگەر بە ھۆشيارى، پلان و ستراتیجى كارى لەسەر بكریت. ئەركەكە ئاسان نىيە و پىۋىستى بە وزەيەكى گەورە و ھاوكارى و كارى چەپى ھەماھەنگى ھەيە لەسەر ئاستى ناوخویى و جىھانى، بەلام مەحال نىيە. ئەۋەى ئەمرو پىۋىستمانە تەنھا ھەستىكى راستەقىنە بە قورسى بارودۇخەكە نىيە، بەلكو بنیاتنانى ھاۋپەيمانى چەپى نوئى و نئودەۋلەتییە كە تەكنەلۇژيا خۇى ۋەك ئامرازىك بۇ خەباتى مەيدانى بەكار دەھینن.

بەرگى لە سەرمایەدارى بە ھەموو شىۋەكانى، بەتايىبەتى شىۋەى دیجىتالى، تەنھا مەملانى بۇ دەسەلات، كۆنترۇل يان تەننەت بەدىلى پىشكەۋتوۋخواز نىيە، بەلكو مەملانىيە بۇ خۇدى ھۆشيارى مروڤ، ئەۋەى ئاراستەى زانین پىناسە دەكات، كى كۆنترۇلى لىشاۋى زانىارى دەكات، كى ھۆشيارى كۆمەلایەتى پىكدەھىتت، و داھاتوۋ بېرىار دەدات.

يان ھىزەكانى سەرمایە بەتەۋاۋى سەردەكەۋن، AI دەكەنە ئامرازىك بۇ سەركوتكردن، زالبوون و كۆيلايەتى دیجىتالى، يان ھىزە چەپ و پىشكەۋتوۋخوازەكان تۋانىۋىانە چۈرچىۋەى بدەن و ئاراستەى بكەن بۇ خزمەتكردنى جەماۋەر لە جياتى سەرمایە. لەم چۈرچىۋەيەدا، تاكە چارەسەرى گونجاۋ ئىستا پەرەپىدانى سىستەمى سەرچاۋەى كراۋە و شەفافە بە ئاراستەيەكى بىلايەن كە بە شىۋەيەكى دىموكراتى و چاۋدىرى كۆمەلگا بەرپۆۋە بېرىت، لەگەل پالپىشتى كردن بە ياسا نئودەۋلەتییەكان كە كارەكانى AI سنوورداد دەكات و خزمەتى بۇ كۆمەلگا بە گشتى مسۆگەر

دهكات، نهك بۆ بهرژه‌وه‌ندییه‌كانی ده‌وله‌ته گه‌وره‌كان و كۆمپانیا سه‌رمایه‌داریه‌كان.

به‌لام ئه‌وه به‌س نییه. چاره‌سه‌ری پێویست و رادیکال بریتیه له بنیاتنانی ئه‌له‌رناتیفی چه‌پی راسته‌قینه به ئاراسته‌ی پیشكه‌وتووخواز و خاوه‌نداریتی كۆمه‌لگه، ده‌ستبه‌سه‌رداگرته‌ی ئه‌م ته‌كنه‌لوژیایه له چنگی بازار و به‌كارهێنانی بۆ هه‌له‌وه‌شاندنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندییه‌كانی چه‌وساندنه‌وه، به‌شداریکردن له دروستکردنی كۆمه‌لگایه‌کی نوێ، دادپه‌روه‌رت‌ر و مرۆفانه‌تر له‌سه‌ر بنه‌مای یه‌كسانی، هاوكاری و تێرکردنی دادپه‌روه‌رانه‌ی پێداویستییه‌كان.

له كۆتاییدا، پرسیاره بنچینه‌یه‌كه به‌ په‌له هه‌له‌واسراوه: ئایا ئێمه وه‌ك هێزه چه‌پ و پیشكه‌وتووخوازه‌كان له سه‌رانسه‌ری جیهاندا به‌راستی ئاماده‌ین بۆ به‌شداریکردن له‌م جه‌نگه ئالۆزه، درێژخایه‌ن و فره‌لایه‌نه‌دا؟

پاش پاشه‌كشه و دۆراندنی چه‌ندین شه‌ر له دژی سه‌رمایه‌داری له گۆره‌پانه جیا‌جیا‌كاندا

ئایا ئێمه بو‌یریمان هه‌یه بۆ دووباره بنیاتنه‌وه‌ی چه‌پ له پ‌ووی ئایدۆلۆژی و رێكخراوه‌یه‌وه بۆ پ‌ووبه‌پ‌ووبوونه‌وه‌ی ئه‌و ته‌حه‌دایانه‌ی سه‌رده‌می دیجیتاڵ دروستی ده‌كات؟

ساته وهختی میژوویی چاوه پئی کهس ناکات و داهاتووش چاوه پئی ناکات. یان دهچینه پالی و به هۆشیاری و تیکۆشانی شیوه ددهین، یان له پهراویزی بهجیده هیلین، پرووبه پرووی شیوازیکی نویی چهوساندنه وه و چهوساندنه وه دهبین.

ئیمه هیچ ههلبژاردنی کمان نییه جگه له وهی پرووبه پرووی ببینه وه. با ئهم شه ره دیجیتالییه ساته وهختی له دایکبوونیکی نویی بیت بو چه پیک که ئازاتر و رادیکالتر و زانستیتر و توانای به پروه بردنی سه رده می خوی ههیه.

12 سەرچاۋەكان

12.1 سەرچاۋە غەربىيەكان

- مانيفېستى كۆمۇنىستى : كارل ماركس و فرېدرىش ئېنگېلس
- چاكسازى كۆمەلەيەتلىك يان شۆرش: پۇزا لوكسەمبورگ
- كرېي كار و سەرمايە: كارل ماركس
- بىنەماكانى كۆمۇنىزم: فرېدرىش ئېنگېلس
- رەزىمەندى پىشەسازى: نوام چۆمىسكى
- جۇرج لوكاچ - چاكسازى و ھۆشيارى چىنايەتلىك
- بىنەما سەرەككەكانى رۇشنىيىرى و رېكخراۋەيى چەپى ئەلىكترونى / بەرەو
- چەپكى زانستى دىموكراسى ھاۋچەرخ : رەزكار ئاكىرى
- <https://www.ahewar.org/debat/s.asp?aid=730446>
- سەرمايەدارى دىجىتالى لى رۋانگەيەكى ماركسىستىيەۋە : ئىبراھىم يونس
- https://al-akhbar.com/Capital/364495?utm_source=tw&utm_medium=social&utm_campaign=papr
- ژىرىي دەستكرد: ئايا ھەرەشەيە بۇ مۇۋقايەتلىك يان سەرمايەدارى؟
- <https://marxy.com/?p=8218>
- غەلى غەبدوللەھىد مەمەد: خاۋەن پىشكەكانى سەرمايەدارى
- <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=845862>
- يونس ئەلغەفارى: تۈرەكانى تۈرى كۆمەلەيەتلىك و بەھاي
- <https://revsoc.me/technology/46891> زىادىكراۋ
- ئوسامە غەبدوللەھىم - كارل ماركس و ژىرىي دەستكرد
- <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=818312>

- "مەترسییه‌کانی ژیری دەستکرد لەسەر ئاسایش و داهاووی کار" – RAND Corporation
https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE237/RAND_PE237z1.arabic.pdf
- "ژیری دەستکرد و کاربەرنامە هاوچەرخەکان" – Journal of Information and Communication Technology
https://aijtid.journals.ekb.eg/article_294487.html
- "ژیری دەستکرد و داهاووی مرقۆایەتی" – گوڤاری ئەلره‌فید
<https://arrafid.ae/Article-Preview?l=4spRz9xZ9J8%3D&m=5U3QQE93T%2F0%3D>
- "مرۆڤ ناوهند AI: هیزی دانانی خەلک لە پیشەو" – McKinsey
<https://www.mckinsey.com/featured-insights/highlights-in-arabic/human-centered-ai-the-power-of-putting-people-first-arabic/ar>
- "پۆلی تەکنەلۆژیای AI لە بەرزکردنەوێ تواناکی بێرکردنەوێ داهینەرانه" – Journal of Financial and Commercial Research
https://afbjournals.ekb.eg/article_343618_0d53c017d2ecd406844e999d3baeb20a.pdf
- "ژیری دەستکرد: خزمەتکردنی مرقۆایەتی یان تیپەراندن؟" – Stratigics Center for Studies
<https://strategiecs.com/ar/analyses/artificial-intelligence-serving-humans-or-surpassing-them>
- سەرەدەمی رۆبۆتەکان: ئایا کار نامینیت؟
<https://www.aljazeera.net/midan/reality/economy/2017/6/2-D8%B9%D8%B5%D8%B1%/8>

[D8%A7%D9%84%D8%B1%D9%88%D8%A8%D9%88%
-D8%AA%D8%A7%D8%AA-%D9%87%D9%84%
D8%B3%D8%AA%D8%AE%D8%AA%D9%81%D9%8%
-A-%D9%81%D8%B1%D8%B5
D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%85%D9%84%](https://london-data-consulting.com/ar/The-Future-of-2025-Work-How-Change-Intelligence-Intelligence)

- داهاتوی کار: چۆن AI و ئۆتوماتیک پۇلى کار دەگۆرپ تا سالى
<https://london-data-consulting.com/ar/The-Future-of-2025-Work-How-Change-Intelligence-Intelligence>
- لەگەل بەروار و پيشبینیهكان: چۆن ئاميرەكان
<https://www.alaraby.co.uk/Jobs> وەردەگرن بە بەروار و
پيشبینیهكان بۆیه ئاميرەكانى پفاندن و کردارهكانى مروف
- ئايا ژيرى دەستکرد بووه بە ئاميرى
كوشتن؟ <https://www.aljazeera.net/tech/2024/7/21> ئايا دەبیتە
ئاميرىكى ژيرى دەستکرد بۆ كوشتن
- شەرى غەزە: ئيسرائيل چۆن AI بەكارهيتا بۆ ديارىكردى ئامانجهكان؟
<https://asharq.com/politics/111686>
- تەكنەلۆژىاى كوير: ئيسرائيل چۆن AI لە شەپهكانى غەزە و لوبنان
بەكارهيتا؟
- گاردیان : مايكروسوفت پشتيوانى خوى بۆ سوپاى ئيسرائيل زياد كرد لە
كاتى هيرشهكەى سەر غەزە
<https://futureuae.com/ar/Mainpage/Item/9708>
- ھاوبەشەكان لە جينوسايد: چۆن كۆمپانياكانى تەكنەلۆژىاى پوژئاوا
پشتگيرى سوپاى ئيسرائيليان كرد لە غەزە؟
<https://www.aljazeera.net/news/2025/1/23>

12.2 سەرچاوه ئینگلیزیهكان

- دووباره بیرکردنه‌وه له تیروانیی مارکسیستی له‌سه‌ر داتای گه‌وره، ژیری ده‌ستکرد و گه‌شه‌پیدانی ئابووری سه‌رمایه‌داری
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0040162521000081>
- مارکس و ئۆتوماتیک و سیاسه‌تی ناسینه‌وه‌ی نیو دامه‌زراوه
 کۆمه‌لایه‌تیه‌کان
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03017605.2021.1916197>
- نیک سرنیک – پلاتفۆرمی کاپیتالیزم
https://www.saxo.com/dk/platform-capitalism_nick-srnicke_paperback_9781509504879?srsId=AfmBOopOnCfJO3OGk1WgwPK1LzGwacju9pegpn46xOeCppT8L6e5uky7
- چ‌ین پی‌ئڤ: له‌ پڤگه‌ی DeepSeek، من داها‌تووی سوسیا‌لیزم
<https://www.memri.org/tv/chinese-commentator-chen-ping-deepseek-future-socialism>
- نایجل وال‌تن: دووباره‌ بیرکردنه‌وه له‌ تیروانیی مارکسیستی له‌سه‌ر داتای گه‌وره، ژیری ده‌ستکرد (AI)
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0040162521000081>
- سه‌نته‌ره‌کانی داتای گووگل به‌کاره‌ینانی ئاو له‌ ئایووا
<https://www.visualcapitalist.com/mapped-google-data-centers-water-use>
- سه‌نته‌ره‌کانی داتای جیهانی به‌کاره‌ینانی کاره‌با
<https://www.iea.org/energy-system/buildings/data-centres-and-data-transmission-networks>

- دهردانی کاربۆن له راهینانی GPT-3
<https://www.technologyreview.com/2019/06/06/239031/training-a-single-ai-model-can-emit-as-much-carbon-as-five-cars-in-their-lifetimes>
- کانزای کۆبالت له کۆنگۆ و ههلوهرجی کار
<https://www.independent.co.uk/news/world/africa/congo-cobalt-mining-child-labour>
- دهرهینانی لیتیۆم له چیلی و کاریگهری ژینگهیی
<https://www.nature.com/articles/d41586-023-00278-w>
- زبلدانی ئهلیکترۆنی Agbogbloshie له غانا
<https://www.france24.com/en/20190615-africa-ghana-agbogbloshie-electronic-waste-dump-environmental-disaster>
- لهناوبردنی دارستانهکان له مالیزیا و ئهندهنوسیا بۆ ژیرخانی تهکنهلوژیای
<https://www.reuters.com/article/us-malaysia-deforestation-technology-idUSKBN2A00KM>
- لایهنگری له سیستهمهکانی ناسینهوهی دهموچاو (MIT Study)
<https://www.media.mit.edu/articles/gender-shades>
- لایهنگری جیندهر له ریکلامهکانی کاری (Carnegie Mellon Study) AI
<https://arxiv.org/abs/1707.09457>
- یاریدهدهری دهنگ کلێشهی رهگهزی
<https://www.unesco.org/reports/i-d-bias-ai/en> بههین
- نوینهرایهتی نهکردنی ژنان له پهرهپێدانی AI (پاپۆرتی پهیمانگای AI Now)
<https://ainowinstitute.org/discriminatingsystems.html>

13 سه باره ت به ریزگار ئاکری

سیاسه تمه داری چهپ و چالاکوانی پاگه یاندن

چهپه ویکی سهر به خو و تیوریزانی چه مکی "چهپی ئه لیکترونی"، ره زگار ئاکری ههول ده دات بیروباوه و ریکخراوی چهپ نوئ بکاته وه بو ئه وهی له گه ل په ره سه ندنه کانی ته کنه لوژیا، مه عریفی و دیموکراسیدا بگونجیت. ئه و ریکخه ری سه نته ری توژی نه وه و توژی نه وهی مارکسیست و چهپ و ههروه ها دامه زینه ر و ریکخه ری گشتی دامه زراوهی "دیالوگی شارستانی" یه که یه کیکه له گه وره ترین و دیارترین پلاتفورمی چهپ و پیشکه و تنخواز له جیهانی عه ره بیدا.

له دایکبون: 1966، عه قره – عیراق

چالاکی سیاسی

ئاکری له سالانی هه شتا کانه وه له چه ندین پارت و ریکخراوی چهپدا چالاک بووه له وانه حیزبی شیوعی عیراق و ریکخراوی ته وژمی کومونیستی و حیزبی کومونیستی کریکارانی عیراق تا سال 2000. ئه و به شداری کردووه له دارشتنی دیدگاکان بو په ره پیدانی کاری چهپ و به هیزکردنی هه ماههنگی نیوان هیزه چهپه کان. بر وای به گرنگی زالبون به سه ر جیاوازییه نه ریتییه کانی نیوان لایه نه چهپه کان و جه ختکردنه وه له سه ر هاو به شیه کان هیه و داوای دامه زراندنی چوارچیوهیه کی چهپی دیموکراتی یه کگرتو ده کات که پلاتفورمی هه مه جو ره بیت له عیراقدا به ئامانجی بلاوکردنه وهی ئه م مودیل له جیهانی عه ره بیدا بو چونه که ی له سه ر بنه مای زانستی و ته کنه لوژیای هاوچه رخ دامه زراوه.

مافه کانی مروژ

چالاکوانی مافه‌کانی مروّف و ئاکریتی یه‌کیک بوو له به‌شداربووانی سه‌ره‌تایی دامه‌زراندنی "سه‌ندی‌کای کرێکاری بی‌کار" له عێراق له ساڵی 1992. هه‌روه‌ها ئه‌ندامی کۆمه‌له‌ی مافه‌کانی مروّفی عێراقی بووه له دانیمارک (1998-2000). ئه‌و داکوکی له هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی سزای له‌سێداره‌دان ده‌کات و یه‌کیکه له دامه‌زرینه‌رانی سه‌نته‌ری "مافی ژیان" که دژی سزای له‌سێداره‌دان له جیهانی عه‌ره‌بیدا ده‌جه‌نگیت. سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش، له‌سه‌ر باب‌ه‌ته‌کانی په‌یوه‌ست به یه‌کسانی جێنده‌ر و مافه‌کانی ژنان کاری کردووه و به‌شداری له چه‌ندین کۆنفرانس و کۆبونه‌وه‌ی نیۆده‌وله‌تی له‌سه‌ر ئه‌م باب‌ه‌تانه کردووه.

بلاوکردنه‌وه و ڤاگه‌یاندن

ئاکریتی نووسه‌ر و توێژه‌ره، ده‌یان وتار و لیکۆلینه‌وه‌ی ڤۆشنیبری و سیاسی له ڤۆژنامه و گوڤاره‌کانی عه‌ره‌بی و کوردی و ئینگلیزی و هه‌روه‌ها له مالپه‌ره چه‌پ و پێشکه‌وتووخوازه‌کاندا بلاوکردۆته‌وه. هه‌روه‌ها به‌شداری له وه‌رگیران و ده‌ستکاریکردندا کردووه و توێژینه‌وه‌ی زانستی له بواره‌کانی پسپۆری خۆیدا پێشکه‌ش کردووه.

ته‌کنه‌لوژی و گۆڤانی دیجیتالی

ئاکریتی پسپۆری له ته‌کنه‌لوژیای زانیاریدا به‌شداری کردووه له گه‌شه‌پێدان و پشتیوانی چه‌ندین مالپه‌ر و پلاتفۆرمی دیجیتالی بۆ ڤیکخواه چه‌پ و پێشکه‌وتووخوازه‌کان، گروپه‌کانی مافی مروّف و ڤیکخواه‌کانی فیمینیسیت. بۆ ماوه‌ی زیاتر له چاره‌که سه‌ده‌یه‌ک، ئه‌و کاری کردووه بۆ په‌ره‌پێدانی بیرى پێشکه‌وتووخواز له ڤیگه‌ی ئامرازه‌کانی دیجیتال.

پسپۆری په‌روه‌رده‌یی و ئه‌کادیمی

ئاكرى ھەلگىرى بېوانامەى بەكالۆرىۋسە لە بەرپۈەبىردنى پىشەسازى (1989) لە زانكۆى موسل و دىپلۇماى بالا لە زانستى كۇمپىوتەر (2000) لە كۆلىژى نىودەولەتى كۆپنھاگن. چەندىن خولى پسپۇرى لە ئىتتەرنىت و پروگرامكردن و تەكنەلۇژىاى زانىارى ۋەرگرتوۋە. ئەو ۋەك شارەزا لە پەرەپىدانى سىستەمەكانى حكومەتى ئەلىكترونى كار دەكات و ئەزمونىكى زۆرى ھەيە لە جىبەجىكردنى پرۆژەكانى گۆرپىنى دىجىتالى لە دانىمارك.